MAGICA

PROZĂ FANTASTICĂ ROMÂNEASCĂ

★★

CLUB

EDITURA MINERVA

Coperta de *Slavnicu Anton*

MASCA

PROZĂ FANTASTICĂ ROMÂNEASCĂ

★ ★

PREFAȚĂ ȘI ANTOLOGIE
DE
ALEXANDRU GEORGE

SCAN: Doru Filip
PRELUCRARE şi
editor prima ediție digitală:
Costin Teo Graur
august 2011

EDITURA MINERVA
București 1982

WILHELM TEMERARUL DUCE DE BRABANT

Dintre ducatele Brabantului numai al lui Wilhelm Temerarul nu putea ține pas cu vremea. Toate celelalte înfloreau. Fiecare își desfășura pe crenelurile foișorului ducal, în fiecare an, cîte un nou stindard, semnul unei alte cuceriri sau biruințe. Doar al lui Wilhelm Temerarul tînjea. Nici nu pierdea din ce avea, dar nici nu sporea. Erau zadarnice trudele și în deșert zbuciumările.

Gînduri de alte cuceriri nici nu mai avea. Era cel mai întins ducat, cel mai bogat și cel mai dîrz. Vitejia lui Wilhelm era vestită, mai ales în urma ultimelor lupte avute în țara Maasului. În timpul acestor aprige frămîntări, care ținură peste doi ani, Wilhelm cucerise toată provincia vecină din spre miazănoapte și-o supusese blîndă și pașnică la rînd cu celelalte. Întors victorios, avea să poarte pentru restul vieții o rană la genunchiul drept care-l făcea șchiop și gloria de temerar, ce avea s-o înscrie ca titlu de nobleță numelui său, în cartea de aur a biruințelor brabante.

Cetatea ducală se înghesuia, la prima privire prea strîmtă, pe culmile de la miazănoapte de Breda, pe dealurile sterpe care coborau lin spre golfurile mereu încețoșate ale mării. Era legată însă, spre inima țării, cu ducatele vecine, prin drumuri pietruite, pînă departe, chiar pînă spre țările neastîmpăraților principi germani.

Lui Wilhelm Temerarul nu-i era greu să-și stăpînească ducatul ; nu era un om slab și nici sentimental. De-un

curaj și o loialitate cu care intra în istorie, nu se temea de nimeni, după cum nu se temuse de nici o oaste dușmană, înfrîntă pe rînd, fie în mlaștinile Sliedrechtului, fie la Mook sau chiar în celebra luptă de la Tolen. Altă durere îl rodea și alta era piedeca prosperității sale.

De vreo doi ani se încuibaseră în cetate, veniți de undeva sau născuți acolo, niște șobolani mari și roși, sprinteni și foarte sîngeroși. La început nimeni nu-i luă în seamă. Care cetate n-avea șobolani ! Dar încetul cu încetul se înmulțiră tot mai mult, încît îi puteai întîlni ziua pe stradă, noaptea în pat, și-n biserică chiar, plimbîndu-se nestînjeniți pe crucifixul înalt și drept. Lumea îi privea cu răbdare, dar cînd se împiedecă de ei peste tot, începu să cîrtească. Și nu aceasta era vina cea mare ce li se aducea, că se plimbau peste tot, dar mîncau alimentele, subminau prin canaluri întortocheate grînarele, umpleau turnurile în care se păstra slănina, rodeau burdufurile cu brînză și nu rareori îi găseai în cazanele cu supă sau în hîrdaiele cu lapte.

Wilhelm Temerarul primea tot mai multe plîngeri. La început le luă în rîs :

„Cum, tu van Looken, fiu de cavaler, erou de la Münsterland, să te temi de niște șobolani ?" îi spunea într-o zi Ducele în batjocură Primarului cetății, venit să i se plîngă.

Și discuția urmă pe același ton pînă în clipa în care, pe unul din picioarele pologului de la patul pe care se odihnea Ducele, începu să coboare în spirale iuți un șobolan roșu-gălbui, cu ochii verzi și cu o uitătură de te treceau fiori. Primarul se făcu pămîntiu la față, iar Ducele rîzînd își trase pumnalul din teacă și, cît ai clipi, îl înfipse în spinarea șobolanului. Animalul înțepenit ca-ntr-un proțap guița sinistru. Rîsul Ducelui creștea însă tot mai vesel și se împletea cu guițatul șobolanului într-o simfonie de stridențe, spre spaima tot mai mare a primarului.

„Iată, Primare van Looken, dacă fiecare cetățean ar face treaba asta de cîteva ori pe zi, într-o lună am stîrpi această hoardă nepoftită !"

A doua zi ordinul fu dat. Fiecare cetățean era dator să omoare în fiecare zi cel puțin cinci șobolani. Se alese

pe fiecare stradă cîte un om încredințat cu numărarea victimelor. Cine vîna mai puțin, plătea amendă.

Prima săptămînă recolta fu impresionantă, în fiecare colț de stradă, seara, erau arși pe rug mii de șobolani. Se păru că-n acea primă lună se împuținaseră. Lumea se bucura, iar Wilhelm Temerarul își recîștigă încrederea în el.

Bucuria nu ținu însă mult. Curînd, peste cîteva săptămîni doar, cetatea mișuna iarăși de șobolani. Și, parcă, cu o furie mai mare, stricau și infectau totul pe unde se furișau. Nu cunoșteau nici un fel de piedică, nici o sfială și nici o ezitare. Goneau în grupuri cu o iuțeală de nu vedeai decît șiruri roșii, iar nopțile, liniștea cetății era sgîriată cu nenumărate ronțăituri care păreau nesfîrșite ferăstraie ce tăiau din temelii pămîntul. Oamenii intrară în panică. Groaza le-o vedeai pe față, în gesturi și-n vorbe. Iar femeile, cărora nu rare ori li se cățărau pe picioare șobolanii, umblau de spaimă cu fustele legate în jos de genunchi, încît cetatea părea un grotesc amestec de femei orientale cu bărbați din miazănoapte.

Comerțul stînjenit sărăcea pe negustori. Brînzeturile lui Wilhelm Temerarul erau ocolite. Negustorii străini, care nu știau prea adînc durerea acestora, îi batjocoreau și-i necăjeau :

„Nu mîncăm noi cașcavalul amestecat cu mustăți de șobolan !"

Culmea fu ajunsă însă într-o seară cu ceață și ploaie, cînd o femeie, înnebunită de spaimă și durere, alerga pe străzi spre locuința Ducelui, purtînd pe palmele întinse resturile încă sîngerînde ale copilului mîncat de viu de către șobolani.

Chiar a doua zi Ducele strînse un sfat. Pericolul tot mai mare înspăimînta și pe cei mai liniștiți și chiar pe Wilhelm Temerarul. Sfatul fu însă agitat. Ținut sub panică, fiecare avînd în ochi resturile copilului mîncat de șobolani, fiecare privind mereu într-o parte și alta, parcă spre a se putea feri din vreme de șobolani, nu duse la un rezultat prea bun. Se făcură fel și chipuri de propuneri, care mai de care mai plină de inedit și mai îndrăzneață. Nici una nu era însă de îndeplinit. Destul că, spre seară,

cînd se-ncheie sfatul, fiecare plecînd spre casă, ducea cu sine o nedumerire tot mai mare şi-n suflet o teamă ce se îngroşa odată cu bezna nopţii.

Încercară totuşi, toţi cetăţenii, cu otrăvuri, puse în carne, în grîu, cu fum şi cu altele. Mureau şobolani şi astfel, dar numărul lor creştea zi de zi.

Într-una din aceste zile de panică şi de teroare, un Consilier, înspăimîntat că şi-n pălărie găsise un şobolan, propuse Ducelui să părăsească cu toţii cetatea şi apoi să-i dea foc.

Wilhelm Temerarul îl privi lung şi trist :

„Cum crezi tu, Înalt Consilier Ducal, că eu, Wilhelm Temerarul, Duce de Brabant, voi capitula în faţa acestui duşman ? M-ai văzut pe mine vreodată ezitînd ? M-ai văzut înfrînt ?" şi după o pauză în timpul căreia asculta atent un ronţăit de şobolan : „Voi porni război împotriva acestor lighioane... şi vom vedea cine-i mai tare !"

Şi-ntr-adevăr, a doua zi vestea cea mare fu auzită. Toată lumea, de la copiii de şapte ani, pînă la bătrînii care nu erau ţintuiţi în pat, fură constrînşi să se pregătească de război. Fiecare casă trebuia să aibă cîte o ceată de stîrpire care să lucreze cel puţin o jumătate de zi. Li se mai dădură sfaturi : scîndurile să fie scoase, bîrnele răscolite, cămările golite, podurile vînturate, străzile desfundate, găurile zidite, magaziile vechi arse, aşa încît să nu mai rămînă nici un loc în care s-ar putea ascunde vreun şobolan.

Lupta începu, ca şi oricare alta, c-o sfîntă slujbă religioâsă. În frunte porni chiar Ducele, iar primul şobolan fu ucis tot de Duce. Înfrigurarea era atît de mare, încît în cele dintîi zile se lucră pînă noaptea tîrziu. Curînd o înjumătăţiră însă. Nicicînd noaptea nu venea ca o binefacere pentru trupurile istovite de atît aplecat, tîrît şi alergat. Dacă cineva, vreun străin, ar fi putut vedea atunci cu ce se îndeletniceau cetăţenii lui Wilhelm Temerarul şi dacă ar fi văzut furia oarbă cu care căutau orice colţ şi orice urmă de şobolan, ar fi putut crede c-au înnebunit. Se puteau vedea în acest timp figurile cele mai groteşti, expresiile cele mai macabre şi gesturile cele mai brutale. Totul se agita între furie, desperare, neputinţă şi extre-

mele lor, pace desăvîrşită, calm şi izbîndă. Dacă vreunuia îi scăpa vreun şobolan, gonit atît de mult încît să-l înfurie, era în stare să-şi înfigă în propriul gît cuţitul cu care ar fi trebuit să spintece animalul.

Cam la două săptămîni după ce începuse stîrpirea, se putea vedea cum într-adevăr numărul lor scăzuse simţitor. Aproape ceasuri întregi trebuia să alergi pînă să mai prinzi unul. Cînd Wilhelm Temerarul se convinse, nu ezită ; un nou ordin fu dat. Toată lumea va lucra şi mai mult, trei sferturi din zi, la stîrpire. Unora li se păru ciudat ca tocmai acuma, cînd erau pe terminate să muncească mai mult. Curînd înţeleseră însă. Trebuia să nu mai rămînă nici unul, căci din acesta, de va rămîne, se vor naşte iarăşi mii.

Trei luni încheiate dură lupta. Trei luni de muncă aprigă, fără odihnă şi fără bucurii. În acest timp nu fu nici o nuntă, nici un botez şi nici o petrecere. Iar femeile care trebuiau să nască, o făceau în grabă, căci braţele lor erau aşteptate pe după cotloanele cuptoarelor, locurile unde se ascundeau cu plăcere şobolanii. Atunci Ducele opri poporul, îi mulţumi şi-l sfătui să mai pîndească. Iar pentru ca să nu-i obişnuiască cu lenea puse preţ, doi galbeni de fiecare cap de şobolan. Şi cu toată răsplata, preţ a cinci vedre cu vin, de-abia la săptămînă o dată dacă se mai găsea cineva să mai aducă vreun şobolan mort.

O întîmplare însă, pe care unii o credeau poveste doar, putu fi auzită din gura păznicului de la poarta cea mare a cetăţii. El povestea, că-ntr-una din nopţile cu lună ale ultimei săptămîni de luptă, a văzut o ceată de cîteva sute de şobolani fugind nebănuit de repede prin mijlocul drumului cel mare, ieşind pe sub poarta cetăţii, afară, şi de acolo pierzîndu-se în cenuşiul cîmpului.

Zile senine răsăriră din nou pentru cetăţenii lui Wilhelm Temerarul. Scăpaţi de urgia nemiloasă a şobolanilor, bucuria lor nu găsea margini. Munca era mai voioasă, petrecerea mai puternică. Comerţul începu din nou să se înfiripeze şi-n curînd ducatul fu iarăşi în rîndul celor dintîi din Ţara Brabantului.

Urmară zile de pace şi de belşug, de plinătate şi de voie bună, încît invidia ce fremăta la hotare îl făcu pe

Wilhelm Temerarul să se gîndească serios la o apărare și la o înarmare mai bună. Puse de se ridicară ziduri noi, puternice și înalte. Arme făurite din nou, zale puternice și coifuri tari se puteau vedea în atelierele cetății. Tinerii străjeri erau aleși dintre cei mai destoinici, dintre cei de frunte din cetate. Și, ca o încoronare a izbînzilor, o biserică nouă și semeață își înalță turlele gotice spre seninul cer al Brabantului. Cetatea lui Wilhelm Temerarul stăpînea acuma mările și drumurile, ducînd peste tot gloria unui ducat fără teamă și fără prihană.

Într-o după-amiază de vară, cu legănat monoton de vînt și cu ciripit înfocat de păsărele, un paznic din turnul cel înalt al cetății se plimba agitat dintr-o parte a meterezului în cealaltă. Punea mîna streașină la ochi și-și tot lungea gîtul, cînd într-o parte, cînd într-alta. Părea foarte atent la ceva ce i se năzărește în depărtări. La început nu-l văzu nimeni, dar apoi rămăsese într-o așa curioasă poziție încît atrase atenția celor de jos. Sub turn, la o masă, stăteau vreo zece halebardieri cu șeful lor și-și beau liniștiți vinul. Cînd văzură pe paznic atît de agitat, îi strigară mai mult în rîs decît în serios :

„Hei, ce-i acolo ?"

De sus porni un glas sugrumat de-o teamă mare parcă :

„Nu știu ce-o fi, dar de jur împrejur cetatea este înconjurată de nori de praf ce se ridică din iarbă, drumuri și păduri !"

Sub turn izbucniră rîsete zgomotoase :

„Auzi tu, se sperie de praf ! Ha, ha, ha... !"

Și-și văzură mai departe de joc și de băut.

Chiar în acea clipă sosi în cetate un călător gonind călare. Pe față avea întipărită spaimă, iar ochii mari deschiși păreau că văd încă cine știe ce lucru de groază. Descălecă din fuga calului și se opri la șeful gărzii :

„Vin... vin... șobolanii !" și se prăbuși pe o bancă sufl înd fără putere.

Cel din turn auzi. Cînd putu înțelege vestea, înmărmuri. Șeful postului lăsă totul și fugi la paznic. De acolo își îndreptă privirile spre cele patru colțuri ale lumii. De jur împrejurul cetății, la o fugă bună de cal, un zid viu de praf încercuia cetatea. Atunci luă buciumul și sună.

Porțile fură închise, podurile ridicate, clopotele trase și armata la ziduri.

Wilhelm Temerarul sosi în grabă în turn cu toți consilierii săi. Cînd ajunseră ei acolo, șobolanii se apropiaseră atît de cetate, încît se vedea, jos, sub un nor imens de praf, o dungă roșie care forfotea ca marea agitată. Nesfîrșite mii de șobolani năvăleau din toate părțile. Erau atît de deși, încît ce se vedea de praf părea un cîmp înflorit cu mac. În turn era nedumerirea atît de mare, încît nici unul nu știa ce trebuie să facă. Nu cunoscuseră încă un astfel de dușman. Să te lupți cu el prinzîndu-l sub pat sau în dulap e altceva, dar să te atace cu grămada, ca o cavalerie războinică, li se părea ceva atîta de înspăimîntător, încît toți își pierdură cumpătul. În acest timp, odată cu groaza creștea și liniștea în cetate. Și-n liniștea care se întindea ca un giulgiu începu să se audă un foșnet îndepărtat, ca de pădure, fremătată de vînt lin. Șobolanii se opriră la cîteva sute de metri de zidurile cetății. Se puteau vedea cum își strîng rîndurile, cum așteaptă pe cei din urmă și cum se pregătesc de atac. Praful se ridicase puțin, așa că apăru tot cîmpul ca o enormă spinare pe care miile de șobolani se întindeau ca un covor exotic.

În turn înlemniseră cu toții. Se vedeau oameni plîngînd de disperare, alții schimonosiți de groază și alții într-un hal de parcă erau în pragul nebuniei. Și cînd disperarea era mai adîncă, glasul lui Wilhelm Temerarul tună :

„Ce, ați înnebunit ? La metereze și sub porți. Toată lumea cu securi, om lîngă om, nici o palmă de loc să nu fie fără apărare. Și acolo tocați-i, măcelăriți-i, oricît ar fi de mulți !"

Oamenii se desmeticiră și rînduri dese urcară scări și lespezi, creneluri și metereze. Sub porți se așezară zeci de oameni cu săbii și topoare. Niciodată nu văzuse cetatea atîta om strîns cot la cot pe ziduri.

Șobolanii, ca la un semn, porniră năvala. Mulți cît firele de iarbă se mișcară lipiți unii de alții. Zidurile fură urcate într-o clipă și acolo, pe muchea lor, începu lupta. Soldații tocau c-o furie nebună. Dar omorau zece și alți zece le scăpau printre picioare, pe sub mîini și chiar pe sub secure, de cîteori o ridicau în sus. Rîndul al doilea de

tocători lupta şi el, dar şi acestuia îi scăpau şobolani, încît ajungeau şi la al treilea rînd de apărători. Cei scăpaţi şi de acolo, erau scăpaţi în cetate.

O clipă doar se păru că năvala poate fi oprită. Dar şobolanii, care erau de-o ferocitate îngrozitoare, deveneau duşmani de neînvins. Se urcau pe luptători, pe spate, pe piept şi pe mîini pînă la gît, unde muşcau adînc, încît soldaţii se prăbuşeau neputincioşi, urlînd de durere şi murind în chinuri de nedescris. Şi, valuri-valuri împînzeau zidurile, încît, în curînd, nici un apărător nu mai era în picioare. Şi acum lupta începu pe străzi. Era în zadar să te aperi de şobolani : bieţii soldaţi se frămîntau zadarnic cu săbiile şi cu mîinile, atîta timp cît lighioanele, turbate parcă, li se căţărau pe picioare, pînă la gît. Cavalerii îmbrăcaţi în zale, eroii neînvinşi nici în măcelul de la Müsterland, stăteau neputincioşi. Şi prin cutele zalelor, muşcături adînci făceau să se prăbuşească şi aceşti viteji, fără ca ei să fi putut ucide cel puţin un singur şobolan.

Goniţi, neputincioşi şi-n stradă, lumea şi soldaţii se refugiară în case. Dar nici acolo nu putură fi mult timp singuri. Prin găuri nebănuite de ei, prin crăpături ce păreau astupate, îşi făcură şobolanii apariţia. Luptele erau şi aici scurte, căci în întunericul ce cuprindea cetatea nici n-aveai timp să-i vezi cum te atacă ; mulţi mureau gîtuiţi, tocmai cînd se credeau mai ascunşi.

Wilhelm Temerarul rămăsese în turn cu garda lui personală. Cei o sută de cavaleri, neînfricaţi luptători pe toate cîmpiile Brabantului, priveau neputincioşi, împreună cu stăpînul lor, la masacrul ce se înşira tot atît de sîngeros ca pe ziduri şi-n stradă şi-n case. Curînd, întreaga cetate era roşie de şobolani. Mişunau peste tot, încît casele şi zidurile, străzile şi cadavrele oamenilor păreau că mişcă. Şi valuri, nesfîrşite şiruri treceau mereu peste ziduri. Iar orizontul de jur împrejur era tot mai roşu, ca un cerc viu de foc ce cotropea cetatea.

Deodată Wilhelm Temerarul ridică glasul :

„Viteji cavaleri ai gărzii, vom muri oare masacraţi de aceste nimicuri în patru picioare ! ? Poate oare Wilhelm Temerarul pieri în acest fel ?"

Zeci de voci strigară „nu" şi zeci de jurăminte de credinţă se auziră de la oamenii din gardă.

Coborîră apoi cu toţii în încăperile de piatră ale turnului şi acolo, înconjurînd într-un eroic avînt pe Ducele lor, aşteptau nerăbdători duşmanul.

Nu trecu prea mult timp şi din colţuri, de sub pietre, pe sub uşi şi pe la ferestre începură să se audă zgomote ciudate. Şi aici se apropiau nemiloşii călăi. Şi fără să mai aibă careva timpul să organizeze o apărare, şobolanii săriră ca săgeţile prin cîteva găuri făcute atunci şi cu ochii injectaţi de plăcerea masacrului porniră lupta. Şi aici fu scurtă : curînd se puteau vedea doar leşuri cuprinse de moarte şi înţepenite în svîrcolirile din urmă, în poziţii groteşti şi macabre.

Nimeni nu văzu însă, cum în clipa cînd primul şobolan pătrunse-n chilie, Wilhelm Temerarul se strecură singur în gangul subteran şi se închise acolo cu zăvoare puternice după uşi grele de fier.

A doua zi de dimineaţă, soarele nu lumină decît o cetate moartă şi prădată de hoardele roşii. Nu era nici un loc gol, nici un petec pe care să nu se frămînte vreun şobolan. Din beciurile cele mai adînci şi pînă în vîrfurile crucilor de la biserici şobolanii se plimbau liberi şi stăpîni. Nici leşurile cetăţenilor n-avură pace. Cele mai multe din ele erau mîncate pînă la oase, încît apăreau în amestecul lor cu resturi de haine, ca un cimitir răscolit de cine ştie ce putere drăcească. Totul părea un furnicar. Cîmpul în jurul cetăţii cît şi întreaga întăritură cu ziduri şi bastioane fremăta de aceeaşi puzderie de lighioane iuţi şi scîrboase. Nu era nici urmă de om viu. Se părea că-n cetatea lui Wilhelm Temerarul nu vieţuiseră niciodată oameni, ci, că tot ceea ce străjuia încă drept, zid, casă şi biserică, nu fusese din începutul începuturilor decît locaş liber poftelor unor şobolani lacomi şi sîngeroşi. Iar în năvala ce nu mai contenea şi în dezordinea care agita pe cotropitori se părea că a coborît, de cine ştie unde, un blestem de neastîmpăr.

În acest timp, în sala tronului, şobolanii aşezaţi în rînduri aşteptau pe cineva. Simţeau şi ei ceva din măreţia acestei încăperi în care se încoronaseră cîţiva duci şi principi de Brabant. Fiecare era mai reţinut şi fiecare se arăta

ca şi cînd ar şti ce rol trebuie să joace. Şi aceia care se căţăraseră pe perdele din stofe orientale şi aceia de sus de pe candelabre, sau de pe ramele tablourilor îşi lăsau cozile în voie să atîrne într-o aşteptare plină de respect.

Se părea că-n această încăpere se strînseseră căpeteniile, acei şobolani pentru care nu era jaful cea mai mare desfătare. Şi-ntr-adevăr, aşteptarea lor era dintre cele mai nobile, căci îşi aşteptau stăpînul spre a li se acorda întreaga lui graţie pentru marea biruinţă ce-o înfăptuiseră.

Dinspre intrarea principală se auzi o rumoare. Capete întoarse spre uşă, cozi înghesuite şi mustăţi ridicate demn, arătau încordare şi nerăbdare. Şi, iată, că-n fruntea unui grup de cîteva perechi de şobolani, apăru căpetenia tuturor, un şobolan mai frumos şi mai sprinten, cu chip mai arătos şi cu uitătură mai semeaţă. Întreg grupul se îndreptă în pas domol spre estrada ducală. Toţi se căţărară, fiecare pe unde putu, pe scaunul ducal. Căpetenia se urcă pînă sus de tot, pe spătarul scaunului, făcîndu-se comod într-un ornament de aur al coroanei brabante. Ceilalţi rămaseră pe scaun, acolo unde şezuseră atîtea generaţii de duci victorioşi. O linişte ca de mormînt împînzi sala. Era ca-n preajma unei mari întîmplări. Şi glasul căpeteniei răsună :

„Victoria a fost a noastră. Răzbunarea e împlinită. Nici o fiinţă nu mai este vie în această blestemată cetate în care n-am avut linişte. Vreau să ştiu un singur lucru, vrednici căpetenii, unde este bestia de Duce de Brabant, acel Wilhelm Temerarul ?"

Se auziră glasuri răzleţe şi timide, şoapte şi iscodiri ; cînd un şobolan din apropierea tronului izbucni :

„Stăpîne, Wilhelm Temerarul a fugit prin gangul secret şi s-a ascuns în casa subterană a vrăjitoarei. Nu ştiu ce face acolo, dar de aseară se tot aud cum fierb cazanele şi cum se agită baba-vrăjitoare".

„De ce nu intraţi ? Laşi ce sînteţi ?" tună într-un acces de furie stăpînul. Vă e teamă de-o babă scofîlcită şi de un duce fricos ?" completă într-un spasm de indignare, agitîndu-se grotesc prin ornamentele coroanei ducilor de Brabant.

„Nu se poate stăpîne, casa vrăjitoarei e adînc săpată sub pămînt şi are uşi groase de fier. Trebuie timp... Vom încerca... !"

În această clipă, vorba şobolanului fu oprită de-un tumult ce se auzea de afară. Toate capetele se întoarseră spre uşă şi toate urechile se ciuliră atente într-acolo. Deodată năvăliră înăuntru cîţiva şobolani înspăimîntaţi şi uitînd de protocol şi ordine, oprindu-se în faţa tronului, vorbiră toţi deodată :

„Stăpîne... ! Stăpîne... ! vine Wilhelm Temerarul !"

„Cum... vine... ?"

„Nu vreau să-l văd !"...

„Omoriţi-l !"...

„Mîncaţi-l de viu !"...

„Toţi pe el !"...

„Nu-m-auziţi ?"... striga sbîrlit de furie şobolanul stăpîn.

„Nu putem... !" răspunseră toţi într-un glas.

„Nu putem să-l omorîm... căci s-a schimbat... !"

Şi, chiar atunci, într-o linişte şi-o înmărmurire ce cuprinse toată încăperea, se putu vedea intrînd în sala tronului, singur şi şchiopătînd, un şobolan mare şi roşu care semăna la chip leit cu Wilhelm Temerarul Duce de Brabant.

LACRIMA

Doamnei Lia Busuioceanu

Doctorii o ţin şi azi întruna : c-am fost în delir. Doctorii ! Ce neam de oameni drăguţi, dar ce adunare de oameni comozi ! La ei, totul e simplu, perfect şi firesc. În realitate, ia nişte străini de cetatea spiritului, nişte rătăciţi din cărarea adevărului. În afară de scoaterea apendicelui şi deschiderea colecţiunilor supurate, toată virtutea lor lecuitoare se reduce la morfină şi... psihanaliză.

Delir ? Fiindcă trăsnetul a căzut chiar asupra mea ?

Delir ? Fiindcă am avut cinstea să povestesc cronologic, cum fac şi acum, toate întîmplările care au hotărît acea proiecţiune a făpturii mele din universul limitat al timpului şi spaţiului în universul adevărat al veşniciei şi infinitului ?

Delir ? Fiindcă am avut curajul să susţin adevărul celor văzute în dramatica-mi peregrinare dintre două lumi ?

Eu însă nu voi osteni să strig celor ce au urechi de auzit, că trăsnetul a răspuns la chemarea mea, că trăsnetul a fost opera mea... exclusiv opera mea, a sufletului meu în tot ce am eu mai firesc, mai logic, mai pămîntesc.

Dar mai trist decît toate e că şi Mărgărita crede la fel cu ei — Mărgărita Damian — logodnica mea.

Un fapt de nimic a accentuat, brusc, puterea de mărire a sistemului meu optic — cristalin, lupă, microscop lunetă — şi cu riscul de a comite o greşeală de gust, pot spune, fără nici o exagerare, că acest fapt de nimic a

deschis ușa dintre laboratorul meu și laboratorul universului, dezlănțuind succesiunea de întîmplări despre care am pomenit mai sus. Deci un fapt de nimic : prezența unui atlas de istoria artelor în institutul meu de astrofizică. Aci trebuie să notez că sînt un ins nu devotat, ci robit științei. Lucrările mele, fără nici o laudă, fac gloria științei române. Eu am arătat ridicolul teoriei lui Eddington, a dematerializării materiei prin transfomarea electronilor în fotoni și a rematerializării prin conversiunea fotonilor în electroni ; dar tot eu am confirmat lucrările lui Hubble, ale universului în expansiune, dovedind că universul nostru și-a dublat întinderea în ultimele două miliarde de ani, prin fuga și depărtarea nebuloaselor spirale. Dar adevărata glorie mi se trage, fără îndoială, de la polemica mea celebră cu Planck și Heisenberg, asupra constantei „h". Cred că principiile discontinuității și ale indeterminismului în structura și mecanica materiei, după explicațiile mele, au fost date la coș, împreună cu teoriile finaliste, conceptele teologice și ideile metafizice. A fost necesară această prezentare științifică, fiindcă atari lucrări, bazate toate pe cea mai riguroasă logică, nu pot fi opera unui om cu resorturile minții deranjate.

Ce a căutat acel atlas de istoria artelor, în laboratorul meu, printre balanțele de precizie, microscoape, aparatele de bombardat atomii ? Explicația e simplă... Iubeam și iubesc și azi pe Mărgărita Damian.

De bună seamă că iubirea noastră urmează o linie de asemenea lentă, dar sigură. Deci, nici exaltare mistică, nici prăbușiri deznădăjduite, nici măcar oscilațiuni de gelozie, ci din capul locului multă prietenie într-o ținută apoliniană, plină de ponderație, seninătate și frumos, așa cum șade bine la doi cărturari. Căci Mărgărita Damian e și ea o savantă, studiază antropologia și acum își pregătea doctoratul. Ea a imaginat acel procedeu, după părerea mea, de geniu — potrivit căruia se pot calcula de pe fotografii și desenuri, ținîndu-se seama de anumiți coeficienți de stilizare, dimensiunile reale ale corpului, frunții, feței și deci ale indicelor care servesc la determinările antropologice.

Şi cînd mă gîndesc că procedeul a fost inspirat din dragostea ei pentru mine ! E frumos ca o femeie să inspire pe un poet, dar e neasemuit mai frumos şi chiar minunat ca un bărbat să inspire pe o femeie într-o viziune de largă perspectivă ştiinţifică.

Dar încă n-am spus ce căuta acel atlas pe biroul meu de lucru. Pregăteam o surpriză. Era acolo atîta material antropologic. Or, ce dovadă de iubire şi de încredere mai mare, decît să prelucrez acel material pentru teza iubitei mele... fără ca ea să bănuiască ceva. Şi în chipul ăsta îmi alinam dorul. Căci Mărgărita întîrzia încă zece zile peste data proiectată a întoarcerii ei. Dar descoperise în Munţii Apuseni, unde îşi continua ancheta antropologică, un cătun complet izolat, complet scăpat oricărei influenţe străine, alcătuit din tipuri de români atît de neobişnuiţi ca aspect — cu siguranţă descendenţi ai vechilor celţi — încît se gîndise să descrie o nouă rasă — rasa Munţilor Apuseni.

Trebuia să mă resemnez.

Şi acum, în singurătatea laboratorului meu, trîntit în fotoliu, răsfoiam alene atlasul, trecînd în revistă chipurile celor mai frumoase femei ale veacurilor, aşa cum le-au văzut marii maeştri. La toate aveam să aplic procedeul de corecţiune matematic, ca să le redau antropologiei.

Dar azi n-aveam chef de lucru. Ca distracţie, imaginasem un joc : care din acele frumuseţi semăna mai mult cu iubita mea Mărgărita. Joc pueril. Era acolo Ioana de Aragon sub penelul lui Leonardo Da Vinci, cu decolteul ei atît de pur şi surîsul atît de enigmatic şi Izabela de Portugalia, lenevoasă şi absentă parcă de la orice omagiu, de la orice compliment, ca şi cum totul i s-ar fi cuvenit. Apoi Portia da Rossi, celebra artistă sculptor, care a murit din prea multă iubire, şi necunoscuta lui Boticelli, candidă şi provocătoare, cu capul în pămînt, dar cu ochii în tainică semnalizare. Şi Julia, frumoasa fiică a lui Titus, cu peruca atît de frizată ca şi cum ar fi făcută din rotocoale de fum, şi zeiţa Ma a Egiptului, amestec de cărbune, de cobe şi de curtezană, şi cele mai strălucite frumuseţi ale galeriilor, frumuseţi prin ironie, frumuseţi prin

grație, frumuseți prin distincțiune, frumuseți prin senzualitate...

Dar jocul mă obosi mai repede decît aș fi crezut. O stare de inerție a trupului, aproape dureroasă, un dor necunoscut și deci nedefinit, o așteptare parcă nelămurită... Fumul greu al țigaretelor îmi apăsa respirația și îmi întunneca mintea. Un duh străin mă învăluise parcă. Era venit poate de la granițele visului, era venit parcă de mai departe. Senzații și imagini amestecate îmi torturau simțirea: stele înecate în mîl și pescuite din adînc ca perlele... O lebădă neagră pe lac de lună...

Aproape în neștire am întors pagina, cînd deodată simții că mă prăbușesc. Iute m-am dezmeticit ; mă găseam tot în fotoliul meu de la biroul din laborator. Dar senzația a fost net cea de naufragiu. Așa trebuie să fie cînd te îneci. Te-ai oprit undeva, dar masa anonimă a oceanului trece în șuvoi nestăpînit, departe, peste tine...

În acea zi a trebuit să mă întreb cu groază dacă nu cumva un rău ascuns îmi bîntuie fără știrea mea, mintea și sufletul. Am oroare de declamația romantică, o socotesc pur verbală și nesinceră, de aceea voi fi cît se poate de scurt și chiar arid în expunerea faptelor. Primul sentiment a fost de revoltă, de revoltă împotriva mea.

Cum ? Eu ? Eu să mă las influențat de o ficțiune ? Doar aruncasem disprețuitor cartea, îmi zîmbisem cu o mustrătoare indulgență pentru farsa suferită, hotărît să nu mai îngădui atari slăbiciuni și apoi liniștit am plecat. Dar la poartă a trebuit să-mi opresc pașii. Parcă nu puteam respira, parcă înaintea mea nu mai găseam aer de respirat, ci numai înapoi. Apoi o neliniște în tot sufletul, ca atunci cînd ți se pare c-ai uitat acasă gazul deschis sau lumina aprinsă...

— Prostii, făcui eu și încercai să fac un pas mai departe. Dar acum parcă drumul se ridicase în sus și îmi sta proptit în piept.

— Înainte, mă înfuriai.

Dar la porunca mea, pașii cîrmiră într-o parte ca niște cai nărăvași și dintr-o dată se porniră pe fugă. M-am trezit în laborator, palid, tremurător, gîfîind. Ce voiam ? Pentru ce alergasem ca neoamenii ? Eram sănătos ? Eram

nebun ? Deodată în mintea mea țîșni un răspuns salvator. Trebuia să știu al cui era chipul care îmi produsese atîta turburare ! Greșisem ca om de știință, nu era permis să las un fapt oricît de mic, fără o documentare completă și sufletul meu îmbibat de metoda științifică se răzvrătea, chiar dacă nu voiam, împotriva oricărei greșeli. Deschisei atlasul la pagina cunoscută și cu toată liniștea citi : Nefert-Iti, soția lui Amenomfis al IV-lea. Acum putui pleca în voie. Dar liniștea fu de scurtă durată. De fapt, chipul frumoasei regine nu-mi părăsi o clipă mintea. Îi vedeam linia de bijuterie a profilului, tiara din cap sub care bănuiam un păr mai negru decît nămolul Nilului și îi completam bustul firav și gîtul lung, cu un trup zvelt de adolescentă. Ajuns în Cișmigiu, sub nori ca de gresie, soarele îmi apărea șlefuit ca un disc rotund, iar lacul, proiecțiunea lui metalică. Parcă băusem o licoare magică. Pe alee, fiecare bob de nisip părea spălat ca grîul, iar în pomi frunzele stau presate între foile de umbre.

O ! Trebuia să scap neapărat de obsesie și de chinul ei. Lîngă mine, la doi pași, se găsea Liceul Lazăr. Acolo puteam să convertesc ficțiunea în realitate, prin ajutorul nesmintit al științei. În cîteva minute mă găsii în cancelaria școlii, față în față cu colegul meu de liceu, profesorul Pamfil Anastasiu, cunoscutul istoric.

— Spune-mi tot ce știi despre Amenomfis al IV-lea și despre soția lui, Nefert-Iti.

— Știu puțin... dar puținul ăsta e tot ce se știe.

Și atunci am aflat că Amenomfis al IV-lea, faraonul răzvrătit împotriva lui Amon și a preoților săi, a decretat ca singur și adevărat zeu pe Aton, adică gloria lui Aton.

Poet, Amenomfis a cîntat pe Aton ; războinic, el a prigonit pe credincioșii lui Amon. Vechea poveste a reformelor religioase : imn de laudă deoparte, luptă iconoclastă de cealaltă. Cît despre Nefert-Iti, ea n-a fost sînge din sîngele solar al vechilor faraoni, ci o prințesă străină, ariană, fiica regelui mitan Dushrata... A avut numai fete, șapte la număr, dintre care cea dintîi a fost soția vestitului Tutankamon, care a fost nevoit să restabilească vechiul cult al lui Amon...

Dar informațiile aflate n-au putut stăvili răul, ci dimpotrivă. Noaptea am visat doar grădini de palmieri și sicomori, lagune de apă azurată, deșertul întins, stăpînit de sfinxul cu trup de leu și privirea de înger. Nilul, cînd verde ca puroiul, cînd roșu ca sîngele, strîns îmbuiestrat printre pereții stîncoși ai munților, sau revărsat, lac întins pe toată valea și toată minunăția asta sub stăpînirea discului solar, chipul lui Aton.

Dimineața am scris Mărgăritei : „Ieri te-am trădat. Dar n-avea nici o teamă. Rivala ta e o fotografie, iar vraja ei a dispărut de acum cîteva mii de ani".

Și de-abia acum m-am liniștit.

II

O ! Acum eram sigur de mine ! Scrisoarea către Mărgărita gonise, în lumea efemeră a visului, umbra, halucinația și stafia. Ambiția mea : mintea să-mi fie metronom și ochiul compas. Așa mă simțeam acum. „Gînd lucid, reia-ți întîietatea în judecată", mă îmboldeam și, odată la masa de lucru, îmi simțeam ochiul ager și mîna sigură. Nevasta laborantului îmi pregătise o cană mare de cafea turcească, iar eu mă asigurasem de o bună provizie de tutun tare.

Pînă la sosirea Mărgăritei, lucrarea să fie gata, măsurătorile făcute, coeficienții calculați, indicele determinate.

Lucram cu o ușurință de libelulă. Cafeaua și tutunul or fi ruinînd sănătatea, dar exaltă geniul. „Caraghiosule, îmi ziceam, te-ai lăsat păcălit ca un ucenic de bărbier care trăiește în lumea filmelor... Privește chipurile pe care le ai în fața ta, sînt subiecți... se pot studia cu rigla și compasul." Și lucram repede și precis ca și cum aș fi făcut o adunare, măsuram cu compasul, calculam cu rigla, ca și cum acele femei — regine glorioase, zeițe pline de har, amante minunate — n-ar fi avut o viață proprie, n-ar fi suferit, n-ar fi plîns, nu s-ar fi bucurat, iar fața, gura și ochii lor n-ar fi fost decît niște elemente predestinate determinării omului fizic. Lucram chiar într-o ușoară exaltare nervoasă. Și totuși, undeva departe, departe de lumina ochilor, ascuns parcă în desișul creierului, pe lîngă ținutul

auzului, un murmur înăbuşit continua să se audă. Oare ce ? Freamăt de frunze în pădure ? Foşnet de şopîrle înamorate ? Susur de mătăsuri fine ?

„Prostii", făcui eu.

Dar întorcînd pagina, inima mi se strînse deodată în piept ca o piele de arici. În faţa mea, chipul reginei Nefert-Iti. O ! Dar acum eram pregătit, nu mai mă lăsam „dus" ca un ucenic de bărbier. Ea nu era nimic altceva decît o adunare de reperuri şi elemente anatomice, supuse, ca tot ce-i materie, exactei măsurători. Dar cînd să fixez compasul pe punctele oculare, mîna începu să-mi tremure, deveni moale ca la paralitici şi slobozi compasul pe jos.

Mă oprii din lucru, să examinez, cu calm şi obiectivitate, starea mea sufletească. Oare nu eram prada toxicelor ? Nu ! Căci mintea îmi era prea lucidă şi simţurile prea în tensiune... cu toate că straniul murmur continua parcă să se apropie din adîncul creierului, către frunte şi către ochi. Dar dacă eu mă găseam în faza prealabilă marilor descoperiri ? S-ar fi putut. Toţi marii autori au descris atari „transe".

„Atunci, încă o cafea."

Ochii din faţa mea începură să scînteieze ca apele safirului, chipul să se desprindă din desenul în care era prins...

„Încă o cafea !"

Cît fusesem de neghiob pînă atunci.

Raţionamentul meu, celebrul meu raţionament, fusese doar o infirmitate. Buzele reginei îşi căpătaseră căldura cărnii ; gîtul, mişcarea ; pieptul, respiraţia...

„Încă o cafea !"

Mintea-mi devenise atît de lucidă, încît depăşea puterea de cunoaştere obişnuită. Puteam vedea în mari depărtări, puteam urmări, în minte, succesiunea întîmplărilor care duc fatal şi logic la acea concluzie numită de oameni de rînd, hazard sau coincidenţă.

„Încă o cafea..."

Un parfum necunoscut, amestec de efluvii subtile de cometă şi miros crud de aluviuni, îmi pătrundea trup şi suflet. Atunci, încet, încet m-am simţit atras de o putere nestăpînită ca fluxul mării la chemarea razei de lună.

Încet, încet mi-am aplecat capul și dîndu-mi seama că nu sînt în vis, am apropiat buzele de buzele reginei. Cît a durat îmbrățișarea ? Cît sclipirea unei luciole, sau cît lumina unei stele moarte ?

Cînd m-am ridicat, în fața mea se găsea o femeie. Nu m-am mirat de fel. Era parcă în firea lucrurilor...

— Sînt Crăița Mitan.

N-am spus nimic. Mi s-a părut ciudat doar numele. Aș fi crezut că-mi spune : „Sînt regina Nefert-Iti".

Se admite în mod obișnuit că elementul mitic, cînd nu e interesul, determină simpatia dintre oameni. La mine n-a fost așa. Crăița Mitan mi-a intrat în suflet, de-a dreptul, înainte să-i fi putut închipui un portret, înainte ca simțurile să-i fi speculat frumusețea. Era matematiciană și venise să repete în fața mea celebrele calcule prin care distrugeam concepția discontinuului și nedeterminismului lui Planck și Heisenberg.

Rezultatul a fost o mare surpriză. Greșisem profund ! Raționamentul meu fusese defectuos și calculele, eronate ! Și lucru ciudat ! Această distrugere totală a lucrărilor, care pentru savant e cea mai grozavă jignire, care în alte împrejurări m-ar fi făcut neom, m-ar fi aruncat în arenă, să protestez, să vociferez, să polemizez, azi îmi produce un sentiment de mulțumire, pur, de adevăr descoperit, de frumusețe revelată. Păstrez și azi acele suluri de hîrtie, pline de calcule și simboluri matematice, dispuse în coloane verticale, cu cifrele și literele mari, frumos deformate, parcă stilizate, în total cu un aspect decorativ.

— Ciudat scris...

Ea îmi zîmbi :

— N-ai observat ?... litera are un sens magic și unul estetic... magic pentru știință... estetic pentru adevăr...

Nu i-am înțeles răspunsul, fiindcă eram preocupat de vorba ei.

La ce mișcare sufletească răspundea acel ritm poetic, cînd nu înșira decît formule matematice ? Ce gînd traducea acea muzicalitate a glasului, cînd nu se rosteau decît sunete alfabetice și cifre ?

Crăița calculînd parcă povestea și în raționamentul ei trăia parcă o amintire !

Peste cîteva zile m-a găsit lucrînd pentru Mărgărita. Eram tot la chipul reginei Nefert-Iti. Mă încăpăţînasem.

— Ce faci acolo ?

— Măsor !

— Ce ?

— Gura celebrei regine, făcui eu mîndru. Dar atunci colţul ochiului tresări parcă în portret, ca şi cum ar fi strivit o lacrimă.

— Şi crezi ?

Nu-i dădui răgaz să termine vorba.

— E un procedeu de geniu... e al logodnicei mele, Mărgărita Damian...

Şi atunci simţii exaltîndu-se acel orgoliu masculin, pe care-l credeam absent. Eram mai mîndru de ştiinţa Mărgăritei ca de a mea !

— Crezi că se poate măsura ?

Acum nu mai răspunsei. O priveam, dar în acelaşi timp priveam şi portretul din cartea deschisă. Era o făptură de rasă cu tot trupul ei mic şi fin şi faţa foarte brună, cu nuanţe cărămizii pe obraji. Ovalul chipului ei era în parte stînjenit de ridicarea pometelor, dar avea nasul drept, gura mică, cu buze care parcă niciodată n-au fost siluite de un sărut. Toată frumuseţea o făcea însă, fără îndoială, ochii şi gîtul, acei ochi scoborîţi parcă într-o parte, alungiţi şi totuşi mari, cu umbre în pleoape şi umbre în pupile şi gîtul lung, subţire, cu reliefuri musculare tari, arătînd forţa şi viaţa sub un aspect plăpînd.

— Cunoşti trista poveste a reginei Nefert-Iti ?

— Da ! Cîteva date istorice...

Şi începui să debitez ceea ce aflasem de la colegul meu, istoricul. Dar vorbind, gîndul meu era altul. Aş fi vrut să-i văd părul. De atîtea zile lucra în laboratorul meu şi încă nu-l văzusem. Eram sigur că trebuie să fie mai negru decît mîlul Nilului, fiindcă dinţii îi avea albi şi tari, ca lucraţi în silex şi nişte dinţi atît de albi nu puteau răspunde decît unui păr foarte negru. Dar părul îi era ascuns într-o tocă mică, modernă, asemănătoare cu tiara egipteană.

— Ştii puţin... A fost o iubire nefericită.

O ! De data asta am prins cu siguranţă o lacrimă.

Zăpăcit, simţii ochii rătăcind. Femeia din faţa mea sta în profil. Nu ştiu dacă lacrimă a fost în ochiul ei sau în

ochiul portretului, dar în clipa aceea mi-am dat seama că femeia din fața mea și cea din portret era una și aceeași.

Ajuns acasă, am găsit scrisoarea Mărgăritei. Se întorcea cît de curînd. Ce bine ! Femeia asta îmi aducea sănătatea și siguranța, dar mai ales îmi aducea bunul simț, atît de sminitit în timpul din urmă, și siguranța realului. Căci pe un hazard și o coincidență, asemănarea între cele două chipuri, eram în stare să întreprind o aventură, care pornită de la un caraghioslîc să mă ducă la nebunie ! M-am hotărît : să nu revăd pe Crăița pînă la venirea logodnicei mele.

Dar n-a fost așa !

Chiar în seara aceea am întîlnit-o !

O ! Dar după ce zbucium și după cîtă încordare ! Zadarnic a fost orice sfat de cumințenie ; zadarnică, frica de ridicul ; zadarnică, perspectiva nebuniei ! Trebuia s-o întîlnesc, clocotea dorința-n mine. Trebuia să aflu chiar în noaptea aceea, taina reginei Nefertiti. N-am nici o altă explicație de dat ! Trebuia s-o găsesc ! Atît !

Poate starea asta e ceea ce se numește amor !

Am găsit-o pe marginea lacului Herăstrău, singură, parcă așteptîndu-mă.

M-au dus la ea, Carul mare pe cer și cărăbușii pe pămînt. Căci nu știam unde locuiește. Și, ca s-o găsesc, am închis ochii minții și am alergat la călăuzele de la poarta norocului.

Era o noapte de mai... și cărăbușii m-au dus pe poteca de aur — aur din Carul mare — pînă la ea.

Sînt stări ale sufletului cînd mintea a devenit placă sensibilă de înregistrat. Înseamnă și arpegiile izvorului în pădure și nisipul Căii lactee pe cer și pulsul sîngelui în vine.

O ! Nu voi uita niciclnd povestea ascunsă a reginei Nefert-Iti. A reginei Nefert-Iti sau a Crăiței Mitan ?

— Ce frumos ai dovedit că nebuloasele spirale, în mișcarea de expansiune a universului, la un moment dat, ajung viteza luminii și atunci dispar în adîncul insondabil al genunei, fiindcă raza lor nu ne mai poate ajunge. Iată deci

că stele moarte se arată, iar stele vii se ascund. Adînc simbol ! Iluzie şi adevăr ! Dar preoţii egipteni au cunoscut înaintea savanţilor noştri.

În templul lui Konsu de la Karnak, după ce treci pilonul şi curtea cu portice, cea rezervată oamenilor de rînd, dai în sala hipostil pe uşa căreia stă scris : „Cei ce intră aci, trebuie să fie puri". Dincolo de ea e locuinţa zeului, sanctuarul înconjurat de chilii pentru cultul magiei şi al frumosului. În chiliile magiei stăpîneşte lumina soarelui, în cea a frumosului, lumina de dincolo de fire, numită lumina lacrimei. Căci ce e magia ? E lupta clipei împotriva eternităţii, e triumful măsurii împotriva nemăsuratului. La lumina soarelui s-au descoperit stelele ikemusek, mereu vizibile, iar la lumina lacrimei, stelele ikemuurz, care după mari peregrinări dispar în genună.

Răzvrătirea lui Amenomfis-Ikunaton a fost răzvrătirea magiei împotriva frumosului. Templul lui Aton e jalnic. O curte mare, cu un altar în ea. Nici monumentalul pilon ornat cu flori de lotus şi papirus, nici maiestosul hipostil susţinut de coloane cilindrice, cu capiteluri palmate, nici naosul de granit în care se găseşte luntrea sfîntă care duce *frumuseţea zeului*. Ascultă, te rog, frumuseţea zeului, căci zeul e puternic prin magie, dar frumos prin iubire.

Nu ţi se pare curios că Amenomfis a avut şapte fete ?

Au fost şapte avertismente a lui Amon, în favoarea frumosului, căci numai femeia e depozitarea frumosului, femeia cînd e de sînge regal.

Eu multe n-am să-ţi vorbesc, căci vorba ne fixează prea mult în spaţiu. Îţi voi recita un poem, poemul ei, al Reginei Nefert-Iti, aşa cum e scris pe stela votivă din Tel-Amarna. El spune tot, cu toată simplitatea de meşteşug a versului. Dar numai versul ne sustrage din prinsoarea spaţiului. Ascultă :

„În Ikulaton, noua capitală a ţării, la jumătate cale dintre Teba şi Memfis, este lacul cel din afara firii, fiindcă învinge apele Nilului şi înfruntă puterea soarelui — lacul lacrimă. Lac de iubire şi de durere, el are albia pe temelia zeiţei Neftis, dărîmat de prigoana lui Amenomfis, iubitul meu. Zadarnic s-a dat drumul apelor Nilului peste el, zadarnic soarele îşi îndreaptă împotriva-i ţepii lui de spin.

Apa nici nu seacă, nici nu se turbură, fiindcă ochiul zeiței plînge întruna și lacrimile învîng puterea rîului și înmoaie săgeţile astrului.

Pe acest lac mi-am aşteptat iubitul. Pentru el am furat zeului Horus luntrea şi am împodobit-o numai cu irişi şi cu trandafiri albi.

Şi iubitul a venit.

— Vino, iubitule, de-ţi odihneşte capul obosit de gînduri pe dulcele aşternut al lacrimii...

Dar iubitul meu privea soarele în apus, roşu şi strîns ca o gură de cuptor.

— Vino, iubitule, îţi voi arăta, prin lumina lacrimii, cenuşa stelelor ce te îngîndurează...

— Arată-mi, dacă poţi, inima lui Aton...

Şi nu-şi întoarse la mine privirea.

— Vino, iubitule, lacrima mea va chema de dincolo de soare, stelele care au fugit de el şi s-au ascuns de razele lui...

— Cheamă, dacă eşti vrednică, mîinile lui Aton, să le văd şi să le pipăi...

Atunci, în desperarea mea, am trădat taina încredinţată mie de marele preot, întru cîştigarea adevărului ultim, taină ce trebuie trecută din mamă-n fiică, pînă la cea de o mie. Şi am strigat îngîmfatului :

Regele capătă puteri de zeu, cînd, mărturisind cinstit, îşi face sufletul cruce între lacrimă şi soare.

Dar cînd trăsnetul a căzut, trăsnetul, semnul cuvîntului, el l-a prins în mînă şi l-a aruncat în lacrima mea. S-a temut ca lacrima să nu întunece gloria lui Aton. Şi la lumina trăsnetului, el a văzut că Aton n-are inimă, dar are mii şi mii de braţe omeneşti".

Aşa se încheie micul poem de iubire şi de durere, veşnic pentru toate femeile care n-au altă podoabă decît frumuseţea. Din parte-mi, trebuie să adaug că cei vechi cunoşteau arta de a stăpîni fulgerul. Sacerdoţii etrusci, prin ajutorul trăsnetului, au apărat oraşul Marnia împotriva lui Alaric, iar Numa Pompiliu, al doilea rege al Romei, folosea trăsnetul la vînătoare.

Şi încă ceva. Lacrima din ochiul reginei Nefert-Iti n-a secat, fiindcă trăsnetul poate dărîma un templu, dar nu poate răpune o lacrimă...

III

Cînd cerul începu să se întunece, mi-am dat seama că rătăcisem drumul. Cu toate că de atîția ani locuiesc în București, am rămas totuși provincial în Capitală și din oraș nu cunosc decît cartierul meu și strada Mărgăritei. În rest nu mă aventurez decît în mașină. Dar azi toate mașinile erau rechiziționate la poliție. Și totuși voiam să fiu la aerodrom. Logodnica mea sosea cu avionul și ce bucurie i-ar fi făcut să dea ochii cu mine, la coborîrea din carlingă.

Dar timpul trecea, vehicule nu se găseau, iar trecătorii, parcă învoiți, îmi dădeau care mai de care mai proaste indicații. Erau și ei grăbiți, căci se pornise un vînt uscat și rece, plin de pulbere și gunoi, un vînt fără noimă, cu avalanșe aeriene din diferite părți, care se prăfuiau și se ciocneau înălțîndu-se în piramide aeriene, sau se învîrteau în vîrtejuri ce te prindeau răsucindu-te pe loc, parcă să te ridice pe sus. Cerul părea plin de stînci înfipte într-un nămol vînăt și bătute de valuri spumoase, iar către orizont, soarele umflat și acoperit de nori violacei, părea o bubă coaptă, gata să se spargă. Străzile se goliseră. Nici țipenie de om. Mă găseam la periferia orașului, după felul caselor, pe urmă am dat în cîmp. Acum se pornise și ploaia. Picături tari și reci ca grăunțele, mă plesneau peste față și peste ochi. Mi-am tras pălăria pe frunte și am luat-o la goană. În depărtare se vedea o pădure. Trebuia să fi fost la Băneasa. M-am îndreptat într-acolo. Dar dintr-o dată pădurea se goli de toată umbra frunzișului pînă în pămînt, printr-o lumină de foc, și deasupra mea, undeva, se prăbuși o parte din cerul stîncos. Trăsnise în pădure. Înnebunit de frică, am schimbat direcția. Eram acum în plin haos. Șirurile tari de apă se încrucișau în fața mea ca floretele. Cerul se cutremura de rostogoliri, în preajma mea simțeam trepidări de motor, iar depărtările sau adîncul mugeau ca oceanul în furtună. Nu știu adevărat să fie sau nu, dar acum mi s-a părut că trepidările veneau de aiurea. Da ! Veneau de sus, din cer. Erau vibrațiunile avionului. Avionul cu Mărgărita. Se distingeau bine în afară de trăsnetele ploii, dincolo de cutremurul tunetelor. Și din nou m-am pornit pe fugă.

Fugeam, fugeam... cînd m-am simţit la pămînt.

Am căzut... dar nu picioarele au şovăit şi nici nu s-au împiedicat. A fost o cădere voluntară, parcă o îngenunchere. Şi deodată partea din dreapta mea s-a luminat. De bună seamă a fost un capriciu al naturii ; căci pe partea aceea mi s-a arătat lacul... lacul nu ştiu care, poate lacul lacrimă, căci apa era acolo limpede, azurul pur deasupra ei... şi pe întinderea apei o singură luntre. Poate luntrea reginei Nefert-Iti.

Dar de cealaltă parte a apei, lumea era tot în nebunie, vînt, vijelie, trăsnete, şi toată rătăcirea de deasupra mea dusă de motorul avionului. Fără să-mi dau seama, am mai întors o dată privirea spre lacul fermecat. Trăsnetul mi-a luminat calea şi jur că în ochii ei, în luntre se găsea Crăiţa, am văzut o lacrimă.

Zgomotul motorului se schimbase cu totul. Se subţiase pînă la vibraţie şi pînă la lumină. Poate dibuiam acum fuga spiralelor nebuloase sau jocul fantastic al atomilor. Devenisem din nou omul tare. Puteam cunoaşte totul. Aveam talismanul puterilor supreme. „Regele capătă puteri de zeu, cînd mărturisind cinstit îşi face sufletul cruce între lacrimă şi soare". Acum ori niciodată rezolvam cu ochii mei problema nedeterminismului şi a discontinuului. Şi, înălţîndu-mă mîndru, mi-am pus sufletul cruce între lacrimă şi soare. Dar cînd trăsnetul a căzut, trăsnetul, semnul cuvîntului, eu l-am înşfăcat cum fac indienii cu şerpii veninoşi şi l-am aruncat înspre lacul lacrimă. M-am temut ca nu cumva lacrima să vatăme determinismului nebuloaselor spirale şi ale atomilor...

IV

Şi iar m-am întrebat, la părăsirea spitalului, dacă totul n-a fost halucinaţie şi delir. M-am întrebat înaintea doctorilor !... Dar vezi, sînt dovezile !

O dungă sîngerie, urma trăsnetului, mi-a şters pe vecie, din palma dreaptă, linia norocului.

Şi-apoi...

Pe Crăiţa n-am mai văzut-o nicicînd de atunci. Zadarnic m-am interesat la toate Universităţile din ţară, zadar-

nic am consultat toate anuarele școlilor superioare și secundare, zadarnic am scris la toate laboratoarele de astro-fizică din străinătate... Dar posed acele suluri de hîrtie cu calculele ei matematice, pline de cifre și de litere mari, negre, vecine de hieroglife.

Și încă ceva ! În atlasul meu de istoria artelor s-a petrecut o minune ! De ochiul reginei Nefert-Iti stă aninată, de atunci, o lacrimă, o lacrimă transparentă și pură ca un minuscul ghioc de cristal.

Într-o zi am găsit pe Mărgărita lucrînd în laboratorul meu.

— Ce faci ? am întrebat-o cu oarecare teamă...

— Uite, răspunse ea rîzînd, în ochiul acestei „cucoane" este o lacrimă... vreau s-o măsor...

— Nu !... te rog... pentru Dumnezeu, nu...

Ea mă privi uimită...

— Și de ce nu ?

— Sînt lucruri care nu se pot măsura...

— Care, de pildă ?...

— Lacrima... [1]

[1] Acest manuscris mi-a fost dat ca dar de tatăl meu, profesorul Pompiliu Șerban, la a douăzecea aniversare a zilei mele de naștere, mie, fiica lui cea mai mare, cu obligația să-l transmit din mamă în fiică atita timp cît va dura în știință teoria nedeterminismului și a discontinuului. Izabela Șerban, doctor în matematici.

TAINA ÎN CARE S-A PIERDUT SONIA CONDREA

De ce, Tată, i-ai îngropat umbra la temelia casei dacă ştiai cine este şi, mai ales, pentru ce vine către sufletul meu?

1.

La oricîte chinuri m-aţi supune, fizice sau morale, niciodată n-am s-o pot uita pe Sonia Condrea. Mi-e cu neputinţă să renunţ la frenetica ei amintire, pentru că numai aşa descopăr ce om de rară platitudine sînt şi asta mă ordonează în sensul de rînd al lumii. Cînd fiinţa unei femei ţi-a rămas în trup ca un fel de dublu statornic al tău, eşti condamnat să continui, odată cu viaţa ta, propriul său destin şi nu te mai simţi deloc singur. Nu cercetaţi însă cum te pedepseşte o astfel de singurătate, stăpînită în cazul Soniei Condrea doar de remuşcări şi cutreierată, îndeosebi nopţile, doar de obsesia ei.

Adevărat că am, uneori, senzaţia devenirii mele în eternitate. Adică, fără memoria vreunei biografii personale şi, cu atît mai mult, fără conştiinţa că mi-ar fi şi mie dat un ceas viitor al morţii. Dimineaţa, uneori, cînd mă trezesc după cîte un somn ca de prunc nou născut, mă bîntuie vag speranţa că aş putea fi un altul, incomparabil cu cel din trecut. Dar nu-i decît dovada laşităţii mele peremptorii, frica de răspundere pentru o crimă de care, indirect, mă fac şi eu vinovat. Fiindcă de-ar fi să mă sinucid chiar azi (prin absurd, firește, sau anume ca să-mi reuşească demonstraţia) şi capabil în aceeaşi clipă să înviez cu un alt suflet de om, e sigur că tot mi-aş aminti de hainele mele albastre de copil şi că mi-am luat lumea în cap încă de la doisprezece ani, că pe Mama o chema Caterina şi că Tata a semnat pact cu Diavolul pentru o sim-

plă răzbunare, că m-am înfricoşat de moarte cînd am văzut pentru întîia oară stelele pe cer şi că, mai presus de orice, Sonia Condrea a existat de-aievea şi a fost a mea.

Trebuie să recunoaşteţi însă că-i cel puţin tulburător, dacă nu chiar inuman, să suporţi în propria eternitate străfulgerări ale memoriei atît de teribil pămîntene. De-aceea şi cred că numai o altă experienţă m-ar putea reda mie însumi, care să copleşească esenţial tot ce am trăit înainte, o altă iubire — şi mai neverosimilă, devastatoare decît a Soniei Condrea, care să mă salveze.

Dar dacă (vă întreb) suntem osîndiţi să iubim o singură dată în viaţă, pasiunile ulterioare nefiind altceva decît căutarea oarbă, printr-un labirint de sentimente prefăcute a fantomei celei pierdute pentru totdeauna ? Şi dacă toată viaţa, după aceea, nu facem altceva decît să ardem şi să tot ardem, cerebral şi biologic, în numele unei iubiri care niciodată nu se va mai repeta cu egală intensitate ? Şi dacă acest fel de a muri, de nenumărate ori într-o singură viaţă, nu-i altceva decît măsura jertfei pe care numai iubirea dintîi o merita ? Nu vă grăbiţi să-mi răspundeţi, o conştiinţă atît de controversată ca a mea şi un duh atît de dilematic ca al Soniei Condrea nu se pot mulţumi cu răspunsuri de consolare gratuită. Ştiu că s-ar putea să nu am dreptate, e posibil să-mi acuzaţi raţiunea şi inteligenţa de a fi subminate de cumplite eresuri. Dar asta-i altceva, şi, tocmai fiindcă mă dau de bunăvoie în mîinile voastre, judecaţi-mă ca atare !

Sunt convins deci, oricît v-aş contraria, că fiecărui om îi este sortită o singură femeie egală cu el, singura în drept să-i aparţină. Femeia care, fără să aibă vreo reprezentare a ta, dar receptîndu-ţi existenţa indiferent unde şi la ce distanţă de timp, ştie că-i născută anume pentru tine. Doar ţie cuvenindu-se după lege, doar tu fiind în stare s-o desăvîrşeşti în propriul destin. Cred că această dualitate de superbe concepte vine de la începuturi, din însuşi actul creaţiei primordiale. Nu întîmplător deci, la începuturi, au fost numai Unul şi numai Una, blestemaţi la aceeaşi revelaţie asupra fericirii umane. Chiar dacă dintre tenebrele paradisului sau din alt arbore demoniac s-ar fi născut o a doua femeie, cei doi de la începuturi tot nu

s-ar fi despărțit. Nu pentru că s-ar fi înfricoșat de mulțimea de forme sub care avea să li se înfățișeze păcatul originar, ci pentru că amîndoi fuseseră să nu fie altfel decît Unul pentru Altul. Unuia, prin urmare, născut aici îi corespunde altundeva nașterea iubitei promise. Cum clipele în eternitate au altă măsură, aceștia și după ani se pot recunoaște. Fiindcă este hotărît ca din clipa recunoașterii ființele lor să se afle pe același plan al sublimului, pornesc deopotrivă Unul către Altul să se identifice fizic și să refacă unitatea inițială. Iar acolo unde se înregistrează tragedii, așa se și explică tragedia — prin necontenita căutare zadarnică sau prin pierderea celuilalt și resemnarea obosită în fața unui străin oarecare.

Iată de ce, adesea, mă și întreb : „Ce s-ar fi petrecut cu mine, dacă nu s-ar fi născut Sonia Condrea ? Ea însăși ce soartă ar fi avut, dacă nu m-aș fi născut eu ?" Singurul în posesia adevărului absolut despre noi și dragostea noastră, pot să jur că istoria ar fi fost infinit mai săracă, spațiul de mișcare al spiritelor alese — mult mai limitat, eu sau ea — condamnați la rătăcire silnică printre nebuloasele de destine minore ale acestei lumi. Eu, fiindcă numai de mine e vorba acum, ca supraviețuitor al acestei tragice iubiri, credeți că mai descopăr vieții mele vreun rost și vreo semnificație, după ce am pierdut-o, cum am pierdut-o și din cauza cui, pe Sonia Condrea ?

Desigur că există și destule femei banale, obișnuite, pentru care sincronizarea nocturnă sau jocul meschin al arginților se constituie ca literă de evanghelie a trecerii lor pe pămînt. Acestora le acorzi exact atenția pe care o merită și le folosești ca pe simple bucate, ești satisfăcut și treci mai departe fără a suferi. Nici un paradox și nici o apoteoză, doar gustul amar și dezolarea pe care ți le lasă revelația din zori a vidului și a alterării biologice. Dacă asta le este vocația și la atîta fervoare se propun, mulțumesc, n-o să-mi fac din gloria lor pasageră o justificare a existenței. Memoria mea, pe acestea, nici la capitolul „accidente" nu le reține, m-am referit la ele numai ca să-mi flagelez conștiința pînă la sînge.

De ce aș nega totuși că a fost o vreme cînd astfel de femei mi-au îndestulat viața, pe oriunde m-a aruncat nemernica mea de viață, prin gări deprimante și prin porturi

străine, pe bănci de grădini publice și pe dușumele de camere mizere, pe cîmpuri înverzite și prin cimitire pustii, cu o foame demențială de mereu alte trupuri, amăgite cu vorba dulce sau plătite ca să renunțe la orice demnitate, fiindcă nici eu nu mai puneam vreun preț pe demnitatea mea ? Și de ce aș nega totuși că, ajuns la acest punct de frontieră cu neantul, mă găsesc pe aceeași treaptă a desfrîului dezlănțuit, răzbunîndu-mă pe cine se nimerește și furios pe toate frumusețile de doi lei prin care sper să mă purific și care, la rîndu-le, dau buzna către mine cu speranța animalică, inconștientă că se pot înnobila prin mine?

Interludiul însă dintre aceste două ipostaze, ca într-o eflorescență de mistere și simboluri, îl ocupă în viața mea Sonia Condrea. Robit cum eram certei sau inventatei mele mitologii, știind așadar bine că într-o bună zi trebuia să-mi apară femeia promisă de zei, încă în clipa apariției Soniei Condrea, și-apoi de-atîtea ori supus îndoielii, de cîte ori a fost să fugă și de cîte ori a fost să revină, mereu m-am întrebat cu uimire : „Ea să fie, Doamne ? ! Spune-mi, pe Ea sunt fermecat s-o aștept ?" Pentru că de fiece dată mi se dădeau semne ciudate, era în mine ca o răscolire telurică, și cugete și simțuri (aflîndu-se de față cu ea) erau cuprinse de extaz, dorul meu ancestral după ea înceta (la vederea ei) să mă mai doară. Și cît de omenește n-o visam, și cît de omenește ea însăși se dovedea a fi ! Nici ea mai puțin uimită că eu exist și cerîndu-mi mereu dovezi că exist, iubindu-mă cu alt fel de iubire și dînd tăcerilor dintre noi conținut de comunicări patetice, de fiece dată neasemeni cu cealaltă dinainte și mereu foarte atentă la crispările mele sufletești.

Fiindcă Sonia Condrea mi-a apărut întîia oară la un timp de cumpănă grea pentru mine, cînd sufletului meu tocmai i se pregătea celula de închisoare. Datorită ei mi-am recîștigat dreptul de a fi spirit liber, ea m-a pus în acord cu ordinea superioară a lumii. Evocarea a toate cîte au fost între noi, de cînd ne-am recunoscut și pînă la moartea ei, mi-au impus credința că toate stau sub semnul unei cauzalități stranii. Dealtfel, pe toată durata aventurii noastre, Sonia Condrea a oscilat între fantastic și real cu o detașare de făptură de miracol și de aceea, în multe privințe, inaccesibilă oricui. Iată de ce gîndul absurd că n-a fost ea

Așteptata, că m-am înșelat dăruindu-mă ei pe viață, gîndul (mai ales) că mi-ar veni într-o zi altă femeie care s-o depășească și să-i ia locul, mi se pare groaznic.

Dar nu se poate, mi-e cu neputință să accept o astfel de variantă umilitoare pentru amîndoi. Demiurgul a fost învins de propria lui operă, altă Sonia Condrea nu va mai fi în stare să creeze...

2.

Am întrebat-o odată pe Caterina, era într-una din vacanțele cînd mai treceam pe-acasă, mai mult ca s-o văd pe Caterina, mă apuca uneori jalea de singurătatea ei și hotăram să-mi petrec vacanța împreună cu ea, Caterina se refugiase într-un colț al odăii, sub lumina lămpii, și-mi croșeta o flanelă, eu n-aveam nici un Dumnezeu pe lume și-mi făcea bine întunericul din celălalt colț al odăii, nu știu ce mi-a venit așa deodată, poate fiindcă tăcerea dintre noi se făcuse de nesuportat, sau din motive inexplicabile, s-o întreb :

— Mamă, cine erau oamenii aceia doi, un bărbat și o femeie, care aproape că nu era an să nu se-abată pe la casa noastră, obișnuit vara și totdeauna cînd Tata nu se găsea acasă, veneau ca de la drum lung și arătau foarte obosiți, eu îi vedeam încă de la poartă și-i pîndeam de după perdea, traversau grădina pînă la ușa principală, dar nu intrau, se așezau alături pe treptele casei și așteptau, și totdeauna părea că tu le presimțeai sosirea și prezența pe treptele casei, deși niciodată ei nu sunau, nu băteau, și tu le aduceai cîte un blid cu de-ale mîncării, chiar și cîte o cană cu vin le-aduceai, dar ei nici cu privirea nu te priveau și nici nu se atingeau de ofrandele tale, oricît tu îi îndemnai și-i rugai, ba să fie de sufletul morților tăi, ba să fie de sufletul morților Tatei, și ei stăteau ca de piatră pe treptele casei, și cu ii pîndeam împietrit dinăuntru, și după un timp rosteau aceste cuvinte, mereu aceleași cuvinte : „Ești fericită, Caterina ? Bărbatul tău e fericit ?" și nu-ți lăsau timp să le răspunzi, poate că nici n-aveau nevoie de răspunsul tău, atît avuseseră de făcut, să vină de unde veneau și să rostească acele cuvinte : „Ești feri-

cită Caterina ? Bărbatul tău e fericit ?", după care se ridicau şi porneau la fel de anevoie de-a lungul grădinii, deschideau poarta şi trăgeau poarta după ei, piereau, vreau să spun că piereau dincolo de vederea mea, şi eu nu-i mai zăream, ţintuit locului şi nu mă puteam urni din loc, cine erau, Mamă ?

Vorbisem pe nerăsuflate şi cu patimă dezlănţuită, de parcă numai aşa aş fi reuşit să mă eliberez de povara acelei amintiri. O, dacă aş fi bănuit ce şoc va produce întrebarea mea asupra Caterinei, cît de stranie va fi reacţia ei la această întrebare ! A scăpat lucrul din mînă şi s-a ridicat brusc în picioare, faţa ei arăta ca o mască a durerii şi în ochii ei am citit o uimire înfricoşată. A urmat o clipă de confruntare mută, părea că mă vede pentru întîia oară. Sau poate că tocmai de clipa asta de sincopă avea nevoie, ca să-şi revină ? Şi-a revenit, într-adevăr, imediat, din starea iniţială de confuzie şi spaimă, vocea i-a sunat destul de rigidă :

— Mă tem că eşti obosit, dragul Mamei, ar trebui să consultăm un doctor. Pentru vîrsta ce o ai, imaginaţia ta lucrează prea febril şi nu e bine. Desigur că-i foarte interesantă povestea ce mi-ai povestit, aş spune — de-a dreptul fascinantă. Dar nu te chinui să mă convingi de realitatea ei, recunoaşte că-i pur şi simplu o invenţie de-a ta.

Am zîmbit cu oarecare compasiune faţă de grija Caterinei pentru nervii mei, pasămite tociţi încă de la şaptesprezece ani, merita osteneala.

— Şi totuşi, Mamă, eu mi-amintesc bine de întîmplarea cu oamenii aceia doi.

— Nu poţi să-ţi aminteşti, a replicat însă dînsa cam brutal, întîmplări la care pretinzi că şi eu am fost părtaşă, fără ca-n primul rînd eu să-mi amintesc de ele !

— Aparent, da, e logic.

— În schimb, tu mă supui la un examen lipsit de orice logică.

— Dacă, nu cumva, memoria ta suferă de întunecări parţiale.

— Mulţumesc pentru dovada de respect filial.

— Sau, şi mai grav, dacă anume nu vrei să-ţi aminteşti întîmplarea la care mă refer.

Obrazul i s-a făcut, deodată, palid.

— Dragul meu, ce se petrece cu tine ?

Am simțit, la rîndu-mi, că tot sîngele mi se urcă la cap.

— Dar pricepe, Mamă, că amintirea asta durează în mine încă din copilărie. Îți închipui cît de mult mă va fi zguduit întîmplarea, dacă timpul n-a reușit s-o șteargă din memoria mea ! Crezi că-i posibil, altfel, să fi purtat atîta vreme în mine o invenție și o absurditate ?

Pare-se că această ultimă declarație a cam răscolit-o pe Caterina, s-a apropiat de mine și mi-a cuprins mîinile într-ale sale. Nu-mi plăcea însă că mă tratează ca pe un neajutorat, era ceva fals în atitudinea ei. Atunci n-am avut cum descifra adevărul, mult mai tîrziu mi-a fost dat să-l descifrez.

— Bine, a zis apoi, să convenim că-i așa cum spui tu ! Dar de ce nu m-ai întrebat cine au fost oamenii aceia doi imediat după consumarea întîmplării, sau a doua zi, a șaptea zi, și abia azi, după atîția ani, te trezești să mă întrebi ?

— Recunosc, nu știu ! am răspuns.

— Nu era mai firesc ca atunci, imediat, să mă fi întrebat ?

— Da, ai dreptate.

— Ceva deci nu-i în regulă, recunoști ?

— Recunosc că tu urmezi altă rațiune decît a mea, și asta mă derutează cel mai mult. Mai degrabă cred că amintirea a zăcut undeva la fund, într-un fel de depozit secret al memoriei, așteptînd ceasul prielnic să explodeze, și uite că a explodat ! Științific se explică, de ce nu mă ajuți și cu explicația ta ?

S-a rupt de mine oftînd, înduioșător de nevolnică și tristă.

— Nu, dragul Mamei ! a decis, ca pentru a încheia odată pentru totdeauna orice discuție. Niciodată pe la casa noastră nu s-au abătut oameni din toată lumea, cărora eu să le fi dat de pomană și care să mă fi întrebat ce pretinzi tu că m-au întrebat. Eu am fost fericită cu Tatăl tău, nu văd de unde acel bărbat și acea femeie pe care să-i fi interesat fericirea noastră. Du-te și te culcă !

Mi-era milă de Caterina, aveam conștiința tulbure că izbisem, fără să vreau, în porțile unei taine și, la fiecare izbitură a mea, Caterina urla de durere. Firește că n-am

mai adus vorba despre asta, niciodată cît a durat vacanța, dar se întîmpla, uneori, ca privirea ei să cadă asupra mea încărcată cu multe reproșuri. Altfel nu înțeleg de ce, ca să se apere de mine și categoric împotriva mea, și l-a ales complice chiar pe Tata. E sigur că i s-a confesat și e limpede în ce chip, dacă și Tatei i-am devenit pe toată durata vacanței un fel de dușman. În afară de comunicările banale de fiecare zi, unul, o singură dată, n-a încercat să se mai apropie de mine. Abia la sfîrșitul vacanței, conducîndu-mă la gară și urmînd să ne luăm rămas bun (după ce Caterina mă îmbrățișase ca pe un obiect, indiferentă și străină), Tata și-a dezlegat sufletul :

— Mi-a spus Maică-ta că s-ar fi instalat nu știu ce demon în tine și că mintea ți-o ia razna, pe pustii. Apăi, băiete, dacă asta-i tot ce face amărîta aia de școală din tine, atunci dă-o dracului de școală și întoarce-te acasă. Întoarce-te acasă și apucă-te de plugărit, avem destul pămînt ca să te hrănească pe tine și pe copiii tăi viitori. Mai știi ? ! poate că numai așa o să-ți iasă gărgăunii din cap și n-o să mai vezi cai verzi pe pereți. Să auzim de bine, băiete !

Dar vă jur că eu de-adevărat i-am văzut pe oamenii aceia doi, un bărbat și o femeie, care aproape că nu era an să nu se-abată pe la casa noastră, obișnuit vara și totdeauna cînd Tata nu se găsea acasă, veneau ca de la drum lung și arătau foarte obosiți, eu îi vedeam încă de la poartă și-i pîndeam de după perdea, traversau grădina pînă la ușa principală, dar nu intrau, se așezau alături pe treptele casei și așteptau, și totdeauna părea că Mama le presimțea sosirea și prezența pe treptele casei, deși niciodată ei nu sunau, nu băteau, și Caterina le aducea cîte un blid cu de-ale mîncării, chiar și cîte o cană cu vin le aducea, dar ei nici cu privirea n-o priveau și nici nu se atingeau de ofrandele Caterinei, oricît dînsa îi îndemna și-i ruga, ba să fie de sufletul morților săi, ba să fie de sufletul morților Tatei, și ei stăteau ca de piatră pe treptele casei, și eu îi pîndeam împietrit dinăuntru, și după un timp rosteau aceste cuvinte, mereu aceleași cuvinte : „Ești fericită, Caterina ? Bărbatul tău e fericit ?" și nu-i lăsau timp să le răspundă, poate că nici n-aveau nevoie de răspunsul Caterinei, atît avuseseră de făcut, să vină de unde veneau și să rostească acele cuvinte : „Ești fericită, Caterina ? Băr-

batul tău c fericit ?", după care se ridicau și porneau la fel de anevoie de-a lungul grădinii, deschideau poarta și trăgeau poarta după ei, piereau, vreau să spun că piereau dincolo de vederea mea și eu nu-i mai zăream, zadarnic aș fi încercat să le iau urma, cèva mă ținea țintuit locului și nu mă puteam urni din loc, cine să fi fost, oare ?

Abia peste alți ani, după ce am cunoscut-o pe Sonia Condrea și Sonia Condrea s-a lăsat cunoscută în toate misterioasele sale existențe, avea să mi se confirme că amintirea asta nu-i deloc o simplă invenție și o absurditate, că-n realitate dura în mine dintr-un timp imemorial și că era indisolubil legată de destinul Soniei Condrea...

3.

Nu știu dacă vi s-a întîmplat vreodată, plecîndu-vă cineva sau despărțindu-vă de cineva, mai ales pentru totdeauna, să vă treziți asaltați de chipurile sale fictive și de glasurile sale ipotetice, fosta sa prezență vie continuîndu-se acum într-un fel de sugestie pură care vi s-a instalat definitiv sub frunte și căreia numai ochii minții de-i dau contur, numai auzul interior de receptează ce rostește, așa cum mi se întîmplă mie s-o simt, mereu nevăzută lîngă mine, și s-o aud vorbindu-mi, fără ca nimeni altul s-o mai audă vorbind, pe inefabila Sonia Condrea.

„Iartă-mă pentru fapta mea, dar era singura soluție ca să ne salvăm unul pe altul !"

Cu singura deosebire că tu te-ai salvat în moarte, iar eu, iată, n-am curajul să te urmez. În asta și constă prăpastia de azi dintre noi doi, conștiința neagră de care mă voi bucura de-acum înainte. Fiindcă a trebuit să preiau cu mine și parte din conștiința Caterinei, cu atît mai mult întreaga conștiință a Tatei. Și, crede-mă, a și început să mă doară timpul pe care l-am fi putut trăi împreună, dar care ne-a fost interzis, mă doare și mă sufocă. După cum sufăr și de toată suferința cuvintelor ce nu mi s-a îngăduit să ți le mai spun, a iubirii de care am fost păgubiți deopotrivă.

„Binecuvîntată fie totuși ora cînd te-am cunoscut, chiar și blestemul care ne-a unit !"

Vezi, nici în moarte nu te poți elibera de pacostea acestei tainice relații ! Deși, fii sigură că blestemul și eu l-am binecuvîntat adesea. Dar numai pentru cît a fost cauză și temei întîlnirii noastre, pe vremea cînd fericirea noastră era beată de inconștiență și n-o amenința nici o forță adversă. Caterina însăși, un timp, a sperat că stă în noi puterea să ne împotrivim fatalității și s-o îngenunchem. L-a și înfruntat, o dată, pe Tata și i-a spus că nu-i omenește și cinstit să ne sacrifice pe noi de dragul unui trecut pe care oricum nu putea să-l învieze în favoarea lui. Fiindcă acesta-i adevărul : Caterina, totdeauna, a visat pentru mine o viață banală, în afara oricărei tragedii.

„Și eu, dragul meu, de-ai ști cît mi-am visat o viață cu tine comună și oarecare, să-ți fiu simplă femeie de casă, credincioasă și supusă ca o roabă !"

Acum e prea tîrziu, sorții au căzut ! Cel puțin de-aș fi presimțit deznodămîntul ce-l vei alege, să fi determinat și eu, răzbunarea Tatei, răzbunarea mea și să nu te fi lăsat să alegi moartea. Și-așa, casa a rămas neterminată, eu mi-am luat din nou lumea în cap. Mi-a fost și mi-este și acum o silă imensă de toate, n-am urît și nu voi urî vreodată pe nimeni cum îi urăsc pe Caterina și pe Tata. „Ucigașilor !" aș fi vrut să le svîrlu în obraz la plecare, dar nu le-am adresat nici un cuvînt. S-au tîrît amîndoi la picioarele mele și mi-au cerșit iertarea, nu i-am iertat și nu-i voi ierta niciodată. De ce te-ai întunecat, vrei să spui ceva ?

„Absolvă-i totuși, în numele meu, de orice vină, pe toți ! Te rog eu !"

Da, înțeleg ! Fiindcă tu ai devenit cel de-al doilea „eu" al meu, glasurile ce-mi imaginez ca venind de la tine sunt de fapt, propriile mele martiraje. Perfect, Sonia Condrea, va fi cum vrei tu, dar nu înainte ca oamenii să afle de unde s-au pornit toate și-n ce constă vina alor mei...

4.

Trenul gonea cu o viteză dementă prin noapte, avînd ca stație finală, dacă nu cumva și ca finalitate a vieții, chiar orașul meu de naștere. Firesc ar fi fost să mă sinucid încă înainte de a ajunge la capătul călătoriei, fiindcă nu eram

decît un fel de deţinut în stare provizorie de libertate şi conştiinţa mea n-avea de ce să se împace cu o astfel de stare degradantă. Eu, care-mi făcusem din libertate condiţia însăşi a dreptului de a mă numi om, fusesem de astă dată încolţit şi condamnat la domiciliu forţat.

Patru încercări de fugă înregistrasem pînă atunci din temniţa ipotetică a existenţei, fiecare la altă etapă de viaţă şi toate încununate de eşec. Naivul bolnav încă din pruncie de iluzia depărtărilor şi fugind pentru prima oară de-acasă chiar la doisprezece ani, ca să afle ce există dincolo de ele, dar pe care Tata îl aduce înapoi legat cu mîinile la spate şi-l convinge (îşi închipuie că-l convinge) cu biciul că vocaţia lui este pămîntul, adică să se robească pămîntului şi să nu scape legilor lui dure. Imberbul de mai tîrziu, care tot în ficţiuni continuă să creadă şi care din nou fuge, de astădată pînă spre marginea de răsărit a ţării, dar ca să nimerească într-o bastilie de opt ani încheiaţi. Revoltatul de după aceea împotriva oricărei mistificări de adevăr sau cenzuri de libertate, care caută şi tot caută adevărul, libertatea, pentru ca, iarăşi fugind, rătăcind prin labirintul universitar, să nu descopere decît calitatea de bursier al mizeriei fizice şi constrîngerea spiritului uman la destule servituţi. Urmează a patra fugă, cea mai spectaculoasă dintre toate, ascuns pe fundul unui vapor avînd ca destinaţie înseşi zările de necuprins cu mintea, dar în primul port de escală este scos la suprafaţă şi restituit în cătuşe ţării, ca să-l judece.

M-ar fi judecat fără milă, cîineşte, legea era de partea lor şi cum să nu judeci şi să nu condamni fără milă, cîineşte, pe cineva care visează mai departe decît tine ? dacă n-ar fi intervenit Tata, cu un aplomb şi autoritate pe care nu i le bănuiam, să plătească el toate despăgubirile de rigoare, dar cerînd, în schimb, să i se dea lui prada. Mesagerul trimis de el să mă asiste la judecată şi să-i apere cauza, pe temeiul altor articole de lege, asta şi pretinsese în final, asta şi cîştigase în consecinţă. Prada avea identitatea mea, cercul era fatal să se închidă sub aceeaşi zodie a naşterii.

Astfel că Tata, care niciodată nu şi-a dorit un fiu, dar care totdeauna şi-a arogat dreptul de viaţă şi de moarte

asupra acestui fiu, ca să aibă cine-i moşteni pămîntul şi cine-i duce numele peste veacuri. îşi vedea în sfîrşit visul cu ochii. După cum şi Caterina, care n-avea nici un motiv să-şi iubească băiatul, ştiindu-l născut dintr-o simplă ambiţie de a se răzbuna pe amintirile Tatei, dar care spera că numai prin acest băiat îşi va îmblînzi stăpînul şi nu va fi nevoită să-l împartă cu altcineva, chiar şi din amintire, îşi vedea şi ea visul cu ochii. Fiecare cu visul său, dar la fel de egoiste şi feroce vise amîndouă, pentru că amîndouă priveau soarta fiului risipitor, era singurul lor risc. Iar fiul risipitor era obligat prin sentinţă judecătorească să se întoarcă la locul de baştină, unde. lunar, trebuia să mă prezint la poliţia oraşului pentru a se constata că acceptasem să mă leg de pămîntul natal şi că nu voi mai fugi niciodată de sub protecţia părinţilor mei. La cea dintîi încălcare a acestui legămînt scris, aşa suna sentinţa, oriunde aş fi fost prins, ar fi urmat ani grei de temniţă autentică şi, oricum, desfiinţarea mea morală. Fiindcă, de s-ar fi săvîrşit şi această alternativă, la ce mi-ar mai fi folosit o libertate iluzorie, oferită la adînci şi putrede bătrîneţi, încotro aş mai fi avut unde fugi decît spre raiul sau iadul lui Dumnezeu ? Şi-atunci, ştiind bine din cîte soiuri de contradicţii sunt plămădit, refractar pînă şi la ideea de spaţiu limitat între patru pereţi de locuit, de ce n-aş fi preferat încă de pe-acum dulcea sau năpraznica moarte pe care singur să mi-o decid ?

Acesta eram ca identitate umană zăvorîtă într-un simplu cazier de poliţie, şi acesta mi-era universul de trudnice convulsii sufleteşti, la ora la care trenul gonea cu o viteză dementă prin noapte, avînd ca staţie finală, dacă nu cumva şi ca finalitate a vieţii, chiar oraşul meu de naştere!

Ocupasem loc într-un compartiment de pe la mijlocul vagonului şi eram singur, cred că eram singurul călător din acel vagon. De ceasuri întregi n-auzisem deschizîndu-se ori închizîndu-se vreo uşă, nu văzusem nici un alt pasager trecînd într-o parte sau alta pe coridor, nici măcar controlorul de bilete nu-şi făcuse apariţia. De ceasuri întregi mă tot chinuiam să adorm, deşi aveam cugetul şi oasele zdrobite de nesomn, dar nu se prindea somnul de mine. Stinsesem lumina şi mă lungisem pe canapea, im-

plorînd fruntea să îngroape în leşinul somnului toate umbrele care mă hăituiau. Zadarnic însă, pentru că insomnia îmi ardea creierii şi-mi cuţita carnea, duşmăneşte. Aprinsesem deci din nou lumina şi mă ghemuisem în colţul de la fereastră, cu privirea holbată asupra haosului de imagini ale trecutului meu de fugar fără odihnă. Erau, de fapt, propriile mele proiecţii, de la felurite vîrste, într-o dezordine halucinantă şi năpăstuite ca o tortură vie asupra nefericitului de prizonier ce devenisem. Adevărul e că pierdusem, toată viaţa mea era un eşec total, nu mai aveam ce aştepta de la viaţă.

Şi totuşi, prin bezna paradoxală care mă încercuia tot mai strîns, presimţeam deschiderea către mine a unei fisuri infinitezimale, prin care da să răzbată o biată rază de speranţă. Era ca promisiunea unei iluzii greu de captat din prima clipă, dar certă şi, tocmai de aceea, de care trebuia să mă agăţ cu disperarea unui naufragiat. Ciudat e că şi stăruinţa acelei iluzii se vădea foarte material, ca o chemare ce mi se adresa nemijlocit. Niciodată nu mai trăisem o astfel de senzaţie, cînd luciditatea cea mai acerbă cedează la tînguirea dinafară a cuiva necunoscut. Să fi fost duhul trecutului de care mă despărţeam definitiv, ori propriile mele proiecţii în timp care nu concepeau să se rupă de mine ? Încă nu m-aş fi înfiorat atît, această bucurie de acum avea alt conţinut. Fiindcă iluzia se chinuia să capete chip, şi chipul ce mi se promitea prin deschiderea acelei fisuri era chip de femeie. Mă rugam dumnezeului meu personal, celuilalt eu al meu suprem : „Dacă socoteşti că mai merit ceva de la această viaţă, atunci creaz-o imediat pe femeia aceea, dă-i consistenţă şi nume, şi hotărăşte s-o cunosc !"

Pesemne că eram atît de dăruit acestei speculaţii mentale, încît nici nu mi-am dat seama de oprirea trenului în cine ştie ce gară şi de plecarea lui mai departe. Nimic din mişcarea discontinuă a trenului nu pătrunsese în conştiinţa mea, conştiinţa mi-a fost însă pe neaşteptate solicitată de altă mişcare. Mai precis, de zgomotul uşii batante de la capătul vagonului, prin care sigur trecuse cineva, şi de paşii sacadaţi, precipitaţi, cu doar mici ezitări prin dreptul com-

partimentelor, pe rînd, ai acelei făpturi străine care venea și se apropia. Eram deci prevenit, așteptam cu atenția concentrată, și nici un fel de apariție, oricît de senzațională, n-ar fi trebuit să mă scoată din fire, mulțumeam celuilalt eu al meu suprem că se îndurase de suferința mea și-mi ascultase ruga, nimic deci n-ar fi trebuit să mă scoată din fire. Cu atît mai mult cu cît redevenisem stăpîn pe mine, cîmpul magic în care mă desfătasem pînă atunci, asaltat de iluzii și temeri, se spulberase...

5.

Dar cînd ușa compartimentului meu a fost trasă cu nervozitate într-o parte, iar ochilor mei li s-a înfățișat deodată imaginea unei ființe înspăimîntate, care din cauza roșului intens al rochiei arăta ca o vîlvătaie conturată pe un trup unduios de trestie, eșarfa de mătase verde care, prin contrast, punea și mai mult în valoare gîtul înalt ca de lebădă, frumusețe și mai neverosimilă cu cît era puternic marcată de spaime, chiar dacă fără explicație imediată pentru mine, privea căutînd zadarnic vreun punct de sprijin în golul dinaintea ei, obrazul foarte palid și buzele tremurînd convulsiv, tot trupul străbătut ca de spasmele unui fel de plîns interior care nu s-ar fi putut elibera decît prin țipete și hohote imposibile, am înțeles în clipa aceea că dumnezeul meu personal, dacă-mi ascultase cu adevărat invocarea, îmi oferea, în schimb, spre cunoaștere o mare enigmă.

— Pentru Dumnezeu, apără-mă, salvează-mă ! a strigat. Du-te și vezi dacă nu vine cineva pe urmele mele, te rog ! și s-a repezit de partea cealaltă a canapelei, drept în fața mea, ghemuită în colțul de lîngă fereastră, cu mîinile între genunchi, oropsită și parcă a nimănui, cu privirea mereu întoarsă către ușa încă deschisă și cu auzul încordat spre tăcerea nopții. Te rog ! a șoptit din nou, tot fără să se uite la mine. Vreau să mă asigur că i-am scăpat, în sfîrșit !

De cine trebuia să fi scăpat numaidecît, nu pricepeam nimic. Era în mine o încremenire ca de gheață, nu mă dovedeam capabil de nici un gest.

— Dar vreau să înțeleg : de ce ? ! am spus, și-i căutam privirea să comunice cu mine. De unde vii, cine ești, pentru ce să te urmărească nu știu cine ?

— Ah ! s-a lamentat însă ea și, părăsindu-se zădărniciei, și-a ascuns fața între palmele amîndouă. Du-te odată, omule, și lasă întrebările pentru mai tîrziu !

Era inutil să-i pun la îndoială deznădejdea, la fel de inutilă — insistența mea. Am ieșit pe culoar, am cercetat îndelung de o parte și de alta. Doar trepidația ritmată a trenului, pustiul de liniște amplificat numai de confuzii și păreri absurde. Necunoscuta izbutise, cu starea ei de alarme extreme, să mă descumpănească și pe mine. De parcă m-aș fi așteptat, cu fiece clipă, să răsară dintr-un spațiu incert exact fabuloasa viețuitoare de care fusese urmărită. Povestea mi se părea, firește, dintre cele mai grotești, iar șovăiala mea — lipsită de orice temei. Am deschis compartimentele pe rînd și-n fiecare am aprins lumina, la fiecare capăt al vagonului am verificat pînă și oficiile de toaletă, scările dinafară și cuștile de legătură de peste tampoane, țipenie de om n-am descoperit sau alt semn că ne amenință vreo primejdie reală. Că pe ea o amenință, mai întîi, dar, întrucît o luasem sub ocrotirea mea, era de presupus că-n ceasul unei primejdii reale, de neînlăturat, voi avea și eu de pătimit.

M-am întors deci în compartiment, am închis ușa după mine și am rămas în picioare, cu mîinile la spate, încleștate pe mînerul rotund al ușii. Mi-am pironit privirea asupra ei și încă o dată m-am minunat de marea ei frumusețe, părul de culoarea tutunului căzut în șuvițe dezordonate peste umeri, ochi de un albastru profund și gura dezvăluind lăcomie, linia dulce a sînilor pusă în valoare de contrastul cu eșarfa de mătase verde, întreaga ei ființă — fragedă ca de copil și foarte inocentă, dar cu atît mai tulburătoare întru toate ale sale, cum era înveșmîntată în acel roșu incendiar și voluptuos, de sub care carnația trupului se bănuia la fel de capricioasă și arogantă, și toată mînia mea dintîi, convins la început că doar joacă un joc periculos, s-a potolit deodată, abia am îngînat :

— Nu-i nimeni în tot vagonul, acum ești liniștită ?

A oftat și s-a făcut și mai mică în colțul de lîngă fereastră, a zîmbit :

— Îți mulțumesc, vino și șezi !

Eram din nou în fața ei, mi-am aprins o țigare. Aveam nevoie de această preocupare gratuită, ca să mă apropii de ea pe un plan absolut neutru. Totdeauna impun între mine și gîndul care mă chinuie, sau întîmplarea care mă contrariază, un anume timp de așteptare goală, de abilă detașare, ca pentru a îmblînzi acel gînd tiranic sau pentru a lăsa tainele intîmplării să se relev de la sine. Fusesem implicat într-o poveste mult prea tulbure, și prea mă descoperisem deodată răspunzător de toate consecințele eventuale, ca să nu lansez către ea punți de legătură și să aflu deci la ce mă oblig. Astfel că, un timp, tăcerea dintre noi s-a compus din apeluri mutuale, fiecare părînd că-l tatonează pe celălalt cu foarte precaute antene invizibile. Numai după asta am îndrăznit s-o abordez, cu sentimentul că pactul de comunicare este perfectat.

— Și-acum : spune ce ai pe suflet !

A clătinat însă moale din cap, și zîmbetul i s-a făcut amar.

— Nu pot.

— E-atît de extraordinară taina pe care o deții ?

— Distrugătoare !

— Și dacă i-am împărți povara amîndoi ?

Sigur că propunerea mea a surprins-o, linia dintre sprîncene i s-a adîncit și privirea ei a căpătat o lucire intensă, cîteva clipe fără să clipească și uimită :

— Dar dumneata ești un străin pentru mine !

— La fel de străin ți-eram și cînd mi-ai cerut să te apăr.

— Asta nu schimbă cu nimic situația dintre noi doi.

— Pînă la proba contrarie, domnișoară !

— Și cum vei reuși să mă convingi ?

— Simplu, domnișoară ! Eu am obiceiul să mă interoghez asupra oamenilor care-mi intră în viață, de ce acesta și nu altul ? E o selecție pe care nu totdeauna eu o determin, și-atunci am toate motivele să mă întreb cine o determină și pe ce rațiune ? Pînă acum un sfert de oră dumneata nu existai pentru mine, pe cînd acum exiști ! Și dacă

nu întîmplător ţi-ai căutat salvarea în trenul ăsta, înseamnă că nici întîlnirea noastră nu-i întîmplătoare.

— Mi-e teamă că te vei pierde într-un hăţiş de sofisme.

— Aşteaptă, n-am terminat. Eu n-am devenit niciodată victima hazardului, dar totdeauna am ştiut ce să-i cer hazardului cînd eram refuzat de peste tot. Sper să nu greşesc declarîndu-ţi că, de astă dată, hazardul ne e favorabil la amîndoi.

— Ce-ţi trece prin minte ? !

— Nimic altceva decît nevoia, foarte umană şi justificată, de a cunoaşte adevărul despre dumneata. Cine eşti, cum te cheamă, de unde vii şi ce taină tăinuieşti ? Am nevoie de acest adevăr tocmai pentru a mă clarifica pe mine, universul abstract în care simt că ai pătruns cu propriul dumitale univers. Mă va trişa sau nu, de astă dată, hazardul ?

În locul altei replici însă, oricît de cinică sau brutală, am văzut-o deodată cum încremeneşte cu toată fiinţa la pîndă şi am auzit-o şoptind, sufocată de spaimă :

— Taci, ascultă !

Fereastra era închisă, uşa era închisă. Numai un zgomot care s-ar fi iscat din tine, dintr-o sursă cu neputinţă de controlat, ar fi avut puterea să acopere zgomotul real al goanei trenului, izbirea tampoanelor între ele, trecerea asurzitoare peste macazuri. Fiindcă simţurile mele, cel puţin, aproape gata să plesnească de-atîta violentare, nu receptau nimic suspect în afara acestei realităţi obiective. Şi chiar doream să aud zgomotul unei uşi smulse din ţîţîni sau al unui geam explodînd în ţăndări, cineva de-adevărat să năvălească pe culoar şi să cerceteze compartimentele în căutarea ei, să se termine odată.

Mi-au trebuit cîteva minute grele, şi acestea în panică la fel de paralizantă, pînă ce mi-am recăpătat cumpătul şi m-am convins că totul se datorează unor presupuneri oarbe. Dar m-am jurat în clipa aceea să renunţ la orice delicateţe şi compasiune, altă soluţie ca s-o calmez nu mai aveam decît duritatea.

— Chiar de va fi să te ţin trează toată noaptea, i m-am adresat, şi tot îţi voi smulge adevărul de pe buze ! Nu văd de ce să mă las, din cauza dumitale, torpilat de tot felul de

enormități. Ești atît de înspăimîntată, încît reușești să contaminezi cu spaima dumitale și pe cei din jur. Dacă n-aș fi destul de lucid, aș crede că mă găsesc în vis. Dacă nu cumva, și mai grav, că m-am trezit dintr-un fel de vis cu puterea fantastică de a fi preluat cu mine din acel vis și de a aduce în realitate, o realitate mai apăsătoare decît orice coșmar, exact ființa care mă va fi chinuit în somn. Adică, pe dumneata ! Dar dumneata ești o certitudine, o ființă foarte concretă. O priveam drept în ochi, de parcă aș fi vrut s-o hipnotizez. Ai sau nu ai această conștiință despre dumneata ?

A răspuns cu sfială, umilitor de docilă :

— O am, desigur !

— Accepți sau nu accepți, eu n-am de gînd să te las singură în suferința dumitale. N-o fac cu intenții obscure, ci foarte deliberat de instinctul de conservare. Amîndoi suntem prizonieri ai acestui tren, grozav aș vrea să știu cum vom putea să scăpăm de-aici. După cum suntem la fel de prizonieri ai amenințării pe care chiar dumneata ai anunțat-o, fiindcă vrînd-nevrînd m-ai prins și pe mine în capcană. Ești sau nu conștientă de această situație ?

— Sunt, desigur !

— Iată de ce nu pot rămîne indiferent față de soarta dumitale, cel puțin pînă la capătul călătoriei trebuie să te supui voinței mele. Dar dacă eu îmi asum răspunderea să mă bat pentru dumneata, asumă-ți și dumneata răspunderea unei minime loialități. Îți cer, cu alte cuvinte, să semnăm un pact în alb. Repet : pînă mîine dimineață, cînd vom redeveni străinii care am fost și fiecare se va duce în legea lui. Ți-este chiar atît de greu, dacă te și rog, să convii la o alianță atît de simplă ?

— Nu, desigur !

— Deși, te avertizez, s-ar putea să regretăm și unul și altul că am redus doar la atît convenția noastră... Cum te cheamă ?

— Sonia Condrea.

— Cîți ani ai ?

— Douăzeci.

— Și-acum : spune ce ai pe suflet !

Eram convins că-i adusesem destule argumente, ca să nu mai fie de învins nici o opreliște. Chiar și timpul care a urmat, de gol și așteptare, eram convins că-i doar timpul necesar pentru a-și limpezi gîndurile și a se decide să vorbească. Dar în aceeași clipă făptura i-a fost străbătută de un plîns tăcut, ochii i s-au umezit de lacrimi. Își mușca buzele pînă la sînge, robită aceleiași vechi derute. Am înțeles că ordinea ei interioară e prea subminată de dileme potrivnice, ca să mai sper într-un acord imediat. N-am intervenit deci cu nimic, am lăsat-o să se elibereze de tot plînsul.

— Bine, am reluat mai tîrziu, perfect ! Renunț la întrebările esențiale, n-are nici o importanță de unde vii și ce ți s-a întîmplat. E limpede că ți s-a întîmplat ceva teribil dacă și-acum, după atîta vreme, tot nu ți-ai revenit. Recunoaște însă că-i la fel de teribil să împovărezi pe cineva cu toate necunoscutele dumitale, și-apoi să te lepezi de el ca de un lucru oarecare. Sau e posibil ca eu să nici nu exist pentru dumneata, spune-mi : mă vezi ?

— Da, firește ! s-a mirat ea.

— Poftim mîinile mele, cuprinde-le într-ale dumitale, mă simți ?

— Da, ești foarte rece.

— Fiindcă, în schimb, dumneata ai febră. Mă crezi capabil să-ți pricinuiesc vreun rău ?

— Nu știu.

— O, Dumnezeule, dar înțelege că și eu sunt la fel de hăituit ca și dumneata. De cînd mă știu, toată viața mi-a fost o fugă permanentă de sub amenințarea a ceva către altceva, nedefinit. Dacă mi-ai cere să-ți explic, ți-aș explica pe îndelete.

— Explică-mi !

— Dar nu despre asta e vorba acum, despre mine. Voiam doar să-ți pun în lumină faptul că s-ar putea să fim apropiați prin destin, și că doi oameni apropiați prin destin era obligatoriu să se întîlnească. De ce te uiți așa la mine ?

— Vreau să te pătrund dincolo de aparențe.

— Nu-ți va fi prea ușor din prima clipă, fac parte din categoria acelor oameni care-și transformă aparența în

platoşă protectoare contra oricărei priviri străine. Crezi că n-am şi eu tainele mele, de ce le-aş împărţi tocmai cu dumneata ?

— Aş vrea totuşi să te cunosc !

— Vezi că ne aflăm acum în fundătură ? M-ai respins, te resping, ce va fi mai departe ?

— Continuă, trebuie să fie un răspuns ?

— Numai dacă nu voi dori să-ţi plătesc cu măsură pentru măsură şi să mă apăr de dumneata cu celebrele cuvinte : „Lăsaţi orice speranţă, voi care intraţi !"

— Ar fi şi ăsta tot un mod de a fugi ?

La orice m-aş fi aşteptat în afară de această întrebare făţişă, dureroasă, venind tocmai din partea ei, care atît de străină se arătase la început şi care cu atîta inteligenţă mi se refuzase cunoaşterii. Am răspuns fără să şovăi, eu însumi zguduit :

— Nu, Sonia Condrea, ciudat e că de dumneata nu vreau să fug ! De unde ştiu eu, şi de ce n-ai crede şi dumneata, că toată viaţa n-am făcut altceva decît să te caut, fuga mea dintr-un orizont în altul avînd permanent un obiectiv foarte precis — pe dumneata, şi-acum iată-te, în sfîrşit, de ce nu ?

Am simţit-o răscolită, năucită de declaraţia mea, şi atît de surprinzător a reacţionat, încît abia după asta mi s-a relevat adevărata semnificaţie a reacţiei sale.

— Doamne, fii atent cum te porţi cu mine, e prea mult!

Şi părea că mă imploră mai degrabă să tac, decît să continui s-o amăgesc cu deşertăciuni colorate. N-aş fi vrut să tac însă, era dreptul meu să repet şi să strig către toată lumea că sunt ani de cînd aştept să-mi vină femeia promisă, că n-am nici o îndoială asupra apariţiei acesteia, că mai ales ea, Sonia Condrea, trebuie să se convingă de acest miracol şi adevăr.

Dar s-a petrecut atunci un lucru ciudat, care a avut darul să-mi întoarcă sufletul pe dos şi să mă arunce într-un fel de beznă fără ieşire. Muncită cum era de tulburarea ce i-o cauzasem şi neavînd altceva la îndemînă prin care să-şi potolească nervii, se tot chinuia cu eşarfa de la gît, sucind-o şi răsucind-o întruna. Şi-a smuls în cele din urmă eşarfa de la gît, degajîndu-se parcă dintr-o sugrumare.

Atunci a ieşit la iveală un medalion de argint, de mărimea unei bănculţe, avînd ca efigie două profiluri umane : profilul unui bărbat, profilul unei femei ! Atît de distincte în trăsăturile specifice şi atît de precis prefigurînd amîndouă un destin egal, încît ceva din liniştea mea s-a surpat, ceva din memoria mea a fost despicată ca de un fulger.

— Ce reprezintă efigia de pe medalionul dumitale ? am întrebat.

— Părinţii mei, au murit amîndoi deodată, înecaţi ! Desigur, părinţii Soniei Condrea, dar de unde-i cunoşteam eu ? Mai precis, de unde senzaţia că i-am mai văzut cîndva, şi de ce tot cu aerul ăsta de înecaţi ?

Efigia de pe medalion mă fascina, întrebările pe care le declanşase mă dureau. Conştiinţa mea era ruptă în bucăţi, luciditatea mea se afla în cel mai tragic impas. De parcă s-ar fi prăbuşit deodată pămîntul meu de sprijin, şi-n genunea căscată la picioarele mele n-aş fi fost osîndit să mai zăresc decît feţele de pe efigie, de milioane de ori repetate, faţa acelui bărbat, faţa acelei femei, de ce totuşi eu, pe ce temei toată vinovăţia îndreptată contra mea ?

Şi astfel întîlnirea mea cu Sonia Condrea, care stătuse încă de la început sub pecetea spaimei, părea acum sortită să se termine tot în spaimă. Altă explicaţie nici nu găsesc la nebunia care brusc a pus stăpînire pe mine, la dorinţa păgînă de a n-o pierde pe frumoasa, neasemuita Sonia Condrea.

M-am încleştat de mîinile ei, am privit-o drept în ochi :

— Ascultă, e rîndul meu acum să-ţi cer ajutor ! N-am timp acum să-ţi spun cine sunt, de unde vin, ce taine şi eu tăinuiesc. Atît vreau să ştii — că sunt foarte singur, devorat de un cumplit pustiu sufletesc. Am nevoie de cineva care să facă să crească o floare în pustiul ăsta, fii dumneata aceea ! Fii dumneata împlinirea mea, după cum şi eu îţi jur să fiu împlinirea dumitale ! Te gîndesc cuprinsă în viaţa cea mai elementară cu putinţă, am tot ce-mi trebuie pentru asta : casă, pămînt, livadă, podgorie, vom îngriji pomii, vom ara pămîntul, ne vom crea singuri paradisul nostru ! Ai mei m-aşteaptă ca pe fiul risipitor, vor fi foarte fericiţi să te aibă lîngă ei... Ştii că eşti foarte frumoasă ?

Răspunsul i-a fost de necrezut, s-a încolăcit de-gîtul meu și m-a sărutat sălbatic pe gură. Cred că din nou o podidise acel plîns lăuntric al ei, fără hohot, doar lacrimile care ne ajungeau pe buze la amîndoi i le-am simțit, și eu însumi am sărutat-o de-a valma, răspunzînd patimii sale nestăvilite cu o patimă și mai chinuită, de dor și așteptare. Apoi, s-a desprins ușor și m-a îndepărtat cu mîinile întinse, în ciuda gîndului prea evident tulbure și lacom.

— Nu, nu ! s-a împotrivit. E prea mult pentru mine, sunt obosită, vreau să dorm, restul hotărîm mîne-dimineață, noapte-bună !... Și totuși, cum te cheamă ?

Dar în zori, cînd m-am trezit din somn, Sonia Condrea nu mai era, de parcă nici n-ar fi fost vreodată...

6.

Acum, cînd lucrurile mi se prezintă în lumină foarte crudă și fiecare amănunt la alte dimensiuni, desfășurarea nopții de-atunci capătă semnificații nebănuite. Dacă întîlnirea mea cu Sonia Condrea s-ar fi limitat la doar cîte v-am adus la cunoștință, fără să se fi continuat deci cum s-a continuat pînă la consecința cea mai tragică, n-aș acorda nici o importanță stării de interludiu în care am vegheat-o pe Sonia Condrea dormind și mai ales visului ce l-am visat, după ce eu însumi am alunecat în somn. Faptele din realitate, astfel, s-au înlănțuit cu faptele din vis într-un mod atît de straniu și înfricoșător, încît și acum, la atîta vreme după trecerea acelei nopți, nu pot scăpa de cazna obsesiei lor.

A fost mai întîi ca o beție care-mi învăpăia ființa, imaginația mea lucra în mare efervescență. Barierele obiective dispăruseră dintre noi, rămăsese numai acea dulce și ocultă relație a iubirii prin care toate deveneau posibile. Gîndul însă de a-mi petrece mîna pe deasupra obrazului ei, o mîime de clipă să-i și mîngîi obrazul, cel puțin așa să-i transmit în somn că sunt prezent lîngă ea și că nu mai are de ce se teme, că voi iubi-o cum nici o altă femeie n-a fost iubită vreodată și că n-o să am alt Dumnezeu în afară de ea, gîndul acesta n-am fost în stare să-l împlinesc. Prea

îi era lină respirația, și ea însăși prea dăruită părea unei euforii lăuntrice, n-am îndrăznit.

În schimb, am luat-o cu mine dincolo de materialitatea realității în care efectiv ne aflam, pentru a o introduce într-un univers de virtualități extraordinare. Fusese suficientă propria ei opțiune mută, din clipa în care ne-am urat noapte bună, subliniată însă de un surîs plin de ispite și făgăduințe, pentru ca să fac din ea femeia mea pe viață. Rătăceam cu ea de mînă pe străzile orașului în care mă născusem, și era tîrziu după miezul nopții, sau era în amurg, și mîncam covrigi uscați, sau nu ne mai săturam îmbrățișîndu-ne, și era septembrie cum și era, sau o luam razna prin zăpezi, și eram fericit s-o arăt oamenilor ca pe un triumf personal. Apoi, s-a întîmplat de mi-a ieșit în întîmpinare chiar polițistul la care, trebuia să mă prezint pentru viză, și Caterina și Tata m-au întîmpinat, nu știu de ce tocmai ei încadrîndu-l pe polițist, mie mi-a fost totuna și le-am anunțat solemn : „Iată cu cine mă întorc din rătăcirea mea prin lume, dovada vie a hotărîrii mele de a rămîne legat de pămîntul vostru și jurămîntul că nu voi mai fugi niciodată de-aici !“ Dar nu i-am admis mai departe, să ne însoțească pînă la biserică și să participe la slujba cununiei noastre. Fiindcă nu în biserică urma să ne cununăm, creștinește, ci păgîni, în plină cîmpie, printre ierburile crescute sălbatic, acolo unde știam că se adunaseră în vuiet, convocate desigur tot mental, toate amintirile mele din copilărie. Și singuri ne-am adresat întrebările de ritual, potrivit unui ritual pe care noi înșine îl inventasem, și Sonia Condrea a răspuns „Da !“, și eu am răspuns „Da !“, și femeia mea din Biblie se chema Sonia Condrea, eu eram soțul ei. Abia atunci ne-am lăsat pătrunși de marele mister al actului ce săvîrșisem, stăteam unul în fața celuilalt înmărmuriți de fiorul așteptării. Și-abia atunci am îndrăznit să-mi petrec mîna peste obrazul ei, vreau să spun — asupra celei care dormea de-adevărat pe canapeaua alăturată, și Sonia Condrea a oftat ușor, ca eliberîndu-se de o povară nevăzută. Consideram treaz adevărurile echivoce dintre noi, îmi recunosc panica de care fusesem cuprins, o panică a simțurilor înnebunite de dor, grozav ce mi-ar fi plăcut,

cel puţin cu privirea dinlăuntru, să urmăresc scena de dincolo de noi, a nunţii din imaginaţie, cum m-aş fi apropiat de ea ca de o taină şi aş fi tremurat nestăpînit cu fiecare gest al meu sau al ei, desfoind-o alene de rochia ei roşie de şi de toate cîte ea însăşi m-ar fi ajutat să lepede, ca s-o cunosc în fascinanta ei nuditate, şi nu mi-am putut-o închipui nicicum, oricît se învîrtea pămîntul cu mine şi oricît ne părăseam amîndoi lăcomiei ierburilor, să ne cuprindă şi să ne-acopere împotriva lunii de pe cer, lăcomia fiind la fel de tulbure şi dureroasă, fiindcă n-am mai putut rezista acestei năuciri a simţurilor şi a minţii, oricît mi s-a părut că mai ales ea mă voia şi mă implora, s-au întunecat toate şi am adormit.

Dacă mi s-ar spune cel puţin la cîte clipe după aceea a început visul, dacă visul acela teribil a fost numai o revanşă a rezidurilor depozitate cine ştie de cînd în subconştient ! Dacă aş avea cum descoperi ce s-a petrecut în acelaşi timp cu Sonia Condrea, cu somnul ei adică, dacă şi pe ea va fi mistuit-o acelaşi vis teribil, din care cauză, reuşind mai repede decît mine să se smulgă torturii lui, s-a trezit şi a fugit ! Dar o fi oare cu putinţă ca doi oameni să aibă acelaşi vis, şi cum s-ar putea explica asta decît printr-un blestem comun ? !

Trenul era acelaşi, Sonia Condrea dormea tot pe canapeaua alăturată. Pînă şi despre mine aveam conştiinţa că exist acolo, deopotrivă — observator şi subiect observat. Această conştiinţă a dedublării dovedea că trecusem în starea de vis cu toată încărcătura de certitudini ale stării de veghe, dar fără a mai fi în stare să le controlez şi să le determin alt destin. Asupra mea, dimpotrivă, acţiona acum o paradoxală forţă de constrîngere, furia unei obscurităţi atavice de neîmblînzit.

Se făcea, astfel, că peisajul pe care-l străbăteam îşi diluiază pe încetul consistenţa, pentru a se preschimba într-o materie translucidă, un fel de apă fără sfîrşit, ivită de nicăieri şi oprindu-se compactă chiar lîngă fereastra compartimentului nostru. Greu de spus cum de reuşea trenul să răzbată printr-o asemenea vastitate de apă crescută incredibil, mişcarea lui n-avea nici un sens. Mă zbăteam în somn să irump de pe locul meu şi să dau alarma, s-o tre-

zesc pe Sonia Condrea şi să mă opun acelei ape care părea gata să năvălească peste noi. Dar aceeaşi paradoxală forţă de constrîngere mă ţinea imobilizat locului, eram condamnat să asist neputincios la grozăvia dinafara noastră. Atunci au apărut la suprafaţa apei, chiar în dreptul ferestrei compartimentului, două făpturi de înecaţi, un bărbat şi o femeie. Zadarnic mă chinuiam să le deosebesc feţele, nu deosebeam decît două sfere confuze, cum pluteau la suprafaţa apei şi cu privirile lor sticloase holbate necruţător asupra mea. Voi fi sperat desigur că se vor risipi în neant, goana halucinantă a trenului îi va lăsa în urmă şi voi scăpa de stăruinţa cu care pe mine anume mă scrutau şi mă cercetau. Din nou m-am zbătut să fug, s-o iau pe Sonia Condrea în braţe şi să-mi caut refugiu oriunde nu m-ar fi descoperit ochii celor doi înecaţi. Dar gesturile mele erau bezmetice, haosul acelui vis continua să mă ţină înlănţuit înfre legile lui absurde. Cînd, pe neaşteptate, bezna de deasupra apei s-a despărţit în două, lăsînd să răsară peste ape un al treilea personaj, nici acestuia nu-i deosebeam chipul, cum să aflu cine va fi fost ? Era îmbrăcat în nişte haine ponosite, şi singurul amănunt pe care l-am văzut clar a fost o floare albă vestejită pe care o purta la butoniera hainei, ca şi biciul cu care în clipa următoare a început să-i biciuiască pe înecaţi. Şi toate acestea — mereu în dreptul ferestrei compartimentului nostru, imaginea mergea odată cu trenul şi nu dispărea din dreptul ferestrei. Eram martor întîmplării, dar tot paralizat locului, şi ţipam de groază, dar fără ca strigătele mele să trezească pe cineva. Numai cînd înecaţii, nemaiîndurînd pesemne biciuirea acelui ins cu floare la butonieră, s-au înălţat din densitatea apei şi au început să bată în geam, cerîndu-ne ajutor, erau atît de aproape încît mi se părea că le simt răsuflările în obraz, nici acum nu le deosebeam feţele, şi ei tot strigau să le deschid cu glasurile lor fără grai, ceva s-a rupt definitiv în mine şi m-am trezit, şi primul gînd mi-a fost la Sonia Condrea, dar Sonia Condrea nu mai era, dacă venise şi o luase cineva, sau singură de coborîse din tren, nu v-aş putea spune.

Atît vă pot spune — că la cîteva zile după această întîmplare, încă stăpînit de împrejurările ciudate în care-mi apăruse Sonia Condrea, mai mult din nevoia de a mă sfîşia prin comparaţii cu momente similare ale altora, am întrebat-o pe Caterina :

— Mamă, ţie cum ţi-a apărut prima oară Tata ?

Caterina s-a înflorat deodată şi a zîmbit, cu gîndul dus în trecutul îndepărtat :

— Era imediat după război, tocmai sosise în gară un convoi de foşti prizonieri. Mă dusesem şi eu în gară, probabil din pură curiozitate. El a coborît ultimul din vagon, parcă-l văd şi acum — şovăind un timp pe scara vagonului şi căutînd peste mulţime, în gol. Nu-l mai văzusem niciodată pînă atunci, dar am simţit că el este omul meu! Purta o floare veştedă la butonieră, m-am dus înaintea lui rîzînd şi i-am schimbat floarea cu una proaspătă. Aşa a fost !

Ce legătură ar fi trebuit să fac între efigia de pe medalionul Soniei Condrea, reprezentîndu-i pe părinţii ei, şi omul cu floare la butonieră din visul meu, care-i biciuia pe cei doi înecaţi ? N-am făcut nici o legătură, m-am sfiit s-o întreb pe Caterina dacă numele de Condrea îi spune ceva. Continuam să-mi acuz subconştientul ca fiind o sursă de nefericiri, şi mă durea cumplit faptul că n-aveam s-o mai revăd niciodată pe Sonia Condrea...

7.

M-am oprit pe scara vagonului, anume în cadrul uşii, ca să am spaţiu de cuprindere cît mai larg. Vagonul se nimerise chiar în dreptul pasajului de legătură dintre peron şi spatele gării, toată mulţimea călătorilor îmi trecea pe sub priviri. Continuam să sper că Sonia Condrea se află printre călători, le pîndeam trecerea cu sufletul la gură. Temîndu-mă de cine ştie ce absurde metamorfoze în veşmintele şi înfăţişarea ei, ciudată cum o cunoşteam, o căutam cu atenţia concentrată pînă şi-n făpturile cele mai cenuşii. Zadarnică însă orice speranţă, acum devenea şi mai limpede că Sonia Condrea dispăruse încă din timpul nopţii. Din mister apăruse, va fi să rămînă învăluită de

mister ! Iar eu voi fi osîndit să apelez la ea mereu ca la o dulce, necruțătoare ficțiune.

În schimb, surprinzător cel puțin pentru întîia clipă, l-am văzut coborînd din tren pe Tata. N-avea nici un bagaj cu el, părea foarte surescitat și grăbit să iasă din incinta gării. Greu de presupus de unde venea și ce semnificație va căpăta, mai tîrziu, coincidența de a fi călătorit în același tren cu mine și cu Sonia Condrea. Oricum, acolo și odată depășită prima clipă a surprizei, n-am acordat nici o importanță acestui amănunt. Aș fi putut să-l strig, desigur, și să ne consumăm acolo, pe un teritoriu neutru, biata emoție de a ne regăsi din nou alături după atîta amar de vreme. Dar la gîndul că o viață întreagă, de-acum înainte, aveam să tot zac între laturile lui, am hotărît că nu merită. Și-apoi, cum ar fi reușit el să mă vindece, prin ce altă revelație sau miracol, de pustiul pe care-l determinase în mine dispariția Soniei Condrea ? L-am lăsat deci să se ducă în legea lui, mi-era suficientă oropsirea proprie.

Fiindcă taina Soniei Condrea m-a urmărit și după ce am pătruns în oraș, n-am fost capabil să ridic între mine și ea zidul inexpugnabil care să mă apere de obsesii. Recunosc cu umilință că, oricît m-am temut cîndva de contrariul, orașul natal n-a produs asupra mea nici un fel de tulburare. Amintirile care firesc ar fi trebuit să mă asalteze de pretutindeni, ca aparținînd prin excelență universului copilăriei, s-au dovedit mai moarte decît însăși ideea de moarte. Chiar aveam senzația că parcurg o imensă așezare de pietre funerare de felurite forme, reprezentînd fiecare cîte o imagine sau sentiment dintre cele pe care le voi fi înregistrat în copilărie. Matrice altfel generatoare de doruri și nostalgii, dar pentru mine, la acel ceas, golită de orice conținut. Și toate astea nu datorită silei cu care îmi acceptam pedeapsa, ci numai Soniei Condrea care țesea nevăzută, în jurul meu, o rețea de confuzie și imprevizibil.

Străbăteam străzile ca halucinat, fiece siluetă de femeie tînără îmi sugera posibila realitate concretă a Soniei Condrea. Ce să vă mai spun de neașteptatele apariții în roșu, roșul cel mai nevinovat și străin mă durea ca o rană deschisă. De parcă ființa ei s-ar fi putut reconstitui din-

tr-un fel de pulbere magică, la simpla mea dorință. Sau de parcă nici nu fusese vreodată o Sonia Condrea vie, ci numai iluzia despre ea, pe care o căutam desperat în femeile reale. Dar femeile toate erau comune și banale, goana mea — comandată de un fanatism orb.

Și-atunci m-am trezit în fața instituției cu numele cel mai odios din lume, față de care totdeauna am nutrit o repulsie aproape atavică, și a cărei autoritate, ca un blestem compensator, am simțit-o pe pielea mea de nu știu cîte ori.

Șeful poliției s-a uitat la mine îndelung și încruntat, cu o severitate bine marcată în buzele strînse pungă. Nici n-a binevoit că citească hîrtia pe care i-o înmînasem, a împins-o ușor înainte, pe birou. S-a așezat apoi și mai temeinic în fotoliul adînc de piele, cu spătar înalt, voievodal, și a clătinat alene din cap.

— Deci, dumneata ești ! și părea teribil de mulțumit că mă avea, în sfîrșit, în gheare, chiar dacă fără perspectiva de a da cu mine de pămînt sau de a mă svîrli dincolo de gratiile unei celule. Te așteptam, a reluat, fusesem avertizat oficial. Dealtfel și Tatăl dumitale a trecut acum un ceas pe-aici, era intrigat că nu ți-ai făcut încă apariția. După cum vezi, viața, viitorul dumitale ne sunt scumpe la amîndoi. Mie — în numele legii, Tatălui dumitale — în numele sfintei familii care te-a creat ! Punea foarte multă solemnitate în cuvinte, se vede că n-avea în fiecare zi cîte o pradă ca mine și mă respecta în consecință. După care iar a adăugat, cu maximă curiozitate : Deci, dumneata ești !

Grozav ce i-aș fi întors spatele, n-aveam nici un chef să fiu considerat ca o maimuță de bîlci. Trebuia să mă conving însă că asta ține de regula jocului, a se da micului tiran ce este al micului tiran ! Și dacă totul s-ar fi limitat la atît, să mă îngenuncheze cu aroganța lui împuțită. Dimpotrivă, marea demonstrație abia începea și de-a dreptul uimitoare. A tras către sine un dosar burdușit cu hîrtii, prinse în clame de metal, și a început să galopeze cu degetele mîinii stîngi peste coperta cartonată, zîmbind:

— Știi ce cuprinde în liturghia asta, de la apostolii poliției citire ? Fascinanta dumitale biografie, de la ora la care sugeai laptele Mamei și adusă pînă-n zilele noastre.

Cu amănunte destul de picante, cu altele cam pe muchie de cuțit. Sau nu te interesează să afli cît de metodici sunt oamenii noștri, cînd e vorba de un vîntură-lume ca dumneata ?

Și mai bine de un ceas, împietrit în picioare, am fost nevoit să-i suport elocința. Fiindcă nu s-a mulțumit doar să dea la iveală fapte și întîmplări pe care el le socotea crime și nemernicii, și de care eu însumi uitasem, ci a socotit necesar și să le comenteze, cu un aer foarte afectat și pedant. De mulți profesori de morală am avut eu parte în această viață, din cauza cărora, ascultîndu-i, multe lacrimi am vărsat și la multe umiliri m-am lăsat supus, dar nici unul mai posedat de diavol ca șeful poliției din orașul meu natal.

— Dar ce-ți închipui dumneata că ești, mă stropșea cu vocea lui de tunet, cine-ți dă dumitale dreptul să sfidezi ordînea țării ? Distrugător de idoli ce ești, pîngăritorule și iconoclastule ce ești, chiar un nimic de vagabond ca dumneata să ne scuipe în obraz adevăruri care dezonorează specia umană ? Și la urma-urmei, în ce fel de Dumnezeu al acestei lumi crezi dumneata, de umbli brambura prin lume ca un cîine turbat ?

Cineva dinafara lucrurilor și slab de înger, mai ales, ar fi ajuns la concluzia că sunt o adevărată putreziciune a societății și că nu merit decît să fiu pus zilnic la stîlpul infamiei și bătut la sînge, readus din morți și din nou bătut — pînă ce m-aș fi jurat pe sufletul Caterinei și pe sufletul Tatei că nu mi-aș mai fi luat lumea în cap niciodată.

Straniu personaj totuși, vă rog să credeți, fiindcă odată predica terminată și epuizat ca după o caznă de profet iluminat, șeful poliției s-a decis brusc să semneze hîrtia și s-o ștampileze, glasul i s-a îmbunat și privirea i-a clipit omenește :

— Să nu uit, stimate domn, pe-ai dumitale îi găsești pe cîmpul dintre vii. Poate că-ți mai amintești de pămîntul ce-l aveți acolo, adevărat paradis ! Chiar azi se pune temelia casei în care o să locuiești, ăsta-i darul cu care părinții dumitale își întîmpină fiul risipitor. Cu toții ne exprimăm convingerea că vei prinde rădăcini în pămîntul

acela, vei avea nevastă, vei avea copii... Şi căutaţi un vin pe cinste, la sfeştanie voi fi şi eu prezent !

Ei bine, dacă şi-or fi închipuit că instalîndu-mă în afara oraşului, ca pe un stigmatizat, mă obligau în felul acesta la ostracizare definitivă, egală cu o penitenţă şi mai cumplită decît puşcăria adevărată, Caterina şi Tata se înşelau. Tocmai o convieţuire cu ei sub acelaşi acoperiş, nevoit să le suport zilnic prezenţa şi dictatul, mi-ar fi dat sentimentul claustrării. Pe cînd aşa, dimpotrivă, şi mulţumeam zeilor că-i inspirase ca atare, eram fericit. Fără voia lor, astfel, îmi ofereau posibilitatea să-mi creez un fel de Arcadie sui-generis, adică exact ce visasem toată viaţa. Voi trudi, firește, din greu la pămînt, ca să-mi cîştig pîinea cu sudoarea frunţii, dar voi avea parte şi de o mitologie care se va naşte, zi de zi, sub ochii mei. Cunoşteam geografia locului, convenea de minune gîndului meu predispus deodată la speculaţii fantaste. Nici o libertate nu m-ar fi pus în mai perfect acord cu mine însumi, decît aceasta prin care mă reintegram în spaţiul general. Şi dacă geniul bun al noii mele case va capta-o, în orice fel de mister s-ar afla ferecată, pe Sonia Condrea şi mi-o va aduce să-mi fie femeie, n-aş mai avea de ce şi către ce fugi.

Am urcat dinspre oraş pe drumeagul de ţară, pieptiş, care ducea spre Dealul Viilor, unde am poposit. De acolo vedeam totul ca-n palmă, întreaga panoramă a pămîntului peste care urma să devin stăpîn. Pogoanele de fîneaţă pentru vite, livada şi podgoria, toate desfăşurate pînă-n malul apei învolburate, dincolo de care se profila întinsul de pădure sălbatică, vestiţii codri de argint ai copilăriei mele. După cîte mi-am dat seama, viitoarea casă trebuia să se constituie ca punct de sprijin central, perimetrul ei fusese desenat în chiar inima cîmpiei. Săpăturile pentru temelie se terminaseră, imaginaţia mea şi vedea ridicată casă, cu un turn de observaţie etajat, numai în ferestre deschise către toate punctele cardinale. Ideea mi-o sugera existenţa unui stîlp înfipt pe marginea săpăturii dinspre răsărit, de care fusese agăţată o icoană de lemn şi legat un ştergar colorat, semn că acolo se construieşte casă de creştin.

De neînțeles însă mi s-a părut faptul că, deși în plină amiază a zilei, și era o zi de septembrie fără nor pe cer, destul de caldă și de prielnică pentru lucru în aer liber, lucrătorii nu munceau, stăteau toți în picioare, cu fețele întoarse către oraș, într-un fel de așteptare încordată. Și pe Caterina am zărit-o, ca de piatră, la cîțiva metri detașată de ei, în aceeași stare de nervozitate paradoxală. Abia după un timp am înțeles că toți îl așteptau pe Tata, care pesemne că întîrziase cu treburi în oraș, abia acum se vedea coborînd. Dar nici de astă dată n-avea vreun bagaj cu el, ci doar la fel de surescitat părea, surescitarea pe care i-o remarcasem încă de dimineață, la coborîrea din tren, și cu atît mai mult nu-mi explicam așteptarea în gol a celorlalți. Întîmplarea mi-a apărut și mai tulbure cînd și lucrătorii și Caterina, răsuflînd parcă ușurați, s-au adunat deolaltă pe buza unei săpături de temelie, fiecare în mînă cu cîte o găleată plină cu mortar, foarte pătrunși de ritualul care se pregătea. Fiindcă scena, într-adevăr, avea ceva de ritual păgîn, pentru mine absolut incredibil. Tata a scos din buzunarul hainei o sfoară, o simplă sfoară, da ! iar Caterina i-a așezat la picioare o pînză albă, dreptunghiulară, în care Tata a înfășurat sfoara întinsă drept. Caterina, apoi a apucat de un capăt al pînzei, Tata — de celălalt, și au așezat pînza pe fundul săpăturii. De îndată ce s-au ridicat din groapă, lucrătorii au și început să verse mortarul deasupra, găleți peste găleți cu mortar, ciment și pietriș deasupra, cu o grabă aproape frenetică. Și așa au continuat să muncească sub ochii mei, în rînd cu Tata și Caterina, reușind să recîștige timpul pierdut și pînă pe seară chiar înălțînd, pe trei laturi, cîteva palme bune de zidire.

Lucrătorii, cînd am apărut eu, s-au uitat la mine ca la un străin. În schimb Tata nici de atît nu s-a milostivit, și-a văzut de ale lui și doar a strigat către Mama :

— Hei, Caterina, vezi că ți s-a întors odorul ! Taie vițelul cel mai gras și ospătează-l cum scrie la Biblie. Dă-i să îmbrace cămașă neîmbrăcată și amintește-i ce zice datina : că prima noapte e obligat să doarmă aici, cu așternutul pus chiar pe crucea casei !

Prea multe simboluri obscure, şi toate prea în răstimpul de pe urmă, ca să nu doresc să rămîn mai repede singur, numai pentru mine şi pentru iluzia pierdutei care se chema Sonia Condrea...

8.

Am întrebat-o odată pe Caterina, în ajunul ultimei mele plecări în lume. Precizată în timp, asta a fost după ce descoperisem pe fundul unei lăzi, printre inutilităţi de tot felul, un porthart ofiţeresc uzat şi prăpădit. Iar într-unul din buzunarele acelui obiect evocator al războiului la care şi Tata participase, o hartă militară împăturită în patru, care tăinuia, legată cu o panglică roşie, o bogată şi încă mătăsoasă buclă de păr de femeie, de culoarea tutunului.

Aş putea spune că surpriza mi-a fost atît de mare şi atît de puternică sugestia cu care bucla aceea de păr a acţionat asupra mea, încît şi peste ani mi s-a părut că-i simt parfumul de odinioară, că-i descifrez semnificaţia de legămînt de credinţă al femeii faţă de omul plecat în război şi de talisman care să-l apere pe om în război de toată nenorocirea. Şi multe certitudini au început să se clatine în mine, şi de multe neînţelesuri am fost străbătut — la acel ceas de întîlnire cu fatidicul extraordinar din biografia Tatei. N-am avut curajul să duc taina cu mine în lume şi nici să discut cu Tata de la suflet la suflet, bărbăteşte, despre ea. Caterina avea părul negru ca spuma nopţii şi, oricum, Caterina îl cunoscuse pe Tata nu înainte de război. Mă temeam de ceea ce descoperisem, dar şi ardeam de nerăbdare să aflu adevărul. Chiar dacă adevărul ce-l bănuiam ar fi rănit-o pe Caterina sau i s-ar fi împlîntat ca un cuţit prin cine ştie ce rană străveche, mi-era totuna, am întrebat-o deci pe Caterina :

— Spune-mi, te rog, Mamă : a mai existat în viaţa Tatei vreo altă femeie în afară de tine ? Şi, ca să nu aibă nici o îndoială asupra sursei revelatoare, am adăugat: O femeie cu părul de culoarea tutunului, nici acum părul ei nu şi-a pierdut culoarea şi parfumul, ştii despre cine te întreb, nu-i aşa ?!

Recunosc că eram nesocotit şi n-aveam nici o scuză pentru nesocotinţa mea, de ce tocmai pe Caterina o alesesem să-i biciui orgoliul şi sensibilitatea. Zarurile fuseseră însă aruncate, şi-apoi cu ce drept să mi se interzică micile secrete ale părinţilor ? Caterina, dimpotrivă, mi s-a impus cu o demnitate rece şi fără echivoc. A zîmbit doar, cu zîmbetul ei uşor ironic şi dezarmant de totdeauna :

— Te voi dezamăgi, băiete : femeia aceea n-a însemnat nimic în viaţa Tatălui tău ! Dealtfel, a ştiut să moară la timp ca să nu lase nici un regret în urma ei !

— A murit de-adevărat, sau aşa cum se spune despre unii că mor, continuînd să trăiască, după o iubire ratată ?

— De-adevărat, băiete, deodată cu bărbatul ei, într-un accident.

Cred că mai mult n-ar fi fost în stare să spună şi, ca să fiu sincer, nici eu n-am îndrăznit să-i cer. Oricît de cinică s-ar fi dovedit faţă de curiozitatea mea idioată şi oricîte satisfacţii i-ar fi oferit viaţa în comparaţie cu destinul celeilalte, cinstit era să las lespedea să cadă peste acel mormînt de tinereţe al Tatei şi să nu mai cercetez nimic. Dar un lucru tot nu pricepeam, şi cel puţin acest lucru îl voiam lămurit pe deplin. Şi vă jur că tremuram de emoţie şi sfială, cînd m-am adresat din nou Caterinei :

— Cum îţi explici totuşi că Tata, care este un dur şi un impenetrabil, nerobit sentimentelor şi incapabil de afecţiune, total lipsit de prejudecăţi şi superstiţii de acest fel, se comportă în cazul ăsta ca un adolescent ? Păstrează printre nimicurile lui sfinte o şuviţă din părul unei femei, pe care sigur va fi iubit-o cîndva nebuneşte, şi sunt convins că-n anume ceasuri de taină stă în adoraţia acelei şuviţe de păr, de ce ? Doar femeia aceea a murit şi el n-o mai poate învia din morţi, pe cînd tu exişti vie lîngă el şi tu ştii ce religie cultivă el faţă de femeia aceea, cum îţi explici asta ?

De necrezut, Caterina mi-a întors spatele şi mi-a închis gura cu această replică sunînd a verdict :

— Asta îl priveşte numai pe Tatăl tău !

Şi astfel încă odată, poate cu bună ştiinţă sau fără conştiinţa de rigoare, Caterina şi Tata mi se dezvăluiau legaţi într-o complicitate ciudată, cu neputinţă de pătruns. Eram fericit că, luîndu-mi din nou lumea în cap, scăpam

sferei lor de influență și unor consecințe imprevizibile. Nici o clipă măcar, pe-acolo pe unde am rătăcit, nu m-a prins din urmă ecoul sau halucinarea trecutului nostru comun. Dar iată că exact în seara de septembrie a reîntoarcerii mele acasă, pe pragul casei mele în construcție, cea dintîi amintire care mi-a fulgerat fruntea a fost amintirea întîmplării de-atunci și mi s-a părut ca o trădare față de Sonia Condrea. Senzația de o clipă că părul Soniei Condrea, de aceeași culoare a tutunului și al ei, seamănă la culoare cu părul descoperit atunci în porthartul Tatei, am respins-o ca fiind absurdă și justificată numai de viziunea celei care continua să mă obsedeze. De unde și pînă unde Sonia Condrea amestecată, înainte de a se fi născut, în biografia de războinic a Tatei ?

Explicația trebuia căutată în altă parte...

9.

Nu erau semne de ploaie, și totuși Tata poruncise lucrătorilor, înainte de plecare, să acopere cu rogojini zidurile abia ridicate, stocul de cărămizi, groapa cu var și lemnăria. Un felinar orb fusese agățat de stîlpul de susținere a grinzilor acoperișului, un altul îmi fusese lăsat la îndemînă. Mă ocroteau în felul acesta de oaspeți nedoriți, să se vadă de la cît mai mare depărtare că e cineva acolo de pază. La rîndul ei, Caterina mă obligase să îmbrac după datină o cămașă nemaiîmbrăcată încă, de borangic, și, tot după datină, îmi așternuse culcușul (cîteva brațe de fîn proaspăt cosit și deasupra o pătură de dimie) pe acel loc denumit „crucea casei", însemnat de cu vreme pe pămîntul gol dintre ziduri. Mă conformasem fără crîcnire acestor superstiții de sursă păgînă, tocmai fiindcă nu credeam deloc în rațiunea lor, și cu un plictis care mă elibera de orice angajare a conștiinței. Noaptea se arăta foarte caldă și destul de ospitalieră pentru odihna mea în cîmp, voiam să rămîn cît mai repede singur cu ale mele. Dealtfel și ai mei s-au grăbit să plece, s-a constatat încă din timpul cinei că nu prea aveam ce ne spune. Pe ei nu-i interesa decît faptul că acceptasem să mă supun oricărei decizii a lor, eu abia așteptam să captez din necu-

noscut năluca Soniei Condrea şi s-o convoc să reapară, pentru a ne petrece noaptea împreună.

Şi Sonia Condrea n-a întîrziat să vină, vreau să spun — ficţiunea ei ! Mă aflam în afara zidurilor casei şi scrutam înfiorat zarea, de jur împrejur. Uneori mi se părea că vine dinspre pădurea de peste apă, alteori dinspre oraş, pe acelaşi drum pe care coborîsem şi eu. Era învesmîntată în aceeaşi rochie roşie, care o definea foarte distinct printre elementele cenuşii ale peisajului, părul de culoarea tutunului îi cădea tot în valuri dezordonate pe umeri, ca o aură învolburată de lumină. Eu o întîmpinam sufocat de emoţie şi nu mă mai săturam privind-o, într-atît o credeam fiinţîndu-se mie de-aievea. Şi pe obraz nu mai avea întipărite semnele de spaimă ale nopţii trecute, zîmbea, dimpotrivă, şi venea către mine beată de fericire. V-aş putea spune că-n asemenea măsură mi-era de plină mintea cu chipurile ei, încît, oriunde m-aş fi întors, de peste tot se reconstituia făptura ei şi asemeni de pătimaş dăruită acestei regăsiri. Zadarnic însă m-aş fi chinuit să-i vorbesc, mă temeam să nu tulbur cu vorbele mele reale închipuirea ei şi s-o risipesc în vînt. O adoram deci în tăcere şi-mi plăcea să concep, în numele ei, că şi ea nutreşte pentru mine o adoraţie egală. Iar dacă am simţit că doar starea asta nu ne poate fi de-ajuns, gîndul dorind-o altfel şi voind să nu mai fie nici o distanţă între noi, întinzînd prin urmare braţele către ea şi s-o cuprind, mă izbeam ca de un fel de zid adevărat care mi-o interzicea şi pe care nu-l puteam înlătura dintre noi. Aşa m-am torturat îndelung cu presupusa ei existenţă acolo şi pesemne că, numai după ce această dulce tortură a început să mă doară fizic, m-am convins că n-am altă salvare decît somnul, care să-mi fie anestezic şi uitare.

De cum însă m-am întins pe aşternutul de fîn şi m-am răsucit pe o parte, cu palmele amîndouă adunate lîngă obrazul stîng, cum mi-era obiceiul, am auzit deodată un plîns de fată în adîncul pămîntului. Semăna cu tînguirea de jale şi deznădejde a cuiva rătăcit printre beznele de sub pămînt, print-un labirint fără ieşire. Nu bocet de moarte şi nici hohot desperat, ci doar o simplă tînguire letargică şi tristă — ca expresie a unei conştiinţe care zadarnic mai speră să vadă vreodată lumina zilei. Din-

tru început n-am putut crede acestui teribil adevăr, eram convins că vinovată este numai insomnia mea bîntuită de halucinări. M-am întors atunci cu faţa în sus şi mi-am impus o judecată lucidă a stării de fapt, apoi m-am răsucit pe partea cealaltă şi m-am blestemat să adorm mai repede, şi iar m-am svîrcolit neputincios pe jarul acelui aşternut de pe o parte pe alta, apelînd la toate mijloacele posibile de biciuire a cărnii şi a nervilor, ca să se milostivească somnul de mine şi să mă doboare în inconştienţă, dar continuam să rămîn treaz şi fata de sub pămînt continua să plîngă. Mi-am spus atunci că vinovată, mai degrabă, ar putea fi crucea casei, unde-mi aşternuse Caterina culcuşul, din cine ştie ce cauze oculte pe care n-aveam acum timp să le pătrund, şi m-am chircit la adăpostul unuia dintre ziduri, pe pămîntul gol, pînă şi de cămaşa neîmbrăcată de altcineva m-am lepădat, considerînd-o la fel de vrăjmaşă somnului meu, doar de-mi voi găsi undeva liniştea şi voi reuşi să adorm. Dar şi acolo m-a ajuns tînguirea fetei, cu aceeaşi stăruinţă pîrdalnică, de parcă odată cu mine se mişca şi ea pe sub pămînt, oriunde m-aş fi prăbuşit eu de somn s-o aud şi pe ea plîngînd. Sau totul, oare, ar fi trebuit să se explice, dimpotrivă, prin nervozitatea mea excesivă, prin dezacordul fatal şi definitiv dintre mine şi lumea exterioară, care nu se putea răsbuna pe mine altfel decît cu pedepse atît de paradoxale ? Inutil să vă mai spun că nu era vorba doar de cîteva puncte nevralgice, am cercetat pămîntul dintre zidurile casei pe îndelete şi concentrat, cu urechea lipită de pămînt în nenumărate alte puncte, şi de pretutindeni şi din fiecare por de pămînt, de cîte ori m-aş fi culcat să dorm, plînsul acela de fată răzbătea la suprafaţă fără contenire. Aşa s-a iscat în mine spaima de nevăzut şi spaima de taina zăvorîtă sub pămînt, am început a striga : „Cine eşti ? De ce plîngi ?“ — dar nu mi-a răspuns nimeni, şi am constatat că, de stam în picioare, n-auzeam decît foşnetele nopţii, dar noaptea mi se părea cutreierată de mişcări ciudate, şi numai din cauza asta am pornit, cu felinarul în mînă, să controlez teritoriul de dincolo de zidurile casei, tot întrebînd bezmetic şi înfricoşat : „Cine eşti ? De ce plîngi ?“, dar n-am descoperit decît faptul inexplicabil că în pămîntul dinafara casei tînguirea

fetei nu se auzea, şi am revenit şi am verificat, şi-atunci am căpătat deodată conştiinţa că mă aflu ca la hotarul dintre două tărîmuri, unul de paradis, celălalt de infern, amîndouă determinate de voinţă omenească, dar dintr-a cui voinţă se delimitaseră în acest chip, şi cine era fata condamnată să plîngă veşnic sub pămîntul casei mele, şi de ce tocmai eu fusesem condamnat s-o aud mereu plîngînd ?

Evident, a doua zi, n-am spus nimănui. Mi-a fost ruşine să fac publică o devastare sufletească foarte proprie şi suficient de derutantă, prin abisul în care se localiza şi abisul care o declanşase, ca să nu fiu privit cel puţin cu indulgenţă şi compasiune. Cine ar fi dat crezare unei întîmplări atît de fantaste, de necuprins chiar şi cu imaginaţia cea mai fabuloasă ? Hotărît că le-aş fi devenit tuturor obiect de batjocură, şi-ar fi rîs de mine ca de un om cu mintea bolnavă. Pe de altă parte, de unde ştiam eu că toată noaptea nu fusese altceva decît manifestarea unei crize trecătoare, fără semnificaţie deosebită şi fără consecinţe ? Doar mi-era plină biografia de astfel de accidente scandaloase, care mi-au marcat, firește, conştiinţa cu destule peceţi de foc, dar fără să aibă vreun conţinut obscur şi fără să mă fi dus vreodată la pierzanie. Amintiţi-vă, de exemplu, de noaptea în care, copil fiind şi trimis de ai mei tot prin zona asta cu caii la păscut, s-a dezlănţuit o asemenea ploaie de meteoriţi, încît m-am înfricoşat de moarte şi am luat-o la goană peste cîmpuri, urlînd că vin stelele după mine, fiindcă aşa şi era, pe măsură ce înghiţeam spaţiul gonind — şi spaţiul cosmic îşi modifica permanent constelaţiile, şi ai mei m-au găsit abia la capătul zilei următoare, tot hohotind şi urlînd să mă apere de stele ! De ce, atunci, n-ar fi fost mai bine să-mi fi potolit ecoul pînsului fetei în auz şi să fi aşteptat cu prefăcută indiferenţă a doua noapte, ca să se lămurească odată : va mai plînge fata aceea de sub pămînt, sau totul n-a fost decît minciună ?

Pentru care m-am aruncat în muncă atît de nestăpînit şi cu atîta fervoare, încît şi lucrătorii şi părinţii mei şi-or fi închipuit că s-a trezit în mine cel mai feroce dintre proprietari. Adevărul e că mă mistuia o lăcomie sălbatică de a înfuleca timpul, pentru a intra mai repede în noapte, şi

era în mine o nevoie silnică de a mă istovi pînă la sînge, pentru ca să-mi fie somnul ca o decapitare şi să nu mai aud nimic. Tata jubila de satisfacţie, nu-l dezamăgeam, iar Caterina mă urmărea neîncetat cu o privire surprinzător de afectuoasă, puiul ei de om se integra docil în ordinea lumii lor. Dar mie mi-era sufletul tot la fata de sub pămînt, îi observam pămîntului aşezarea de deasupra. Pămîntul nu prezenta nici o ondulaţie mai pronunţată, nici un semn că-n pîntecele lui ar fi fost îngropat, cîndva, cineva. Şi ca să aflu cum se comportă fata la lumina zilei, dacă şi ziua plînge, mi-am lipit într-o doară urechea de pămînt, la diverse ore ale zilei, în diferite puncte ale perimetrului casei, şi am ascultat îndelung, plînsul nu se auzea. Mi-am îndulcit astfel sufletul cu această speranţă şi m-am rugat de idolii mei personali ca speranţa să dureze şi pe timpul nopţii, adică să mi se confirme că totul n-a fost decît o simplă minciună.

Se făcuse deci noapte mare, cerul se întunecase pe neaşteptate a ploaie, putea să vină şi potopul, mie puţin îmi păsa, cert e că n-aş fi fugit, încercarea trebuia dusă pînă la capăt, deşi eu tot şovăiam să pătrund pe teritoriul casei. Frica de plînsul fetei de sub pămînt şi frica de adevărul pe care-l tăinuia mă ardeau încă înainte de a lua legătura cu ea, şi-atunci m-am lăsat jos lîngă zidul exterior, cu spatele sprijinit de zid, şi n-a mai trebuit nici măcar să-mi lipesc urechea de zid, plînsul din adîncuri mi-a inundat în aceeaşi clipă fiinţa, parcă şi mai năucitor decît în noaptea precedentă, vaiet şi ţipăt deolaltă, impersonal însă, cu neputinţă de identificat. Şi cum stam cu faţa către dealul pe care poposisem în ajun, de unde şi urmărisem ce s-a petrecut după sosirea Tatei, am constatat mental că punctul de incidenţă dintre aceste două planuri se situează chiar pe locul în care mă găseam eu, în temelia acestei porţiuni de zid se aflau îngropate toate legările şi dezlegările tainei.

M-am întrebat, firește, dacă merită vreo osteneală această coincidenţă, să nu mă las pradă unor speculaţii primejdioase, absurde, şi cred că multă vreme mi-aş fi bombardat mintea cu întrebări, şi întrebările ar fi explodat în mine la nesfîrşit, dacă, deodată, nu s-ar fi făcut în mine o lumină orbitoare, şi-atunci mi-am amintit de acel ritual

păgîn de început, la care fără voia mea îmi fusese dat să asist, cînd Tata şi Caterina înfăşuraseră, ca pe o făptură de om, o sfoară în veşmîntul ca de linţoliu al unei pînze albe, şi coborîseră acea părere de om în săpătura de temelie a casei, şi cum lucrătorii s-au repezit să răstoarne peste ea găleţi pline cu ciment, mortar şi pietriş, pînă ce temelia a devenit ca de beton armat, şi mi-am amintit ce-mi povestea odată bunica despre obiceiul ăsta transmis pînă la noi din timpuri întunecate, şi-atunci s-a pornit ploaia.

Vă imaginaţi că primul gînd mi-a fost să-mi lipesc urechea de zid, şi-apoi am trecut de la un zid la altul cu aceeaşi nerăbdare, consultîndu-i pe dinafară, pe dinăuntru, şi m-am lungit pe pămîntul gol ascultîndu-l concentrat, şi de pretutindeni răzbeau vaiete în flux continuu, ploaia nu le îneca nicicum. Zadarnic eu însumi aş fi vrut să nu fie adevărat, adevărul mă încolţea din toate părţile cu o violenţă atroce. Şi tot nu m-am mulţumit cu atît, aveam nevoie de cît mai multe dovezi. Ploaia a durat şi a doua zi, a treia, a patra, mohorîtă şi rece, cu o solemnitate de cernere suferindă şi tăcută, n-a venit nimeni la lucru. În schimb, eu m-am dăruit cercetării pe care mi-a inspirat-o povestea de odinioară a bunicii. Treceam pe la casa din oraş într-o doară, să constate ai mei că n-am pierit încă şi, recunosc, pentru a mă uita uneori destul de ciudat în ochii lor, dar fără să le adresez întrebările esenţiale. Ce şi-or fi zis ei despre aceste jocuri videne ale mele şi-n ce măsură voi fi reuşit să le clatin cît de puţin echilibrul casnic, nu m-a interesat. Fiindcă eu îmi urmam neabătut gîndul, şi gîndul meu era să aflu, cercetînd opuri străvechi şi interogîndu-i pe înţelepţii oraşului, în ce măsură povestea bunicii ţinea de mitologie sau de eres. Noaptea reveneam în cîmpie — hămesit şi istovit, pentru nimic în lume n-aş fi conceput să lipsesc de la întîlnirea de fiece noapte cu fata care continua să plîngă, aş fi socotit sacrilegiu de neiertat s-o fi lăsat singură cu stihiile de sub pămînt.

Ploaia a încetat să cadă într-a patra noapte, mie mi-au devenit clare toate şi-atunci am înţeles, în perfectă stare de luciditate şi înfiorat de groază, că la temelia casei mele fusese îngropată umbra unei tinere fete...

Caterina a venit de cu zori, să le gătească lucrătorilor mîncarea de dimineață. Nu și-a dat seama de adevărul de la fața locului decît în clipa în care, după ce a coborît dealul printre vii, s-a trezit pe neașteptate dinaintea zidurilor casei. M-a găsit sprijinit în muchea tîrnăcopului cu care lucrasem pînă atunci, cred că a citit dintr-o dată pe obrazul meu toată oroarea și mînia care mă consumaseră pe timpul nopții.

— Dumnezeule, ce-ai făcut ? ! a exclamat, și a rămas locului încremenită. Coșul cu merinde i-a scăpat din mînă și ceva s-a spart înăuntrul, sticla cu ulei sau vreuna din sticlele de băutură. Ai căpiat, a adăugat, ce-i cu tine ? !

Toată noaptea mă chinuisem să dărîm, din zidul de răsărit al casei, exact porțiunea la a cărei temelie mi-aminteam că fusese îngropată măsura umbrei acelei nefericite fete. Oricît de trudnic și epuizant mi-a fost lucrul, cărămizile, pînă la urmă, tot cedaseră la loviturile mele. Se căscase astfel în zid, pînă la ora sosirii Caterinei, un gol destul de lugubru, care mă înfiora chiar și pe mine, autorul lui. Dar cînd a fost să ajung la mormîntul propriu-zis al umbrei, temelia mi s-a arătat potrivnică și teribilă. Nu doar fiindcă, de cîte ori izbeam cu tîrnăcopul în piatră, aveam senzația că izbesc fără milă în trup de fată vie și trupul nevăzut părea că geme de durere, ci fiindcă structura de beton armat a temeliei nu se lăsa învinsă. Pe drept cuvînt semăna cu o lespede grea de mormînt, pe care nu știu ce burghiu de foc ar fi reușit s-o străpungă. De la sine înțeles deci holbarea Caterinei din clipa descoperirii acestei priveliști, cu ce înfățișare sălbatică eu însumi i-am apărut.

— De ce, băiete ? ! continua ea să se lamenteze, cu icnete sacadate de plîns. Căzuse pe un butuc de lemn, alături, și-și tot frîngea mîinile a jale și a uluire neputincioasă. De ce, dragul meu ? !

M-am uitat la ea lung, extenuat și doborît de tristețe.

— Te rog să-mi spui a cui umbră ați îngropat la temelia casei !

A tresărit ca pălmuită și o paloare de moarte i-a inundat obrazul, la orice s-ar fi așteptat numai la această întrebare — nu, și-o fi închipuit probabil că opera mea de

dărîmare a zidului se datorează nebuniei sau refuzului de a mă lăsa legat de pămîntul lor, nu-i venea să creadă că eram perfect lucid şi nu întîmplător o rugasem ce o rugasem, a izbucnit :

— Nu-i adevărat, cine ţi-a vîrît în cap nerozia asta ?

I-am zîmbit silnic, mi-era milă de mica ei laşitate.

— Zadarnic vei încerca să negi, v-am urmărit de pe deal tot ritualul. Chiar în ziua în care m-am întors acasă, m-am oprit pe deal să mă bucur de casa pe care mi-o făceaţi cadou. L-am văzut pe Tata cum a scos din buzunar o sfoară, şi pe tine te-am văzut întinzîndu-i la picioare linţoliul de pînză albă. Cum aţi coborît amîndoi acea părere de făptură omenească în săpătura pentru temelie, cum v-aţi năpustit, apoi, cu toţii, să răsturnaţi ciment peste ea. Ori am inventat eu tot teatrul ăsta barbar, desfăşurat cu martori şi la lumina zilei, mai ai curajul să negi şi acum ?

Ciudat ce repede şi-a recăpătat calmul, deşi la fel de încruntată sufleteşte.

— Asta nu dovedeşte nimic, dragul meu !

— Te rugasem totuşi ceva, de ce eviţi să mă lămureşti ?

— E vorba de o simplă datină la care Tatăl tău a ţinut foarte mult, eu eram obligată să i-o respect. N-am socotit necesar să-ţi cerem şi ţie încuviinţarea, Tatăl tău cunoaşte mai bine legile de la străbuni. Orice casă nouă are nevoie de umbră de om zidită la temelie, ca să rezişte cît lumea şi cei care o stăpînesc să fie fericiţi. Ce găseşti rău în asta ?

— Mulţumesc pentru informaţie, numai că eu altceva te-am rugat.

— Dar de unde şi pînă unde, Isuse, că am fi zidit umbra unei fete la temelia casei ?

— Am auzit-o, patru nopţi la rînd, cum plînge sub pămînt. Pe sub tot pămîntul dintre ziduri, pe toată suprafaţa casei. Şi numai noaptea plînge, de îndată ce mă lungesc în aşternut să dorm. Oricît ar fi de ridicat culcuşul de la pămînt, am verificat în fel şi chip, chiar şi pe ploaie, o aud mereu plîngînd.

Sigur că la această mărturisire nu se aştepta, se uita la mine derutată. A schiţat o clipă intenţia să se ridice şi să vină către mine, să se convingă singură. Să pipăie, adică, pămîntul şi să-şi lipească şi ea urechea de pămînt, să se facă deodată (de-ar fi fost cu putinţă) prin miracol noapte

şi să se convingă singură. Dar eu stăteam în golul dintre ziduri ca un paznic de magie neagră şi s-a temut, ceva nu se potrivea cu socotelile lor anterioare. Şi am simţit-o cum se zbate să iasă din labirintul atîtor eresuri, se tot uita înapoi spre Dealul Viilor, doar de-o veni Tata mai repede, să-şi asume el răspunderea.

— Poate fiindcă ţi-o fi fost sufletul prea încărcat de cîte ai adunat prin lume, a încercat ea să se eschiveze, şi cineva din trecutul tău se răzbună acum pe tine !

— Perfect ! am acceptat, pentru o clipă, logica ei. Dar de ce tocmai în acest perimetru de casă, şi niciodată în altă parte ! Imediat ce mă aşez în afara casei, totul se desfăşoară firesc. Nu plînge nimeni, iar eu dorm somn de plumb. Şi totuşi casa pentru asta e făcută în primul rînd, ca omul să doarmă între pereţii şi sub acoperişul ei. Cum vă imaginaţi însă voi că aş rezista să locuiesc toată viaţa într-o casă de sub podeaua căreia aş auzi, noapte de noapte, o fată plîngînd ! Ce fel de somn mi-ar fi somnul şi cum mi-aş îndura blestemul ăsta, toată viaţa ? Acum înţelegi de ce m-am chinuit să dărîm zidul şi am vrut, cu orice preţ, să eliberez umbra fetei de sub temelia casei ? A cui umbră aţi îngropat aici, mamă ?

S-a micşorat în ea însăşi, nevolnică, şi a gemut :

— Nu ştiu !

— Chiar nu ştii, sau ţi s-a interzis să spui adevărul ?

— Cine să-mi interzică ?

— Bărbatul tău, cel care a adus măsura umbrei.

— Tot ce ştiu e că l-am rugat, ca pe Dumnezeu, să nu-şi aleagă victima din oraşul nostru. De oriunde, dintr-aiurea, numai din oraşul nostru — nu ! Mi-ar fi fost amarnic să trec pe străzile oraşului şi să nu mai am puterea să mă uit în ochii oamenilor, de teamă că unul sau altul îşi va fi avut umbra îngropată la temelia casei tale şi că, din cauza Tatălui tău, ar fi urmat să moară.

— Aşa spune legea ?

— Da.

— Chiar dacă ar fi să distrugeţi temelia şi să-i scoateţi umbra afară ?

— Osînda e dată pentru totdeauna.

— Cu ce linişte vorbeşti !

— Parcă mai are vreo importanţă cum vorbesc ?

— Adevărat, nu are... Şi de unde v-aţi ales victima ?

— Tatăl tău mi-a precizat că nici nu era nevoie să-i pun condiţia cu oraşul, că va şti el unde să se ducă.

— Avea deci în gînd pe cineva anume !

Afirmasem, mai degrabă, decît interogasem. Şi astfel se pare că-i atinsesem zona cea mai nevralgică a memoriei, a strigat ca sub o tăietură în carne vie :

— Ajunge, m-ai sfîşiat destul !

Dar eu nu m-am îndurat de suferinţa ei, am încheiat procesul foarte simplu :

— Iată dovada că ştii mai mult decît vrei, sau ţi-este îngăduit, să-mi spui ! Mulţumesc, Mamă, vă mulţumesc pentru toate !

Aş fi plecat oricum, chiar dacă judecata ar fi rămas neterminată şi adevărul numai în posesia lor. Şi-a făcut însă apariţia unul dintre lucrători, de o seamă cu mine, care ne-a anunţat că pe Dealul Viilor stă o fată, parcă e oarbă, parcă n-are grai, parcă e din altă lume şi parcă e împlîntată acolo de cînd veacul, stă şi se tot holbează la casa mea. Întîmplarea îl cam descumpănise pe lucrător, n-avea el puterea să pătrundă sensurile istoriei la care însuşi participase, a şi adăugat cu o naivitate de copil. „Te pomeneşti că-i fata cu umbra, şi-o fi căutînd umbra !", şi nefericitul nici nu bănuia ce este în sufletul meu.

Decizia fusese luată, m-am adresat Caterinei :

— Vei merge cu mine acolo, cineva trebuie să plătească pentru asta !

Dar cînd am ajuns pe coama dealului (atît gîndeam s-o oblig pe Caterina să îngenuncheze dinaintea fetei şi să-i ceară iertare), fata dispăruse. Dintîi mi-am zis că poate nici nu fusese văzută, se va fi înşelat lucrătorul. Cum se ştia părtaş la crimă şi ros de remuşcări, poate că ajunsese să vadă peste tot numai închipuirea celei căreia i se furase umbra. Sau poate că nu fusese decît o fată oarecare, străină, cîte fete nu se întîmplă să urce sau să coboare Dealul Viilor cu treburi ! Şi totuşi, indiferent cine ar fi fost, unde oare pierise, ce alt pămînt o înghiţise de tot ? Fantoma cui s-o inventez acum pentru confruntare, şi de unde altă fată fără umbră ? ! I-am şi suprins Caterinei un zîmbet pe buze şi o lucire în ochi, de ironie şi de satisfacţie crudă :

— Vezi că nu e nimeni ? ați înnebunit cu toții !

Dar cercetînd și mai în panică depărtările, de jur împrejur, am zărit deodată spre marginea orașului, cum gonea peste cîmpuri foarte clare în strălimpezimea dimineții și în contrast evident cu verdele ierbii, silueta ca de flacără roșie a unei fete și părul ei de culoarea tutunului zbătîndu-se în vînt....

11.

Și-atunci o nouă iluminare a avut loc în mine, orbitoare, și mi-am amintit că-n același tren cu care mă întorceam eu acasă călătorise și Tata, venind cine știe de unde cu măsura umbrei în buzunar, își respectase promisiunea făcută Caterinei de a nu-și alege victima dintre locuitorii orașului, deci știuse bine unde să și-o caute, asta înseamnă că de multă vreme victima se afla în atenția lui, doar prilejul urma să i se ofere pentru a se duce acolo și a-i măsura umbra, dar asta suna a răzbunare premeditată, ce suflet vîndut Diavolului avea el dacă nu-și pierduse răbdarea așteptînd să-i bată ceasul răzbunării ? și o coincidență bizară ne aduce pe amîndoi acasă în același tren, eu întorcîndu-mă spăsit ca fiul risipitor, el revenind bucuros că are în sfîrșit umbra victimei în buzunar, și i-am făcut cunoscut Caterinei această nefericită coincidență !

Și mi-am amintit că-n compartimentul în care mă aflam eu a năvălit la un moment dat o fată urmărită de spaime, cine știe de unde venind și spaimele ei cauzate de cine știe, cum aveam să pricep eu în noaptea aceea rațiunea spaimelor fetei, dacă fata s-a încăpățînat să nu spună nimic ? ! și cine și-ar fi imaginat așa ceva, oricît de netrebnică i-ar fi fost imaginația, că ore și ore cineva te pîndește, cineva îți vine pe urme, un străin, un om pe care nu l-ai mai văzut niciodată, căruia nu i-ai pricinuit nici un rău (sau îl va mai fi văzut vreodată, îi va fi pricinuit totuși vreun rău, altfel cum să se explice ura lui, sentința lui ?), și fata să presimtă ce vrea străinul, că vrea să-i măsoare umbra și s-o ia cu el, dar va fi știut ori va fi bănuit fata ce gîndește să facă străinul cu umbra ei, s-o îngroape adică la

temelia unei case, ceea ce e totuna cu o condamnare la moarte ? şi fata fuge, fata încearcă să scape urmăritorului, deşi pînă la urmă s-a dovedit că nu i-a scăpat, şi i-am pomenit Caterinei de această fată îmbrăcată în roşu, cu părul de culoarea tutunului, neverosimil de frumoasă, pe care destinul avea s-o aducă chiar în compartimentul meu şi pe care, apoi, mi-am visat-o chiar soţie !

Şi mi-am amintit că fata purta la gît un medalion, cu efigia în argint a părinţilor ei care muriseră cîndva înecaţi, şi de cum mi s-a spus pe cine reprezintă cele două profiluri, altfel foarte sugestive pentru moartea de care avuseseră parte, eu am ştiut că-i mai văzusem cîndva, undeva, pe oamenii aceia, şi tot cu aerul acela de înecaţi, da ! cum veneau de nicăieri şi se abăteau pe la casa noastră, îndeosebi vara şi totdeauna cînd Tata lipsea de-acasă, părea că toate le sunt cunoscute, ceva se va fi petrecut între părinţii fetei şi părinţii mei, ceva tulbure şi amar, doar nu întîmplător o întrebau pe Caterina : „Eşti fericită, Caterina ? Bărbatul tău e fericit ?" de ce de fiecare dată numai aceste două întrebări ? să fi fost ele replica la ameninţarea unuia dintre ai mei, poate chiar la o răzbunare săvîrşită ? sigur că una din vizitele lor de odinioară îmi rămăsese proiectată ca o pecete de foc în memorie, poate voi fost şi martor la vreuna din discuţiile lor cu Caterina, sau poate că, şi mai grav, memoria lor mi-o transmiseseră ereditar Tata, Caterina, să n-am nici eu linişte cît voi trăi ? dar o fi, oare posibil aşa ceva ? şi i-am adus Caterinei la cunoştinţă şi acest lucru !

Şi mi-am amintit de visul ce l-am avut, în timp ce fata dormea de-a lungul celeilalte canapele, tot în noaptea deatunci, în trenul cu care călăteream spre casă, vis cu doi înecaţi care-mi cerşeau să le dau drumul înăuntru, dar pe care-i biciuia un om cu floare albă la butonieră, faţa nici unuia n-o deosebeam, nici ale înecaţilor, nici a călăului lor, şi a venit un timp cînd Caterina mi-a mărturisit cum l-a cunoscut pe Tata, la întoarcerea din prizonierat, în gară, schimbîndu-i floarea veştedă ce o avea la butonieră cu una proaspătă, albă, perfect ! aşa a fost, dar faptul aparţine biografiei lor, cum de a străbătut în subconştiinţa mea, sau dintre ce reziduri ale altei memorii l-am preluat şi a izbucnit în visul meu cu înecaţii ? şi ce motive teribile va fi

avut Tata să-i biciuiască pînă şi-n visul meu pe înecaţi, de unde mereu şi mereu Tata împletindu-şi soarta cu soarta părinţilor fetei, în realitate, în irealitate ? şi i-am povestit Caterinei şi despre acest vis !

Şi mi-am amintit că la plecarea în război Tata primise de la o fată, ca semn de credinţă şi talisman, o buclă de păr care-l şi apărase de moarte şi pe care Tata o păstra şi-acum cu sfinţenie în porthartul lui ofiţeresc, păr de culoarea tutunului, încă şi peste timp îşi păstrase culoarea, parfumul, şi grozav ce va fi iubit-o Tata pe fata aceea dinainte de război dacă, şi peste timp, îi păstra cu sfinţenie semnul de credinţă şi talisman, dar (vă întreb) numai ca să-şi ardă sufletul de cîte ori va fi scos-o la iveală şi va fi stat în adoraţia ei ? sau şi pentru altceva o păstrase ? ca pe o sursă inepuizabilă, să zicem, a urii şi a răzbunării, dacă reţinem ce pretindea Caterina — că fata aceea luase de bărbat alt bărbat decît pe Tata şi chiar murise deodată cu acel bărbat al ei într-un accident ? dar fusese oare accident, sau ce altceva fusese ? şi dacă această împlinire a destinului a avut loc, fiinţa ispăşind cum a ispăşit, împotriva cui avea să mai acţioneze ura Tatei, gîndul lui de răzbunare ? şi să fie oare întîmplător că şi fata cu care călătorisem eu în tren avea părul tot de culoarea tutunului, să fi devenit ea obiectul urii şi răzbunării Tatei, pînă într-atît de inuman să fi fost conceput pactul cu Diavolul ? şi i-am împărtăşit Caterinei toate întrebările, cumplitele îndoieli care mă împovărau, indirect, cu şi mai grea vinovăţie !

Şi m-am întors atunci către Caterina, şi m-am apropiat pînă la un pas de ea, şi i-am căutat privirea, şi am întrebat-o cu blîndeţe :

— Te rog, Mamă, numele de Condrea îţi spune ceva ? Ai auzit vreodată de o fată care se cheamă Sonia Condrea ?

Ei bine, chiar şi atunci, desperat cum eram şi înnebunit de dorul celei pierdute, care-mi fusese atît de certă în gînd şi care acum devenise inefabilă ca visul, am sperat că Mama nu va confirma nimic sau că va avea inspiraţia să mă mintă. Caterina însă n-a avut curajul să mă mintă, intuiţia mea s-a confirmat. Iar la ceasul la care a apărut şi Tata, nu atît dezastrul de la faţa locului l-a scos din minţi şi l-a umilit, cît teroarea pe care o aplicasem asupra Caterinei ca să descopăr de ce şi-a vîndut el sufletul — Diavo-

lului şi cum, dintre toate umbrele de oameni ale pămîntului, nu găsise alta să îngroape la temelia casei mele decît umbra Soniei Condrea.

M-am adresat Caterinei, îngheţat :

— Spune-i acestui om că eu plec din nou în lume, de azi mă puteţi socoti ca şi mort. Şi să vă ierte Cerul pentru toate, eu n-am să vă iert niciodată...

12.

Sonia Condrea s-a stins în braţele mele, şi a fost exact la un an, era un septembrie la fel de fastuos ca şi acela în care ne cunoscusem, doar că ora a fost alta, exact ora la care i se zidise la temelia casei umbra...

SEMNUL

Domnului dr. Liviu Cîmpeanu

Trenul ajungea la cinci. De mult timp doream să mă întorc iar la München, oraşul unde te poţi linişti de grijile vieţii. Fusesem de trei ori în capitala Bavariei. Cadenţa de discreţie franţuzească şi elanul romantic italienesc se îmbină armonios în arhitectura lui, şi aerul de munte risipeşte orice lîncezeală în această cetate a muzicii. În mintea mea se amestecau impresiile trăite în diferiţi ani. Toate aveau aceeaşi culoare albastră. Şi tramvaiele erau albastre în München. Alunecau lin pe şine, se opreau la staţii cu precizie de cronometru. O zguduire rupse firul evocărilor. Intrasem în gară. Case înalte umbreau compartimentul. Cineva mi-a dat jos geamantanele. Apoi m-am suit într-o maşină şi am pornit spre „*Vierjahreszeiten-Hotel*". Cu plăcere copilărească regăseam lucrurile la locul lor.

Într-un oraş în care nimic nu s-a schimbat de-a lungul anilor ţi se pare că nimic nu s-a schimbat nicăieri, nici în tine. Redevii nou, proaspăt, pe pragul vieţii, cu inima deschisă surprizelor.

Cascada din Piaţa Maximilian plesnea pietrele de la fîntîni cu acelaşi zgomot neobosit, halucinant noaptea, dacă locuieşti într-unul din hotelurile care dau pe esplanada unde se înşiră librăriile de artă şi prăvăliile de mobilă veche.

Toamna îşi scutura aurul prin pomii aşezaţi în dreptunghi. Terasele cafenelelor erau ticsite de oameni. În bulevardul cel mare, perspectiva era neclintită, palatul din fund oprind orizontul, cu faţada lui panoramică. La „*Vier-*

jahreszeiten-Hotel" n-am recunoscut personalul. Dar mirosul holului era acelaşi, un amestec de ceai, ţigarete şi parfum încălzit. Scrisesem dinainte să mi se rezerve o odaie pe strada lăturalnică, la etajul unde acum cîţiva ani petrecusem săptămîni de reculegere muzicală. Odaia semăna cu amintirea mea. Mi s-a părut însă mai mică. Patul purta un baldachin. Somnul părea gata să mă învăluie. Dar m-am scoborît îndată în sufragerie, să-mi beau ceaiul. Un covor înăbuşea paşii. O tăcere de submarin domnea în sala cu tavan jos, lucrat în stuc alb. Măsuţele erau cochet împodobite cu flori. Regăseam atmosfera gînditoare a vechiului hotel şi învîrtind încet linguriţa în ceaşcă îmi analizam plăcerea de a-mi fi realizat o dorinţă. Era plăcere ? Da şi nu.

În aşteptare, te hrăneşti cu închipuirea, modificată după fantezia momentului. Îi modelezi tu forma, iar multiplicarea ei în imaginaţie te îmbogăţeşte fără a-i şterbi din posibilităţi. Însă proiectarea unei stări de spirit netrăite n-are perspectivă în suflet, rămîne pe un plan pur vizual, şi instabilitatea ei, fără volum, împiedică întruparea mulţumirii.

Acum atinsesem ceea ce doream. Trebuia să încep să mă bucur. Dar bucuria, cînd eşti singur, e un fel de meditaţie. Adică rezultanta unor stări retrospective. Şi bucuria nu se poate resimţi decît în prezentul ei. Prin urmare, chiar substanţa bucuriei lipsea din acest popas mult dorit. Totuşi, din liniştea şi tăcerea care mă înconjurau se ridica o blîndă stare de spirit, de care păreau cuprinşi toţi cei ce, ca mine, învîrteau linguriţa în aburul unei ceşti de ceai.

De departe recunoscui pe o celebră cîntăreaţă. Aveam s-o aplaud a doua zi în Donna Ana. Faţa ei era ca o mască de tragedie greacă, cu orbitele larg înfundate în frunte, şi gura vastă, bine dilatată, ca să dea drumul glasului torenţial. Era singură, dar părea că aşteaptă pe cineva. Pregătea, pentru altă persoană prăjiturele şi pesmeţi pe o farfurie. Mai aproape de mine, grupurile obişnuite ale vilegiaturiştilor. Englezoaice prea slabe, nemţi prea groşi, cîteva bătrîne ce-şi purtau naţionalitatea în ticuri, cîte un bărbat bolnăvicios şi distins a cărui poveste ai vrea s-o cunoşti.

Un curent rece trecu brusc prin sufragerie. Întorsei capul spre ferestrele largi. Erau închise. Nu departe de masa mea, se aşezase o doamnă îmbrăcată în rochie cenu-

şie. Nu văzusem cînd intrase. Părul era roşcat, şi ceea ce zăream din figură, foarte palid. La degete-i ardeau cîteva rubine. O melancolie mă cuprinse, ca un fel de stinghereală faţă de mine însămi. De ce crezusem că voi fi veselă şi mulţumită pentru c-am sosit la München ? E drept că aveam un program de o săptămînă de muzică, de vizite prin muzee, dar eram singură, şi gînduri vechi, uitate reapăreau, păstrate intacte parcă, în atmosfera bătrînească a vechiului hotel. Ce puternică devine nostalgia fericirii cînd o regăseşti aceeaşi ca acum douăzeci şi cinci de ani, tot atît de fermecătoare, tot atît de nerealizată !

M-am ridicat de la masă şi am pornit pe străzile înguste unde recunoşteam fiece prăvălie. Afară era cald — căldura de miere a sfîrşitului de august. Apoi, cînd s-au luminat vitrinele, m-am întors ca să fac din odaia anonimă, cu geamantane închise, un colţ sufletesc al meu.

Dimineaţa am citit în gazetă că lotusul din Grădina botanică înflorise. Această veste mare era tipărită cu caractere majuscule în prima pagină. Tramvaiul care ducea la capătul oraşului era plin. Acolo se întindea un parc înveselit de toate speţele de flori şi trandafiri, un adevărat bal al florilor. Serele tropicale din grădină sînt înalte şi conţin o bogată varietate de arbori tropicali, ficuşi, palmieri şi varietăţi nesfîrşite de ferigi. În diferite încăperi, la o temperatură de baie de aburi, se căţărau pe tulpine delicate orhideele, mai minuţios lucrate decît bijuteriile, fluturi vegetali în nuanţe de pastel, capriciu minunat al naturii.

Într-una din sere, pe talgere de frunză de grosimea pielii de viţel, şi aşa de mare încît un copil de cinci ani ar fi putut uşor să stea pe ele, pluteau lotuşii, suveranii nuferilor din lumea întreagă. Cu petalele strînse şi ridicate spre cer, într-un gest de slăvire, cupa lor avea transparenţa roză a porţelanului chinezesc şi o catifelare de nor. Unul singur era însă „lotusul regesc" despre care scriau gazetele. De un albastru de lapislazuli, părea o apoteoză a Maicii Precistii. Floarea colosală era ireală în perfecţia ei. Un an întreg se trudise planta în bazinul de apă caldă să producă această fenomenală înflorire. Şi după douăzeci şi patru de ore, frumuseţea se ofilea, culoarea pălea şi se stingea viaţa într-însa.

Am privit-o mult timp, cu toate că aerul umed era irespirabil. Efemera ei existență îmi aducea aminte de geniile care mor în plină tinerețe, fiindcă și-au împlinit misiunea, au descoperit o nouă formulă a frumuseții, au sădit în spiritul omenesc credința într-o armonie supraomenească.

M-am întors la hotel cu viziunea florii minunate, și aș fi vrut să trimit pe toți necunoscuții care mă înconjurau acum în sala de mîncare, la Grădina botanică, să se încînte de azurul vegetal al lotusului regesc. Lîngă masa mea se așezase doamna în rochie cenușie. Iar nu observasem cînd intrase. De data asta i-am văzut fața. Era într-adevăr extraordinar de palidă. Sau părea astfel, pentru că nu era fardată. Vîrsta nu se ghicea pe trăsăturile ei fine. Privirea era ciudată. Ochii rotunzi, mari și negri parcă n-ar fi înregistrat nimic. O distincție rece o înstrăina de toată lumea. Nu i-am auzit glasul cînd și-a comandat prînzul.

Cînd ești singur într-un oraș străin, te legi de una din ființele necunoscute întîlnite din întîmplare și dai drumul imaginației să-și toarcă fuiorul. Doamna în rochie cenușie era desigur un subiect interesant. Nu părea atentă la vecini și puteam s-o examinez cu de-amănuntul. Era slabă și probabil înaltă, cu mîini lungi și subțiri. Expresia ei rămînea așa de neschimbată, încît dădea întregii persoane o pietrificare stranie. Cu greu mi-am desprins privirea de la ea. Obosisem făcînd și desfăcînd presupunerile. Aparținea desigur unei aristocrații bogate. Rubinele de la degetele ei fine erau o mărturie. Dar nu-i ghiceam naționalitatea. Disprețul care-i trăgea în jos buzele subțiri interzicea parcă orice afirmare. Ciugulea din farfurie așa de încet, încît n-am mai zăbovit în sufragerie. Vinul fusese cam tare. Îmi simțeam capul greu și deodată o lipsă de bună dispoziție care mă făcu să amîn pe a doua zi vizitarea muzeului de pictură veche. Seara mă duceam la operă și voiam să mă bucur, odihnită, de spectacol.

M-am întins pe pat și am aținut. M-am trezit speriată. Visasem urît, fără să-mi aduc aminte de vis. Îmi rămînea numai senzația de cenușă în tot trupul. M-am îmbrăcat pentru teatru, dar mi-era frig. Se vede că odaia mea dădea spre nord și n-avea soare. Am ieșit. Amurgul lăsase o dîră galbenă pe cer. O stea clipea în depărtare. Pe măsură ce

mă apropiam de operă, mă cuprindea o veselie lăuntrică care-mi topi oboseala.

Aşteptarea unei bucurii artistice este cea mai cinstită dintre bucurii. Nu te va dijmui niciodată. Îţi toarnă în suflet un entuziasm din care se plămădeşte emoţia artistică. Aceea este un imperativ. Te cuprinde, te năpădeşte, pătrunde în toate ramificaţiile nervoase ale trupului, te reînnoieşte, te botează. Eşti altul, după ce ai primit şocul artistic.

În opera lui Mozart, *Don Juan*, pe care o ascultasem de atîtea ori, acelaşi caracter evident de genialitate mă izbi iarăşi — simplificarea mijloacelor de expresie şi siguranţa lor. Numai în arta plastică din China veche am găsit atîta intensitate în sobrietatea liniilor, cu un potenţial de emoţie aşa de mare. Cu tot romantismul libretului, nici o frază muzicală nu este împovărată de accesorii inutile. Cu primul strigăt al Donnei Ana păşeşti în dramă, direct, puternic. Fiecare personaj este precis caracterizat psihologiceşte, prin ritmul ce i se cuvine, melodiile se confruntă şi se leagă în dialogul muzical, cu o claritate de cuvinte. Mijloacele tehnice par simple şi, de fapt, sînt.

Mozart nu se rătăceşte. Geniul său lăuntric îi destăinuie proporţia formei şi intervalele sonore prin care va izbuti să creeze drama. Iar cel ce ascultă are şi el revelaţia participării la dramă. Este tras în ea, trăieşte ficţiunea. Se ciocnesc două elemente puternice în această operă. Timpul, întrupat de Don Juan, cu toată eleganţa şi superficialitatea secolului al XVIII-lea, şi veşnicia, adică conştiinţa omului, care mustră şi pedepseşte, în personajul Comandorului. Legătura o face Donna Ana, întreţinînd prin vehemenţa ei un paroxism liric, stăvilit numai de flăcările ultimei scene.

Reprezentaţia era desăvîrşită. După actul I, am privit în sală. Decorarea ei rococo, de un stil foarte pur în curbele sale aurii, înlănţuia impresia muzicală şi o păstra încă vie. Lojile suprapuse în acoladă erau ticsite de public. Căutai pe doamna în cenuşiu. N-o văzui. Fermecătoarea muzică îmi şterse apoi iar preocupările şi noţiunea timpului. Eram cucerită din nou, purtată în spaţiul perfecţiunii artistice. Acum Donna Ana şi Donna Elvira cîntau împreună. Vocile lor, fluide ca apa, depănau melodiile, înaripau virtuozită-

ţile vocale. Dintr-o dată, Donna Ana duse mîna la gît, deschise gura, o închise, o deschise iar, ridică braţele şi pe faţa ei se fixă o expresie de groază. Şeful de orchestră încercă să împlinească golul întreruperii, Donna Elvira făcu semne agitate spre culise şi Donna Ana fugi de pe scenă. Perdeaua se lăsă, spectatorii se ridicară, unii cuprinşi de panică.

În murmurul crescînd, zării în primul rînd al fotoliilor de orchestră pe doamna cu rochia cenuşie. Lumina mare din sală reliefa silueta ei înaltă şi uscăţivă. Purta în păr o diademă de rubine, buzele i se întindeau într-un fel de surîs răutăcios. Alunecă printre fotolii şi dispăru. Şeful de orchestră apăru la rampă şi anunţă că reprezentaţia va continua. Donna Ana avusese un inexplicabil acces de astm, din fericire trecător.

M-am aşezat din nou în fotoliu. Un parfum greu plutea în sală. Mi-aducea aminte de mireasma unei dature care mă împiedicase să dorm într-o noapte, la moşia unui prieten. Grădina era mărginită cu Mureşul întins, panglică pe iarbă, iar mirosul ridicat ca un tavan deasupra tufişurilor apăsa, tulbure, mă îneca. Dacă Donna Ana a respirat acest parfum, nu e surprinzător că a fost cuprinsă de sufocaţie. Trebuie să fi fost parfumul aproape de scenă, ca să sufere într-atît, încît să nu mai poată cînta. În umbră, zării în primul rînd locul gol al doamnei cu rochia cenuşie. Ea era. Sigur că ea era de vină. Publicul ovaţionă reintrarea în scenă a cîntăreţei şi, cu toate că glasul nu răsuna cu siguranţa lui obişnuită, avu cîteva accente duioase.

Epilogul se apropia. Statuia Comandorului îi poruncea lui Don Juan să deschidă uşa. Basul vibra lugubru în tonul minor, octavele purtau osînda păcătosului. Cînd apăru, palid şi uscat la faţă, cu orbitele rotunde şi înfundate, înţepenit în platoşa lui argintie, mi se păru că seamănă cu doamna în rochie cenuşie şi un fel de nelinişte mă cuprinse. Ca întotdeauna, finalul din *Don Juan* mă agita, şi astăseară eram mai sensibilă.

Am plecat spre hotel într-un grup care, firesţe, vorbea numai de incidentul de la operă. În holul hotelului, acelaşi parfum înecăcios ne făcu să protestăm. Portarul ne informă că doamna cu rochie cenuşie răspîndeşte această esenţă

tare. La întrebarea mea, îmi răspunse că se numește *Frau* Moeller și că locuiește în Hamburg. Mai mulți dintre noi am hotărît să o sărbătorim pe Donna Ana. În hotel era o florărie. I s-a pregătit la repezeală un buchet. I s-a împodobit masa cu trandafiri roșii și am așteptat-o. A sosit curînd, înfofolită în blană și cu un turban pe cap. Era însoțită de șeful de orchestră, un bărbat de tip spaniol accentuat. Se șoptea că este fiul unui arhiduce cu o dansatoare. Era un meșter mare al orchestrei, cu temperament mediteranean și disciplină nordică. Se căsătorise nu demult cu cîntăreața și locuiau la *„Vierjahreszeiten"*.

Donna Ana fu mișcată de manifestația de simpatie și primi bucuros să ia masa cu noi. Imediat, ne povesti ce i se întîmplase. Ghicisem. Fusese victima parfumului de datura, dar ne mărturisi că de mai multe minute o enervase privirea unei doamne din primul rînd de fotolii, care parcă-i sorbea toată vlaga. Încerca să întoarcă capul, dar o atrăgea o forță ciudată spre punctul unde luceau doi ochi mari, rotunzi.

— Parc-ar fi vrut să mă adoarmă și mă zbăteam în luptă cu ea, pînă ce mă izbi un miros atît de tare și înecăcios, încît mi s-a uscat gîtul și am simțit o gheară ce-mi strîngea pieptul. A fost o senzație oribilă de asfixie. Așa ceva nu mi s-a mai întîmplat niciodată.

Timbrul glasului ei era frumos și cînd vorbea. Avea mîini de statuie, cam mari, dar modelate expresiv, cu palma trandafirie și lungă. Făcea gesturi lente și mîna i se deschidea molatec. El o privea printre gene și o poftea la mîncare cu o grijă afectuoasă. În ușă apăru doamna cu rochie cenușie, *Frau* Moeller. Ramura de rubine din păr lucea ca jăratecul. Un violent parfum se răspîndi în sala de mîncare. Pe Donna Ana o scutură un fior.

— Asta e persoana, uite-o.

Toți am întors capul spre dînsa. O clipă se păru că ezită, apoi fusta lungă de catifea cenușie undui ca un val și *Frau* Moeller dispăru din sufragerie.

— Cine este doamna ? întrebă șeful de orchestră.

Îi dădui informația culeasă de la portar.

— Are un aer ciudat, spuse el.

— Ciudat ? izbucni cîntăreața, e oribilă, e o personificare a nenorocului, dragul meu. Am observat-o bine de pe scenă. În întuneric, ochii ei luceau diavolește. Sînt sigură că e piază-rea. Dealtminteri, ați văzut ce mi s-a întîmplat. Ar trebui să plece de aici, să n-o mai vedem...

Împinse farfuria, și paharul de vin se răsturnă, pătînd cu roșu fața de masă.

— Nu te enerva, scumpa mea, nu uita că mîine cînți iarăși.

Dirijorul se întoarse spre mine.

— E drept că ar trebui să se interzică parfumurile tari în primele trei rînduri de fotolii. Și eu am fost tulburat de acest miros exotic.

O italiancă începu să vorbească despre *malocchio,* și ilustră cu exemple ce ni se părură din domeniul fanteziei o superstiție națională. Un scoțian povesti, cu multă seriozitate, despre existența fantomelor, și conversația devie pe muchea misterelor necuprinse, cu exemple de premoniții, apariții și dedublări. O cucoană bătrînă observă că este aproape douăsprezece — ora fatală — și că ar fi sănătos să încetăm povestirile care ne vor tulbura somnul. Cîntăreața tăcea și asculta, cu o față din ce în ce mai obosită. Eu mă gîndeam cu oareșicare grijă că sînt singură și nu cunosc pe nimeni la etajul meu. Spre marea mea satisfacție, am constatat că cei doi muzicanți locuiau pe același palier cu mine. Ne-am despărțit prietenește. O emoție împărtășită în comun dărîmă prejudecățile și mistuie densitatea timpului. Ne întîlnisem pe planul esteticei muzicale într-același plan. Era suficient ca să dorim să ne revedem.

În odaie, lucrurile mele dădeau încăperii o liniște posesivă. Am stins iute lumina. Jucau pe dinaintea pleoapelor apariția cadaverică a statuii din *Don Juan* și ochii ficși ai doamnei Mœller. Într-un tîrziu, adormii, și somnul mă aruncă în fundul fără imagini al odihnei grele.

Era soare pe bulevard cînd m-am trezit, și umbra se lungea pieziș și transparentă în strada mea. M-am îmbrăcat iute ca să mă duc la muzeu. Drumul îl făcusem de atîtea ori, încît îmi regăseam crîmpeie de gînduri înviate de pasul meu. Există un ritm interior de care este legat tot impulsul

unei ființe. E destul să se pună în mișcare, ca să tresară și să se redeștepte ceea ce compune personalitatea unui om, propriul său acord cu veșnicia. Acela păstrează întotdeauna același ton, în ciuda experiențelor cu care ne îngreunează timpul. Eu culegeam acum, după mulți ani, impresiile nedeslușite, tulburătoarele întrebări rămase în spațiu, și, aparținîndu-mi, prezentul de atunci, pe care-l retrăiam acum, ca și cînd nu și-ar fi epuizat încă vibrațiile. Dar era schimonosit de singurătatea mea actuală, și năvălirea trecutului altera substanța nouă a zilei de azi. Mă feream în zadar de reminiscențe. Îmi săreau înainte pe măsură ce treceam pe străzile ce mă duceau la muzeu.

Necruțătoare e memoria omului. Ce-ai crezut uitat îți apare la suprafața impresionabilității cu preciziunea detaliată a unui *trompe l'oeil* într-un tablou. Ocupă locul cuvenit unor noi cunoștințe, îți impune, povara unei existențe moarte. Te poticnești în desăvîrșirea lucrurilor trăite și nu mai poți feri de tulburare apa vie a veseliei.

Am urcat treptele muzeului cu o senzație de tristețe. Dar în fața pînzelor favorite am fost iar purificată de orice amintire. Trăiam clipa — nu în timp, ci în eternitate. Poate că așa va fi după moarte. O nemăsurabilă clipă a unei armonii fără mișcare. Dacă ne vom fi meritat moartea, bineînțeles! Altminteri, clipa va fi smulsă și aruncată în timp, de unde se va rostogoli iar în viață.

Un clopoțel m-a trezit din contemplație. Se închidea muzeul. Era ora mesei. Piața Maximilian, cu fîntînele jucăușe, era însorită. Pe jos, tremurau pete de umbră și lumină, după frunzele pomilor care împodobeau grădina din mijlocul pieței. De după o vitrină, la un anticar, un înger sculptat în lemn își răsfira, ca un vultur, aripa aurită. Surîsul sienez — amestec de ironie și naivitate — înveselea delicioasa figură. Am strîns în suflet noul dar al dimineții și mi-a șters toate imaginile trecutului.

În sufrageria hotelului am salutat de departe pe noii mei prieteni și am constatat cu plăcere că *Frau Moeller* lipsea. *Menu*-ul era pe placul meu. Ziua de azi era ruptă din rai. Sînt momente de liniște biologică pe care inteligența le înregistrează cu un fel de satisfacție rece. Toată frămîntarea căutării unei soluții de adaptare la imperfecție, atît

de chinuitoare pentru spirit, e topită în starea de perfectă înțelegere dintre elementele vitale ale trupului, stare care cere armonizarea atîtor tendințe obscure, încît nu depinde de voință. Inteligența liberată în fine de trup poate să se preocupe numai de dînsa, să-și asculte dorințele, să-și realizeze menirea. I se potolește simțirea trupului, se desfată într-o dezinteresare care o lămurește față de ea însăși, în fine liberată, bucuroasă de unicitatea ei.

Eram într-această stare de euforie a gîndului și, uitîndu-mă vag în fața mea, prelungeam nemișcarea, de teamă să nu rup fecunda mulțumire interioară. N-am văzut cînd a intrat *Frau* Mœller în sala de mîncare. Cum a zărit-o, cîntăreața s-a ridicat brusc de la masă și a părăsit ostentativ sufrageria. Masa de lîngă mine era liberă. Necunoscuta a ocupat-o. Era îmbrăcată tot în cenușiu — se vede că era legată de un jurămînt. Pe corsajul de lînă fină, cu mîneci lungi și largi, strălucea, pe partea stîngă, o bijuterie originală — două crăcuțe de răsură în rubine. M-am ferit s-o privesc, dar îi simțeam ochii care sfredeleau aerul împrejurul meu. Mi se părea că eram în vecinătatea unui frigorifer. M-am sculat să plec. Echilibrul trupesc și mulțumirea mea cerebrală dispăruseră.

Cînd am ajuns la ușă, am simțit că necunoscuta era în spatele meu. Deodată m-a apucat frica — o frică fără rost, cu atît mai mare cu cît n-aș fi putut spune de ce mi-era teamă. În fața coridorului era ascensorul. Băiatul de la lift a deschis ușa. Am vrut să intru. Ceva rece m-a oprit, un fel de zvîrcolire care mi-a strîns coșul pieptului. Un tînăr cu o față grosolană mi-a trecut înainte. Băiatul de la lift a rămas jos. Ascensorul s-a ridicat în cușca lui. Am auzit glasul doamnei Mœller, un glas spart, șuierat :

— Mai bine pe scară.

Atunci a izbucnit un muget de bou străpuns. Bărbații s-au repezit pe scară. Cîteva cucoane s-au făcut palide. Am încremenit. *Frau* Mœller nu mai era lîngă mine. Cineva strigă după un doctor. Din incoerența inerentă neprevăzutului, am deslușit că tînărul își prinsese un picior în ascensorul care se oprise înainte de a ajunge la etaj, și pornise iar, înainte de a fi fost închisă ușa. Am părăsit zgomotul și reflecțiile întretăiate fără sens, dar nu mai m-am

urcat în odaie. Deodată nu mai puteam suferi hotelul. Mi-era frig şi tremuram.

Afară, strada se scălda în soare. Uitasem, se vede, că la *„Vierjahreszeiten"* era întotdeauna răcoare. Am încercat să mă distrez cu nimicuri, umblînd prin străduţele lăturalnice care dau în piaţa primăriei, citind la librării titlurile cărţilor, dar gîndul meu se întorcea la acelaşi punct : doamna în gri, *Frau* Moeller. Cine era ? Ce putere emana din fiinţa asta slabă ? Era o forţă distrugătoare ? Eu fusesem împiedicată să mă urc în ascensor. De cine ? Voinţa ei, sau instinctul meu de conservare ? Fraza ei dovedea că ştia ce avea să se întîmple. Pe mine voise să mă apere — de ce ? Am umblat mult cu pas grăbit. Scandam în mers cuvîntul : în-car-na-re, fără să-l leg de vreun gînd. Am obosit mergînd aşa, fără scop.

Cînd m-am întors la hotel, doi domni care păreau a fi directorii au înaintat spre mine şi m-au rugat să povestesc ce ştiam despre accident. Nu am mărturisit groaza puerilă care mă mînase spre ascensor. Au încercat să afle impresia ce mi-o făcea doamna Moeller. Am evitat să răspund. Nu ştiu ce mă oprea de a spune adevărul. Poate sentimentul că se urzea o cabală împotriva unei fiinţe probabil nevinovată. Poate pentru că fusesem apărată chiar de această fiinţă. Holul se umpluse cu lume nemulţumită. Mai toţi se plîngeau de frig, de curente de aer rece, de zăpăceala serviciului. Directorul invoca sezonul încă văratec şi afirma că nu s-a dat drumul caloriferelor nicăieri în München. Povestea ascensorului se reluă în discuţie. Tînărul, grav rănit, era la sanatoriu. Ascensorul fusese controlat şi funcţiona bine. Directorul părea foarte plictisit. O voce ascuţită protestă într-o germană stricată că ar trebui verificate paşapoartele călătorilor. Un hotel de clasa întîi nu primeşte pe oricine.

Persoana care protesta era lîngă uşa de ieşire. Dădu din umeri brusc, îşi agăţă geanta de colierul de perle lung şi rupse firul. Perlele săriră pe trepte şi apoi în stradă. În fundul holului, *Frau* Mœller privea, nemişcată. Avea pe cap o pălărie cu două aripi cenuşii, puse ca două antene pe frunte. Trecu uşor prin hol şi ieşi. Atunci am observat că purta fustă lungă şi ziua. Am ajutat la căutarea boabelor

de mărgăritar. Două n-au putut fi găsite. Posesoarea șiragului a cerut să i se facă socoteala. Va pleca din această casă, unde se întîmplă lucruri stranii. Striga cu lacrimi în ochi. Mărgăritarele în mîna ei grasă mi-au adus aminte de basmul cu prințese și căpcăuni. Era, evident, ceva neobișnuit în aer anul acesta. Nici eu nu regăsisem atmosfera pașnică în care-mi plăcuse să stau aci acum cîțiva ani.

M-am urcat în odaie numaidecît după masă. Nu mă duceam la teatru în seara asta. M-am vîrît în pat și am luat o carte. Voiam să mă desprind de ziua neliniștită, s-o dau afară din realitate, s-o înlocuiesc cu altceva. Dar eram tulburată și-mi stăruiau în gînd întrebări copilărești. De ce doamna Moeller poartă fustă lungă ? Elegantă este — atunci de ce cu tot dinadinsul își ascunde gleznele ? Citeam, și îmi revenea în fața ochilor mersul doamnei Moeller. Parc-ar fi lunecat pe apă o barcă. Nu se vedea bine înaintarea genunchiului, nici linia coapsei. Fusta era creață, ea foarte slabă. Mă frămîntam în jurul unei întrebări puțin interesante, cu toate că romanul englezesc era bine scris și plin de viață.

Însă nu puteam citi cu șir. Mă întorceam iar la doamna Moeller. Literele se încîlceau sub ochii mei. Îi auzeam glasul spart: „Mai bine pe scară". Vrusese să mă ocrotească. Cine o fi — ce o fi femeia asta ? Am ridicat ochii. Între pat și dulap era un loc mare, gol. Urît mi se păru golul, urît și nestăpînit. Dac-ar fi cineva în odaie, ar umple golul. Cineva îmbrăcat în gri ?

Am sărit din pat ca o pisică, cu toți mușchii încordați de frică. Ușa mea rămăsese descuiată. Am întors cheia de două ori și am început să umblu prin odaie, ca să nu mai măsor vidul. Din cadența pasului meu răsări iar cuvîntul : în-car-na-re. Mi se părea rotund și liber, nelegat de propoziție, amenințător de autonom. M-am vîrît iar în pat. Am pus mîna pe carte. Mîna-mi tremura. Descripția lui Jennifer așteptîndu-și iubitul era subtilă, cu observații pătrunzătoare. Jennifer era blondă, veșnic în mișcare. Semăna cu o flacără. Ce nume ciudate poartă englezoaicele... Jennifer ! Am lăsat cartea pe plapumă. Iar m-am uitat prin odaie.

Ceva lent se tîra tăcut în mine. De jos în sus. A prins picioarele de le-a zgîrcit, a apăsat cu greutate pe mijloc şi mi-a răcit dintr-o dată inima, furnicîndu-mi în toată şira spinării. Frica mă invada ca o inundaţie. Creştea în mine şi peste mine. Aşteptam ceva grozav, care n-avea formă încă, dar avea să aibă în curînd. În nebulosul tremur al tăcerii, aşteptam să se desprindă forma fricii mele. Urechile începură să audă prea bine, vîntul înăbuşit al ascensorului ajuns la etajul meu, foşnete mătăsoase în coridor, un pas lent, oprit aproape.

Am căutat cu privirea la uşă. Nemişcarea din dosul ei era şi ea un zgomot. Bătea o inimă. A cui ? A mea, firește. Am stat mult timp ascultîndu-i ritmul egal, dar din ce în ce mai tare, cu ochii pironiţi asupra uşii. Nu mai ştiam dacă o încuiasem. Eram sigură că în pînda mea se oglindea pînda altcuiva. Sau eram eu dedublată ? Mi se părea că mă văd, aşezată în pat, crispată, cu mîna înţepenită pe carte.

Deodată, clanţa s-a scuturat imperceptibil. Am vrut să clipesc, ca să-mi asigur vederea. N-am putut. Pleoapele mi-au rămas ridicate. Clanţa s-a coborît uşor. A rămas jos. O mînă o apăsa în jos, de partea cealaltă a odăii. Cineva, în coridor, voia să intre. Nu se putuse înşela. N-ar fi încercat uşa atît de încet, cu atîtea precauţii. Am rămas cu ochii încremeniţi pe clanţă. În toată fiinţa mea groaza îşi întindea tentacule de caracatiţă. Aş fi strîgat. Gîtul parcă mi se subţiase şi nu îndrăzneam. Strigătul meu ar fi mişcat ceva şi trebuia să nu se mişte nimic. Căutam s-aud un zgomot familiar, zăngănitul tramvaiului, sau ascensorul, iar. Să mai vină cineva în coridor. Dar nu auzeam decît inima mea, care da să-mi sară din piept.

Toate poveştile cu strigoi îmi roiau în cap. Între clanţă şi mine mi se părea că se ţese o pînză de păianjen, lărgindu-şi mereu cercurile. Cînd vor fi ajuns la pat, voi fi strînsă în plasă, un cerc îmi va trece peste gură, altul peste ochi. Pleoapele mi s-au dat jos. Am înghiţit adînc.

Cînd am deschis ochii, clanţa se ridicase. Am întors capul. Am pipăit cartea. Lucrurile erau la locul lor, liniştite. Uşa ascensorului s-a pocnit tare. Am auzit o voce de bărbat mormăind. M-am repezit la uşă şi am deschis-o. Trei persoane se îndepărtau în partea stîngă a coridorului,

iar în fund, la dreapta, am zărit fusta de catifea gri a doamnei Moeller, dispărînd. O răceală de beci mă cutremură. Am controlat uşa mea, încuind-o de mai multe ori. Am tras zăvorul. În odaie era călduţ. Lampa cu *abat-jour* de mătase galbenă răspîndea o lumină de binecuvîntare în toată încăperea. Am luat un somnifer şi în fine am adormit, cu senzaţia unei pietre de moară apăsînd asupra trupului.

Mi se fereca un lanţ la mîna stîngă. La fiece bătaie de ciocan mă înfundam puţin în pămînt. M-am zbătut. M-am deşteptat. Bătea cineva la uşă. Am auzit glasul cameristei.

— E tîrziu ? am întrebat-o, descuind uşa.

— Da, v-am şi adus cafeaua, dac-am văzut că nu mai sunaţi. Mi-a fost teamă...

Potrivea tava pe masă. Am tresărit.

— Teamă ? De ce ?

S-a uitat la mine şi a întins cutele şorţului alb.

— V-a fost bine astă-noapte ?

Mi s-a înnodat respiraţia.

— Da... de ce întrebi ?

— Vedeţi, la etajul meu toată lumea a fost bolnavă. Se pare că au mîncat nişte ciuperci aseară. N-aţi auzit liftul ? Cît s-au trîntit uşile ? Doctorul a fost trezit din somn. O domnişoară tînără e foarte rău. Ceilalţi au să scape. Vă spun drept că nu ştiu ce să mai cred. Şi frigul ăsta, numai la etajul nostru...

— Cum asta ? am întrebat, ascunzîndu-mi neliniştea printr-un aer indiferent.

— Să vă spun drept, doamnă, dar să nu rîdeţi. E frig de cînd a sosit o călătoare, acum două săptămîni. Să mergeţi numai după dumneai pe scară. Parcă v-ar duce într-o pivniţă. Şi nu mă lasă să intru în odaie cînd este acolo. Dimineaţa, crapă uşa, ca să ia tava cu cafea. Altminteri, e grozavă. Găsesc în fiecare zi un bacşiş pe masă. Şi ce bacşiş, bani mulţi ! Mi-a spus cînd a sosit că-mi va plăti în fiecare zi, dacă sînt discretă şi o servesc bine. Discretă ? Cum să nu fiu? Toate ale dumneaei sînt încuiate. Are o cutie de piele roşie prinsă cu un lanţ de un geamantan mare. Acolo-şi ţine bijuteriile. Numai rubine. De toate mărimile. În fiecare zi, schimbă rochia. Dar se îmbracă numai în gri. Tot ce poartă miroase a un parfum necunoscut de mine.

Ştiţi, eu sînt specialistă în parfumuri... Cu atîtea cliente din lumea întreagă... De cînd a venit aici, totul merge prost. Se întîmplă lucruri ciudate. Nici mie nu-mi mai tihneşte. M-aş lipsi şi de bacşiş. Bine ar fi să plece !

— Ce-are a face dînsa cu ce se poate întîmpla, intoxicaţii sau...

Mă întrerupse :

— Nu, nu mai spuneţi nimic, doamnă, văd că gîndiţi ca mine. Sînteţi aşa de trasă la faţă azi ! Cred că nu v-aţi odihnit bine. Am întîlnit-o de mai multe ori pe *Frau* Moeller, pe coridor astă-noapte. Nu ştiu ce făcea. Umbla încet, de parc-ar fi fost o somnambulă. Aşa e cum vă spun eu. Ar fi bine să plece de aici !

Îmi luase rochia şi pardesiul pe braţ.

— Să întrebaţi pe băiatul care-o serveşte la masă. De două săptămîni, în fiecare zi pe la patru, îl apucă durerea de cap. A slăbit, săracul. Noi vrem cu toţii să ne ducem la direcţie astăzi...

În ochii ei albaştri se încrucişară bănuiala şi hotărîrea. La uşă, adăugă :

— Să ieşiţi devreme azi, doamnă. E aşa frumos afară ! Să nu vă întoarceţi, să luaţi masa aiurea. Mai scăpaţi de atmosfera de la noi.

— Dar tocmai atmosfera hotelului mă atrăsese aici, i-am răspuns. O cunoşteam de cîţiva ani.

— Era aceeaşi şi acum cîteva săptămîni, dar de cîteva zile...

A dat din cap şi a plecat cu haina mea.

I-am urmat sfatul, nu m-am întors acasă peste zi. Am petrecut dimineaţa la muzeul etnografic, de unde am ieşit cu iluzia de a fi făcut ocolul lumii, şi am luat prînzul într-un restaurant unde serveau numai fete tinere, îmbrăcate în haine ţărăneşti din regiune. Storuri de dantelă estompau lumina şi dădeau un caracter confidenţial odăii. Mesele erau joase. Fotolii, în loc de scaune, transformau plăcerea de a mînca în plăcerea de a degusta. La fereastră stăruia un platan cu frunza lată, deschisă ca o mînă. Trunchiul palid se cojea. Părea atît de viu în transformarea aceasta vizibilă, încît mi s-ar fi părut natural să se fi mişcat din

loc. Ar fi alunecat ca o barcă, fără zgomot. Aş fi văzut ceva înalt şi cenuşiu, care se îndepărtează... *Frau* Moeller ?

Iar îmi apăruse în minte. Am încercat să pun ordine în imaginaţie. Logica împiedică fantezia nervoasă de a deraia. Altminteri, aluneci în obsesie. Ce făcuse femeia aceea ? Nimic. Nu era pe placul unora. Purta fustă lungă, cînd moda impunea dezvelirea pulpelor. Ieşea din comun pentru că era distinsă. Prea parfumată ? Da — asta era o pricină supărătoare pentru alţii, dar fusta lungă, nu. Cel mult, obedienţa feminină la dictatura modei s-ar fi clătinat faţă de dispreţul uneia pentru legea promulgată la Paris. Făceam în gînd reflecţii de bun-şimţ şi, paralel cu ele, se agitau în mine crîmpeie de propuneri absurde, şi clopoţeii spaimei zdrăngăneau în răsuflarea mea. Era mai natural să cred în coincidenţe, în întîmplări, anume întîlniri la un moment semnificativ, decît să mă gîndesc că o fiinţă omenească poate orîndui fatalitatea şi porni forţele nenorocirilor.

Da — dar ce era natural n-avea căutare în atmosfera doamnei Mœller. Silueta ei bizară justifica orice presupunere fantastică. În liniştea elegantă a restaurantului, primeam fără tulburare discuţia dintre creier şi nervi. Cifrele problemei se împreunau cînd logic, cînd nebuneşte. Dezlegarea, însă, n-o găseam.

Am ieşit în stradă. Soarele era ascuns după un nor imens şi razele săgetau cerul ca într-o apoteoză. Mă întorceam la hotel. La o întretăiere de străzi, multă lume adunată gesticula. Cînd s-a mişcat grupul, am zărit un automobil lung pe trotuar, cu botul într-o vitrină. Altă maşină, mai încolo, turtită ca o armonică. Sîngele împroşcase zidul casei. Lîngă automobilul cel mare, *Frau* Moeller. Privea cu multă atenţie la ceva zăcînd pe jos, acoperit cu o pătură. Am fugit fără să mai întreb ce se întîmplase. Ştiam.

Dacă s-ar putea înregistra potenţialul electric în trupul omenesc, s-ar constata că această femeie răspîndeşte unde electrice care distrug viaţa, repezind-o spre sfîrşitul ei. Alţi oameni probabil că emană o forţă binefăcătoare. Îmi răsăriră în minte ochii strălucitori ai unui chirurg celebru. Prezenţa lui vitaliza orice istovit. Mîinile lui mici şi vioaie, atingînd trupul bolnavului, îl potoleau şi-l întăreau.

Îndreptîndu-mă către hotel, mă întrebam dacă doamna Moeller este conştientă de această forţă şi dacă-şi alege anume victimele, sau dacă şocul depinde de cuantumul de electricitate cu care e încărcat cel care-i iese în cale.

Norii se adunaseră şi înaintau dinspre orizont către oraş, nişte nori mînioşi, scoborînd parcă cu tot dinadinsul deasupra hotelului *„Vierjahreszeiten"*. În hol erau adunaţi mulţi călători. Se vorbea tare de plecare.

Un domn istorisea accidentul. Auzii pronunţîndu-se numele lui *Frau* Moeller. Din biroul administraţiei ieşiră cîntăreaţa cu şeful de orchestră, urmaţi de un grup de mai multe persoane. Prinsei un sfîrşit de frază : „Chiar acum veţi putea constata". La uşa restaurantului se îngrămădise personalul. Zării şi pe femeia de la etajul meu. În ochii ei juca veselia.

Uşa ascensorului a scîrţîit. Doamna Moeller a apărut în hol. A trecut lent, foarte lent, în murmurul de ostilitate care-i întovărăşea plecarea. Fusta cenuşie, lungă îi ascundea picioarele. A salutat cu o înclinare de bărbie pe director, făcînd un semn de refuz cu mîna. Un rubin de o mărime excepţională părea o rană pe degetul ei palid.

Afară se întunecase. Venea furtuna. Fulgere lungi brăzdau cu furie cerul scoborît peste acoperişuri. Cînd a ieşit în stradă *Frau* Moeller, cu toţii ne-am luat după dînsa. Un automobil luxos o aştepta, încărcat cu valize cenuşii. *Frau* Moeller s-a aplecat şi, intrînd în maşină, a ridicat puţin fusta. Pulpele erau scheletice. O clipă i-am zărit picioarele.

Erau boante amîndouă, iar pantofii cenuşii păreau a înveli două copite. În acelaşi moment s-a spart aerul cu asurzitoare şi verde lumină. Ne-am cutremurat cu toţii. Trăsnetul căzuse foarte aproape. Mirosea a ozon. Ţăndări de geamuri au umplut trotuarul. Ploaia cădea cu lungime de lancie. Picăturile săreau de pe jos, speriate de propria lor tărie. Ne-am refugiat în hol. Ochii tuturora exprimau îngrijorare. Nimeni nu mai grăia.

Toţi văzuseră picioarele doamnei Moeller.

Două nopţi şi două zile a plouat aşa de tare, încît nici un călător n-a mai ieşit din casă. În hotel era cald. Cutele perdelelor, în sala de lectură, ascundeau potopul de afară şi compuneau linişte tăcerii care mă învăluia.

Cine era, ce era *Frau* Moeller nu voi şti niciodată. În jocul fantastic al naturii, întîmplările se repetă, precum se întoarce acelaşi nouă, de atîtea ori în şir, la bacara.

Figura stranie a călătoarei de la Hamburg întovărăşise accidentele obişnuite într-un oraş mare. Din vrerea cui ? Era victima naturii, care din plictiseală mişcase tot acelaşi pion, sau ?...

În gîndul meu, un ritm diavolesc scanda cuvîntul :

În-car-na-re.

Emil Ivănescu

METEMPSIHOZĂ

„o întîmplare de o oroare insolită"
E.-A. Poe

Ceea ce îmi pare cu adevărat suprinzător în aventura aceasta este miracolul împlinirii dintr-o dată şi pe neaşteptate a gîndurilor care mă frămîntaseră ca nişte rafinate suplicii inchizitoriale, persistent şi dureros, timp îndelungat. Cum totul fusese prestabilit în laborioase şi complicat de minuţioase soliloquii, cele ce au urmat s-au manifestat de la sine parcă, înmărmurindu-mă prin automatismul lor precis, stupefiindu-mă prin siguranţa desfăşurării lor, care căpătase ceva din imuabilitatea marilor legi cosmice. Nu voi cunoaşte niciodată secretul momentului unic şi sublim în puterea lui de a tăia în două spaţiul banal şi aproape absurd al comunului, transpunîndu-mă deodată în lumea feeric iluminată a împlinirii ascunselor dorinţi, după cum iarăşi nu voi putea exprima niciclnd sentimentul de terifiantă măreţie pe care l-am încercat crîncen în clipa în care m-am văzut încălcînd cu pasul argonautului temerar drumul sidefat de strălucitor, care începea să se contureze acum euforic în umbrele materiale ale concretului. Reacţiunea mea interioară a luat la început forma pasivă a spectatorului halucinat, care urmăreşte cu emotivitate extremă şi constantă, ca din fundul unei săli de spectacol, aventura sufletească în proporţii de dezastru, perindîndu-se înaintea-i pe ecranul sporit acum, pînă la dimensiuni dramatice, al conştientului, în imposibilitate de a interveni să-i determine şi să-i canalizeze voluntar cursul şi totuşi neputîndu-şi dezlipi ochii de la

imaginea fascinantă și strălucitoare. Tîrziu, cînd uzul personalității mi-a revenit, am renunțat de a da vreo interpretare celor întîmplate, căci orice încercare de a întui vreo perspectivă critică asupra faptelor la care participasem se mistuia dureros în migrena cu perceptibile deficite nervoase a gîndurilor devenite deodată extravagante. Îmi amintesc cum cîndva un prieten a afirmat că ar fi logic ca creierul nostru să refuze organiceşte să infereze vreo judecată asupra propriei sale structuri sau funcțiuni ; în cazul meu acest aparent paradox se afirma integral, rezolvînd definitiv o problemă ale cărei date, de rîndul acesta, erau necunoscute.

Ciudata mea aventură, concepută mai întîi cu armele subtile ale psihicului și realizată apoi surprinzător de apropiat în lumea materială a tonurilor grosolane, căpătase încă din faza ei pregătitoare, din cauza pedantei mele ordine în idei, eticheta suplimentară de „marea plecare". Sub această denominație quasi-dinamică mă străduiam să explic mai mult aspectul pictural al prestigioasei idei : era vorba de o deplasare între valori, în scopul de a răscumpăra preferința îndelungată pentru un sistem de viață, neglijînd pe celelalte, printr-un act de supunere grăbit și fără de rezerve în fața unei mari ordini interioare, cu alt punct polar de convergență al ideilor despre viață și moarte. Calea de împlinire reală a acestor turburătoare planuri constituia mereu marele semn de întrebare al vieții mele. Și deodată totul se împlinise brusc și meticulos, ca sub imperiul unei porunci ineluctabile care vibrase sonor în dedalul încîlicit al sufletului meu ascuns, ca o chemare cunoscută și definitivă a Zilei-de-Apoi.

Am lăsat în urmă fără nici un fel de gînd comentativ, toată organizația mea de viață de pînă atunci, luînd itinerariul cel mai neașteptat, pe care eu însumi l-aș fi putut presupune sau aștepta. Cred că am lucrat ca un halucinat, căci gesturile mele se articulau de la sine într-o logică convențională, deși eu nu aveam cunoștință de eventuala lor imediată desfășurare. Sfîrșitul acelei zile nu avea nimic deosebit ; îmi dădui însă seama îndată, cu acea ultrasensibilizare specială pe care o capeți în momentele hotărîtoare ale vieții, că deslușea pentru mine semne tainice și ascunse. Am pus deci tocul deoparte, am închis ma-

nuscrisele şi fişele cu gestul obişnuit în sertar şi am redat bibliotecii dicţionarele şi volumele ajutătoare aflate pe masa de lucru. Am făcut toate acestea fără grabă şi am avut chiar puterea să mă opresc pentru o clipă în faţa ferestrei şi să privesc peisajul binecunoscut de afară cu liniştea omului care nu plănuieşte nimic deosebit. Poate făceam toate acestea pentru a mă înşela pe mine însumi ; — jumătate din mine o ştia deja, cealaltă jumătate o bănuia numai, nerostindu-se. Mi-am spălat mîinile, mi-am pregătit calm mica valiză de călătorie, am stins luminile apartamentului şi, învîrtind cheia *yale*-ului, am coborît în stradă. Amurgirea înserării cădea asupră-mi, violetă cu irişii de Volga, odată cu umbrele alungite ale clădirilor citadine, mohorîte şi silenţioase, imprimîndu-mi în acelaşi timp cu aroma sa delicioasă de tăcută compasiune, o austeritate bizară ce-mi aureola capul dezgolit, purificîndu-mi imaginea mintală despre mine însumi ca într-o încrinată icoană bizantină. Ajuns la gară, mă informai cu calmul omului pregătit psihanalitic pentru o dureroasă autovisecaţie, de primul tren ce urma să plece, îmi cumpărai biletul preventiv maliţios pînă la capătul liniei şi mă instalai în compartimentul gol pînă la venirea mea, în chiar clipa în care trenul părăsea clădirea zgomotoasă a gării. Cîteva minute după aceasta, îmi aşezai cu grijă bagajul în plasă, coborîi geamul dinspre afară şi instalîndu-mă tăcut, contemplai cu vădită absenţă, peisajul campestru perindîndu-se mecanic în afară. Marea noapte ce trebuia să vină, se pregătea să acopere cu tonurile sale mortuare, tristeţea de aquarium a spaţiului, dezgolit prin brutalitatea luminii tînjinde de adevărata şi profunda sa mistică a disperării. Toate accidentele reliefului bolnav se conturau tremurînd emotiv ca nişte imense gelatine, în orizontul ce încătuşa despotic orice gîndire mai avîntată, supunînd-o cu spasmul sec şi icnit al asasinului terorizat de zgomotul, haotic pentru el, al oricărei încercări de eliberare a victimei. O tristeţe de început de iubire deznădăjduită diafaniza în tonuri disperante de ceramică pompeiană gîndurile mele acum vlăguite şi scurse de realitate, în care firul logic rătăcea pierdut, fără puterea de a tremoliza o cît de vagă melodie mintală. Îmi amintii atunci, absurd şi fără vreo legătură sesizabilă de pornirea mea

neînvinsă de a asocia muzical întîmplările de amănunt ale vieții cu destinul de fatalitate shakespeariană al marilor eroi ai literaturii. În ritmul obsedant al trenului, urechea mea fină percepu atentă un ritm ascuns, susceptibil de a dezvolta pe metrica lui periodică, un crîmpei descurajant de uman din *Vasul fantomă*. Tentațiilor de solemnizare a momentului cu eminesciene reminiscențe, un gînd ascuns le opuse maëlstromul de deznădăjduite pasiuni din conturul de mîndră întrebare hamletică. Totul trepida în mine după împlinirea unei măreți izbucniri arpegiate de-a lungul nelimitatei claviaturi sufletești, pe care mi-o simțeam în clipa aceea gata să răspundă cu melodii divine, celei dintîi atingeri a unei mîini măiestre. În răstimpul acesta de meditare peripatetică, noaptea căzuse melifluă și candidă, asimilîndu-se stării mele sufletești ale cărei umbre delicate și patetice începură să pipăie cu delicate antene cadrul în care aveau să-și reverse înainte de venirea zorilor toată plenitudinea lor sugrumată atîta timp de grosolane împrejurări. Fumînd țigări lungi, cîntării cu extremă atenție situația și la cea dintîi oprire coborîi cu desăvîrșită liniște, în gara mică, fără lumină și parcă nelocuită, căci nimeni nu se interesă de mine. Trebuia să fi călătorit cîteva ceasuri bune în starea aceea de desăvîrșită reverie, căci îmi dădui seama că era aproape miezul nopții. Coborîi cele cîteva trepte din spatele gării, mă îndreptai fără nici o grabă pe unul din largile drumuri străjuite de brazi, în direcția contrară adunăturii de case și de vile, pe care o ghiceam înainte în noapte. Deasupră-mi se revărsa desființător potopul de minuscule străluciri stelare, ce se depărtau și se strîngeau legănîndu-se către centrul bolții, ca într-o respirație profundă a unei uriașe maree cerești, zăgăzuind în mintea mea jocul de perspective neschimbate ale sentimentelor abisale ce mă stăpîneau, făcîndu-mă să confund aproape supralumea încantației mele cu uraganatica dezlănțuire a nesfîrșitelor continente de constelații. De jur împrejur și pînă departe în zare, masele gigantice ale munților cristalizau prin puterea prezenței lor nesimțite sentimentul de mare amploare care emana — chinuindu-mă — din mine și din toată lumea. În momentul acesta de supremă delectare, prin întretăierea oglinzilor mele sufletești cu cele cosmice,

am dedus prezența *Ei* alături de mine. Am văzut-o de departe și m-am apropiat de ea ? Drumurile noastre s-au întîlnit pe aceeași potecă ? În lumea de insuflări fascinante care începea să se contureze, detaliile nu puteau avea vreo însemnătate. În lumina slabă a stelelor umbrită încă de masivul fantastic al munților și de colocviile de sinod ale brazilor, ochiul meu suprasensibilizat recunoscu îndată în trăsăturile fine și ale profilului, curbele grațioase și calme ale sborului suav al flamingilor împurpurați, încrustați de o mînă de artist pe o desuetă orfevrerie perugină. Din trupul înalt, cu forme alungite, din mersul de zeiță, din felul de a-și arunca mîndră capul pe spate, printr-o exaltată dar nimerită asociație, sufletul meu desluși materializarea însăși a divinității homerice a Nausicaaei. Palidă și nubilă, cu mîinile picturale, amintea grațios ceva din nostalgia peisagiilor flamande din vechile gravuri ale secolului de asupritoare cuprindere iberică. În momentul acela mă simții aproape de ea încă din zorile începutului ; noaptea de acum era o miraculoasă regăsire a unui eveniment care trebuia să se întîmple de-abia peste un timp nedefinit. Un val de irații telepatomagnetice parcă mă învăluiră și deși schimbul de cuvinte era inutil, căci ne simțeam gîndurile nemijlocit, rostii cu calmă înfiorare :

— Imaginile mele și ale tale, deșteaptă în fiecare din noi nesfîrșite ecouri ale multiplelor existențe metafizice, pe care le-am mai trăit de-a lungul umbritelor veacuri dinainte, așa cum mireasma și culoarea ferigelor și coniferelor din jur amintesc, prin același joc de minunate trăiri panteistice, mireasma și culoarea giganticelor gymnosperme din îndepărtata eră secundară a biologiei planetei. Regăsirea noastră trebuia să se facă de-abia cînd fiecare din noi ar fi ajuns, asemeni pelerinului gjellerupian, la perfecțiune ; întîlnindu-ne în timpul acestei existențe încă imperfecte, am călcat legea evoluției spiritului din materie sub sancțiunea cufundării în neantul negîndirii. Răspunde-mi, de ce ?

Ea continua să pășească sprinten alături de mine, fără să mă privească, fără să-mi răspundă. În lături toate încremeniseră. Bolta cerului se mutase ceva mai în adînc

şi aurul stelelor se topea disperant în propria lui neliniște. Reluai :

— Acum cînd îți vorbesc sunt încă sub protecția ideii, dar după ce ne vom despărți ce se va întîmpla ? Vom fi eternii naufragiați ai navei noastre de trup pe mările dezolate ale unei eretice nirvanatice neființe. O lină euritmie a timpului ne va palidifica în imun şi disperare, căci vom păstra în forma noastră de atunci ultimul gînd de neputință pe care-l vom fi avut acum. Răspunde-mi, de ce ?

Noaptea se scurgea nevăzută spre Apus şi în lumina palidă a zorilor văzui că ajunsesem la capătul drumului nostru ce sfîrşea pe o stîncă înaltă, deasupra unei prăpăstii, în fundul căreia vibrau ca nişte pregătiri mefistofelice, apele de ceață grea ale lacului de munte. Ea privea halucinată apele şi o boare de vînt îi îndepărtă buclele, dezgolindu-i o clipă gîtul alb şi linia sculpturală a umerilor.

— Dar răspunde-mi odată, îi strigai înciudat. Zorile sînt aproape ; totul se destramă în îndoială şi dezamăgire. E timpul să cunosc cuvîntul tău !

Atunci se petrecu îngrozitoarea ciudățenie. Vrînd să-i văd fața, îi apucai amîndouă mîinile şi... văzui o clipă o străină cu ochii reci ca două sofisme, care dispăru îndată, căci eu mă prăbuşii leşinat în adîncime, de unde fui găsit şi readus la viață abia în ziua următoare.

27.VI.41

OMUL CARE ŞI-A VÎNDUT TRISTEŢEA

Domnul Ulrich, în vîrstă de aproape şaizeci de ani, se găsea la sfîrşitul unei cariere destul de grele ; îşi alesese una dintre acele meserii care, în loc de a da unui om cea mai măruntă satisfacţie, îi asigură o viaţă fără grija veşnică a zilei de mîine. Mai bine de treizeci de ani s-a trezit în fiecare dimineaţă, în afară de duminica şi sărbătorile, sau în zilele de concediu, la aceeaşi oră, a făcut vreme de un sfert de ceas cam aceleaşi mişcări şi, după un „Bună dimineaţa, Zenaida !", pleca ţinînd în mîna stîngă sau atîrnat de braţul drept un baston delicat de abanos care se termina cu un căpşor de cîine adîncit în argint, cu doi ochi acoperiţi de două pietricele verzi. Cînd trecea prin curte, ameninţa prietenos cu degetul un dulău mare, negru, care îmbătrînise păzindu-i casa, şi ieşea pe poartă cu piciorul drept, dînd curs în acest fel singurei superstiţii pe care o viaţă prea ordonat încheiată ar fi avut răgaz s-o cultive. Făcea doar cîţiva paşi, pînă ce dădea într-un loc viran, un fel de maidan pe care se jucau copiii, iarna lunecînd pe sănii din susul povîrnişurilor anume făcute, vara bătînd mingile, conducînd cercurile şi punînd la cale tot felul de comedii care, uneori, provocau neliniştea întregului cartier. Ulrich, de treizeci şi cinci de ani slujbaş la un minister, străbătea în fiecare zi drept maidanul, strecurîndu-se printre jocurile copiilor, nevrînd să ocolească drumul oricît de puţin ar fi fost. Văzuse, astfel,

crescînd aproape sub ochii lui toate progeniturile mahalalei şi el însuşi se tocise, cum îi plăcea uneori să gîndească despre sine, trecînd mereu şi mereu prin aceleaşi locuri, văzînd aceleaşi case, privind aceiaşi copaci. Cu vremea, e drept, ajunsese subdirector la ministerul său, dar calea asta în urcuş, parcursă cu trudă cîteva decenii, acoperise bucuria pe care poate că ar fi avut-o omul dacă s-ar fi trezit într-un frumos crepuscul al dimineţii, deodată, cu acest grad ; aşa, Ulrich primise avansările succesive tot astfel cum îşi primea leafa ; ştia că i se cuvine şi o privea fără nici o surpriză. Nici în căsnicia lui nu prea avusese noroc. Doamna Zenaida era o femeie de treabă care se scula cu noaptea în cap şi deretica mai mult decît era ziulica de lungă, aşa încît femeile din împrejurimi îi botezaseră casa farmacie, înlocuind astfel invidia cu o nuanţă de batjocură... De femeia lui nu avea a se plînge Ulrich, dar din această căsătorie se născuse o fată în existenţa căreia, prin poarta precocităţii, nu i se văzuse decît urîţenia... Cu toate că avea o gură strîmbă şi, prin urmare, articula cu dificultate vorbele, care din pricina aceasta erau puţine la număr, spun, cu toate acestea nu se găsise nimeni care să se însoare cu ea ; ba mai mult, nimeni nu-i căuta tovărăşia, iar cît despre băieţii acelei străzi, o ocoleau foarte vădit. Această întîmplare şi poate şi altele din viaţa conjugală a lui Ulrich, asupra cărora nu e util să stăruiesc, deveniră marea sa tristeţe. Domnişoara Marga era în a treizeci şi şasea toamnă a vieţii sale şi, dacă nu s-ar fi întîmplat o minune ale cărei detalii le voi da mai jos, ar fi intrat într-o iarnă polară. Subdirectorul era din ce în ce mai amărît, mai posac, mai trist. Viaţa nu-i oferise nici o consolare pentru că, în afară de treaba pe care o îndeplinea în fiecare zi, nu ştia să mai facă nimic. Nu se rugase în biserică în viaţa lui şi asta nu din pricină că n-ar fi crezut în Dumnezeu, ci pentru că pentru el lumea era împărţită în compartimente foarte hotărîte ; aşa cum el era slujbaş, altul vînător, grădinar sau croitor, tot aşa numai unora, după părerea sa, le aparţine ştiinţa înţelegerii lui Dumnezeu. Din această pricină, într-o noapte, pe

cînd se întorcea de la birou şi era încărcat cu fel de fel de registre, mape, fişe, pe care le luase acasă pentru a le pune în ordine, şi pe cînd cugeta la amara tristeţe a vieţii sale, ieşindu-i în cale Satana, Ulrich se dădu cîţiva paşi înapoi, mută bastonul de pe braţul drept în mîna stîngă, scoase din cap pălăria tare şi se înclină respectuos cu vorbele :

— Scuzaţi ! Eu nu am de-a face decît cu statul ; sînt destui vrăjitori în oraşul ăsta, duce-ţi-vă la ei !

Şi cu o mişcare a cărei graţie consta într-o extremă corectitudine, se dădu la o parte şi ar fi plecat încredinţat că a avut o întîlnire de gravitatea aceleia prin care cineva te întreabă, fie chiar în miez de noapte, de o stradă sau de adresa unui cunoscut, dacă dracul nu l-ar fi oprit cu o săritură a cărei suplete cei dintîi i-o recunosc reprezentanţii bisericii. Era îmbrăcat aşa cum am fost obişnuiţi totdeauna să-l vedem, dar asta nu din pricină că garderoba sa n-ar fi fost îndeajuns de bogată, dar pentru că, altfel decît în îmbrăcămintea lui clasică, l-ar fi speriat pe bietul Ulrich şi l-ar fi jenat pe el, omul deprins să se supună legilor şi moravurilor în vigoare. Pentru că slujbaşul ţinea în colţul buzelor o ţigară şi se scotocea zadarnic prin buzunare pentru a găsi un chibrit, diavolul învîrti o mînă în aer şi, din fîntîna beznei, smulse o flacără care dănţui galant în palma sa oferită lui Ulrich în chip de tavă. Flăcăruia era un drăcuşor mic, vesel, roşu, care în hohotirile lui pitice scotea în noapte limbi albastre. După ce Ulrich îşi aprinse ţigara, mai făcu cîteva graţioase sărituri în palma patronului său, mai scoase o dată limba albastră şi se lăsă înghiţit de haos.

— Acum să stăm de vorbă ! începu Satana.

— Nu am nimic de discutat cu domnia voastră.

— Nu, nu ! Ulrich, fii mai calm şi mai chibzuit ; nu da cu piciorul norocului, chiar cînd acesta ia forma unui drac ; stai, că vreau să-ţi propun un tîrg !

— Nu încheiem nici un tîrg, pentru că pînă acum, din cîte ştiu, pe toţi i-ai păcălit !

— Cum i-am păcălit pe toţi ? Judecă drept, domnule subdirector Ulrich. Gîndeşte-te numai că Goethe îşi da-

torează geniul proverbialei mele bunătăți. Cum adică ? Pentru că a fost prim-ministru în patria sa, și-a luat îngăduința să monopolizeze în așa fel orice autoritate, încît dintr-un pact pe care eroul său îl încheie cu mine, el să facă o melodramă ? Unde s-a mai pomenit ca dragostea să absolve pe om de păcatul pecetluit de diavol ? A fost în *Faust* un truc de prestidigitator, un truc pe care în nemuritoarea mea seninătate nu l-am denunțat ; se putea altfel ? După ce i-am acordat acelui netrebnic savant tinerețea, după ce i-am dăruit viața, după ce i-am născocit o Margaretă neverosimilă, după ce l-am acoperit de dragoste, de fericire și de aur, puteam eu să pedepsesc așa cum se cuvenea ingratitudinea autorului ? După ce s-a purtat așa cum știți cu toții, eu am închis ochii editorului, ai publicului și ai tuturor cronicarilor vremii așa fel, încît nimeni n-a văzut monstruozitatea întîmplării. Pe urmă, ai văzut ce frumos m-am purtat cu un oarecare Chamisso. Unde s-a mai pomenit ca cineva să cumpere o umbră ? Ați învățat cu toții, într-un capitol al fizicii numit optică, imaterialitatea absolută a umbrei. Umbra nu e doar decît „absența" luminii. De ce și-or fi închipuind oamenii că Belzebuth e mai prost decît ei ? Un mediocru cum e Peter Schlemihl m-a păcălit pe mine ? El mi-a dat un fleac de umbră și eu i-am dăruit bani cu nemiluita ? M-am lăsat tot eu păcălit și de astă dată și nu m-am supărat, pentru că însuși Chamisso nu era vrednic să facă umbră pămîntului, darmite eroul său... Asta e tîlcul, iubite domnule subdirector, dar dacă voi ați înțeles altceva, eu v-am lăsat în pace !

— Bine, bine ! Dar ce vrei de la mine ? Eu nu-ți pot oferi nimic și nu cer în schimb nimic !

— Vă înșelați, domnule Ulrich, reluă Satana din ce în ce mai insinuant, mai fermecător, cu gesturi șlefuite de milenara utilizare a diavolului în toate scenele omenești. V-am desprins din adîncurile rezidinței mele șoapta de jale și v-am auzit de la multe mii de leghe vaietul care vă întovărășea tristețea acum cîteva minute cînd veneați

trudit acasă... Vă ofer fericirea, bucuria, în schimbul tristeții !

— Și ce vă pot da eu ?

— V-am spus : tristețea ! Vreau să vă cumpăr tristețea. M-am plictisit în veșnica mea bucurie... În imperiul meu, așa întunecat cum îl socotiți voi, domnește rîsul și veselia covîrșitor mai mult decît în zilele luminoase care se întind deasupra pămîntului... Am nevoie de multă tristețe și de grea amărăciune ca să vopsesc un fundal pentru bucuria iadului meu și cum știam că sînteți omul cel mai trist din oraș, m-am adresat domniei voastre.

Ochii diavolului clipiră ca fosforul ademenirii în noaptea tînguitoare care-l învăluise pe Ulrich toată viața. Degetele Satanei se subțiară într-o acoladă reverențioasă, genunchii i se îndoiră într-o plecăciune copleșită de curtenire, iar glasul său, dăruit cu inflexiuni care furaseră o savoare vrăjită, se prelingea mieros în urechile lui Ulrich, care începu a tuși tare și a săvîrși mișcări violente ca să se trezească din vis. Demonul, însă, cu știința tuturor lucrurilor și cu sentimentul tuturor bănuielilor omenești, îi puse mîna pe umăr și, scuturîndu-l prietenește, îi spuse :

— Adineaori voiați să vă lepădați de mine pe motiv că nu aveți relații decît cu statul și acum voiți să mă alungați nădăjduind că toată această, pe cît de fericită, pe atît de reală întîmplare e scufundată în uriașul vis al somnului. Domnule Ulrich ! Un diavol nu are nevoie să patineze pe sticla visului atunci cînd creațiunea i-a asigurat realitatea vieții adevărate... Numai sfinții și mîntuitorii apar în vis.

Și zicînd acestea, luă toate registrele lui Ulrich și i le aruncă într-o băltoacă din apropiere, atingînd pentru o clipă chipul lunii oglindit în ea. Și cum subdirectorul se repezi ca să le scoată, dracul îl pironi cu privirea adăugînd:

— Nu mai aveți nevoie de aceste registre blestemate dacă vreți să cădem la o învoială, iar de nu, toate registrele din lume, ordonate ca prin farmec, nu vor izbuti să vă acopere tristețea.

Ulrich rămase ca trăsnit cîteva secunde, apoi, cu hotărîrea care-l caracteriza de cîte ori în urma unei îndoieli își dădea seama de adevăr, avansă spre interlocutorul său cu vorbele :

— Excelență drăcească ! Îmi dau seama că nu e vis, că e adevărat, că sînteți binefăcătorul meu. Spuneți și primesc !

Mephisto se răsuci în loc, deschise larg aprigele-i arcuri ale sprîncenelor, se înțepeni pe picioare, descrise cu mîna de abanos niște cercuri pe tabla întunecată a cerului de noapte și, ca și cum ar fi stins nevăzutele becuri ale întunericului, lumina năvăli din cealaltă parte a lumii. Din acest moment, firește, începe viața de aventuri a lui Ulrich ; a ajuns acasă cînd s-a crăpat de ziuă și asta pentru prima dată în viața lui de om căsătorit. Doamna Zenaida dormea, astfel încît nu fu nevoit nici măcar să-i dea socoteală unde și cum de a zăbovit atît. Nu pentru că nu ar fi avut încredere în seriozitatea acelei discuții nocturne și în învoiala lui cu Satana s-a trezit Ulrich ca de obicei, s-a îmbrăcat și a plecat la birou, ci pentru că se tema ca stînd acasă să nu trezească bănuielile soției sale și, astfel, nevoit să spună ceva, să nu strice puterea vrajei. Cînd a străbătut maidanul, a văzut toate registrele sale în băltoaca în care săriseră în noaptea precedentă. Le ridică unul cîte unul, cumpără apoi de la debitul din colț un jurnal cu foi multe în care le înveli și, odată ajuns la minister, le încuie într-un sertar, temîndu-se că altfel, încurcînd afacerile statului, acesta să nu împieteze asupra legămîntului său cu diavolul. Toată ziua, Ulrich se prefăcu a scrie, simulă o muncă încordată ca să acopere cu nepăsarea celorlalți comoara descoperită de el. La prînz, trimise vorbă acasă printr-un servitor că nu poate veni, numai ca să rămînă cît mai singur și să mîngîie cît mai nestingherit blana generoasă a acelui animal care se numește nădejdea. Cînd veni înserarea, un fior zgudui trupul lui Ulrich ; se ridică brusc de pe scaunul reveriei sale de o zi întreagă, scoase din sertar pachetul cu registre, își luă bastonul și pălăria tare și plecă cu pasul hotărît al omului care nu

trebuie să se lase așteptat prea mult la o întîlnire fixată. Cînd ajunse în dreptul maidanului, coincidența sau fatalitatea vrură ca Ulrich să fie din nou în căutarea unei gămălii de fosfor ca să-și aprindă țigara. Dar printre firele de burniță ale înserării se ivit svelt, grațios, dănțuind ca pe cleștar trupșorul de cobalt înflăcărat. De astă dată, drăcușorul sosi fără tavă, întinse brațele-i diafane și prinse țigara lui Ulrich cum ar fi prins un fluier pe care începu să cînte mut, da convingător, neauzit, dar arzător, aria flăcărilor. Strînsoarea dură o secundă, pînă cînd capătului de tub al tutunului i se comunică jăraticul ; apoi, spiriduşul dispăru, topindu-se într-o reverență. Pe aripile negre ale întunericului, însuși Satana își făcu apariția. În locul unde sta diavolul, fundalul nopții deveni întîi palid, pînă cînd lumina făcu o roată în chip de halo sau de aură, pentru a încununa cu un cerc străveziu un cap nu cu mult mai încîntător decît acela care ne este prezentat în toate cărțile de specialitate... Buzele roșii ca scînteia se desfăcură și excelența sa articulă :

— Bună-seara, Ulrich !

Și cînd slujbașul de la minister, într-o pornire cu totul firească, întinse mîna spre Satana, acesta, scoțîndu-și de pe degete niște mănuși negre, i le dădu, urmînd :

— Ține, în semnul unei amiciții care ne va lega de-a pururi, aceste mănuși care au virtutea de a sili pe oricine să-ți întindă mîna ; oameni politici, negustători mari, profesori și cărturari cu faimă, artiști neîntrecuți, prinți, regi, împărați, sihaștri sau oameni de lume se vor bucura să dea mîna cu domnul Ulrich.

Omul cu registre luă mănușile cu un gest de așa fel, încît insinuă diavolului ideea că acest mic dar i se cuvenea, apoi adause :

— Bună seara, alteță satanică ; am venit să vă caut, cum dealtfel, sper, că ați înțeles, pentru a perfecta acordul care, principial, a avut loc între noi, înainte cu douăzeci și patru de ceasuri !

— Exact ! clipi diavolul. Pentru curajul pe care-l ai de a înfrunta poveștile omenești, pentru îndrăzneala pe

care o ai de a te răzvrăti împotriva acestui tată care-ţi poartă de grijă de treizeci de ani şi care se numeşte statul, pentru stropul de originalitate care ţi-a îngăduit ca la această vîrstă să accepţi un reviriment în cunoştinţele despre univers, despre lume, despre morală şi să primeşti o revoluţie în cariera dumitale, pentru toate acestea te voi răsplăti nebănuit !

Şi zicînd acestea, de sub pulpana întunecată a nopţii, zeul compromis scoase un sul alb ; acolo unde se desfăşură sulul se desfăşură şi ziua, şi arătătorul dracului arătă lui Ulrich, într-o lumină naturală, cîteva rînduri cu litere latine de tipar şi în care erau cuprinse condiţiile clare ale pactului umano-satanic. Ambele personaje tăceau, dar caracterele drăceşti prinseră glas şi, în albia nopţii, se prelinseră următoarele vorbe : „În schimbul veseliei, umorului, rîsului şi a bucuriei, pe care i le dau eu, Satana, imperatorul întunericului, Ulrich îmi dă mie pentru totdeauna uriaşa sa tristeţe. Recunoaştem prin acest act că ne despărţim conştienţi de bunurile noastre, pe care anumite necesităţi ne silesc să le schimbăm. Semnat astăzi, 13 sept. 19..., în dublu exemplar". Deodată, pergamentul se tăie singur pe muchie şi, ca prin farmec, apăru geamănul său cu aceleaşi litere, cu aceleaşi vorbe. Ulrich scoase stiloul şi, tremurător, semnă cele două contracte, apoi, cînd veni rîndul diavolului, acesta muie ghiara degetului său mic în călimara văzduhului, făcu unul dintre semnele sale distinctive, recunoscute încă din antichitate şi despre care pomenesc Eliphas Levy, Christian şi alţii, scoase dintr-o geantă nevăzută două plicuri, puse în fiecare cîte un pergament, îl rugă pe Ulrich să întindă guma de pe margine cu propria sa limbă, le lipi şi, cînd şuieră : pfit !, drăcuşorul reapăru. După ce Satana scuipă pe cele două plicuri cu ceară roşie, degetele mîinii sale drepte apucară capul spiriduşului, care luă deodată forma unei peceţi. Flăcăruia făcu cîteva atroce contorsiuni şi, după un vaiet prelung, dar delicat, îşi dădu duhul cel rău jertfindu-se pe amprenta tatălui său. Slujbaşul luă plicul şi, cu grijă, îl adînci în buzunarul de la piept al hainei, în timp ce

Mephisto îl aruncă pe al său aşa cum unii aruncă discurile ; numai că din nepăsarea gestului său se înţelegea bine că locul în care căzuse plicul era desigur biroul sau masa de lucru a Satanei. Apoi, printr-o curtenire pe care dealtfel i-o acordă şi muritorii, şi sfinţii, dracul îl luă pe Ulrich de braţ şi, aşa ca doi prieteni vechi, începură a se plimba prin ceaţă. Îngerul căzut ţinea braţul lui Ulrich într-un chip foarte curtenitor, mergînd lîngă dînsul cu un pas suplu şi elegant. Împreună aveau aerul unei perechi ce străbătea sala unui bal. După cîteva clipe de tăcere, dracul spuse :

— Domnule Ulrich, nu pot decît să te felicit pentru norocul care a dat peste dumneata ; mă bucur că am putut face fericit pe un muritor de care nici Dumnezeu, nici zeii nu aveau grijă !

Slujbaşul, care căpătase deja simţul umorului şi din sufletul căruia fugise tristeţea, replică :

— Excelenţă, şi eu la rîndul meu nu pot decît să vă felicit pentru rara bucurie şi satisfacţia pe care le încercaţi făcînd fericit pe un om !

Acestea spuse, diavolul se dezlipi de Ulrich, îi dădu mîna şi adause :

— Acum ne despărţim ; nădăjduiesc că nu va interveni nici o defecţiune în pactul care reprezintă angajamentele noastre ; dacă totuşi se iveşte ceva, comunică-mi prin prima flăcăruie pe care o vei întîlni, deoarece focul, adică cel puţin unul dintre elementele lumii, îmi aparţine; fereşte-te, însă, de surogatele focului, cum este, de pildă, electricitatea, care nu este decît focul trucat. Aceasta este o născocire a lui Dumnezeu, care a pizmuit prea mult şi prea neputincios strălucirea, flacăra şi jăratecul meu !

Diavolul se răsuci ca un şurub, dar vertiginos, şi dispăru în inima pămîntului. Ulrich îşi continuă aproape liniştit drumul spre casă. Noaptea de toamnă cobora tot mai adînc pe treptele întunericului şi luna, ca o lanternă uriaşă, îi arăta drumul... Gîndurile slujbaşului de la minister alunecau cînd sprinten şi graţios, cînd grav şi tul-

burător pe pojghiţa lucioasă a acestei unice întîmplări din viaţa sa nestrăbătută cîndva de o surpriză. Cînd ajunse acasă, ochii cîinelui străluceau ca fosforul, de parcă ar fi pecetluit cu bucuria lor certitudinea lui Ulrich. Doamna Zenaida îl aştepta trează. Cînd îl văzu intrînd, spuse :

— Dar bine, omule ! Ai început să vii prea tîrziu. Cînd mai dormi, cînd te mai odihneşti ? Mîine dimineaţă pleci doar iar la slujbă.

— Ba nu mai plec deloc, Zenaido !

Atunci, femeia ridică vertical jumătatea superioară a trupului, îşi potrivi astfel perna care fusese la căpătîi, încît să-şi sprijine spatele la tăblia patului, răsuci discul vederii pe osiile orbitelor şi, într-o singură răsuflare, exclamă :

— Cum ? Te-au dat afară după treizeci de ani ? Ce ai făcut, Ulrich, ce ne facem ?

Şi mîinile soţiei se încleştară, gata să se frîngă în gestul clasic al disperării. Dar fluturele zîmbetului de linişte şi superioritate, vizitînd pentru prima dată într-o prea încercată existenţă omenească buzele lui Ulrich, îşi fîlfîi aripile din ce în ce mai stăruitor. Slujbaşul îşi scoase haina şi vesta, desfăcu nodul de la cravată, aruncînd toate cu o nepăsare vecină cu aiureala. Ulrich făcu un gest liniştitor, nădăjduind că în acest chip va reuşi s-o facă pe soţia sa să aştepte încă puţin pentru ca, întins fără nici o grijă în pat, să-i lămurească taina. Doamna Zenaida, însă, întorcea capul cu atîta iuţeală într-o parte şi-ntr-alta, încît imprecaţiile ei ţîşniră în cele patru puncte cardinale ale lumii. Dar omul care-şi părăsise slujba îşi scoase ghetele, ciorapii şi numai cînd fu pînă la gît sub plapomă începu :

— Ascultă, Zenaido ! Sîntem luaţi de atîta vreme şi cred că niciodată n-ai putut să te plîngi de cumînţenia mea ; o viaţă întreagă ţi-am fost credincios ţie şi serviciului meu ; nu v-am părăsit decît pe unul pentru celălalt ; a venit, însă, timpul ca să rămîn numai cu tine !

Spunînd acestea, Ulrich luă de pe noptieră, unde îl pusese înainte de a-şi scoate haina, plicul cu sigiliul Satanei şi, înmînîndu-l tovarăşei lui de viaţă, adăugă :

— În plicul acesta se află legămîntul norocului nostru ! Desfă şi citeşte !

Degetele tremurătoare de furie şi de aşteptare rupseră plicul şi scoaseră pergamentul. Dar cînd doamna Zenaida vru să citească, îşi dădu seama că aşa-zis scrisul, legămînt al fericirii, era un pergament imaculat ! Şi tocmai cînd femeia vru să-l arunce cu plic cu tot în obrazul bărbatului ei, acesta aprinzînd un chibrit pentru ţigara pe care se pregătea s-o fumeze cu o tihnă pe care doar gloria o poate da, ochii soţiei sale începură să distingă literele care, la lumina becului electric, potrivit avertismentului drăcesc, nici nu vrură să se arate. Doamna Zenaida apucă să citească doar cuvintele : „În schimbul veseliei, umorului, rîsului şi al bucuriei, pe care i le dau eu, Satana, imperatorul întunericului...", cînd flacăra stingîndu-se, Satana, care se declara imperator al întunericului, se ţinu de acest ultim cuvînt, căci slovele celelalte se ascunseră din nou. Atunci, Ulrich, amintindu-şi de ultima recomandare a diavolului, reaprinse un chibrit. De astă dată, flăcăruia, printr-o bizară iniţiativă, se desprinse de pe gămălia de fosfor, de ca şi cum infima-i făptură s-ar fi speriat de explozia prin care se născuse şi, căpătînd forme din ce în ce mai suple, se culcă orizontal pe apele negre ale odăii care se scufundă în întuneric şi aşa, de pe trupul ei subtil, se desfăcură două braţe diafane care săvîrşeau mişcările unui înotător. Atunci, cei doi soţi văzură flăcăruia înotînd pînă la capătul celălalt al încăperii, aterizînd pe firul străbătător al unei lumînări ce se găsea pe pervazul ferestrei. Spiriduşul înflăcărat se învîrti într-o spirituală piruetă, retranşîndu-se fad într-o cumînţenie clasică pe mucul lumînării... Numai atunci atmosfera se lumină din nou şi soţia slujbaşului de la minister izbuti, cu gîndul patinînd pe învelişul de spaimă al admiraţiei, să continue : „...Ulrich îmi dă mie uriaşa sa tristeţe ; recunoaştem prin acest act că ne despărţim conştienţi de bunurile noastre, pe care anumite necesităţi ne silesc să le schimbăm. Semnat astăzi, 13 sept. 19..., în dublu exemplar". Nevasta lui Ulrich nu credea în draci, dar,

în fața acestor manifestări vădite, se pomeni vorbind de ca și cum toată viața ar fi fost încredințată că existența Satanei este faptul cel mai neîndoielnic :

— Bine, Ulrich, toate bune ! Dar veselia și umorul cum sînt cu putință dacă n-ai bani ?

— Tocmai aici, Zenaido dragă, trebuie să admiri șiretenia mea ; pasă-mi-te, diavolul și-a luat angajamentul ca să mă facă fericit, vesel și bucuros ; dacă, prin urmare, bucuria mea e legată de aur, prin aceasta el se angajează să-mi dea aur !

— Bagă numai de seamă, replică plină de avînt soția sa, nu cumva diavolul, prin iscoadele sale, să te facă bucuros și fără bani ; nu te lăsa încîntat, Ulrich ; păstrează tristețea pînă cînd o să fii bogat.

Fostul slujbaș rămase o clipă pe gînduri, apoi, văzînd lumina lumînării, îi veniră în minte cuvintele lui Mephisto, care-i spusese la despărțire că dacă se iscă vreo neînțelegere să-l încunoștiințeze prin omulețul său de încredere, care acum era ocupat cu sorbirea lichidului fierbinte de ceară. Ulrich se adresă lumînării, spre marea stupefacție a doamnei Zenaida :

— Iubite ambasador ! Comunicați împăratului că fără bani nu devin bucuros !

Și, spunînd acestea, frecă degetul arătător al mîinii drepte de platoul celui gros, făcînd astfel, printr-un cunoscut argou al înțelesurilor, semnul nevoii de bani. Atunci, deodată, între degetele sale care se frecau ironic și destul de ireverențios către flăcăruie, apăru o monedă rotundă, strălucitoare, galbenă, de aur ! Ulrich, aproape încremenit, dădu doamnei Zenaida banul și, cînd frecă a doua oară degetele, apăru un altul, apoi încă unul și așa mai departe. Cei doi soți înțeleseră farmecul și, de teama ca să nu fie văzuți cine știe cum dintr-o odaie alăturată sau din stradă, se grăbiră amîndoi să sufle în lumînare. Dar flăcăruia nu vru să se clintească ; se stingea cît ar dura un fulger, dar se reaprindea ca o pasăre Phoenix, scotea limba, dănțuia, sărea într-un picior, în două, făcea tumbe cu căpșorul pe vîrful șiretului de scrum, întindea

brațele, le strîngea ; Ulrich mai suflă o dată, de două ori, de șapte ori, dar totul fu zadarnic. Atunci, soții se hotărîră să o lase să ardă pînă cînd lumînarea va fi pe de-a-ntregul mistuită. Drăcușorul, satisfăcut, își întinse limbile în aer, plescăindu-le de găoacea lumînării ca de cerul gurii, lingînd întruna ceara de parcă ar fi refăcut tainic fagurele de miere. După aproape o jumătate de oră, tubul lumînării ajunse la grosimea unui nasture. Spiriduşul pătimaş hohotea încă în beția acestei băuturi, care este pe semne licoarea vrăjită și extatică a flăcărilor, mai plescăi o ultimă dată, apoi, biruitor, se lungi pe spate și, cu mișcări dezordonate, înfășurat într-o beatitudine nespusă alunecă, din nou pe valurile de întuneric în care căzuse încăperea de cînd a dispărut ceara și așa, înotînd în avalanșa beznei, despică printr-un tăiș abstract și neverosimil atomii geamurilor și dispăru în noapte ca să-i dea raport de cele întîmplate lui Scaraoschi.

Să lăsăm pe Ulrich și pe Zenaida să înnebunească de bucurie frecînd degetele născocitoare de aur, de galbeni strălucitori, și să urmărim pe spiriduș prin toate meleagurile pe care le străbate, prin toate întunecimile și luminișurile lumii, pentru a ajunge în fața stăpînului său, spiritul negru și atotputernic ce-i încredințase o misiune.

Geamul de la fereastra casei lui Ulrich crăpă din pricina flăcării cobaltului care, îndată ce ajunse afară, lăsă să i se întunece culoarea, după ce degetele-i diafane apăsară cu o nespusă sprinteneală pe toată uluitoarea claviatură a unui curcubeu pe care zarea străbătută de ploaie și de soare nu l-a văzut niciodată. Acum era galben-roșiatic întocmai ca flacăra, acum curgeau în aripile-i imateriale stropi de aramă ; drăcușorul înotă în apele văzduhului ca o cometă în miniatură și de-abia îl vedeai violet cînd, pe nesimțite și totuși deodată, își muia coada într-un verde care-i înfiora întregu-i trupșor ce se zbătea în țipete colorate. Dar mai era ceva ce nu se putea vedea, cred, decît arareori pe lume ; un simțămînt de fermecată admirație te copleșea la vederea unei stranii armonii dintre

grațioasele mișcări și culorile în care se scălda drăcușorul ; mișcările și culorile păreau unul și același lucru, născîndu-se unele dintr-altele, într-un chip și într-o ordine drăcească, dar pe care nici zeii nu le-ar fi putut răsturna. Cînd arămiul se prelingea de la cap spre coadă, trupul micului ambasador tresărea și, către fiecare încheietură, îi năvălea sîngele roșu care, pe măsură ce devenea albăstrui, picura balsam peste rănile acestui trup zguduit ce prindea să dănțuiască în mișcări nobile și liniștite. Cînd se infiltra violetul care-și trecea stropii printr-o sită portocalie, atunci mlădierea spiriduşului se întovărășea cu un fel de profunzime, în perspectiva căreia nunțiul dracului biruia proporțiile-i neverosimile, devenind mare peste tot întinsul cosmosului adîncit în noapte. Atunci, întreaga-i făptură, străpunsă parcă de șuieratul veșniciei, acoperea cu o mantie nemaivăzută lumea care zăcea jos, nesimțitoare la grandioasa scenă a nălucilor de dincolo de ea.

O grotă se deschide după ce, în urma unei filfîiri a beznei, cortina lumii se dete la o parte. Întunecarea acestui decor este altceva decît negrul de cărbune pe care-l poți vedea acoperind pînzele atîtor maeștri. Bezna care țîșnea din această înfricoșată genune a lumii nu are nici o asemănare cu vopseaua neagră născocită de oameni sau găsită de ei în natură.Bietul nostru negru, lipit pe această satanică pardoseală, ar sclipi ca o aură care încercuiește capul unui sfînt. De unde să fur vorbele care să tălmăcească ceea ce se petrece la această margine a lumii ? Cum să potrivesc cuvintele ca măcar prin încheieturile lor tainice să se strecoare pulberea dătătoare de înțelesuri ? Auziți ? Era un dezmăț al întunericului, o beție îndrăcită a unor abisuri de păcură, o dănțuire fantastică a prăbușirilor cerești, prin care străbătea rînjetul negru al unui corb fulgerat. Aici, la această poartă a lumii, culorile vibrează ca sunetele, străbat ca țipetele deznădăjduite, iar haosul se umple de spaimele lor așa cum se înfricoșează pădurile de freamătul copacilor și de urletul fiarelor.

Coardele beznei plesniră, cum plesnește biciul trăznetului și Ialdabaoth căzu cu o așa stranie repeziciune, încît

deopotrivă ai fi putut crede că a venit de jos în sus. Fiara întunericului își descleștă dinții de pe trupul Satanei, care-și făcu apariția într-o mantie strălucitoare, în vreme ce cobaltul prichindel adăsta într-o poziție de prosternare. După ce, cu pîrghia gîndirii sale diavolești, căpetenia îngerilor căzuți ridică pe piticul spiriduș, aceșta începu :

— Stăpîne ! Vin din lumea lui dumnezeu (după rînjet se înțelegea că drăcușorul pronunța fără majusculă numele Domnului...). Pe Ulrich și pe Zenaida i-am lăsat orbiți de strălucirea aurului tău. Zenaida l-a povățuit pe bărbatul său ca nu cumva să-ți dea tristețea fără bani, iar în clipa în care galbenii începură a curge cu nemiluita, oamenii noștri s-au înveselit neînchipuit de mult.

În privirea lui Lucifer apărură sclipirile satisfacției, în vreme ce șarpele perfidiei, ca o curelușă nevăzută, îi tivea marginile buzelor, din care, ca un șuierat, țîșniră cuvintele :

— Ascultă-mă, fiule ! De acum înainte, tu îl vei însoți mereu pe Ulrich, fostul subdirector din minister ; vei interveni în viața lui pămîntească făcîndu-i-o plăcută și vei îngrămădi atîta bucurie în zilele lui, încît să-i gonești, spre meleagurile mele, tristețea și amărăciunea de care știi cîtă nevoie am. Cred că nu este necesar să-ți atrag luarea-aminte asupra faptului că această tristețe, de care toți muritorii vor să se leapede, este tot ce e mai de preț în viața lor. Aici stă întreaga superioritate a oamenilor asupra tuturor celorlalte viețuitoare, ba chiar și asupra zeilor. Plantele, animalele și înșiși zeii nemuritori au dureri, dar această suferință filtrată, amărăciunea infinită, melancolia nespusă sînt aurul sufletului omenesc ; ele singure sînt miracolul creațiunii omenești. Filozofii și înțelepții sînt preoții religiei mele, cu care eu țin pe oameni în obscurantism. Numai filozofii și înțelepții le vorbesc oamenilor despre fericire, bucurie, liniște și claritate, îi încîntă cu toate acestea și, alungîndu-le tristețea, o culeg eu. Și unde mai pui că toți acești așa-ziși deschizători de drumuri, acești gînditori sînt exemplarele de rasă ale umanității,

adică aceia care, prin propriile lor învățături șoptite de mine la urechea vanității lor, se leapădă de cea mai mare, mai intensă, mai fierbinte, mai ameţioare tristeţe. Ei îmi dau mie melancolia, iar eu le ofer în schimb idei, argumente, sisteme și chiar revoluții în cunoștințele lor despre lume. Nu mai ţii minte ce am făcut mai deunăzi cu bietul profesor de la Könisberg ? (Un veac și jumătate pentru Satana însemna doar parcursul a două-trei zile.) Kant era un omuleţ scund, străbătut, de un suflet uriaș ; cînd s-a pomenit pe lume așa pitic, urît și ocolit de femei, și-ar fi pus capăt zilelor dacă eu nu i-aș fi strecurat la ureche cîntecul de sirenă al faimei și ar fi murit de zece ori dacă nu l-aș fi atras în mrejele acelui formidabil orgoliu prin a cărui gigantică pîlnie a strigat drumeţilor de la răscrucea veacurilor. Astfel, *Critica raţiunii pure* este reversul neînchipuitei sale tristeţi cedată mie. L-am cățărat pe marele Immanuel pe caraghioasele picioroange ale vanității, ca să mai uite de micimea trupului și, în vreme ce el se veselea prinzînd pe oameni în lanţurile antinomiilor ca un cowboy călărind pe un cal metafizic, eu îi culegeam deznădejdea gonită de falsa lui bucurie.

— Bine, stăpîne ! Dar atunci nu înţeleg ce vom face noi cu prostul ăsta de Ulrich, de vreme ce spui că tristeţea cea mai fină aparţine oamenilor superiori. Să căutăm mai bine un filozof de geniu.

Amarul surîs al lui Belzebuth iscă în mintea piticului următoarea replică, rostită neauzit pe surda claviatură a înţelegerii :

— Ar fi minunat, dar e teribil de greu, chiar pentru puterea mea. Oamenii de geniu au orgoliu, mîndrie și încredere, dar certitudinile lor sînt scurte ca un fulger pe cerul cenușiu al îndoielii. Or, îndoiala este tristeţe, o tristeţe mare, adîncă, iluminată cînd și cînd de bucurii vremelnice. Tristeţea asta e nedezlipită de înţelept, ca o umbră de trup, și nu pot lua din ea decît atunci cînd o pulverizează lovitura violentă a ideii sigure. Filozofia sceptică a unui Sextus Empiricus, de pildă, este o uriașă tentativă de eva-

dare din carcera bucuriei. Această descoperire a lui Empiricus a fost pentru Ialdabaoth o licitație pierdută în favoarea unei divinități a ipotezei... Ulrich, în schimb, este un om ca toți oamenii. Nu e chiar atît de prost, dacă s-a lăsat ademenit de mine. Oamenii proști nu pot fi păcăliți. Inteligența este simțul mirosului care împinge peștele spre rîma din undiță. Fără acest fler care se zbate nevăzut sub solzii prostiei, pescarul s-ar întoarce cu mîna goală... Momeala își găsește un sprijin chiar în însușirile vietății păcălite...

— Maiestate, făcu spiriduşul zvîrcolindu-se, vorbele astea depășesc înțelegerea mea !

— Să te deprinzi cu ele. Paradoxul este o băşică pe limba lui Dumnezeu, pe cîtă vreme în Infern el este de multă vreme o instituție de stat.

Micul ambasador făcu o ciudată reverență, se dădu cîțiva pași înapoi, ferindu-se parcă de dogoarea înțelegerii satanice, apoi vorbi :

— Să căutăm, dară, un mare artist, Înălțimea Ta, și să-i luăm tristețea.

— E mai greu ! răspunse întunecatul suveran. Artiștilor adevărați le-am luat claritatea, fără de care deznădejdea însăși e palidă. Numai înțelegerea limpede degajează tristețea, atunci cînd își asigură ei bucuria. Ceea ce-ți destăinuiesc acuma este una dintre cele mai fundamentale legi ale chimiei interioare. Artistul nu e o făptură liberă; arta lui exprimă un imperativ, o poruncă sau, ceea ce e tot una, o vocație. Un legămînt vechi cît lumea mă silește să-mi caut satisfacțiile acolo unde sălășluiește hazardul.

— Atunci să urmărim un sinucigaș ! sugeră pipernicita arătare.

— Nu ! Nu ! se împotrivi însuflețit stăpînul. Sinucigașii fug atît de tare de tristețe, încît pe curbura universului o ajung din urmă. Cel ce-și ia zilele se împotmolește în disperare ca o muscă într-un borcan cu miere. Sinucigașii mor în extaz ! De cîte ori cineva își pune capăt zilelor, eu simt fiorul pierderii ireparabile. O detunătură de

armă a unui amant părăsit, un ştreang răsucit în jurul unui gîtlej de însăşi mîna victimei, un strop de otravă înghiţit cu bună ştiinţă sînt pete albe, de ruşine pe tăblia de păcură a iadului. Sinuciderea este triumful tristeţei şi nicidecum abandonarea ei.

— Prin urmare, dacă tristeţea are cel mai mare preţ, Plotin din neştiinţă susţinea că sinucigaşii pierd prerogativul nemuririi, de vreme ce nemurirea e legată de o moarte firească.

— Nu ! Plotin era un veritabil iniţiat, care pretindea că cel ce-şi smulge viaţa cu violenţă din trup pierde privilegiul eternităţii. Sinucigaşul, însă, nu comite nici o violenţă ; el se deprinde cu ideea acestui fel de dispariţie. Moartea celui ce singur îşi ia zilele creşte ca o plantă udată de ploaia gîndurilor negre. Cînd am văzut că acest gînditor deosebit de profund dibuieşte însuşi rostul lucrurilor, l-am orbit, astfel încît a trebuit ca elevul său Porphiros să-i redacteze învăţătura. Pe acesta, l-am păcălit eu şoptindu-i o interpretare originală, astfel încît *Eneadele* reprezintă cugetarea lui Plotin alterată de judecata unui ucenic căruia la timp i-am strecurat o eroare sub formă de comentar.

Drăcuşorul începu să sară de bucurie, aşa cum va fi sărit odinioară Arhimede, cînd o intuiţie extraordinară i-a dăruit principiul în ziua în care se scălda ca să se pregătească de moarte şi cînd apa caldă îi dezgheţase, pesemne, inteligenţa.

— Evrica ! şuieră ştafeta diavolească. Să poposim într-un balamuc, adică acolo unde nebunii rîd, dispreţuind tristeţea, care ne va reveni nouă !

— Eşti naiv, copilule. Nebunii sînt veseli din prefăcătorie. Ei rîd ca să-şi ascundă tristeţea. N-ai văzut că, atunci cînd stau singuri, oamenii aceştia anapoda sînt foarte serioşi ? În genere, oamenii sînt proşti şi au înţelegerea mărginită ; cum să fie, dară, nebuni cei ieşiţi din minţi ? Ascultă, băiete ! Renunţă să fii sfetnicul meu. Ne apucă ziua cu flecăreala asta. Trebuie să ne retragem... Coboară

pe pămînt şi înveseleşte pe Ulrich şi familia sa aşa cum ţi-am poruncit. De rest, am eu grijă.

Colţii soarelui începură să muşte uriaşa dihanie a nopţii care, după puţină vreme, fugi, lăsînd pe cer o dîră sîngeroasă. Peste Infern s-a aşternut varul dimineţii şi asta ne face să înţelegem că regatul Satanei nu se întinde în spaţiu, ci în timp.

Iată-ne, prin urmare, pe pămînt, într-o zi în care făptura calendarului, ruşinată parcă de platitudinea unei săptămîni întregi, roşeşte, putînd în sfîrşit să strige că e duminică.

Ulrich şi Zenaida au degetele rănite şi, dacă jos pe podea n-ar sta săculeţii cu aur, ar crede mai curînd că duhuri necurate i-au torturat în somn, zgîrîindu-i ca pe Eleonora Zugun, fata maltratată de diavol, decît că, în urma unui legămînt tainic, s-au trezit cu mîinile însîngerate. Odaia e plină de reflexe aurii iar rînjetul galben al metalului nobil li se pare surîsul făgăduielii. Galbenii aveau chipul celui mai mare geniu militar al popoarelor moderne, ale cărui cuceriri aveau să dureze, ce e drept, puţin mai mult decît frumoasa aventură a fostului subdirector de minister care, împreună cu Zenaida, îşi oblojea rănile, făurind totodată fantastice planuri de viitor. Toată povestea vieţii lor, din seara ciudatei întîlniri, pare un fir desfăcut de pe un ghem, fără nici o ruptură, fără vreun nod, continuu cum numai fatalitatea poate fi.

Figurile celor doi soţi se răsfrîngeau în strălucirea aurului iar Ulrich, gîndind că se oglindeşte în metalul preţios, începu a surîde, trimiţînd astfel, prin undele văzduhului, primele probe de tristeţe Satanei. De la o vreme, obosiră să mai fabrice bani, hotărînd să se odihnească. Se lungiră în pat şi aşa, în poziţie orizontală, următorul gînd lunecă spre capul domnului subdirector : „Oare nu sîntem noi falsificatori de bani ?" Dar Zenaida, care începu să-şi înţeleagă soţul printr-o intuiţie ce ieşise la iveală în această zi minunată, spuse, ca şi cum ar fi răspuns nedumeririi sale:

— Ascultă, Ulrich ! Greu se cîştigă aurul ; uite, mi s-au jupuit degetele.

Atunci, apăru spiriduşul, cu o înclinare a cărei perfidie nu putea să fie vizibilă în vecinătatea sclipirii de aur, şi, ca pentru a readuce întreaga întîmplare mai aproape de pămînt, picură următoarea replică :

— Dar nu e nevoie, oameni buni, să vă însîngeraţi degetele. Nobleţea aurului frige pielea omului care nu se simte aristocrat, aşa încît, pînă să vă obişnuiţi cu noua situaţie, folosiţi mănuşile !

Ulrich surîse.

— Eşti dat dracului, băiete !

— Atît de grozav, întări ambasadorul în miniatură, încît voi da înapoi toate arătătoarele ceasornicelor din oraş, voi întoarce timpul din drum, ca să mai găsiţi magazinele deschise, să faceţi tîrguieli cum nu s-au mai făcut în casa asta, să invitaţi lume multă pentru a serba pămînteşte, dar cum se cuvine, legămîntul dumneavoastră cu veşnicul meu stăpîn.

Şi, zicînd acestea, drăcuşorul dispăru, ca şi cum ar fi fost aspirat de un tub din care s-ar fi scos aerul. Deodată, fulgii de zăpadă ai duratei începură să se ridice unul cîte unul spre cerul timpului. Cînd Ulrich îşi scoase din buzunarul vestei ceasornicul care treizeci de ani îi simbolizase imuabila fizionomie a preciziei, văzu pe cadran un asemenea balamuc în mişcare, încît izbucni în rîs. Minusculul aparat de buzunar i se păru o persoană oficială în frac şi cilindru, luată la bătaie de copiii gazdei şi dată afară pe scări în pumni şi palme.Se auzi un vîjîit ca un vuiet de durere ; acele se învîrteau înapoi cuprinse de panică, roţile uruiau zvîrcolindu-se ; arcurile plesniră, sărind din cutie ca maţele din pîntece, în vreme ce ceasornicul căpătase ceva din graţia unui cîine turbat a cărui limbă era scoasă de un cot, însetată de timp. Şi în aceste momente, mulţi oameni subtili şi bîntuiţi de ciudăţenii, întinşi pe pat în camerele lor de dormit sau fumînd într-o atmosferă liniştită, au trăit strania senzaţie a lui „déjà vu"... Se face

tăcere... Pînza stărilor lăuntrice se destramă şi ţi se pare că te-ai scufundat în vid ; o frunză se desprinde din uriaşul copac al extazului şi această cădere de fulgi de zăpadă ce lunecă spre pămîntul simţurilor antrenează o lume de aduceri aminte. Timpul, ca o manta întoarsă pe dos, a rămas cu căptuşeala amintirilor pe dinafară. În realitate, da, în realitate ! — ştafeta diavolului a produs răsturnarea, înşfăcînd de coadă fugara şopîrlă a duratei, din care s-au desprins doar cîteva momente.

Mosorul vieţii lui Ulrich, însă, cu toate că fîşiile secundelor încremeniseră pe loc, se desfăcu violent, aşa ca în tulburătoarea poveste a copilului cuprins de nostalgia unui viitor care întîrzie prea mult prin meleaguri mai îndepărtate. Domnul subdirector dădu sfoară în oraş că i-a revenit o moştenire extraordinară din partea unui unchi pe care valurile sorţii l-au dus în Texas şi care a binevoit să moarră oportun, adică înainte de a putea cheltui ceea ce doar norocul lui Ulrich l-a făcut să agonisească. Pasă-mi-te, asociatul lui Belzebuth a renunţat la adevăr ca şi la tristeţe, cu atît mai mult cu cît începuse să simtă că marile bucurii sînt fluturi firavi, prinşi în plasa de păianjen a iluziei. Dar nu are însemnătate decît faptul că lumea l-a crezut, pentru că e dat în firea noastră ca să primim mai curînd o minciună verosimilă, decît un adevăr neverosimil...

Am spus că era duminică pe tot parcursul lumii, iar fostul slujbaş, îndemnat de pitica văpaie, a trimis invitaţii pe la rude, prieteni şi cunoscuţi, lămurind că „cu prilejul retragerii din viaţa publică" ţine să dea un banchet de adio. Ca să poată deveni vesel, strategia Satanei îl puse în situaţii ridicole. Era către sfîrşitul iernii ; din cînd în cînd, parcă în amintirea viscolului, vîntul îşi mai umfla pieptul, dar se cunoştea că îşi pierduse autoritatea. Mai sufla deasupra caselor, printre uliţe şi, mai ales, la marginea oraşului, adică acolo unde slabele sale puteri nu prea găseau zăgazuri.

Ulrich deschise ferestrele dormitorului şi privi, aplecat pe pervaz, strada pustie. Zenaida nu-l slăbea din ochi,

ca pe o pradă ; lăcomia de bani o făcea să-l urmărească așa ca pe o victimă, deși ea îl iubea foarte sincer. Deodată, fostul subdirector izbucni într-un rîs grozav.

— Ce ai omule ? făcu Zenaida.

— Eu ? Nimic !

— Dar atunci cine a rîs ?

— Vezi ! Chestiunea asta mă lasă absolut indiferent!

Zenaida, a cărei fantezie era chiar mai măruntă decît viața pe care o dusese pînă acum, nu pricepu nimic din atitudinea bărbatului ei, pe care șfichiul de bici al legămîntului diavolesc îl și atinsese în treacăt.

— Ascultă, Zenaido, lasă asta ; la urma urmelor, am devenit și eu mai vesel de cînd am bani.

— Nu, îi curmă vorba soția. Nu ești încă destul de bogat pentru bucuria care te-a cuprins. Întîi să-ți faci cîteva zeci de palate, să ne îmbrăcăm în straie regești, să avem servitori, valeți și lachei, așa cum am citit în *Contele de Monte Cristo*, să o măritățm pe Marga și pe urmă n-ai decît să zîmbești dacă vrei, pentru că, să vezi, dacă diavolul își dă seama că ai alungat toată tristețea numai în schimbul cîtorva săculeți cu aur, atunci ne strică fabrica.

— Asta așa e ! făcu Ulrich, rămas o clipă pe gînduri, reluînd apoi fraza care-i fusese întreruptă și uitînd cu totul observațiile nevestii-si. Tocmai la fată mă gîndesc ; ia-o în tîrg. Îmbrăcați-vă amîndouă cu lucrurile cele mai scumpe. Croitoresele să se pună pe lucru. Astăzi ce e ? Duminică ! Ei bine, să se facă joi, dar joia trecută, nu joia viitoare, că nu vreau să-mi fur căciula și să trăiesc mai puțin.

Și se făcu, așa cum spune la Biblie, precum grăise. Domnul Ulrich crezu o clipă că a părăsit ministerul pentru a deveni subdirectorul lumii. Fără a face semn șoferului, o mașină care străbătea ulița se opri chiar în fața casei. Mama, tatăl și fiica ieșiră grăbiți, urcîndu-se în automobil.

— La „Vulturul de mare", urlă doamna.

— La peștele dracului, strigă Ulrich.

Femeia îi aruncă o privire piezişă, care voia să spună că asemenea glume ar putea trezi bănuiala şoferului şi că acesta, limbut ca toţi oamenii de meseria lui, oameni care duc indivizi suspecţi, se va apuca să împărtăşească întregii mahalale taina lor. Grija de a-ţi păstra fericirea te face adeseori să-ţi iei măsuri de precauţie pe care temerea cea mai mare nu le sugerează. În centru, fostul slujbaş opri maşina din care coborî singur, ca să se ducă la un croitor, unde ceru să-i facă o jachetă. Meşterul îl privi neîncrezător :

— Domnule ! În tinereţea mea am purtat şi am şi lucrat multe jachete, dar astăzi cine le mai poartă ?

— Astăzi — răspunse Ulrich, sugerînd fără îndoială la prefacerea zilei de duminică în joi — este totuna cu ieri, cu alaltăieri şi chiar cu răsalaltăieri.

Croitorul îngheţă :

— Bine ! Cum vreţi, decît ce să vă spun, nu am model pentru aşa ceva.

— Model ? Mie, domnule, să-mi faci o jachetă ca a capelmaistrului Thompson !

— Dar cine era ăsta ?

— Şeful de orchestră care a dirijat muzica pe vaporul „Titanic" cu cîteva clipe înainte de scufundare. Îl găseşti în ţinuta de rigoare în revista *Über Land und Meer ;* dacă vrei, ţi-o aduc eu.

— Da... făcu maistorul, aşa ar fi mai bine...

— Aşa ! Trimiţi un ucenic la mine şi-i dau jurnalul. Acum ia-mi măsura.

Degetele croitorului desfăcură şarpele de muşama şi, cînd îl atinseră pe Ulrich sub braţ şi pe la genunchi, muşteriul, dintr-o săritură, ajunse pe tejghea.

— Domnule ! Mie să-mi iei măsura fără să mă gîdili, pentru că eu am o boală a dracului. Uite ! Sînt vesel necontenit şi mă prăpădesc de rîs. Ha, ha ! Ha-ha-ha...

Calfele se pitiră, vîrînd nasul în cusătură.

— Domnule, făcu meşterul, da' pînă astăzi nu vi s-a mai luat măsura niciodată ?

— Ba da, însă eu, să vezi dumneata, nu eram sensibil și nu-mi venea să rîd așa cu una, cu două. Boala asta e recentă...

— Atunci mergeți întîi la doctor și pe urmă la croitor!

— Tocmai de aceea am vrut să fiu bine îmbrăcat, clipi spiritual Ulrich ; doctorul tratează într-un fel pe cei săraci și într-alt-fel pe cei bogați.

— Și eu — adause croitorul, umblînd după Ulrich cu metrul în mînă — tratez într-un fel pe clientul căruia îi pot lua măsura și cu totul altfel pe cel ce nu mă lasă să-l ating.

Galbenii fostului subdirector își făcură efectul pentru că, după aproape două ore de caznă și de alergătură prin atelier, prin curte și pe stradă, clientul fu imobilizat de ucenici, în vreme ce meșterul însemna cifrele potrivite ca și cum i-ar fi luat măsura pentru o cămașă de forță.

La prînz, Ulrich fu acasă ; intră într-o cămară și, scotocind fundul unui cufăr enorm, găsi revista pe care o căuta, *Peste mări și țări*, și deschise acolo unde se găsea fotografia șefului de orchestră care condusese muzica în vreme ce vasul, izbit de un ghețar, se scufundase în ocean și în valurile propriei sale legende.

— Bine, băiete, spuse Ulrich ucenicului, dă-o meșterului ca să-mi facă jacheta după modelul ăsta.

Și, trecînd prin bucătărie unde ardea focul, se adresă flăcării :

— Băgați de seamă, domnule ambasador, supravegheați croiala — și, pentru că văpaia făcu o strîmbătură, asociatul diavolului izbucni : Mie să nu-mi faci de-astea, că te sting de nu te vezi !

Și luînd oala cu supă, o vărsă peste foc. Ucenicul o luă la fugă, înțelegînd că mușteriul e nebun de-a binelea. Se întîmplă adeseori să judeci lucrurile greșit, cînd nu cunoști pricinile acțiunilor omenești...

Zenaida și Marga se întoarseră acasă, unde îl găsiră pe Ulrich aprinzînd chibrituri, ca să se certe cu flacăra care

sfîrîia ironic şi se stingea îndată, ca şi cum i-ar fi întors spatele sau i-ar fi trîntit uşa în nas.

— Vai de mine, tăticule, voi să bîlbîie fata.

Taică-su se întoarse şi, cînd văzu obrazul urît al odraslei, cuprins de o obiectivitate pe care numai necuratul ţi-o poate strecura, începu să tremure din încheieturi şi se înveseli grozav, pînă ce un rîs sălbatic îl prăbuşi pe scaun.

Zenaida se sperie, începînd parcă să ghicească urmele nefaste ale legămîntului cu Satana.

— Vino-ţi în fire, omule, eşti prea darnic cu dracul.

Ulrich n-o mai auzea, era în leşin, într-un leşin care constituia cloroformul Satanei ; în aceste clipe, din arterele sufletului fostului subdirector, printr-o operaţie de transfuzie, sîngele tristeţii alerga grăbit spre rezervoarele iadului.

Zenaida îi smulse haina, îi desfăcu gulerul şi cămaşa, udîndu-l pe faţă cu apă, cu oţet, cu spirt, cu tot ce avea la îndemînă. Ulrich sta nemişcat, păstrînd pe buze un surîs diafan, asemănător zîmbetului vrăjit pe care-l tăinuieşte masca fecioarei înecate în Sena...

La urma urmelor, se trezi, spunînd că a avut un vis tare frumos. Se făcea că toată păcura necazurilor omeneşti se scurgea într-o vale adîncă, în vreme ce el sta fericit pe culmea bucuriei.

— Ascultă, Ulrich, făcu Zenaida, nu mai rîde în felul ăsta, stăpîneşte-te ; nici atîta bucurie nu e bună...

— N-are nimic, femeie — şi, rotind privirea în toate părţile şi mai ales spre maşina de gătit, ca să se asigure că nu există vreo flacără şopti : Nu ştii ce bine mă simt, diavolul a înnebunit ; mi-a dat şi bani, şi bucurie.

— Dar nu cumva ţi-a luat sănătatea ? clipi tovarăşa de viaţă a slujbaşului de odinioară.

— La ce mai e bună sănătatea, cînd omul e bucuros ? Îmi merge din ce în ce mai bine. Chiar dacă aş pierde toţi banii, încă m-aş simţi fericit.

— Ferească Dumnezeu să te simți fericit și sărac, pentru că atunci lași dracului portița deschisă și el își împlinește angajamentul ruinîndu-ne pe noi.

În clipa aceasta, înflăcărata cometă în miniatură apăru în odaie și cei doi soți deslușiră vorbele :

— Atîta vreme cît va dura angajamentul nostru, feriți-vă să pronunțați altfel decît în derîdere numele domnului...

— Bine, replică Ulrich, dar noi ne-am înțeles ca să fim fericiți și poate credința mă fericește.

— Ia seama, domnule subdirector, dumneata vorbești acum despre beatitudine, în vreme ce pactul ne obligă să-ți dăm doar bucuria.

Drăcușorul se strecură prin mașina de gătit în burlane și dispăru.

Zilele de vineri și sîmbătă se scurseră fără evenimente importante. Duminica reapăru uscată și ștearsă, ca o mînă scoasă din ghips după multă vreme. Casa era lungă, podelele acoperite cu covoare care călătoriseră grăbit din Persia pînă-n Balcani, curtea s-a prefăcut în grădină, pînă ce și cîinele cel negru a căpătat, la bătrînețe, o hăinuță de piele ca o șa de ponei.

Zenaida avea o rochie cu trenă, de care atîrnau parcă amintirile întunecate de altădată. Figura-i era neliniștită, privirea prevestitoare. Începuse să nu-i mai placă veselia lui Ulrich. Marga sta parcă într-o ramă a cărei splendoare îi scotea în evidență obrazul dezagreabil. Numai cel ce făcuse un contract cu necuratul se plimba entuziast de la un capăt pînă la celălalt al curții, răsucind între deget bastonașul terminat cu căpșorul de cîine, ai cărui ochi căutau, poate din pricină că au fost șterși, și ei, mai sticloși spre stăpînul casei, căci numai ochii de sticlă sînt cu atît mai lucioși, cu cît sînt mai șterși...

Încet, încet, se lăsa seara. Primele stele păreau niște nituri care fixau bolta cerului de construcția lumii. Ulrich începu să cugete la toate problemele pe care le părăsise din tinerețe, din pricina nevoilor vieții. Se gîndea la imen-

sitatea spațiului, la numărul extraordinar al aștrilor, întrebîndu-se cum se face că în atîtea lumi cîte cuprinde nesfîrșitul univers, tocmai pe pămînt a căutat diavolul făptura asupra căreia să-și reverse generozitatea. Nu-și putu duce ideea pînă la capăt, pentru că se auzi un zgomot. Poarta scîrțîi prelung. Își făcură apariția doamna și domnul Mustață care arătară gazdei multă deferență. Doamna avea o gușă despărțită în trei săculețe ce începură a sălta de bucurie la vederea beneficiarului uriașei moșteniri din Texas. Soțul doamnei fusese, pînă mai în urmă cu cîteva zile, șeful ierarhic al lui Ulrich. Conu Mustață, cum i se spunea la minister, aruncă o privire tare oacheșă asupra lucrurilor din juru-i ; căutătura îi era piezișă, ageră și ridicolă în același timp. Părea a spune necontenit : „Aida de! Pe mine nu mă păcăliți voi !" Avea și mustăți și Ulrich, într-o clipă de tăcere, rămase nedumerit : numele îi venea de la mustăți sau dimpotrivă ? Intrară în casă, cînd poarta se auzi din nou. De astă dată, sosi căpitanul Carabin, șeful pompierilor din oraș. Aducea cu sine o fată de optsprezece ani, al cărei foc, spunea mahalaua, nu-l putuse stinge.

— Domnul căpitan Carabin, doamna Mustață, domnul Mustață, doamna căpitan Carabin și viceversa, dacă mai vreți ! recomanda fericitul Satanei.

Oaspeții, izbiți în morgă ca într-o coajă de nucă, își clătinară o clipă miezul demnității și rămaseră pironiți ca pentru a lăsa timp ca rana ținutei sociale să se cicatrizeze, apoi se prezentară în cruciș, și în curmeziș, așezîndu-se la masa pe care Zenaida o lungise trăgîndu-i tăbliile pe șine. Familia Carabin și Mustață au fost vedetele oaspeților, prea mulți la număr și prea mărunți la situație ca să-i mai notăm, cu atît mai mult cu cît, evenimentele precipitîndu-se, nu ne putem îngădui să stăruim în amănunte. Zenaida nu-și deslipea privirile de la Ulrich care, în jacheta stil Thompson, sta cufundat într-o nepăsare totală. Nu știa sigur la ce se gîndea, dar înfășura toată situația cu o privire sceptică, neîncrezătoare. Se așeza, în sfîrșit, și el, emoționat, bucuros, dar mai ales înciudat, străbătut de un presentiment care i se răsucea în cap ca un șarpe. Domnișoara Marga, umplu paharele, iar comesenii începură să le ciocnească pentru sănătatea și fericirea moștenitorului și a

moștenitoarei, cînd Ulrich, urmărit de privirea iscoditoare a Zenaidei, ca un dirijabil prins între luminile reflectoarelor, vru să se abată din drumul ei și-și întoarse capul, dînd cu ochii de domnul Mustață, care prinsese mișcarea în capcana propriei sale priviri viclene. Bărbații se uitară față în față cîteva secunde, pînă ce fostul subaltern, aducîndu-și aminte, poate din cauza prieteniei, de o veche pismă împotriva directorului său, făcu din două degete ale mîinii drepte o pensetă care smulse fulgerător un fir din mustața musafirului, care voia să pară amuzat, înfățișînd asistenței un rîs verde, și în același timp, ca să nu coboare cu o treaptă pe scara socială, făcu gazdei niște mustrări, în care gluma și seriozitatea se încheiau aproape perfect în copcile ipocriziei. Ulrich, însă, nu se lăsă :

— Lasă, dragă, nu te supăra, ai cuvîntul meu de onoare că intenția mea este ca să-ți smulg firele din nume, și nu din mustață — și, zicînd acestea, îi mai smulse doi, trei peri, adică tocmai atîția cîți putu să apuce.

Usturimea, depășită de sentimentul demnității lovite, îl făcu pe domnul director să sară de pe scaun. Doamna Zenaida sări și ea, în vreme ce căpitanul Carabin făcea mare haz de toată întîmplarea. Ulrich deșertă un pahar cu vin, după care deschise ochii, mai bine-zis îi holbă ca și cum ar fi făcut o descoperire senzațională. Cu chiu, cu vai, i se lămuri domnului Mustață că nu trebuie să se supere pentru atîta lucru.

— Nici nu se cunoaște de unde au fost scoase firele... argumenta Zenaida, în vreme ce bărbatul ei învîrtea haotic manivela unui gramofon din vremea lui Edison.

Aparatul avea o pîlnie mare prin care se scurgea parcă lătratul unui cîine, al unui cîine care, dealtminteri, prezenta marca fabricii. Fostul subdirector chiui o dată și duse o mînă după cap, agitînd-o pe cealaltă în aer, executînd cu picioarele dantela unui dans complicat, repede și ciudat, combinat pe loc de o fantezie în care diavolul își vîrîse coada. Zenaida nu-l mai văzuse niciodată pe Ulrich într-o asemenea situație, în care începea să se deslușească, numai cu privirile bănuielii, destinul acestei mari întîmplări, pe care ea o socotise drept cea mai norocoasă din viața lor. Așa, din săritura dansului, Ulrich fu dintr-o dată în

fața doamnei Mustață, pe care o apucă — altminteri cu destulă finețe — de bărbie, o trase apoi cu violență, silind-o să joace cu el. Domnul director, dintr-un pas, îi și ajunse pe cei doi și tustrei încinseră un fel de horă al cărei ritm te lăsa să vezi că gazda devenise un magnet care comunica propria lui pandalie oricărui om pe care-l atingea. Ulrich rîdea, dădea capul pe spate, hohotea, plescăia, chiuia, lătra, mieuna, se văita și exclama în toate limbile pămîntului unica bucurie a iadului. Soții Mustață, obosiți se așezară pe scaun, dar făptura lui Ulrich căpătă virtuțile unei sfîrleze pe care o plesnește biciul nevăzut al lui Belzebuth. Oaspeții înțeleseră că se petrecea ceva nemaipomenit, vrură să-l oprească, încercară să-l convingă, să-l țină, să i se împotrivească. Bucuria, însă, era irezistibilă și valurile ei prăbușiră digurile, înlăturară obstacolele și creștea și se umfla ca o apă adîncă chemată de puterea unui flux uriaș.

Veselia și bucuria nu pot lămuri mare lucru, iar fostul subdirector Ulrich era sfîșiat de ghearele unei exuberanțe care nu încape în trupul unui singur om. Zenaida vru să se împotrivească acestei gigantice cascade, chemă ajutor, rugă, imploră și, deodată, crezu că a descoperit o idee grozavă.

— Ulrich ! strigă ea. Ai pierdut toți banii, ești sărac, sărac lipit, mai sărac decît totdeauna !

— Ei, și ? răspunse omul cu sufletul bîntuit de diavol. Redevin colegul domnului Mustață, ba nu, chiar și mai caraghios, subalternul domniei sale !

Vorble acestea au fost mai mult răcnite, ca să acopere vacarmul petrecerii, al cărei dezmodămînt începuse să se vestească. Ulrich căscase ochii cît prunele, dar în licărirea lor se vedea păienjenișul extazului. Rîsul, un rîs nestăvilit, clătina întreaga-i ființă, îi schimonosea obrazul, îi sfîrteca respirația, din ce în ce mai precipitată, mai violentă și care, pînă la urmă, s-a prefăcut într-un horcăit, într-un geamăt. Fulgerat parcă, omul care își vînduse tristețea căzu la pămînt ; membrele-i mai tresăreau în strînsoarea unui spasm reflex, în vreme ce pe figura-i, ca pe un ecran al vieții lăuntrice, slovele, trăsăturile lor exprimau o bucurie

fără margini, o văpaie a simțurilor satisfăcute, o fericire aproape dureroasă...

Căpitanul Carabin ieși în stradă, șuieră grozav și, adunîndu-se mulțimea, el strigă că vecinul lor e cuprins de nebunie. În cîteva minute apăru un doctor care, cunoscînd pesemne foarte bine gramatica sorții, începu prin a-și declina competența :

— Aduceți mai bine un preot !

Zenaida și Marga își frîngeau mîinile, în vreme ce oaspeții arătau o tristețe în care, cu ușurință, se putea descifra satisfacția că fericirea nu a poposit cu adevărat în casa prietenului lor. Părintele Balaban intră cu un pas senin, ca omul care de multe ori a asistat la neînduplecata sentință a Domnului. Se apropie de Ulrich, în vreme ce musafirii se deteră la o parte, poate cu sentimentul că prezența preotului ar putea atrage încă cine știe ce minune, aprinse o lumînare și vru să-l împărtășească. Care, însă, nu-i fu mirarea să vadă pe unul care trage să moară, dar e prea bucuros ca să mai poată suporta o slujbă destinată ultimului tablou, înainte de căderea celei mai grele cortine.

De îndată ce se aprinse lumînarea, în odaie se răspîndi o lumină atît de violentă, încît slovele cărții bisericești începură să joace ciudat, să se rostogolească haotic în fața ochilor părintelui Balaban, sortit de Dumnezeu să citească dezlegarea de viață în fața spiriduşului care, de astă dată, jubila într-o fantastică incandescență pe fitilul ce străbătea tubul de ceară. Dumnezeu și dracul se găseau, poate pentru prima dată acum, față în față și asistau amîndoi la căpătîiul unui muribund al cărui suflet aparținea irevocabil iadului.

Ulrich ridică pleoapele pentru a mai găzdui încă o dată în încăperea ochilor imaginea lumii pe care o părăsea, își aduse aminte de toate amărăciunile și bucuriile vieții și, în vreme ce privirea-i aluneca nespus de melancolic spre Zenaida și Marga, cutele feței se contopiră într-o expresie de halucinantă bucurie. Flăcăruia se scălda în baia fierbinte de ceară, mișcîndu-se într-o arcuire suprapămîntească. Se înălța și se făcea pitică și, de cîte ori preotul citea numele Domnului, se ghemuia pe vîrful de șiret, pen-

tru a se ridica, o clipă mai tîrziu, maiestuoasă şi solemnă ca o legendară mireasă a focului.

Cînd Ulrich îşi dădu duhul, învăpăiatul ambasador dispăru o clipă, izgonit din pămînteasca-i reşedinţă de ceară, se lungi pe spate şi pluti pe deasupra valurilor de semiobscuritate în care se adîncise încăperea, apoi ieşi mai uşor decît un fulg, absorbit de depărtarea fără margini a spaţiului.

A doua zi, gura mahalalei spunea că subdirectorul Ulrich a murit înnebunit de o moştenire enormă, deşi el însuşi crezuse că bucuria şi aurul le-a căpătat de la diavol în schimbul tristeţii. Dar cine poate fi sigur dacă adevărat este ceea ce văd alţii destul de obiectiv sau ceea ce, fără nici o obiectivitate, vezi şi simţi tu însuţi.

LA ŢIGĂNCI

În tramvai căldura era încinsă, năbuşitoare. Traversînd grăbit coridorul, îşi spuse : „Eşti un om cu noroc, Gavrilescule !“ Zărise un loc liber, lîngă o fereastră deschisă, la celălalt capăt al vagonului. După ce se aşeză, îşi scoase batista şi-şi şterse îndelung fruntea şi obrajii. Apoi înfăşură batista pe sub guler, în jurul gîtului, şi începu să-şi facă vînt cu pălăria de paie. Bătrînul din faţa lui îl privise tot timpul concentrat, parcă s-ar fi trudit să-şi aducă aminte unde îl mai văzuse. Pe genunchi ţinea cu mare grijă o cutie de tablă.

— E teribil de cald ! spuse el deodată. Nu s-au mai pomenit aşa călduri din 1905 !...

Gavrilescu clătină din cap, continuînd să-şi facă vînt cu pălăria :

— E cald într-adevăr, spuse. Dar cînd este omul cult, le suportă mai uşor pe toate. Colonelul Lawrence, bunăoară. Ştiţi ceva de colonelul Lawrence ?

— Nu.

— Păcat. Nici eu nu prea ştiu mare lucru. Dacă s-ar fi urcat în tramvaiul ăsta, l-aş fi întrebat. Îmi place să intru în vorbă cu oameni culţi. Tinerii aceştia, domnul meu, erau, desigur, studenţi. Studenţi eminenţi. Aşteptam cu ei în staţie şi i-am ascultat. Vorbeau despre un anume colonel Lawrence şi de aventurile lui în Arabia. Şi ce memorie ! Recitau pe dinafară pagini întregi din cartea colonelului. Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, des-

pre arşiţa care l-a întîmpinat pe el, pe colonel, undeva în Arabia, şi care l-a lovit în creştet, l-a lovit ca o sabie... Păcat că nu pot să mi-o aduc aminte cuvînt cu cuvînt. Arşiţa aceea teribilă a Arabiei l-a lovit ca o sabie. L-a lovit în creştet ca o sabie, amuţindu-l.

Taxatorul îl ascultase zîmbind, apoi îi întinse biletul. Gavrilescu îşi puse pălăria pe cap şi începu să se caute în buzunare.

— Îmi cer iertare, şopti el după cîteva clipe, neizbutind să găsească portmoneul. Niciodată nu ştiu unde-l pun.

— Nu face nimic, spuse taxatorul cu o neaşteptată voie bună. Avem timp. Că n-am ajuns încă la ţigănci...

Şi întorcîndu-se spre bătrîn, îi făcu semn cu ochiul. Bătrînul roşi şi strînse, nervos cu amîndouă mîinile, cutia de tablă. Gavrilescu întinse o bancnotă şi taxatorul începu să numere mărunţişul, zîmbind.

— E o ruşine ! şopti bătrînul cîteva clipe în urmă. E nepermis !

— Toată lumea vorbeşte... spuse Gavrilescu, reîncepînd să-şi facă vînt cu pălăria. E drept, pare o casă frumoasă, şi ce grădină !... Ce grădină !... repetă el clătinînd din cap cu admiraţie. Uitaţi-vă, că începe să se zărească, adăugă aplecîndu-se puţin, ca să vadă mai bine.

Cîţiva bărbaţi apropiară ca din întîmplare frunţile de ferestre .

— E o ruşine ! repetă bătrînul, privind sever înaintea lui. Ar trebui interzis.

— Sunt nuci bătrîni, continuă Gavrilescu, de aceea e atîta umbră şi răcoare. Am auzit că nucul începe să dea umbră abia după treizeci, patruzeci de ani. O fi adevărat ?

Dar bătrînul se prefăcu că nu aude. Gavrilescu se întoarse către unul din vecini care privise îngîndurat pe fereastră :

— Sunt nuci bătrîni de cel puţin cincizeci de ani, începu el. De aceea e atîta umbră. Pe o arşiţă ca asta, e o plăcere. Ferice de ei...

— De ele, spuse vecinul fără să-şi ridice ochii. Sunt ţigănci...

— Aşa am auzit şi eu, continuă Gavrilescu. Umblu cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămînă. Şi, vă dau cuvîn-

tul meu de onoare, nu s-a întîmplat o singură dată să nu aud vorbindu-se de ele, de țigănci. Le cunoaște cineva ? mă întreb : de unde au venit ?

— Au venit demult, spuse vecinul.

— Sunt aici de douăzeci și unu de ani, îl întrerupse cineva. Cînd am venit eu întîi și întîi în București, țigăncile astea erau tot aici. Dar grădina era mult mai mare. Nu se clădise încă liceul...

— Eu, cum vă spuneam, reîncepu Gavrilescu, trec regulat cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămînă. Pentru păcatele mele, sunt profesor de pian. Zic pentru păcatele mele, adăugă încercînd să zîmbească, pentru că n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist...

— Atunci vă cunosc, spuse deodată bătrînul, întorcînd capul. Sunteți domnul Gavrilescu, profesor de pian. Am o nepoțică și i-ați dat lecții acum cinci-șase ani. Mă tot întrebam de unde mi-e cunoscută figura dumneavoastră...

— Da, eu sunt, reluă Gavrilescu. Dau lecții de pian, umblu mult cu tramvaiul. Primăvara, cînd nu e prea cald și adie vîntul, e o plăcere. Stai la o fereastră, ca asta și din fuga tramvaiului vezi tot grădini înflorite. Cum vă spuneam, pe linia asta umblu de trei ori pe săptămînă. Și aud mereu vorbindu-se de țigănci. De multe ori mi-am pus întrebarea : „Gavrilescule, mi-am spus, să presupunem că sunt țigănci, mă rog, de unde au ele atîția bani ? O casă ca asta, un adevărat palat, cu grădini, cu nuci bătrîni, asta reprezintă milioane."

— E o rușine ! exclamă din nou bătrînul, întorcînd capul cu dezgust.

— Și mi-am mai pus și o altă întrebare, continuă Gavrilescu. Judecînd după cît cîștig eu, o sută de lei lecția, ar trebui zece mii de lecții să facă un milion. Dar vedeți că lucrurile nu sunt atît de simple. Să presupunem că aș avea douăzeci de ore pe săptămînă, tot mi-ar trebui cinci sute de săptămîni, adică aproape zece ani, și mi-ar trebui douăzeci de eleve cu douăzeci de piane. Dar problema vacanțelor de vară, cînd îmi rămîn două-trei eleve ? Dar vacanțele de Crăciun și de Paști ? Toate orele astea pierdute sunt pierdute și pentru milion. Așa că n-ar fi vorba de cinci sute de săptămîni cu douăzeci de ore, și douăzeci de

eleve cu douăzeci de piane pe săptămînă, ci mult mai mult, mult mai mult !

— E adevărat, spuse unul din vecini. În zilele noastre nu se mai învaţă la pian.

— Ah ! exclamă deodată Gavrilescu, lovindu-se cu pălăria pe frunte. Simţeam că-mi lipseşte ceva, şi nu-mi dădeam seama ce. Servieta ? Am uitat servieta cu partituri. M-am luat de vorbă cu madame Voitinovici, mătuşa Otiliei, şi-am uitat servieta... Ce ghinion !... adăugă scoţîndu-şi batista de sub guler şi băgînd-o în buzunar. Pe arşiţa asta, ia-o, Gavrilescule, înapoi cu tramvaiul pînă în strada Preoteselor... Privi deznădăjduit în jurul lui, parcă ar fi aşteptat să-l oprească cineva. Apoi se ridică brusc : Îmi pare bine de cunoştinţă, spuse, scoţîndu-şi pălăria şi înclinîndu-se uşor de mijloc.

Apoi ieşi repede pe platformă, chiar în clipa cînd se oprea tromvaiul. Coborînd, Gavrilescu regăsi arşiţa şi mirosul de asfalt topit. Traversă cu greutate strada ca să aştepte tramvaiul spre direcţia opusă. „Gavrilescu, şopti, atenţie ! că parcă-parcă ai începe să îmbătrîneşti. Te ramoleşti, îţi pierzi memoria. Repet : atenţie ! Că n-ai dreptul. La patruzeci şi nouă de ani bărbatul este în floarea vîrstei"... Dar se simţea obosit, istovit şi se lăsă să cadă pe bancă, în plin soare. Îşi scoase batista şi începu să se şteargă pe faţă. „Asta parcă îmi aduce aminte de ceva, îşi spuse, ca să-şi dea curaj. Un mic efort, Gavrilescule, un mic efort de memorie. Undeva, pe o bancă, fără un ban în buzunar. Nu era aşa de cald, dar era tot vară"... Privi în jurul lui strada pustie, casele cu obloanele trase, cu storurile lăsate, parcă ar fi fost părăsite. „Pleacă lumea la băi, îşi spuse, mîine-poimîine pleacă şi Otilia." Şi atunci îşi aminti : era la Charlottenburg ; se afla, tot ca acum, pe o bancă, în soare dar atunci era nemîncat, fără un ban în buzunar. „Cînd eşti tînăr şi eşti artist, le suporţi pe toate mai uşor", îşi spuse. Se ridică şi făcu cîţiva paşi în stradă, să vadă dacă se zăreşte tramvaiul. Umblînd, parcă arşiţa îşi pierdea din văpaie. Se întoarse şi, lipindu-se de zidul unei case, îşi şcoase pălăria şi începu să-şi facă vînt.

La vreo sută de metri în susul străzii era parcă o oază de umbră. Dintr-o grădină se revărsau, înalte, deasupra trotuarului, ramuri stufoase, compacte, de tei. Gavrilescu

le privea fascinat, şovăind. Întoarse încă o dată capul în direcţia tramvaiului, apoi porni hotărît, cu paşi mari, ţinîndu-se pe lîngă ziduri. Cînd ajunse, umbra i se păru mai puţin deasă. Dar se simţea totuşi răcoarea grădinii, şi Gavrilescu începu să respire adînc, dîndu-şi puţin capul pe spate. „Ce trebuie să fi fost acum o lună de zile, cu teii în floare", îşi spuse visător. Se apropie de poarta cu grilaj şi cercetă grădina. Pietrişul fusese udat de curînd şi se vedeau rondurile cu flori, iar în fund un bazin înconjurat cu pitici. Auzi în acea clipă tramvaiul trecînd cu un uruit uscat pe lîngă el şi întoarse capul. „Prea tîrziu ! exclamă, zîmbind. *Zu-spät !*" adăugă şi, înălţînd braţul, îi făcu semn cu pălăria multă vreme, ca în Gara de Nord, cînd, pe timpuri, Elsa pleca să petreacă o lună la familia ei, într-un sat de lîngă München.

Apoi, cuminte, fără grabă, începu să înainteze. Ajuns la staţia următoare, îşi scoase haina şi se pregăti să aştepte, cînd îl lovi deodată mirosul amărui al frunzelor de nuc strivite între degete. Întoarse capul şi privi în jurul lui. Era singur. Cît putea vedea cu ochii, trotuarul era pustiu. Nu îndrăznea să privească cerul, dar simţea deasupra capului aceeaşi lumină albă, incandescentă, orbitoare, şi simţea văpaia fierbinte a străzii lovindu-l peste gură, peste obraji. Porni atunci la drum, resemnat, cu haina sub braţ, cu pălăria trasă apăsat pe frunte. Cînd zări de departe umbra deasă a nucilor, simţi cum începe să i se bată inima şi grăbi uşor pasul. Aproape ajunsese, cînd auzi tramvaiul gemînd metalic în urma lui. Se opri şi-l salută lung cu pălăria. „Prea tîrziu ! exclamă. Prea tîrziu..."

La umbra nucilor îl întîmpină o neaşteptată, nefirească răcoare, şi Gavrilescu rămase o clipă derutat, zîmbind. Parcă s-ar fi aflat dintr-o dată într-o pădure, la munte. Începu să privească uluit, aproape cu respect, arborii înalţi, zidul de piatră acoperit cu iederă şi, pe nesimţite, îl cuprinse o infinită tristeţe. Atîţia ani trecuse cu tramvaiul prin faţa acestei grădini, fără să aibă o singură dată curiozitatea să se coboare şi s-o privească îndeaproape. Înainta încet, cu capul lăsat uşor pe spate, privind creştelele înalte ale arborilor. Şi deodată se trezi în faţa porţii, şi acolo, parcă ascunsă de mult, pîndîndu-l, îi ieşi în faţă o fată tî-

nără, frumoasă și foarte oacheșă, cu salbă și cercei mari de aur.

Apucîndu-l de braț, îl întrebă în șoaptă :

— Poftiți la țigănci ?

Îi zîmbi cu toată gura, și cu ochii, și văzîndu-l că șovăie, îl trase ușor de braț în curte. Gavrilescu o urma fascinat : dar după cîțiva pași se opri, parcă ar fi vrut să spună ceva.

— Nu vreți la țigănci ? îl întrebă din nou fata, coborînd și mai mult glasul.

Îl privi scurt, adînc, în ochi, apoi îi luă mîna și-l conduse repede către o căsuță veche, pe care anevoie ar fi putut-o bănui acolo, ascunsă între tufe mari de liliac și boz. Deschise ușa și-l împinse ușor înainte. Gavrilescu pătrunse într-o penumbră curioasă, parcă ferestrele ar fi avut geamuri albastre și verzi. Auzi, depărtat, apropiindu-se tramvaiul, și uruitul metalic i se păru atît de insuportabil, încît își duse mîna la frunte. Cînd zgomotul se pierdu, descoperi lîngă el, așezată la o masă cu picioarele scurte, cu o ceașcă cu cafea înainte, o bătrînă care-l privea curios, așteptînd parcă să se trezească.

— Ce-ți dorește inima pe ziua de azi ? îl întrebă ea. O țigancă, o grecoaică, o nemțoaică...

— Nu, o întrerupse Gavrilescu ridicînd brațul. Nu nemțoaică.

— Atunci, o țigancă, o grecoaică, o ovreică, reluă bătrîna. Trei sute de lei, adaugă.

Gavrilescu zîmbi cu gravitate.

— Trei lecții de pian ! exclamă el începînd să se caute în buzunare. Fără să mai socotim tramvaiul dus și întors.

Bătrîna sorbi din cafea și rămase pe gînduri.

— Ești muzicant ? îl întrebă ea deodată. Atunci are să-ți placă.

— Sînt artist, spuse Gavrilescu scoțînd pe rînd mai multe batiste umede dintr-un buzunar al pantalonilor și trecîndu-le metodic, una cîte una, în celălalt buzunar. Pentru păcatele mele am ajuns profesor de pian, dar idealul meu a fost, de totdeauna, arta pură. Trăiesc pentru suflet... Vă cer iertare, adăugă stînjenit, așezîndu-și pălăria pe măsuță și începînd să depună în ea obiectele pe care le sco-

tea din buzunare. Niciodată nu găsesc portmoneul cînd trebuie...

— Nu e grabă, spuse bătrîna. Avem timp. Nu e nici trei...

— Vă cer iertare dacă vă contrazic, o întrerupse Gavrilescu, dar cred că vă înşelaţi. Trebuie să fie aproape patru. La trei am terminat eu lecţia cu Otilia.

— Atunci să ştii că iar a stat ceasul, şopti bătrîna căzînd din nou pe gînduri.

— Ah, în sfîrşit ! exclamă Gavrilescu, arătîndu-i triumfător portmoneul. Era acolo unde trebuia să fie...

Numără bancnotele şi i le întinse.

— Să-l duci la bordei, spuse bătrîna ridicînd privirile.

Gavrilescu se simţi apucat de mînă şi, întorcînd speriat capul, regăsi lîngă el fata care-l ispitise în poartă. O urmă intimidat, purtînd sub braţ pălăria încărcată de obiecte.

— Să le ţii bine minte, îi spuse fata. Să nu le încurci : o ţigancă, o grecoaică, o ovreică...

Traversară grădina, trecînd prin faţa clădirii înalte cu coperişul de olane roşii, pe care o zărise Gavrilescu din stradă.

Se opri şi, privindu-l o clipă, adînc, în ochi, izbucni într-un rîs scurt, tăcut. Gavrilescu tocmai începuse să-şi transporte diferitele obiecte din pălărie în buzunare.

— Ah ! făcu el. Eu sunt artist. Dacă ar fi fost după mine, eu aş fi rămas aici, în boschetele astea, şi arătă cu pălăria spre copaci. Îmi place natura. Şi pe o arşiţă ca asta, să poţi respira aer curat, în răcoarea asta, ca la munte... Dar unde mergem ? întrebă văzînd că fata se apropie de un gard de lemn şi deschide portiţa.

— La bordei... Aşa a spus baba...

Îl apucă din nou de braţ şi-l trase după ea. Intrară într-o grădină neîngrijită, cu trandafiri şi crini pierduţi printre bălării şi tufe de măceş. Căldura începea să se simtă din nou, şi Gavrilescu şovăi, dezamăgit.

— Îmi făcusem iluzii, spuse. Venisem pentru răcoare, pentru natură...

— Aşteaptă pînă oi intra în bordei, îl întrerupse fata, arătîndu-i cu braţul o căsuţă veche, părînd pe jumătate părăginită, care se deslușea în fundul grădinii.

Gavrilescu își puse pălăria pe cap și o urmă posomorît. Dar cînd ajunse în tindă, simți că inima începe să-i bată din ce în ce mai puternic și se opri.

— Sunt emoționat, spuse, nu-mi dau seama de ce...

— Să nu bei prea multă cafea, șopti fata deschizînd ușa și împingîndu-l înăuntru.

Era o încăpere ale cărei margini nu le putea vedea, căci perdelele erau trase și în semiîntuneric paravanele se confundau cu pereții. Începu să înainteze, călcînd pe covoare din ce în ce mai groase și mai moi, ca și cum ar fi călcat pe saltele, și cu fiecare pas bătaia inimii i se accelera, pînă ce îi fu frică să mai înainteze și se opri. În acea clipă se simți deodată fericit, parcă ar fi fost din nou tînăr, și toată lumea ar fi fost a lui, și Hildegard ar fi fost de asemenea a lui.

— Hildegard ! exclamă el adresîndu-se fetei. Nu m-am mai gîndit la ea de douăzeci de ani. A fost marea mea dragoste. A fost femeia vieții mele !...

Dar, întorcînd capul, își dădu seama că fata plecase. Simți atunci în nări un parfum sfios și exotic, și odată auzi bătînd din palme și odaia începu să se lumineze într-un chip misterios, ca și cum perdelele ar fi fost trase încet, foarte încet, una după alta, lăsînd să pătrundă treptat lumina după-amiezii de vară. Dar Gavrilescu avu timp să observe că nici o perdea nu se mișcase înainte de a da cu ochii de trei fete tinere care se aflau la cîțiva metri în fața lui, bătînd ușor din palme și rîzînd.

— Așa ne-ai ales, spuse una din ele. O țigancă, o grecoaică, o evreică...

— Dar să vedem dacă ai să ne ghicești, spuse a doua.

— Să vedem dacă ai să știi care-i țiganca, adăugă a treia.

Gavrilescu lăsase să-i cadă pălăria de paie și le privea fix, împietrit, ca și cum nu le-ar fi văzut, ca și cum ar fi privit altceva, dincolo de ele, dincolo de paravane.

— Mi-e sete ! șopti el deodată și-și duse mîna la gît.

— Ți-a trimis baba cafea, spuse una din fete.

Dispăru după un paravan și se întoarse cu o tavă rotundă de lemn, pe care se aflau o ceașcă cu cafea și un ibric. Gavrilescu apucă ceașca și o dădu peste cap, apoi i-o întinse zîmbind.

— Mi-e teribil de sete, şopti.

— Asta o să fie fierbinte, că e din ibric, spuse fata umplîndu-i ceaşca. S-o bei încet...

Gavrilescu încercă să soarbă, dar cafeaua era atît de fierbinte, încît îşi fripse buzele, şi atunci aşeză descurajat ceaşca pe tavă.

— Mi-e sete ! repetă el. Dacă aş putea să beau puţină apă.

Celelalte două fete dispărură după paravan şi se întoarseră repede cu două tăvi pline.

— Ţi-a trimis baba dulceaţă, spuse una din ele.

— Dulceaţă de trandafiri şi şerbet, adăugă cealaltă.

Dar Gavrilescu zări cana plină cu apă şi, deşi văzuse alături paharul gros de sticlă verde, brumată, apucă, cu amîndouă mîinile, cana şi o duse la gură. Bău îndelung, gîlgîind, dîndu-şi capul pe spate. Apoi oftă, aşeză cana pe tavă şi scoase din buzunar una din batiste.

— Domnişoarelor, strigă el începînd să se şteargă pe frunte, tare mi-a fost sete ! Auzisem de unul, colonelul Lawrence...

Fetele se priviră între ele cu înţeles, apoi izbucniră toate în rîs. Rîdeau de astă dată din toată inima şi din ce în ce mai tare. La început Gavrilescu le privi mirat, apoi faţa i se lumină de un mare zîmbet, şi în cele din urmă începu şi el să rîdă. Şe şterse îndelung cu batista.

— Dacă-mi daţi voie să pun şi eu o întrebare, vorbi el tîrziu : aş fi curios să ştiu ce v-a apucat.

— Rîdeam că ne-ai spus domnişoare, vorbi una din ele. Şi aici suntem la ţigănci...

— Nu e adevărat ! o întrerupse alta. Nu te lua după ea, că vrea să te păcălească. Rîdeam că te-ai încurcat şi-ai băut din cană în loc să bei din pahar. Dacă ai fi băut din pahar...

— N-o asculta ! o întrerupse a treia. Vrea să te păcălească. Să-ţi spun eu care e adevărul ; rîdem că ţi-a fost frică.

— Nu e adevărat ! Nu e adevărat ! izbucniră celelalte două. Vrea să te încerce, să vadă dacă ţi-a fost frică...

— I-a fost frică ! I-a fost frică ! repetă a treia.

Gavrilescu făcu un pas înainte şi înălţă solemn braţul :

— Domnișoarelor ! strigă el jignit. Văd că nu știți cu cine aveți de-a face. Eu nu sunt un oarecine. Eu sunt Gavrilescu, artist. Și înainte de a fi ajuns, pentru păcatele mele, un biet profesor de pian, eu am trăit un vis de poet. Domnișoarelor, exclamă patetic, după o pauză, la douăzeci de ani eu am cunoscut, m-am îndrăgostit și am iubit pe Hildegard !

Una din fete îi apropie un fotoliu, și Gavrilescu se așează suspinînd adînc.

— Ah ! începu el după o lungă tăcere. De ce mi-ați adus aminte de tragedia vieții mele ? Pentru că, ați înțeles, Hildegard n-a devenit niciodată soția mea. S-a întîmplat ceva, s-a întîmplat ceva teribil...

Fata îi întinse ceașca cu cafea, și Gavrilescu începu să soarbă gînditor.

— S-a întîmplat ceva teribil, reluă el tîrziu. Dar ce ? Ce s-a putut întîmpla ? E curios că nu-mi aduc aminte. E adevărat, nu m-am mai gîndit la Hildegard de foarte mulți ani. Mă învățasem cu ideea. Îmi spuneam : „Gavrilescu, ce-a fost, a fost !“ Așa sînt artiștii, fără noroc. Și deodată, adineauri, intrînd aici la voi, mi-am adus aminte că am cunoscut și eu o pasiune nobilă, mi-am adus aminte că am iubit-o pe Hildegard !...

Fetele se priviră între ele și începură să bată din palme.

— Tot eu am avut dreptate, spuse a treia fată. I-a fost frică.

— Da, încuviințară celelalte. Ai avut dreptate : i-a fost frică...

Gavrilescu ridică ochii și le privi lung, melancolic.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți...

— Ți-e frică, rosti provocator una din fete, făcînd un pas spre el. Ți-a fost frică de cum ai intrat...

— De aceea ți-a fost atît de sete, vorbi a doua.

— Și de atunci, schimbi mereu vorba, adăugă cealaltă. Tu ne-ai ales, dar ți-e frică să ne ghicești.

— Tot nu înțeleg, încercă Gavrilescu să se apere.

— Trebuia să ne ghicești de la început, continuă a treia fată. Să ghicești care-i țiganca, care-i grecoaica, care-i ovreica...

— Încearcă acum, dacă zici că nu ți-e frică, reluă cea dintîi. Ghicește. Care-i țiganca ?

— Care-i ţiganca ? Care-i ţiganca ? auzi Gavrilescu, ca un ecou, vocile celorlalte.

Zîmbi şi le măsură din nou cu privirile.

— Asta-mi place, începu el, simţindu-se deodată bine dispus. Va să zică, dacă aţi aflat că sunt artist, voi credeţi că trăiesc în nori, că habar n-am cum arată o ţigancă...

— Nu schimba iar vorba, îl întrerupse una din fete. Ghiceşte-ne !

— Va să zică, reluă Gavrilescu cu încăpăţînare, voi credeţi că n-am nici atîta imaginaţie, încît să ghicesc cum arată o ţigancă, mai ales cînd e tînără, frumoasă şi goală...

Căci, firește, le ghicise de cum dăduse cu ochii de ele. Cea care făcuse un pas spre el, pe de-a-ntregul goală, foarte neagră, cu părul şi ochii negri, era fără îndoială ţigancă. A doua, şi ea goală, dar acoperită cu un voal verde-pal, avea un trup nefiresc de alb şi strălucitor ca sideful, iar în picioare purta papuci aurii. Asta nu putea fi decît grecoaica. A treia, fără îndoială, era ovreica : avea o fustă lungă de catifea vişinie, care-i strîngea trupul pînă la mijloc, lăsîndu-i pieptul şi umerii goi, iar părul bogat, roşu-aprins, era adunat şi împletit savant în creştetul capului.

— Ghiceşte-ne ! Care-i ţiganca ? Care-i ţiganca ? strigară toate trei.

Gavrilescu se ridică din fotoliu şi, întinzînd braţul spre fata goală şi tuciurie din faţa lui, rosti solemn :

— Pentru că sunt artist, primesc să fiu pus la încercare, chiar la această încercare copilărească, şi răspund : Tu eşti ţiganca !

În clipa următoare, se simţi prins de mîini, şi fetele începură să-l învîrtească în cerc, strigînd şi şuierînd, şi parcă vocile veneau de foarte departe.

— N-ai ghicit ! N-ai ghicit ! auzi el ca prin vis.

Încercă să se oprească, să se smulgă din mîinile acelea care-l învîrteau în iureş, ca într-o horă de iele, dar îi fu peste putinţă să se desprindă. Simţea în nări dogoarea trupurilor tinere şi parfumul acela exotic, depărtat, şi auzea în el, dar şi în afara lui, pe covor, picioarele fetelor dănţuind. Simţea de asemenea că hora îl poartă uşor printre fotolii şi paravane, către fundul încăperii, dar după cîtva timp renunţă să se mai împotrivească şi nu-şi mai dădu seama de nimic.

Trezindu-se, dădu cu ochii de fata oacheșă și goală îngenuncheată pe covor, în fața divanului, și se ridică în capul oaselor.

— Am dormit mult ? o întrebă.

— Nici n-ai apucat să dormi, îl liniști fata. Doar ce-ai ațipit.

— Dar ce Dumnezeu mi-ați făcut ? întrebă el ducîndu-și mîna la frunte. Mă simt cam amețit.

Privi cu mirare în jurul lui. Parcă nu mai era aceeași încăpere, și totuși recunoștea, așezate asimetric printre fotolii, divane sau oglinzi, paravanele care-l impresionaseră de cum intrase. Nu-și putea da socoteala cum erau alcătuite. Unele foarte înalte, aproape atingînd tavanul, s-ar fi confundat cu pereții dacă, pe alocuri, nu s-ar fi întins, prin unghiuri ascuțite, pînă la mijlocul odăii. Altele, misterios luminate, păreau a fi ferestre, pe jumătate acoperite cu perdele, deschizîndu-se spre coridoare interioare. Alte paravane, multicolor și curios pictate, sau acoperite cu șaluri, și broderii care cădeau în falduri pe covoare, confundîndu-se cu ele, alcătuiau, s-ar fi spus, prin felul cum erau așezate, alcovuri de diferite forme și mărimi. Dar i-a fost de ajuns să-și oprească doar cîteva clipe privirile asupra unui asemenea alcov, ca să înțeleagă că era o iluzie, că de fapt ceea ce vedea el erau două sau trei paravane separate care-și împreunau imaginile într-o mare oglindă cu ape verzi-aurii. În clipa cînd își dădu seama de iluzie, Gavrilescu simți că odaia începe să se învîrtească în jurul lui și-și duse din nou mîna la frunte.

— Ce Dumnezeu mi-ați făcut ? repetă el.

— Nu m-ai ghicit, șopti fata cu un zîmbet întristat. Și totuși ți-am făcut semn cu ochiul că nu eu sînt țiganca. Eu sînt grecoaica.

— Grecia ! exclamă Gavrilescu, ridicîndu-se brusc în picioare. Grecia eternă !...

Parcă oboseala i-ar fi pierit ca prin farmec. Își auzea bătăile inimii accelerîndu-i-se, o nemaipomenită beatitudine i se risipi ca un fior cald în tot trupul.

— Cînd eram în dragoste cu Hildegard, continuă exaltat, nu visam decît la asta, să facem împreună o călătorie în Grecia.

— Ai fost un prost, îl întrerupse fata. Nu trebuia să visezi, trebuia s-o iubeşti...

— Aveam douăzeci de ani şi ea nu împlinise încă optsprezece. Era frumoasă. Eram amîndoi frumoşi, ădăugă.

În acea clipă îşi dădu seama că era îmbrăcat într-un costum ciudat : avea pantaloni largi, asemenea şalvarilor, şi o tunică scurtă de mătase galben-aurie. Se privi mirat în oglindă, parcă i-ar fi fost greu să se recunoască.

— Visasem să mergem în Grecia, reluă el tîrziu cu un glas mai potolit. Nu, era mai mult decît un vis, era ceva care începuse să fie real, căci hotărîsem să plecăm în Grecia foarte curînd după nuntă. Şi atunci s-a întîmplat ceva. Dar ce Dumnezeu s-a întîmplat ? Se întrebă după o pauză, ducîndu-şi mîinile la tîmple. Era tot aşa, o zi caldă ca asta, o zi teribilă de vară. Am văzut o bancă şi m-am îndreptat spre ea, şi atunci am simţit arşiţa lovindu-mă în creştet, lovindu-mă ca o sabie în creştetul capului... Nu, asta e povestea colonelului Lawrence, asta am aflat-o azi de la studenţi, aşteptînd tramvaiul. Ah ! dacă aş avea un pian, exclamă el deznădăjduit.

Fata se înălţă sprintenă de pe covor şi, apucîndu-l de mînă, îi şopti :

— Haide cu mine !...

Îl trase repede după ea printre paravane şi oglinzi şi, după cîtva timp, grăbi într-atît pasul, încît Gavrilescu simţi curînd că aleargă şi vru să se oprească o clipă, să-şi tragă răsuflarea, dar fata nu-l lăsă.

— E tîrziu, şopti ea din fugă, şi iarăşi i se păru că vocea e ca un şuierat care îl ajunge de foarte departe.

Dar de data asta nu ameţi, deşi trebui să ocolească, în fugă, nenumărate divane şi perne moi şi cufere, şi lădiţe acoperite cu covoare, şi oglinzi mari şi mărunte, tăiate uneori în forme ciudate, care apăreau din senin în faţa lor, parcă atunci ar fi fost aşezate pe covor. Pe neaşteptate, ieşind dintr-un fel de coridor alcătuit din două rînduri de paravane, pătrunseră într-o încăpere largă şi însorită. Acolo, rezemate de pian, îl aşteptau celelalte două fete.

— Ce-aţi întîrziat atît ? îi întrebă cea cu părul roşu. S-a răcit cafeaua.

Gavrilescu își trase răsuflarea și, făcînd un pas spre ea, ridică amîndouă brațele în sus, ca și cum ar fi vrut să se apere :

— Ah, nu, spuse, eu nu mai beau ! Am băut destulă cafea. Eu, domnișoarelor, deși fire de artist, duc o viață regulată. Nu-mi place să-mi pierd timpul prin cafenele.

Dar ca și cum nu l-ar fi auzit, fata se întoarse spre grecoaică :

— De ce-ați întîrziat atît ? întrebă ea din nou.

— Și-a adus aminte de Hildegard.

— Nu trebuia să-l lași, vorbi a treia fată.

— Pardon, dați-mi voie, interveni Gavrilescu apropiindu-se de pian. Aceasta e o chestiune strict personală. Nu mă poate nimeni împiedica. A fost tragedia vieții mele.

— Acum iar o să întîrzie, spuse fata cu părul roșu. S-a încurcat din nou.

— Dați-mi voie ! izbucni Gavrilescu. Nu m-am încurcat deloc. A fost tragedia vieții mele. Mi-am adus aminte de ea cum am intrat aici. Ascultați ! exclamă apropiindu-se de pian. O să vă cînt ceva și o să înțelegeți.

— Nu trebuia să-l lași, auzi el pe cele două fete șoptind. Acum n-o să ne mai ghicească niciodată...

Gavrilescu rămase cîteva clipe concentrat, apoi își plecă umerii deasupra clapelor și-și pregăti mîinile, ca și cum ar fi fost gata să atace cu brio.

— Mi-am adus aminte ! exclamă el deodată. Știu ce s-a întîmplat !

Se ridică nervos de pe scaun și începu să se plimbe cu privirile plecate în covor.

— Acum știu, repetă el de mai multe ori, în șoaptă. Era tot așa ca acum, într-o vară. Hildegard plecase cu familia ei la Königsberg. Era teribil de cald. Locuiam în Charlottenburg și ieșisem să mă plimb pe sub arbori. Erau arbori înalți, bătrîni, cu umbră deasă. Și era pustiu. Era prea cald. Nu îndrăznea nimeni să iasă din casă. Și acolo, sub arbori, am zărit o fată tînără, care plîngea cu hohote, plîngea cu obrazul ascuns în mîini. Și m-a mirat mult, căci își scosese pantofii și-și rezema picioarele pe o mică valiză, așezată înaintea ei, pe pietriș... „Gavrilescule, mi-am spus, iată o ființă nefericită." De unde să bănuiesc

eu... Se opri din mers și se întoarse brusc către fete : Domnișoarelor, exclamă patetic, eram tînăr, eram frumos și aveam un suflet de artist ! O fată abandonată îmi rupea inima. Am stat cu ea de vorbă, am încercat s-o consolez. Așa a început tragedia vieții mele.

— Și acum ce-i de făcut ? întrebă fata cu părul roșu, adresîndu-se celorlalte.

— Să mai așteptăm, să vedem ce ne spune baba, vorbi grecoaica.

— Dacă mai așteptăm, n-are să ne ghicească niciodată, spuse a treia fată.

— Da, tragedia vieții mele... continuă Gavrilescu. O chema Elsa... Dar m-am resemnat. Mi-am spus : „Gavrilescule, așa a fost să fie. Ceasul rău ! Așa sînt artiștii, fără noroc"...

— Vedeți ? vorbi din nou fata cu părul roșu. Acum iar se încurcă, și n-o să mai știe cum să iasă.

— Ah, destinul ! exclamă Gavrilescu, ridicînd amîndouă brațele în aer și întorcîndu-se spre grecoaică.

Fata îl privea zîmbind, cu brațele împreunate la spate.

— Grecia eternă ! exclamă el. N-am mai apucat să te văd.

— Lasă asta ! Lasă asta ! strigară celelalte două fete apropiindu-se de el. Adu-ți aminte cum ne-ai ales !...

— O țigancă, o grecoaică, o ovreică, spuse grecoaica privindu-l cu înțeles, adînc, în ochi. Așa ai vrut, așa ne-ai ales...

— Ghicește-ne, strigă fata cu părul roșu, și ai să vezi cît are să fie de frumos !

— Care-i țiganca ? Care-i țiganca ? întrebară toate trei deodată, înconjurîndu-l.

Gavrilescu se retrase repede și se rezemă de pian.

— Va să zică, începu el după o pauză, așa-i povestea aici pe la voi. Artist sau muritor de rînd, voi o țineți una și bună : să vă ghicesc țiganca. Și de ce mă rog ? Cine a dat ordin ?

— Asta-i jocul nostru, aici la țigănci, spuse grecoaica, încearcă și ghicește. N-are să-ți pară rău.

— Dar mie nu mi-e capul la joc, continuă Gavrilescu cu fervoare. Eu mi-am adus aminte de tragedia vieții mele. Căci, vedeți, acum înțeleg foarte bine : dacă în seara aceea, la Charlottenburg, n-aș fi intrat cu Elsa într-o berărie... Sau, chiar dacă aș fi intrat, dar dacă aș fi avut bani cu mine și aș fi putut plăti eu consumația, viața mea ar fi fost alta. Dar s-a întîmplat că n-aveam bani, și a plătit Elsa. Și a doua zi am umblat peste tot, să caut cîteva mărci să-mi plătesc datoria. Dar n-am găsit. Toți prietenii, toate cunoștințele erau plecate în vacanță. Era vară, era teribil de cald...

— Iar îi e frică, șopti fata cu părul roșu, plecîndu-și privirile în covor.

— Ascultați, că nu v-am spus tot ! strigă patetic Gavrilescu. Trei zile n-am găsit bani, și mă duceam în fiecare seară s-o văd pe Elsa, la gazda ei : să mă scuz că nu găsisem bani. Și pe urmă mergeam amîndoi la berărie. Dacă măcar m-aș fi ținut tare și n-aș fi primit să merg cu ea la berărie ! Dar, ce vreți ? Mi-era foame. Eram tînăr, eram frumos, Hildegard era plecată la băi, și mi-era foame. Vă spun drept, erau zile cînd mă culcam nemîncat. Viață de artist...

— Și acum ce-i de făcut ? îl întrebară fetele. Căci trece timpul, trece timpul.

— Acum ? exclamă Gavrilescu ridicînd din nou brațele. Acum e bine și cald, și-mi place la voi, că sînteți tinere și frumoase, și stați aici, în fața mea, gata să mă serviți cu dulceață și cafea. Dar nu mai mi-e sete. Acum mă simt bine, mă simt perfect. Și-mi spun : Gavrilescule, fetele astea așteaptă ceva de la tine. Fă-le plăcerea. Dacă vor să le ghicești, ghicește-le. Dar atenție ! Atenție, Gavrilescule, că dacă iar greșești, te prind în hora lor și nu te mai deștepți pînă la ziuă"...

Ocoli zîmbind pianul în așa fel încît să-l aibă pavăză între el și fete.

— Va să zică, voi vreți să vă spun care-i țiganca. Ei bine, am să vă spun...

Fetele se aliniară emoționate, fără să scoată un cuvînt, privindu-l în ochi.

— Am să vă spun, reluă el după o pauză.

Apoi întinse brusc, melodramatic brațul către fata acoperită cu voalul verde-pal și așteptă. Fetele împietriră, ca și cum nu le-ar fi venit să creadă.

— Ce are ? întrebă tîrziu cea cu părul roșu. De ce nu poate să ghicească ?

— I s-a întîmplat ceva, spuse grecoaica. Și-a adus aminte de ceva și s-a pierdut, s-a rătăcit în trecut.

Fata pe care el o socotise țigancă înaintă cîțiva pași, luă tava cu cafele și, trecînd prin fața pianului, șopti, zîmbind întristată :

— Eu sunt ovreica...

Apoi dispăru tăcută după un paravan.

— Ah ! exclamă Gavrilescu lovindu-se cu palma pe frunte. Ar fi trebuit să înțeleg. Avea ceva în ochi care venea de foarte departe. Și avea un voal prin care se întrezărea tot, dar exista totuși un voal. Era ca în *Vechiul Testament*...

Brusc, fata cu părul roșu izbucni în rîs.

— Nu ne-a ghicit boierul ! strigă. N-a ghicit care-i țiganca...

Își trecu mîna prin păr și, scuturîndu-se de cîteva ori, pletele îi căzură roșii, aprinse pe umeri. Începu să dănțuiască învîrtindu-se încet, în cerc, bătînd din palme și cîntînd.

— Spune, grecoaico, cum ar fi fost ? strigă ea scuturîndu-și pletele.

— Dacă ai fi ghicit-o, ar fi fost foarte frumos, șopti grecoaica. Ți-am fi cîntat și ți-am fi dănțuit și te-am fi plimbat prin toate odăile. Ar fi fost foarte frumos.

— Ar fi fost foarte frumos, repetă Gavrilescu cu un zîmbet trist.

— Spune-i, grecoaico ! strigă țiganca oprindu-se în fața lor, dar continuînd să bată ritmic din palme și lovind tot mai puternic cu piciorul gol pe covor.

Grecoaica se furișă aproape de el și începu să-i spună. Vorbea repede, în șoaptă, clătinînd uneori din cap sau trecîndu-și degetele peste gură, dar Gavrilescu nu izbutea s-o înțeleagă. O asculta zîmbind, cu privirile pierdute, șoptind la răstimpuri : „Ar fi fost frumos !"... Auzea tot mai puternic piciorul țigăncii lovind în covor cu un sunet surd,

subpămîntean, pînă ce ritmul acela necunoscut şi sălbatic i se păru peste putinţă de suportat, şi atunci, cu un efort, se repezi la pian şi începu să cînte.

— Acum spune-i şi tu, ţiganco ! strigă grecoaica.

O auzi cum se apropie, ca şi cum ar fi dănţuit pe o tobă uriaşă de bronz, şi cîteva clipe în urmă îi simţi în spate respiraţia fierbinte. Gavrilescu se plecă mai mult asupra pianului şi-şi repezi mîinile cu toată puterea, aproape cu furie, parcă ar fi vrut să răscolească clapele, să le smulgă şi să-şi facă loc, cu unghiile, în pîntecul pianului şi apoi mai departe, mai adînc.

Nu se mai gîndea la nimic, furat de melodiile noi, necunoscute pe care le asculta parcă pentru întîia oară, deşi îi veneau una după alta în minte, ca şi cum şi le-ar fi amintit după foarte multă vreme. Tîrziu se opri, şi atunci îşi dădu seama să rămăsese singur şi că în odaie se făcuse aproape întuneric.

— Unde sunteţi ? strigă el, ridicîndu-se speriat de pe scaun.

Şovăi cîteva clipe, apoi se îndreptă spre paravanul după care dispăruse ovreica.

— Unde v-aţi ascuns ? strigă din nou.

Încet, călcînd în vîrful picioarelor, ca şi cum ar fi vrut să le surprindă, se furişă după paravan. Aici s-ar fi spus că începe o altă odaie care părea că se prelungeşte într-un coridor întortocheat. Era o odaie curios alcătuită, cu tavanul scund şi neregulat, cu pereţii uşor ondulaţi dispărînd şi reapărînd din întuneric. Gavrilescu făcu cîţiva paşi la întîmplare, apoi se opri să asculte. I se păru că, chiar în acea clipă, auzise foşnete şi paşi repezi trecînd foarte aproape de el, pe covor.

— Unde sunteţi ? strigă.

Îşi ascultă ecoul, încercînd să pătrundă cu privirile prin întuneric. I se păru că le zăreşte pe toate trei pitite într-un unghi al coridorului şi porni într-acolo, cu braţele întinse înaintea lui, bîjbîind. Dar după cîtva timp îşi dădu seama că apucase într-o direcţie greşită, căci descoperi coridorul cotind departe, la cîţiva metri pe mîna stîngă, şi se opri din nou.

— Degeaba v-ascundeţi, că tot am să vă găsesc ! strigă el. Mai bine arătaţi-vă de bunăvoie !...

Apoi ascultă încordat, cu ochii ţintă asupra coridorului. Nu se mai auzea nimic. Dar parcă aici începea să se simtă căldura, şi hotărî să se întoarcă să le aştepte cîntînd la pian. Îşi aducea foarte bine aminte direcţia din care venise şi ştia că nu făcuse mai mult de douăzeci-treizeci de paşi. Întinse braţele şi înaintă încet, cu prudenţă. Dar după cîţiva paşi dădu cu mîinile de un paravan şi se trase îndărăt speriat. Ştia bine că, puţine clipe în urmă, paravanul nu fusese acolo.

— Ce v-a apucat ? strigă. Daţi-mi drumul !,..

I se păru că aude iarăşi rîsete înăbuşite şi foşnete, şi atunci prinse curaj.

— Poate credeţi că mi-e frică, începu el după o scurtă pauză, silindu-se să pară cît mai bine dispus. Daţi-mi voie, daţi-mi voie !... adăugă grăbit, ca şi cum s-ar fi aşteptat să fie întrerupt. Dacă am acceptat să mă joc cu voi de-a v-aţi ascunselea, am făcut-o pentru că mi-a fost milă de voi. Asta e adevărul : mi-a fost milă de voi. V-am văzut de la început, copile nevinovate, închise aici, într-un bordei, la ţigănci, şi mi-am spus : „Gavrilescule, fetele astea vor să-ţi facă o farsă. Prefă-te că te laşi păcălit. Lasă-le să creadă că nu ştii să ghiceşti care-i ţiganca. Aşa e jocul"... Aşa e jocul ! strigă el cît putu mai tare. Şi-acum, că ne-am jucat destul, ieşiţi la lumină.

Ascultă, zîmbind, cu mîna dreaptă rezemîndu-se de paravan. În acea clipă auzi paşi fugărindu-se în întunerec, foarte aproape de el. Se întoarse brusc şi întinse braţele înaintea lui.

— Să vedem care eşti ? spuse. Să vedem pe cine am pus mîna. Oare am pus mîna pe ţigancă ?

Dar după ce-şi roti aşa, multă vreme, braţele în neştire, se opri să asculte, şi de data aceasta nu mai ajungea la el, de nicăieri, nici cel mai mic zgomot.

— Nu-i nimic, spuse ca şi cum ar fi ştiut că fetele se găsesc la cîţiva paşi de el, ascunse în întuneric. Mai aşteptăm. Văd că nu ştiţi încă cu cine aveţi de-a face. Mai tîrziu o să vă pară rău. Aş fi putut să vă învăţ să cîntaţi la pian. V-aţi fi îmbogăţit cultura muzicală. V-aş fi explicat

Liedurile lui Schumann. Ce frumuseţe ! exclamă el cu fervoare. Ce muzică divină !

Simţi din nou căldura, parcă mai puternică ca niciodată, şi începu să se şteargă pe obraz cu mîneca tunicii. Apoi, descurajat, porni spre stînga, pipăind necontenit paravanul. Se oprea la răstimpuri şi asculta, apoi pornea iar, grăbind pasul.

— Cine m-a pus să-mi pun mintea cu nişte copile ? izbucni deodată, cuprins brusc de furie. Pardon ! Am spus copile din gentilețe. Voi sunteţi altceva. Ştiţi voi bine ce sunteţi. Sunteţi ţigănci. Fără nici o cultură. Analfabete. Care din voi ştie unde se află Arabia ? Care din voi a auzit de colonelul Lawrence ?

Paravanul părea că nu se mai sfîrşeşte, şi cu cît înainta, cu atît clădura devenea mai insuportabilă. Îşi scoase tunica şi, după ce-şi şterse furios faţa şi grumazul, o puse pe umărul gol, ca un prosop, şi bîjbîi din nou, cu braţul să regăsească paravanul. Dar de data aceasta întîlni un perete neted şi răcoros şi se lipi de el, întinzînd amîndouă braţele. Rămase multă vreme lipit de perete, respirînd adînc. Apoi începu să se mişte încet, fără să se dezlipească de perete, tîrîndu-se de-a lungul lui. Cîtva timp în urmă descoperi că-şi pierduse tunica, şi pentru că transpira mereu, se opri, îşi scoase şalvarii şi începu să se şteargă pe faţă şi pe tot corpul. În acea clipă i se păru că-l atinge ceva pe umăr ; cu un ţipăt scurt, sări speriat în lături.

— Daţi-mi drumul ! strigă. V-am spus să-mi daţi drumul !...

Din nou cineva, ceva, o fiinţă sau un obiect cu neputinţă de precizat, îl atinse pe faţă, pe umeri, şi atunci începu să se apere învîrtind orbeşte şalvarii deasupra capului. Îi era din ce în ce mai cald, simţea broboanele de sudoare prelingîndu-i-se pe obraji, şi gîfîia. Într-o smucitură prea bruscă, şalvarii îi scăpară din mînă şi dispărură undeva, departe, în întuneric. Gavrilescu rămase o clipă cu braţul ridicat, strîngîndu-şi spasmodic pumnul, ca şi cum ar fi sperat să descopere, de la o clipă la alta, că se înşelase, că şalvarii erau încă în puterea lui. Se simţi deo-

dată gol și se făcu mic, lăsîndu-se pe vine, proptindu-și mîinile pe covor și plecîndu-și fruntea, parcă ar fi fost gata s-o ia la goană.

Începu să înainteze pipăind cu palmele covorul în jurul lui, tot sperînd că și-ar putea găsi șalvarii. Descoperea la răstimpuri obiecte pe care îi era greu să le identifice, unele semănau la început cu o lădiță, dar se dovedeau a fi, pipăite, mai bine, dovleci uriași înveliți în broboade, altele care păreau la început perne sau suluri de divan, deveneau, corect pipăite, mingii, umbrele vechi umplute cu tărîțe, coșuri de rufe pline cu jurnale, dar nu apuca să hotărască ce-ar fi putut fi, pentru că descoperea necontenit alte obiecte în fața lui și începea să le pipăie. Uneori îi ieșeau în față mobile mari, și Gavrilescu le ocolea prudent, căci nu le cunoștea formele și-i era teamă să nu le răstoarne.

Nu-și dădea seama de cînd umbla așa, în genunchi sau tîrîndu-se pe pîntec în întuneric. Renunțase la speranța că și-ar mai putea găsi șalvarii. Ceea ce îl supăra tot mai mult era căldura. Parcă ar fi umblat în podul unei case acoperite cu tablă, într-o după-amiază de mare arșiță. Simțea în nări aerul încins și obiectele deveneau parcă tot mai calde. Trupul tot îi era leoarcă și trebuia să se oprească la răstimpuri ca să se odihnească. Se întindea atunci cît putea mai mult, depărtîndu-și picioarele și mîinile în cruce, lipindu-și obrazul de covor, respirînd adînc și agitat, gîfîind.

Odată i se păru că ațipise și-l trezi o adiere neașteptată, ca și cum s-ar fi deschis undeva o fereastră, lăsînd să pătrundă răcoarea nopții. Dar înțelese repede că era altceva, ceva care nu semăna cu nimic cunoscut, și o clipă rămase încremenit, simțind cum i se răcește sudoarea pe spate. Nu-și putea aduce aminte ce s-a întîmplat după aceea. S-a speriat de strigătul pe care-l scosese și s-a trezit alergînd nebunește în întuneric, lovindu-se de paravan, răsturnînd, oglinzi și tot felul de obiecte mărunte așezate curios pe covor, alunecînd adesea și căzînd, dar ridicîndu-se repede și pornind-o din nou la fugă. Se surprinse sărind peste lădițe și ocolind oglinzile și paravanele, și

atunci își dădu seama că pătrunsese într-o zonă de semiîntuneric, în care începeau să se distingă contururile. În fundul coridorului, neobișnuit de sus în perete, părea că se deschide o fereastră, prin care se revărsa lumina amurgului de vară. Cînd intră în coridor, căldura ajunse insuportabilă. Trebui să se oprească, să-și poată trage răsuflarea, și cu dosul palmei își culegea sudoarea de pe frunte, de pe obraji. Își auzea inima bătîndu-i-se să se spargă.

Înainte de a ajunge în dreptul ferestrei, se opri din nou, speriat. Ajungeau pînă la el voci, și rîsete, și zgomot de scaune trase pe parchet, parcă un întreg grup s-ar fi ridicat de la masă și s-ar fi îndreptat spre el. În acea clipă se văzu gol, mai slab decît se știa, cu oasele ieșindu-i prin piele, și totuși cu pîntecul umflat și căzut, așa cum nu se mai văzuse vreodată. Nu mai avea timp să fugă înapoi. Apucă la întîmplare o draperie și începu să tragă. Simți că draperia e gata să cedeze și, proptindu-se cu picioarele în perete, se lăsă cu toată greutatea pe spate. Dar atunci se întîmplă ceva neașteptat. Începu să simtă că draperia îl trage, cu o putere crescîndă, spre ea, astfel că puține clipe în urmă se trezi lipit de perete, și deși încercă să se desprindă lăsînd draperia din mîini, nu reuși, și foarte curînd se simți înfășurat, strîns din toate părțile ca și cum ar fi fost legat și împins într-un sac. Era din nou întuneric și foarte cald, și Gavrilescu înțelese că nu va putea rezista mult, se va sufoca. Încercă să țipe, dar gîtlejul îi era uscat, lemnos, și sunetele păreau înecate în pîslă.

Auzi un glas care i se păru cunoscut.

— Ia spune, boierule, ia mai spune.

— Ce să vă mai spun ? șopti el. V-am spus tot. Asta a fost tot. Am venit cu Elsa la București. Eram săraci amîndoi. Am început să dau lecții de pian...

Ridică puțin capul de pe pernă și dădu cu ochii de babă. Ședea la măsuță cu ibricul de cafea în mînă, gata să umple din nou ceștile.

— Nu, mulțumesc, eu nu mai beau ! spuse ridicînd brațul. Am băut destulă cafea. Mi-e teamă că n-am să mai dorm la noapte.

Baba își umplu ceașca, apoi puse ibricul pe un colț al măsuței.

— Ia mai spune, stărui ea. Ce-ai mai făcut ? Ce s-a mai întîmplat.

Gavrilescu rămase multă vreme pe gînduri, făcîndu-şi vînt cu pălăria.

— Apoi am început să ne jucăm de-a v-aţi ascunselea, vorbi deodată cu un glas puţin schimbat, puţin sever. Firește, ele nu ştiau cu cine au de-a face. Eu sunt un om serios, sunt artist, profesor de pian. Eu venisem aici din simplă curiozitate. Mă interesează lucrurile noi, necunoscute. Mi-am spus : „Gavrilescule, iată o ocazie să-ţi îmbogăţeşti cunoştinţele". N-am ştiut că e vorba de jocuri naive, copilăreşti. Vă închipuiţi m-am văzut deodată gol, şi auzeam voci, eram sigur că dintr-un moment în altul... Înţelegi ce vreau să spun...

Baba clătină din cap şi sorbi pe îndelete din cafea.

— Ce ţi-am mai căutat pălăria, vorbi ea. Au răscolit fetele tot bordeiul pînă au dat de ea.

— Da, recunosc, a fost vina mea, continuă Gavrilescu. Nu ştiam că dacă nu le ghicesc la lumina zilei, va trebui să le caut, să le prind şi să le ghicesc pe întuneric. Nu-mi spusese nimeni nimic. Şi, repet, cînd m-am văzut gol şi am simţit draperia strîngîndu-se în jurul meu, ca un giulgiu, vă dau cuvîntul meu de onoare că era ca un giulgiu...

— Ce-am mai pătimit pînă te-am îmbrăcat, spuse baba. Că nu voiai deloc să te laşi îmbrăcat...

— Vă spun, draperia aceea era ca un giulgiu, mă strîngea din toate părţile, mă înfăşurase şi mă strîngea de nu mai puteam respira. Şi era o căldură ! exclamă, făcîndu-şi mai tare vînt cu pălăria. Mă mir că nu m-am sufocat !...

— Da, a fost foarte cald, spuse baba.

În acea clipă se auzi, depărtat, huruitul metalic al tramvaiului. Gavrilescu îşi duse mîna la frunte.

— Ah ! exclamă, ridicîndu-se anevoie de pe sofa. Cum trece timpul. M-am luat cu vorba şi, din una în alta, am uitat că trebuie să mă duc pînă în stradă Preoteselor. Închipuiţi-vă că mi-am uitat servieta cu partituri. Îmi spuneam azi după-amiază : „Gavrilescule, atenţie, că parcă, parcă"... Da, îmi spuneam ceva cam în felul acesta, dar nu-mi aduc bine aminte ce...

Făcu cîţiva paşi spre uşă, apoi se întoarse, plecă puţin din umeri şi spuse, salutînd cu pălăria :

— Mi-a părut bine de cunoştinţă.

În curte rămase neplăcut surprins. Deşi soarele apusese, era mai cald decît fusese în plină după-amiază. Gavrilescu îşi scoase haina, şi o puse pe umăr şi, continuînd să-şi facă vînt cu pălăria, traversă curtea şi ieşi. Depărtîndu-se de zidul adumbrit, de arbori, regăsi căldura încinsă a caldarîmului şi mirosul de praf şi asfalt topit. Umbla abătut, cu umerii căzuţi, cu privirile risipite înaintea lui. În staţie nu mai aştepta nimeni. Cînd auzi tramvaiul apropiindu-se, înălţă braţul şi-i făcu semn cu mîna.

Vagonul era aproape gol şi avea toate ferestrele deschise. Se aşeză în faţa unui tînăr în cămaşă, şi pentru că văzu taxatorul apropiindu-se, începu să-şi caute portofelul. Îl găsi mai repede decît s-ar fi aşteptat.

— E ceva nemaipomenit ! exclamă. Vă dau cuvîntul meu de onoare că e mai rău ca în Arabia. Dacă aţi auzit cumva de colonelul Lawrence...

Tînărul zîmbi, distrat, apoi întoarse capul spre fereastră.

— Cam cît să fie ceasul ? întrebă Gavrilescu pe taxator.

— Opt şi cinci.

— Ce ghinion ! Am să le găsesc la masă. Au să creadă că tocmai de-aia am venit atît de tîrziu, ca să le găsesc la masă. Înţelegeţi, nu-mi convine să creadă că... Înţelegeţi ce vreau să spun. Pe de altă parte, dacă le spun unde am fost, Madame Voitinovici e o persoană curioasă, are să mă ţină pînă la miezul nopţii ca să-i povestesc.

Taxatorul îl privise zîmbind şi făcu semn cu ochiul tînărului.

— Spuneţi-i c-aţi fost la ţigănci, şi o să vedeţi, n-o să vă mai întrebe nimic...

— Ah, nu, imposibil. O cunosc bine. E o femeie curioasă. Mai bine nu spun nimic.

La staţia următoare se urcară cîteva perechi tinere, şi Gavrilescu se mută aproape de ei ca să poată asculta mai bine conversaţia. Cînd socoti că poate intra în vorbă, ridică uşor braţul :

— Dacă-mi daţi voie, am să vă contrazic. Eu, pentru păcatele mele, sunt profesor de pian, dar n-am fost făcut pentru asta...

— Strada Preoteselor, auzi el taxatorul, şi sculîndu-se brusc, salută şi traversă grăbit coridorul.

Porni agale, făcîndu-şi vînt cu pălăria. În dreptul numărului 18 se opri, îşi aranjă cravata, îşi trecu mîna prin păr şi intră. Urcă încet scările pînă la etajul I, apoi sună apăsat. Cîteva clipe în urmă îl ajunse tînărul din tramvai.

— Ce coincidenţă, exclamă Gavrilescu, văzîndu-l că se opreşte lîngă el.

Uşa se deschise brusc şi în prag apăru o femeie încă tînără, dar cu obrazul palid şi veştejit. Avea un şorţ de bucătărie şi în mîna stîngă ţinea un borcan de muştar. Dînd cu ochii de Gavrilescu, se încruntă.

— Ce poftiţi ? întrebă.

— Mi-am uitat servieta, începu Gavrilescu intimidat. M-am luat cu vorba şi am uitat-o. Am avut treburi prin oraş şi n-am putut veni mai devreme.

— Nu înţeleg. Ce fel de servietă ?

— Dacă s-a aşezat la masă, n-o deranjaţi, continuă pripit Gavrilescu. Ştiu unde am lăsat-o. E lîngă pian.

Şi dădu să intre, dar femeia nu se clinti din prag.

— Pe cine căutaţi, dumneavoastră, domnule ?

— Pe doamna Voitinovici. Eu sînt Gavrilescu, profesorul de pian al Otiliei. N-am avut plăcerea să vă întîlnesc, adăugă politicos.

— Aţi greşit adresa, spuse femeia. Aici e numărul 18.

— Daţi-mi voie, începu din nou Gavrilescu zîmbind. Cunosc apartamentul acesta de cinci ani. Pot spune că fac parte din familie. Vin aici de trei ori pe săptămînă...

Tînărul ascultase conversaţia rezemat de perete.

— Cum spuneţi că o cheamă ? îl întrebă.

— Doamna Voitinovici. E mătuşa Otiliei, Otilia Pandele...

— Nu stă aci, îl întrerupse tînărul. Aici locuim noi, familia Georgescu. Dînsa, doamna de faţă, e soţia tatălui meu. E născută Petrescu...

— Te rog să fii politicos, spune femeia. Şi să nu-mi vii acasă cu tot felul de persoane...

Apoi întoarse spatele şi dispăru în cordior.

— Vă cer scuze pentru această scenă, spuse tînărul, încercînd să zîmbească. E a treia soţie a tatălui meu. Poartă pe umerii ei toate erorile căsătoriilor anterioare. Cinci băieţi şi-o fată.

Gavrilescu îl asculta turburat, făcîndu-şi vînt cu pălăria.

— Regret, începu el, regret foarte sincer. N-am voit s-o supăr. E drept, e ora cam nepotrivită. E ora mesei. Dar, vedeţi, mîine dimineaţă am o lecţie în Dealul Spirii. Am nevoie de servietă. Am Czerny II şi III acolo. Sînt partiturile mele cu interpretările mele personale însemnate pe margini. De aceea le port totdeauna cu mine.

Tînărul îl privea, continuînd să zîmbească.

— Nu cred că m-am făcut înţeles, îl întrerupse el. Ceea ce vreau să vă spun e că aici locuim noi, familia Georgescu. Locuim de patru ani.

— Imbosibil ! exclamă Gavrilescu. Am fost aici acum cîteva ceasuri, am avut lecţia cu Otilia de la nouă la trei. Apoi m-am luat cu vorba cu doamna Voitinovici.

— În strada Preoteselor 18, etajul I ? se miră tînărul, zîmbind amuzat.

— Exact. Cunosc foarte bine casa. Vă spun unde e pianul. Vă duc acolo cu ochii închişi. E în salon, lîngă fereastră.

— Noi n-avem pian, spuse tînărul. Încercaţi la alt etaj. Deşi vă asigur că n-o să găsiţi nici la etajul II. Acolo locuieşte familia căpitan Zamfir. Încercaţi la etajul III. Îmi pare rău, adăugă văzînd că Gavrilescu îl asculta speriat, făcîndu-şi tot mai agitat vînt cu pălăria. Mi-ar fi plăcut să existe şi o Otilie în casa asta...

Gavrilescu şovăi, privindu-l adînc în ochi.

— Vă mulţumesc, spuse el tîrziu. Să încerc şi la etajul III. Deşi, vă dau cuvîntul meu de onoare că pe la trei şi un sfert eram aici, şi întinse braţul cu fermitate, arătînd spre coridor.

Începu să urce, răsuflînd greu. La etajul III îşi şterse îndelung faţa cu una din batiste, apoi sună. Auzi paşi mărunţi, şi curînd deschise uşa un băieţel de vreo 5-6 ani.

— Ah, exclamă Gavrilescu, mi-e teamă că am confundat etajele. Căutam pe doamna Voitinovici...

Atunci apăru în uşă o femeie tînără, care-i zîmbi :

— Doamna Voitinovici locuia la etajul I, spuse, dar s-a mutat, a plecat în provincie.

— A plecat de mult ?

— Oh, da, de mult. La toamnă se împlinesc opt ani. A plecat îndată ce s-a căsătorit Otilia.

Gavrilescu își duse mîna la frunte și începu să se frece. Apoi căută privirile femeii și zîmbi cît putu mai blajin.

— Cred că faceți o confuzie, începu el. Eu vă vorbesc de Otilia Pandele, din clasa a VI-a de liceu, nepoata doamnei Voitinovici.

— Le-am cunoscut bine pe amîndouă, vorbi femeia. Cînd ne-am mutat noi aici, Otilia tocmai se logodise, știți, a fost la început încurcătura aceea cu maiorul. Doamna Voitinovici nu voia să-și dea consimțămîntul, și avea dreptate, era prea mare diferența de vîrstă. Otilia era un copil, nu împlinise încă 19 ani. Din fericire l-a întîlnit pe Frîncu, pe inginerul Frîncu, nu se poate să nu fi auzit dumneavoastră de el.

— Inginerul Frîncu ? repetă Gavrilescu... Frîncu ?

— Da, inventatorul. Au scris și jurnalele...

— Inventatorul Frîncu, repetă Gavrilescu visător. Curios...

Apoi întinse mîna, mîngîie băiatul pe cap și, plecîndu-se scurt de mijloc, salută :

— Vă rog să mă iertați. Cred că am confundat etajele.

Tînărul îl aștepta fumînd, rezemat de ușă.

— Ați aflat ceva ? îl întrebă.

— Doamna de sus pretinde că s-a măritat, dar vă asigur că e vorba de o confuzie. Otilia n-are nici 17 ani, e în clasa a VI-a de liceu. Am stat de vorbă cu doamna Voitinovici, am vorbit de o sumă de lucruri, nu mi-a spus nimic.

— E curios...

— E chiar foarte curios, spuse Gavrilescu, prinzînd curaj. De aceea, vă spun, nu cred nimic. Vă dau cuvîntul meu de onoare. Dar, în sfîrșit, ce să mai insist. E o confuzie la mijloc... Am să vin din nou mîine dimineață...

Și după ce salută, începu să coboare hotărît scările.

„Gavrilescule, șopti îndată ce ajunse în stradă, atenție, că începi să te ramolești. Începi să-ți pierzi memoria. Confunzi adresele" ...Zări tramvaiul apropiindu-se și grăbi pasul. De-abia cînd se așeză în fereastra deschisă începu să simtă o ușoară adiere.

— În sfîrșit ! exclamă el adresîndu-se doamnei din fața lui. Parcă, parcă... Dar se trezi că nu știe cum să termine fraza și zîmbi încurcat : Da, reluă după o scurtă pauză. Spuneam adineaori unui prieten, parcă, parcă am fi fost în Arabia. Colonelul ! Lawrence, dacă ați auzit de el...

Doamna continuă să privească pe fereastră...

— Acum, într-un ceas, două, reîncepe Gavrilescu, are să vină și noaptea. Întunericul, vreau să spun. Răcoarea nopții. În sfîrșit... O să putem respira.

Taxatorul se oprise în fața lui, așteptînd, și Gavrilescu începu să se caute prin buzunare.

— După miezul nopții, o să putem respira, se adresă el taxatorului. Ce zi lungă ! adăugă el puțin nervos, nereușind să-și găsească portmoneul. Cîte peripeții !... Ah ! În sfîrșit, exclamă el și deschise portmoneul.

— Asta nu mai merge, spuse taxatorul înapoindu-i bancnota. O schimbați la bancă...

— Dar ce are ? întrebă Gavrilescu, învîrtind mirat bancnota între degete.

— S-au scos din circulație acum un an. O schimbați la bancă.

— Curios ! făcu Gavrilescu privind bancnota cu mare atenție. Azi-dimineață era bună. Și la țigănci le primește. Am avut încă trei ca astea, și la țigănci le-a primit pe toate...

Doamna păli ușor și ridicîndu-se ostentativ, trecu la celălalt capăt al tramvaiului.

— Nu trebuia să vorbiți de țigănci în fața unei doamne, îl mustră taxatorul.

— Toată lumea vorbește ! se apără Gavrilescu. Trec de trei ori pe săptămînă cu tramvaiul ăsta, și vă dau cuvîntul meu de onoare...

— Da, e adevărat, interveni un pasager. Vorbim toți, dar nu în fața doamnelor. E o chestie de bună-cuviință. Mai ales acum, că au să-și facă și iluminații. Da, da, și-a dat și municipalitatea consimțămîntul : au să facă iluminații în grădină. Eu, pot să spun, sunt un om fără prejudecăți, dar iluminațiile la țigănci le consider o provocare...

— Curios, făcu Gavrilescu. N-am auzit nimic.

— Scrie în toate jurnalele, interveni un alt pasager. E o ruşine ! exclamă, ridicînd glasul. E nepermis !...

Cîţiva întoarseră capetele, şi sub privirile lor mustrătoare, Gavrilescu îşi plecă ochii.

— Mai căutaţi, poate mai aveţi şi alţi bani, spuse taxatorul. Dacă nu, coborîţi la prima staţie.

Îmbujorat, neîndrăznind să-şi ridice privirile, Gavrilescu reîncepu să se caute prin buzunare. Din fericire, portofelul cu mărunţiş era chiar deasupra, între batiste. Gavrilescu numără cîteva monede şi i le întinse.

— Mi-aţi dat numai cinci lei, spuse taxatorul arătîndu-i în palmă.

— Da, pînă la Vama Poştei.

— Nu importă pînă unde este, dar biletul costă zece lei. Pe ce lume trăiţi dumneavoastră ? adăugă taxatorul cu un glas sever.

— Trăiesc, la Bucureşti, spuse Gavrilescu, ridicînd cu mîndrie privirile, şi umblu cu tramvaiul de trei-patru ori pe zi şi fac asta de ani de zile, şi întotdeauna am plătit cinci lei...

Aproape tot vagonul asculta acum cu interes conversaţia. Cîţiva pasageri se apropiaseră şi se aşezară pe scaunele alăturate. Taxatorul săltă de mai multe ori monezile în palmă, apoi spuse :

— Dacă nu vreţi să-mi daţi şi restul, coborîţi la staţia următoare.

— Tramvaiul s-a scumpit de vreo trei-patru ani, vorbi cineva.

— De cinci ani, preciză taxatorul.

— Vă dau cuvîntul meu de onoare... începu patetic Gavrilescu.

— Atunci coborîţi la prima staţie, îl întrerupse taxatorul.

— Mai bine plătiţi diferenţa, îl sfătui cineva, că pînă la Vama Poştei aveţi o bucată bună de mers.

Gavrilescu căută în portofel şi întinse încă cinci lei.

— Se petrec lucruri curioase în ţara asta, şopti el după ce se depărtă taxatorul. Se iau, hotărîri peste noapte, la 24 de ceasuri. Mai exact, în şase. Vă dau cuvîntul meu de onoare... Dar, în sfîrşit, ce să mai insist ? A fost o zi teribilă. Şi ce e mai grav, e că nu putem trăi fără tram-

vai. Eu, cel puțin, sînt silit să umblu de trei-patru ori pe zi cu tramvaiul. Și totuși o lecție de pian e o sută de lei. O bancnotă ca asta. Și acum, nici bancnota asta nu mai e bună. Trebuie să mă duc s-o schimb la bancă...

— Dați-mi-o mie, spuse un domn mai în vîrstă. O schimb mîine la birou...

Scoase din portmoneu o bancnotă și i-o întinse. Gavrilescu o apucă cu mare grijă și o privi cu atenție.

— E frumoasă, spuse. S-au pus de mult în circulație ?

Cîțiva pasageri se priviră între ei zîmbind.

— De vreo trei ani, spuse unul.

— E curios că n-am văzut-o pînă acum. E drept, sunt cam distrat. Am fire de artist...

Așeză bancnota în portmoneu, apoi își lăsă privirile pe fereastră.

— S-a făcut noapte, spuse. În sfîrșit !

Se simți deodată obosit, istovit și, rezemîndu-și capul în palmă, închise ochii. Rămase așa pînă la Vama Poștei.

Încercase zadarnic să deschidă ușa cu cheia, apoi apăsase îndelung pe butonul soneriei, și după ce bătuse de mai multe ori, cînd mai puternic, cînd mai încet în ferestrele sufrageriei, se reîntoarse în fața ușii de la intrare și începu să bată cu pumnul. Curînd la fereastra deschisă a unei case vecine apăru, din întuneric, un bărbat în cămașă de noapte și strigă răgușit :

— Ce e scandalul ăsta, domnule ?... Ce te-a apucat ?

— Scuzați, făcu Gavrilescu. Nu știu ce s-a întîmplat cu nevastă-mea. Nu răspunde. Și s-a stricat și cheia, nu pot să intru în casă.

— Dar de ce să intri ? Cine ești dumneata ?

Gavrilescu se îndreptă spre fereastră și salută :

— Deși suntem vecini, începu el, nu cred că am avut plăcerea să vă cunosc. Numele meu e Gavrilescu și locuiesc aici cu soția mea, Elsa...

— Atunci ați greșit adresa. Aici locuiește domnul Stănescu. Și nu e acasă, e plecat la băi.

— Dați-mi voie, îl întrerupse Gavrilescu. Îmi pare rău că trebuie să vă contrazic, dar cred că faceți o confuzie. Aici, la numărul 101, locuim noi, Elsa și cu mine. Locuim de patru ani.

— Dar încetați, domnilor, odată, că nu putem dormi ! strigă cineva. Cé Dumnezeu ?

— Pretinde că locuiește în casa domnului Stănescu...

— Nu pretind ! protestă Gavrilescu. Aici e casa mea, și nu permit nimănui. Și înainte de toate vreau să știu unde este Elsa, ce s-a întîmplat cu ea...

— Întrebați la comisariat, vorbi cineva de la etaj.

Gavrilescu ridică speriat capul :

— De ce la comisariat ? Ce s-a întîmplat ! strigă el emoționat. Știți ceva ?

— Nu știu nimic, dar vreau să dorm. Și dacă dumneavoastră o să stați toată noaptea de vorbă...

— Îmi dați voie, făcu Gavrilescu. Și mie mi-e somn, sunt, pot spune, foarte obosit... Am avut o zi teribilă. Călduri ca în Arabia... Dar nu înțeleg ce s-a întîmplat cu Elsa. De ce nu răspunde ? Poate i s-o fi făcut rău și-o fi leșinat.

Și, reîntorcîndu-se în fața ușii de la numărul 101, începu din nou să bată cu pumnul, tot mai puternic.

— Nu ți-am spus, domnule, că nu e acasă ? Că domnul Stănescu a plecat la băi ?

— Chemați poliția ! se auzi o voce ascuțită de femeie. Chemați imediat poliția !

Gavrilescu se opri brusc și se rezemă de ușă, respirînd greu. Se simți deodată foarte obosit și se așeză pe o treaptă, își prinse fruntea în palme. „Gavrilescu, șopti, atenție, că s-a întîmplat ceva foarte serios și nu vor să-ți spună. Ține-te bine, fă un efort de memorie"...

— Madame Trandafir ! exclamă el. Trebuia să mă gîndesc de la început. Madame Trandafir ! strigă, ridicîndu-se și îndreptîndu-se spre casa din față. Madame Trandafir !...

Cineva care rămăsese la fereastră spuse cu un glas mai potolit :

— Lăsați-o să doarmă, săraca...

— E urgent !

— Lăsați-o să doarmă. Dumnezeu s-o ierte, c-a murit de mult.

— Imposibil ! făcu Gavrilescu. Am vorbit cu ea azidimineață.

— O confundați poate cu soră-sa, Ecaterina : Madame Trandafir a murit acum cinci ani.

Gavrilescu rămase o clipă împietrit, apoi bägă mîinile în buzunare şi scoase cîteva batiste.

— Curios, şopti el tîrziu.

Se întoarse agale şi, urcînd cele trei trepte de la numărul 101, îşi luă pălăria şi şi-o puse pe cap. Mai încercă o dată clanţa, apoi coborî şi se depărtă şovăitor. Umbla încet, fără gînduri, ştergîndu-se în neştire cu batista. Cîrciuma din colţ era încă deschisă, şi după ce-i dădu tîrcoale, se hotărî să intre.

— Nu mai servim decît la pahar, spuse băiatul. Închidem la două.

— La două ? se miră Gavrilescu. Dar cît e ceasul acum ?

— E două. E chiar două trecute...

— E teribil de tîrziu, şopti Gavrilescu, mai mult pentru sine.

Apropiindu-se de tejghea, i se păru că recunoaşte figura cîrciumarului, şi inima începu să-i bată.

— Nu sînteţi dumneavoastră domnul Costică ? întrebă.

— Eu sunt, spuse cîrciumarul, privindu-l lung. Parcă v-aş cunoaţşe, adăugă după o pauză.

— Parcă, parcă... începu Gavrilescu, apoi îşi pierdu firul şi tăcu, zîmbind încurcat. Am fost pe aici de mult, reluă el, aveam nişte prieteni. Madame Trandafir.

— Da, Dumnezeu s-o ierte.

— Madame Gavrilescu Elsa...

— Ah, ce-a mai fost şi cu dînsa, îl întrerupse cîrciumarul, nici pînă în ziua de azi nu se ştie ce s-a întîmplat. L-a căutat poliţia cîteva luni şi n-a putut să dea de el, nici viu, nici mort... Parcă ar fi intrat în pămînt... Biata madame Elsa, l-a aşteptat ce l-a aşteptat, şi pe urmă a plecat la familia ei în Germania. Şi-a vîndut lucrurile şi a plecat. N-aveau cine ştie ce, erau săraci. Mă bătea gîndul să cumpăr eu pianul.

— Va să zică a plecat în Germania, spuse Gavrilescu visător. A plecat de mult ?

— De mult, de mult. La cîteva luni după ce a dispărut Gavrilescu. La toamnă se împlinesc 12 ani. A scris şi în ziare...

— Curios, șopti Gavrilescu, începînd să-și facă vînt cu pălăria. Și eu dacă ți-aș spune dumitale, dacă ți-aș spune că azi-dimineață și-ți dau cuvîntul meu de onoare că nu exagerez, azi-dimineață am stat cu ea de vorbă... Ceva mai mult. La prînz am mîncat împreună. Pot să-ți spun și ce-am mîncat...

— S-o fi întors, vorbi cîrciumarul, privindu-l nedumerit.

— Nu, nu s-a întors. N-a plecat deloc. E la mijloc o confuzie. Acum sînt cam obosit, dar mîine dimineață am să-i dau eu de rost...

Se înclină ușor și ieși.

Înainta agale, cu pălăria într-o mînă și batista în cealaltă, oprindu-se îndelung pe fiecare bancă, să se odihnească. Era o noapte clară, fără lună, și pe străzi începea să se reverse răcoarea grădinilor. Tîrziu îl ajunse din urmă o trăsură cu un cal.

— Încotro, boierule ? întrebă birjarul.

— La țigănci, răspunse Gavrilescu.

— Atunci urcați, că vă duc pe doi poli, spuse birjarul oprind trăsura.

— Îmi pare rău, dar nu prea am bani. Mi-a mai rămai o sută de lei și ceva mărunțiș. Și suta îmi trebuie ca să pot intra la țigănci.

— E mai mult, vorbi birjarul, începînd să rîdă. Nu v-ajunge o sută de lei.

— Eu atîta am plătit azi după-amiază. Noapte bună, adăugă el, pornind din nou.

Dar trăsura se ținea după el la pas.

— Asta-i regina-nopții, spuse birjarul aspirînd adînc. Asta-i din grădina domnului general. D-aia îmi place să trec pe aici, noaptea. Am mușterii, n-am mușterii, eu trec pe-aici în fiecare noapte. Grozav ce-mi plac florile !

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu zîmbind.

Apoi se așeză pe o bancă și-l salută cu mîna. Dar birjarul opri brusc trăsura și o aduse lîngă el, în dreptul băncii. Își scoase tabacherea și începu să-și răsucească o țigară.

— Îmi plac florile, spuse. Caii și florile. În tinerețe am fost dricar. Ce frumusețe ! Șase cai, îmbrăcați în negru și înmuiați în aur, și flori, flori, sumedenie de flori ! Ei, a

trecut tinereţea, s-au dus toate. Am îmbătrînit, am ajuns birjar de noapte, cu un singur cal.

Îşi aprinse ţigara şi trase un fum pe îndelete.

— Va să zică, la ţigănci, începu el tîrziu.

— Da, e o chestie personală, se grăbi Gavrilescu să explice. Am fost azi după-masă pe-acolo, şi a ieşit o sumă de încurcături.

— Ah, ţigăncile... făcu birjarul cu tristeţe. Dacă n-ar fi ţigăncile, adăugă el coborînd glasul. Dacă n-ar fi...

— Da, spuse Gavrilescu, toată lumea vorbeşte. În tramvai, vreau să spun. Cînd trece tramvaiul prin faţa grădinii, toată lumea vorbeşte de ţigănci...

Se ridică de pe bancă şi porni din nou la drum, cu trăsura ţinîndu-se la pas după el.

— S-o luăm pe aici, spuse birjarul arătînd cu biciul o străduţă, că tăiem drumul... Şi pe-aici trecem pe la biserică. A înflorit şi-acolo regina-nopţii. E drept, nu e ca la general, dar o să vedeţi, n-o să vă pară rău...

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu visător.

În dreptul bisericii se opriră amîndoi să respire parfumul florilor.

— Parcă ar mai fi şi altceva decît regina-nopţii, spuse Gavrilescu.

— Ah, sînt fel de fel de flori. Dacă a fost vreo înmormîntare astăzi, au rămas flori multe. Şi acum, spre dimineaţă, toate florile astea încep din nou să miroasă... Veneam des pe aici, cu dricul. Era o frumuseţe !...

Îşi fluieră scurt calul şi porni odată cu Gavrilescu.

— Acum nu mai avem mult, spuse. De ce nu urcaţi ?

— Îmi pare rău, dar n-am bani...

— Îmi daţi din mărunţiş. Urcaţi...

Gavrilescu şovăi cîteva clipe, apoi, cu un efort, urcă. Dar îndată ce se urni trăsura, îşi lăsă capul pe perna trăsurii şi adormi.

— Era frumos, începu birjarul. Era biserică bogată, şi tot lume bună... Tinereţe...

Întoarse capul, şi văzîndu-l că doarme, începu să fluiere uşor, şi calul îşi învioră pasul.

— Am ajuns ! strigă el, dîndu-se jos de pe capră. Dar sunt porţile închise...

Începu să-l scuture, şi Gavrilescu se deşteptă tresărind.

— Sunt porţile închise, repetă birjarul. Trebuie să sunaţi...

Gavrilescu îşi luă pălăria, îşi aranjă cravata şi coborî. Apoi începu să-şi caute portofelul cu mărunţiş.

— Nu mai căutaţi, spuse birjarul. Îmi daţi altă dată. Eu tot am să aştept aici, adăugă. La ora asta, dacă mai pică vreun muşteriu, tot pe aici îl găsesc.

Gavrilescu îl salută cu pălăria, apoi se apropie de poartă, căută soneria şi apăsă pe buton. Chiar în acea clipă poarta se deschise, şi intrînd în curte, Gavrilescu se îndreptă spre boschet. Se mai zărea la fereastră o lumină plăpîndă. Bătu sfios la uşă, şi, văzînd că nu-i răspunde nimeni, puse mîna pe clanţă şi intră. Baba adormise cu capul pe măsuţă.

— Sunt eu, Gavrilescu, spuse, bătînd-o uşor pe umăr. Mi-aţi făcut o groază de încurcături, adăugă, văzînd-o că se deşteaptă şi începe să caşte.

— E tîrziu, spuse baba, frecîndu-se la ochi. Nu mai e nimeni.

Dar privindu-l lung îl recunoscu.

— Ah, tot dumneata eşti, muzicantul. Mai e doar nemţoaica. Ea nu doarme niciodată...

Gavrilescu îşi simţi din nou inima bătîndu-i şi începu uşor să tremure.

— Nemţoaica ? repetă el.

— O sută de lei, spuse baba.

Gavrilescu începu să-şi caute portmoneul, dar mîinile îi tremurau tot mai tare, şi cînd îl găsi, între batiste, portmoneul îi alunecă pe covor.

— Vă cer iertare, spuse plecîndu-se cu greutate să-l ridice. Sunt cam obosit. A fost o zi teribilă...

Baba luă bancnota, se ridică de pe scăunaş şi, din prag, îi arătă cu braţul casa cea mare :

— Vezi să nu te rătăceşti, îi spuse. Să te ţii drept pe coridor şi să numeri şapte uşi. Şi cînd oi ajunge la a şap-

tea, să baţi de trei ori şi să spui : „Eu sînt, m-a trimis baba".

Apoi îşi opri un căscat, bătîndu-şi gura cu palma, şi închise uşa. Respirînd anevoie, Gavrilescu se îndreptă încet spre clădirea care strălucea argintie sub stele. Urcă treptele de marmoră, deschise uşa şi rămase o clipă nehotărît. În faţa lui se întindea un coridor slab luminat, şi Gavrilescu simţi din nou cum inima începe să i se zbată, parcă ar fi stat să se spargă. Începu să înainteze, emoţionat, numărînd cu glas tare uşile pe lîngă care trecea. Curînd se trezi că numără : treisprezece, paisprezece... şi se opri dezorientat. „Gavrilescule, şopti, atenţie, că iar ai făcut o încurcătură. Nu treisprezece, nu paisprezece, ci şapte. Aşa a spus baba, să numeri şapte uşi"...

Voi să se întoarcă şi să numere din nou, dar după cîţiva paşi se simţi sleit de puteri şi, oprindu-se în faţa primei uşi la îndemînă, bătu de trei ori şi intră. Era un salon mare şi simplu, aproape sărăcăcios mobilat, iar în dreptul ferestrei, privind spre grădină, se profila umbra unei femei tinere.

— Scuzaţi, începu Gavrilescu cu greutate. Am numărat greşit.

Umbra se dezlipi de la fereastră şi se îndreptă spre el, cu paşi moi, şi un parfum uitat îi reveni deodată în amintire.

— Hildegard ! exclamă, lăsînd să-i cadă pălăria din mînă.

— De cînd te-aştept, spuse fata apropiindu-se. Te-am căutat peste tot...

— Am fost la berărie, şopti Gavrilescu. Dacă n-aş fi fost cu ea la berărie, nu s-ar fi întîmplat nimic. Sau dacă aş fi avut ceva bani la mine... Dar aşa, a plătit ea, Elsa, şi, înţelegi, m-am simţit obligat... şi acum e tîrziu, nu e aşa ? E foarte tîrziu...

— Ce importanţă poate să aibă, spuse fata. Hai să mergem...

— Dar nu mai am nici casă, nu mai am nimic. A fost o zi teribilă... M-am luat cu vorba cu madame Voitinovici şi-am uitat servieta cu partituri...

— Întotdeauna ai fost distrat, îl întrerupse. Să mergem...

— Dar unde ? Unde ? încercă Gavrilescu să strige. În casa mea s-a mutat cineva, i-am uitat numele, dar e cineva pe care nu-l cunosc... Şi nici măcar nu e acasă, ca să-i putem explica. E plecat la băi...

— Vino cu mine, spuse fata apucîndu-l de mînă şi trăgîndu-l uşor în coridor.

— Dar n-am nici bani, continuă Gavrilescu în şoaptă. Tocmai acum cînd s-au schimbat banii şi s-a scumpit tramvaiul...

— Ai rămas acelaşi, spuse fata, începînd să rîdă. Ţi-e frică...

— Dintre cunoscuţi n-a mai rămas nimeni, continuă Gavrilescu, în şoaptă. Toată lumea e la băi. Şi madame Voitinovici, de la care m-aş fi putut împrumuta, lumea spune că ar fi plecat în provincie... Ah, pălăria, exclamă, şi voi să se întoarcă.

— Las-o, răspunse fata. N-o să mai ai nevoie de ea acum.

— Nu se ştie, nu se ştie, stărui Gavrilescu să-şi desprindă mîna din mîna fetei. E o pălărie foarte bună, e aproape nouă.

— E adevărat ? se miră fata. Tu încă nu înţelegi ? Nu înţelegi ce ţi s-a întîmplat, acum de curînd, de foarte curînd ? E adevărat că nu înţelegi ?

Gavrilescu o privi adînc în ochi şi oftă.

— Sunt cam obosit, spuse, iartă-mă. A fost o zi teribilă... Dar acum parcă încep să mă simt mai bine...

Fata îl trase uşor după ea. Traversară curtea şi ieşiră fără să mai deschidă poarta. Birjarul îi aştepta moţăind, şi fata îl trase tot atît de uşor după ea în trăsură.

— Dar îţi jur, începu Gavrilescu, în şoaptă, îţi dau cuvîntul meu de onoare că nu mai am nici un ban...

— Încotro, domnişoară ? întrebă birjarul. Şi cum vă duc ? La pas sau mai repejor ?

— Ia-o spre pădure, pe drumul ăla mai lung, spuse fata. Şi mînă încet. Nu ne grăbim...

— Hei, tinereţe !... făcu birjarul fluierînd uşor calul.

Îi ţinea mîna prinsă în mîinile ei, dar se rezemase cu capul pe pernă, cu ochii pe cer. Gavrilescu o privea adînc, concentrat.

— Hildegard, începu el tîrziu. Se întîmplă ceva cu mine, şi nu ştiu bine ce. Dacă nu te-aş fi auzit vorbind cu birjarul, aş crede că visez...

Fata întoarse capul spre el şi-i zîmbi.

— Toţi visăm, spuse. Aşa începe. Ca într-un vis...

Paris, iunie 1959

ULTIMUL BEREVOI

Plouase mult cu sînge și vremile veneau roșii și-nvolburate. În tulbureala prefacerilor, marii vînători, ahotnici de primejdiile fără folos, urcători să prigonească fiarele pînă-n rărunchii munților, pieriseră. Moșierilor, îndatorați oarecum să-și apere codrii și plaiurile de jivine, li se stîrpise pînă și sămînța. Băștinașilor li se ridicase și cea din urmă țeavă de pușcă, orice gioarsă de pistol. Și în vălmășeala începutului de leat, bestiile se înmulțiseră nestingherite.

Munții mișunau de sălbăticiuni. Lupi bezmetici bîntuiau stînele, urșii dau buzna peste cirezi. Treceau prin ciomegele boierilor, umflau juncanii și plecau fără măcar o bună ziua.

În lipsa armelor, de sub troianul leaturilor, practici străvechi, meșteșuguri primitive de apărare începeau să scoată capul.

Mai ales că se adăugau și alte grozăvii. Prin cețurile piscurilor se arătau vedenii fantastice. Umbre de uriași călcau pe babilonii de nori puhavi. Din negurile oarbe, năboind noianuri pe văi, se desfăceau deodată pale ce cotropeau turmele, amețeau ciobanii, și, urcînd înapoi, luau cu ele, pradă, două-trei vite rătăcite.

Pînă la urmă, duhurile trebuiau chemate în ajutor și puterile oculte puse în mișcare.

Șapte sate de sub brîul Sturului se sfătuiau îngrijorate, vînturîndu-și amintirile.

De sus, de la vărat, veneau necontenit veşti tot mai rele. Nu trecea o săptămînă să nu se fure o junice, să nu fie sfîrtecat un bou. Se alesese îndeosebi o bală de urs jăcman, dedulcit la carne, care băgase în boale pe cirezari. Asta era cu adevărat Necuratul. Mirosea cursele, ocolea capcanele, se strecura nevăzut şi ţîşnea, parcă da cu bobii, tocmai cînd nimeni nu se aştepta. Îi brodea pe toţi ori pe ceaţă, ori la masă, ori la somn. El înşfăca tacticos vita şi pleca cu ea pe coclauri, sub nasul ciobanilor prostiţi, urmărit cu alai de hăieli şi lătrături neputincioase.

Dinspre partea ăstuia ar fi avut de furcă chiar boierii de la Bucureşti, darmite un păstor, cît de neînfricat, cu bîta goală.

Trebuia altfel şi altceva. Ca la o mare cumpănă, se scormoniră straturile de oameni vechi, se prefirară bordeiele cu moşnegi, pînă ce într-un corn de cătun uitat s-a scornit un unchiaş fără ani, fără nume, în minţile căruia stăruiau bătrînele solomonii. Nu mai avea de-a face aproape cu nimeni. Hărţuit de popi, prigonit de învăţători, tîrît de doftori pe la judecăţi, ajuns de hula tineretului, ca să scape, se-ngropase de viu în hobaia asta, unde, lepădîndu-şi numele, trăia sihăstrit, cu cîteva oi, o vacă şi-un cîrd de găini la un loc. Îşi tăinuia cu mare grijă meşteşugul.

Puţinii cari-l mai cunoşteau îi ziceau moşul cu căciulă-mpletită.

Atîta ştiau despre el, că, vară-iarnă, poartă un fel de scufă ţuguiată, împletită gros din fire de lînă, ca un ciorap lucrat în igliţe.

— Am moştenit-o din moşi-strămoşi, răspundea el cui îl poreclea Căciulă-mpletită. Altădată, cînd m-am pomenit eu, numai oamenii de seamă purtau aşa ceva. Acum am rămas singur cu cinstea asta.

Şi îşi îndesa cuşma năzdrăvană ca o za mlădioasă, fără să ştie că la obîrşia ei sta căciula sacră peste care preoţii păgîni, străvechii magi, îşi aşezau ca peste o căptuşeală mitrele şi regii coroanele. Era veştită cuşma a căciulaţilor, semnul oamenilor liberi şi de neam, din care se alegeau cîrmuitorii noroadelor de rînd.

Solia îl află trebăluind şi-l înconjură umilită.

Bătrînul, încredinţat că s-a întors roata şi i-a venit vremea, a ascultat plîngerile şi ieşi din găoacea cuminţeniei.

Vechea trufie că știe și poate îl umplu iar. Și, fără să mai cugete cît și cum, se făgădui pe loc să cureţe muntele de spurcăciuni. Vrăjitoria îi era ca o înaltă boierie plină de îndatoriri. Închinarea smeritei gloate, căzută cu rugăciuni s-o ajute și s-o scape, îl învestea c-o autoritate de mult mocnită în el.

Și, dintr-o dată, în locul lui se ivi alt om. Schimbarea se petrecu pe neașteptate, în văzul oamenilor, ca o transfigurare. Ochii spălăciţi întinerir㠠albastrul lor sleit bătu iar în oţeliu întunecat. Obrajii se rumeniră, chipul i se netezi. Scuturã cușma, și pletele cărunte i se revărsară pe grumaz. Trupul gubav i se îndreptă și un piept voinic ieși înainte, ca un ceardac deasupra brîului.

Puteri adînc tescuite îi izbucniră în priviri, în gesturi, în glas. Și din uscăţivul unchiaș năpîrli un stăpîn tare pe poruncile lui cerînd supunere și ascultare.

În faţa lui oamenii uimiţi începură să clipească și fără să vrea să-și ferească ochii. Însufleţirea îl aprinsese într-atît, că parcă dogorea din el ceva fierbinte.

Înfăţișarea asta nu ţinu mult. Se potoli și se stinse.

Sătenii, sfioși, îl ispitiră ce le-ar pretinde, temători să nu le ceară sufletele.

— Nimic, răspunse el. A întrebat numai cîţi văcari sînt la cirezi.

— Șapte.

— Bine, a mormăit. Îi mai trebuie. Dar are să-și aleagă el ajutoarele.

— Muieri sînt acolo ?

— Nici una.

— Și asta e bine. Nici să nu cuteze vreuna să suie cît o fi el acolo.

Ca un stăpîn apoi a dat drumul oamenilor, care îl părăsiseră îndoielnici : dacă nu ia bani, nu face lucru de ispravă. El s-a apucat să-și vază de treburi. A cotrobăit în bordei, și-a aninat de umăr o traistă înţesată cu meremeturile lui, și-a înfipt la brîu fluierul, a trecut la spate ca o dăsagă cimpoiul cu două ţevi. Și a pornit.

S-a abătut doar la niște case răzleţe, a strigat, a vorbit cu cîte cineva prin gard. Apoi și-a văzut de drum.

La un ceas în urma lui, o făptură înfofolită să n-o cunoască nimeni a ieșit tiptil și, ferită, a apucat calea mun-

telui. La alt ceas, s-a furişat o alta, luînd alte cărări. Cum le orînduise unchiaşul, ca să nu ştie una de alta şi să nu se întîlnească. Fiecare primise osebite porunci pentru locurile de aşteptare, unde să se găsească cînd i-o căuta.

Sosirea vraciului a scos tamazlîcul din amorţeală.

Întîia treabă a fost să stingă focul tîrlei, foc nou, aprins cu amnar ori chibrit.

A aţîţat vechiul foc, focul viu, singurul care are trecere la duhuri. Scînteia, care-l zămisleşte ca pe un copil, trebuie să ţîşnească, sămînţă vie, dintr-o sfîrlează de lemn tare, frecată într-o găurică scobită în alt lemn mai slab.

După asta s-a îngrijit să adune toate lucrurile şi uneltele de fier sau orice soi de metal din gospodăria tîrlei, topoare, cuţite, căldări. Pînă şi pirostriile le-a ridicat. Laptele se înfierbînta acum pe vetre cu cotloane de piatră şi numai în ciubăre de lemn. A scos tălăncile de la gîtul vitelor. Le-a lăsat acioaiele : în plămada lor intră argintul îndeletnic vrăjitor. A despoiat oamenii de bricege şi amnare, le-a scos chimirele cu capse de alamă, inelele din degete. Unuia aproape i-a sfîşiat sfîrcul urechii ca să-i tragă cercelul înţepenit acolo de maică-sa cînd îl născuse, ca să-i trăiască. Pe toate le-a dosit departe, într-o văgăună, sub un morman de bolovani năruiţi.

Lumea muntelui se-ntorcea înapoi la era lemnului şi la vîrsta pietrei.

Pe urmă s-a luat de păstori. Nişte măgădăi, răi şi leneşi, ca mai toată lumea de acum.

Ziua întreagă ar fi mîncat şi ar fi dormit, cu gîndurile numai la muierile din sat, pentru care uneori îşi părăseau slujba. Neruşinaţi şi nesupuşi, învrăjbiţi între ei, cu mare caznă unchiaşul i-a putut aduce la ascultare ca să-şi înjghebeze vrăjile cu ei.

La început au primit în glumă să intre în planurile moşului ca un prilej de petrecere şi joc, fără să crează şi fără să se pătrunză de însemnătatea lucrului. Pînă la urmă, puterile vrăjitorului i-a înfrînt şi i-a înmuiat cît să alcătuiască un singur trup şi un singur suflet, supuşi ca un stog de oaste la poruncile lui. După ce i-a lăiat, i-a ghilit şi le-a dat primeneli, a început un soi de iniţiere cu fiecare ins în parte. Omul a fost dăscălit în taină ce să facă, cum să se poarte.

Trebuia să se păstreze curat, să nu ocărască, să nu pomenească de diavol, să nu se atingă de rachiu și de tutun, să nu se pîngărească cumva vreo vită. Și, mai presus de toate, să rămîie mut. Orice s-ar întîmpla, să nu scoată o vorbă tot timpul cît intră în trîmba vrăjitorilor.

În răstimpuri culegea buruieni și rădăcini de pe coclauri, iarbă cu smei, brîncă de urs, turta lupului. Din el plămădi băutura vrăjită care dă vîrtute și chezășuiește biruința. Și-o strînse într-o cadă pitită după ușa salonului.

Cînd a fost gata, i-a întrulocat pe toți și a făcut cîteva probe, închipuind cum avea să se desfășoare rînduiala solomoniei.

Dar parcă era un făcut : niciodată ursul nu pricinuise atîtea stricăciuni ca în vremea cît moșul s-a îndeletnicit cu punerile lui la cale. S-ar fi crezut că fiara știa ce o așteaptă și își lua rămas bun de la cirezi.

Într- o noapte fără lună prielnică ursului, unchiașul a dat drumul tainelor. A intrat pe întuneric în slonul de vălătuci, unde nimeni nu avusese îngăduință să mai calce. Ciobanii mîncau și dormeau pe-afară. Acolo a aținat focul mocnit pe vatră în stînga. Lipită pe peretele din fund al odăii, alcătuise pe ascuns o iesle acoperită cu o piele de vită albă sub care mișca ceva. Bătrînul se abătu de ticlui mai bine pielea peste lada ieslei și o potrivi cu coarnele în afară.

Apoi ieși să aducă pe rînd, cîte unul-unul, pe cei șapte boari, care i se supuneau tăcuți. Ei se rînduiră muți, trei de o parte și trei de alta a ușii, ca două aripi în laturile celui de al șaptelea, vătaful, rămas în mijlocul lor.

La un semn, flăcăii se răsuciră pe călcîie și își înfipseră ciomegele drepte de-a lungul pereților. Apoi se-ntoarseră pe loc și se culcară, fiecare în dreptul bîtei din spatele lui. Lungiți la pămînt, făceau acum o jumătate de cerc, cu deschiderea spre ieslea din fund, strejuiți ca de niște sulițe de cele șapte ciomege.

Din țarc pătrundeau sforăituri de vite neliniștite. Un clopot de la grumazul unei vaci dete ca o alarmă. Fiorul sunetului căzut în umbra albă a cirezilor le cutreieră în cercuri de clinchete tot mai largi. Și toate acioaiele scuturate răsunară afară în noapte.

Înăuntru focul aţipise. Ciobanii se prefăceau că dorm greu, cu gemete şi sforăituri. Solomonarul cu căciula împletită în cap descînta în picioare. Pe uşa deschisă spre stelele ce clipoceau în gura ei se strecură în patru labe, cu răgazuri şi luări aminte, o matahală neagră. Călca parcă pe tălpi nesimţite de pîslă. Ocoli spre dreapta, se prelinse tiptil pe lîngă arcul de oameni culcaţi şi se furişă spre iesle. Acolo, sculată, întinse labele şi se aruncă hrăpăreaţă. Deodată, de sub pielea zvîrcolită ieşiră mugete spăimîntate. Văcarii, treziţi, se ridicară întîi în şezut şi se frecară buimaci la ochi. Focul se înteţi. Vraciul turnă peste el o amestecătură care-l făcu să sară în vîlvătăi sperioase. Odată cu el săriră şi păstorii în picioare. Dihania, descoperită, cercă să se tragă înapoi. Se cunoştea că e un om îmbrăcat într-o blană de urs, ca într-o manta trasă pe mîneci. Căpăţîna fiarei i se sprijinea cu colţii rînjiţi în creştet. Obrazul, în jos, îi era acoperit de-o mască neagră.

Unchiaşul trase fluierul din brîu şi începu un cîntec. Boarii se strînseră horă în jurul jivinei. Lăsaseră ciomegele neatinse. Ţineau în mîini numai cîte o trestie. Şi porniră într-un joc săltat. Învîrtiţi toţi în jurul ursului, lărgeau ori strîmtau roata după ritmul fluierului. Înaintau îndrăzneţi spre fiară şi numaidecît se dau speriaţi înapoi. Sălbăticiunea, la mijloc, se repezea pe rînd la fiecare. Păstorul atacat o lovea cu trestia, care se rupea. Jocul magic era ca ursul să nu fie încă biruit de om. Şi fiara aprigă nu numai că se apăra, dar trecea prin bătul fraged, se da la ciobani şi izbutea chiar să apuce pe cîte unul cu gharele labelor în care-şi vîrîse mîinile. Ursul avea voie să sfîşie cu adevărat, ceea ce şi făcea. Pe cînd păstorii trebuiau doar să se ferească. Trestiile lor neputincioase închipuiau bîtele încă nedescîntate. Din pulpa unuia începu să curgă sînge. În braţul altuia musti o zgîrîietură adîncă. Din pricina asta, omul ascuns în blana ursului trebuia să rămîie necunoscut. Altfel, l-ar fi urmărit răzbunările jos în sat.

Sîngele fu semnul pentru sfîrşitul jocului. Capul cu căciulă împletită se ridică de pe fluier. Hora se sparse. Boarii, traşi spre uşă, o luară la fugă, lăsînd ciomegele la locul lor. Lupta cu oamenii nedescîntaţi se isprăvise. Ursul biruitor privi trufaş în toate părţile, mugi fioros, mirosi urmele fugarilor şi ieşi afară după ei.

Vraciul aruncă pe foc o altă plămadă, de unt cu mirodenii, grămădind pe jar, maldăre, coji uscate de mesteacăn și cetină, care pîrîiră luminoase și zbucniră ca focurile de artificii în vîlvătăi.

Împresurat de scîntei, unchiașul chemă în ajutor duhul marelui taur al muntelui, bătrînul arhitaur, străbunul celor de azi, care să dea tăria lui urmașilor.

În acest timp matahala neagră intră din nou în odaie. Ridică trufașă capul, se scutură, porni de-a bușilea, se apropie cu îndrăzneală de iesle și puse gheara. De sub pielea tainică zbucniră iar mugetele spăimîntate. La auzul lor, năvăliră de-afară șapte dihănii încornorate, înfășurate în uriașe piei de vită.

Șase purtau smocuri de iarbă la cingători și copitele le bălăngăneau pe laturi. La orice mișcare, cozile băteau văzduhul. Celui de al șaptelea, cel mai voinic, îi atîrna sub pîntece mădularul de taur, un drug de lemn vopsit roșu. Două gheme negre jucau aninate de el.

La intrare se adăpară ca niște vite, sorbind pe rînd din găleata cu fiertura magică, trei de-o parte, trei de alta, cu buhaiul în fruntea lor, gata de luptă.

Moșul zvîrlise în flăcări smocuri de păr de urs și lup, care vindecă spaimele și dă inimă bărbată. Sfîrși descîntecul, duse la gură gîtlejurile cimpoiului, și o gîlgîitură sălbatecă țîșni ca la îndemnul unui alt Orfeu. Fiarele, încremenite pînă atunci, se mișcară, și dansul magic se desfăcu. Taurul înainta scurmînd și boncăluind. Celelalte dihănii se țineau pe laturile lui. Ursul, ca și întîia dată, vru să se tragă spre ușă. Dar cioporul vitelor magice, îl atacară vîrtos. Ciurda furioasă îl încolți ritmic, din toate părțile, și îl vîrî în mijlocul ei. Roata, cînd lărgită, cînd sugrumată, îl hărțuia cu mugete sincopate, după cum o cîrmuia unchiașul din gușile cimpoiului umflat și dezumflat pe rînd.

Ursul răcnea, împuns de coarne, lovit de copite, azvîrlit în toate colțurile, hăituit de cercul monstruos sculat asupra lui.

Cînd cimpoiul tăcu, taurul înfipse coarnele în șalele fiarei și ursul se trînti la pămînt. De sub blană, omul măscuit ieși pe brînci și, într-o clipă se mistui pe ușă. Rămase în mijloc pielea uriașă, inertă, cu labele răscăcărate, baltă neagră în lumina schimbătoare a flăcărilor neadormite.

Împrejurul trofeului se încinse acum alt joc, sărbătoresc. Vitele închipuite călcau în pas de dans hoitul jivinei, se-ntorceau îndărăt peste ea, defilau în faţa ei, schimbau locurile şi o împungeau ritmic, plecînd capul, ca într-o adîncă metanie, cu coarnele pînă-n pămînt... Se deşirară apoi să alerge zăpăind în jurul odăii, ca iar să se-ntoarcă şi să se strîngă pe fiară, s-o piseze cu tălpile, în mugete şi orăcăieli biruitoare.

În cele din urmă, taurul ridică în coarne blana şi o zvîrli la picioarele vrăjitorului.

Oamenii gîfîiau, ameţiţi de învîrtituri, de salturi şi de băutura vrăjită.

Moşul îi opri. Supuşi, ei se rînduiră din nou. Cei şase, în cerc, dar de data asta întorşi cu spatele spre iesle. Al şaptelea, taurul care dusese lupta şi răpusese ursul, rămase între ei, cu faţa către ieslea misterioasă.

Moşul le dete un scurt răgaz, în care culese măciucele de pe lîngă pereţi, le făcu mănunchi şi le rezemă de uşă. Apoi începu alt cîntec, o chemare duioasă.

Taurul se desprinse dintre soţii nemişcaţi, adulmecă văzduhul şi mugi lung. Din iesle îi răspunseră alte mugete lîncede. Fînul se zvîrcoli, şi din el ţîşni o închipuire de junică albă, o femeie învăluită în vîlnice şi marame, cu chipul ascuns de un horbot de mireasă. În spate îi fîlfîia pielea de viţă sub care aşteptase nevăzută. Două corniţe ca luna nouă îi luceau pe cap.

În odaie se lăsase un fum ameţitor, cu miros greu de păr ars, amestecat cu iz sălbatec de piei crude, de sînge şi de sexualitate, cum se strînge în internate, în cazărmi sau în chiliile unor călugări.

Vrăjitorul schimbă repede doina într-un cîntec de nuntă, şi cimpoiul ţurlui bucuros. Taurul şi junicea înaintară, se opriră unul în faţa celuilalt, întinseră grumazele, se alăturară. El o alintă, o linse pe gît cu dezmierdare.

Focul se stinse brusc. Junicea, sperioasă, ieşi în goană prin ştirbitura lăsată în cerc de taurul care se luă mugind după ea şi pieriră în noaptea de afară. În fugă, el culese în braţe mănunchiul de bîte sprijinite de uşă şi le luă cu el.

Rînduiala era ca taurul biruitor să se împreune cu juncana mîntuită, undeva pe coclauri, unde unchiaşul le pre-

gătise patul. Împerecherea se făcea tot mutește și tainic. După care se despărțeau îndată și pentru totdeauna. Nu era îngăduit nici unuia dintre ei să-și lapede pielea de vită, nici masca sub care se ascunsese. Femeia rămînea necunoscută, ca și bărbatul care fusese urs. Moartea aștepta pe cel ce-ar fi căutat să le descopere taina.

În culcușul de nuntă, taurul așează cele șapte bîte ale păstorilor, ele să se învîrtoșeze ca mădularul taurului gonitor. Pruncul zămislit avea să fie mare ucigător de fiare, ursit să nu-l atingă colț și gheară.

Cei șase, istoviți, își deshămară pieile, desfăcură capetele din chingile coarnelor și ațipiră, neștiutori de pricina pentru care-i părăsise vătaful și de rolul ce împlinește mai departe taurul. Fiecare nu cunoștea decît ceea ce-l privea și cît îi învățase moșul, care pierise de lîngă ei odată cu perechea și-i încuiase în slon.

Cînd murgul zorilor bătea la ușă și în țarc vacile mugeau chemînd mulsoarea, vraciul se ivi însoțit de vătaful ciobanilor cu brațul încărcat de măciucile descîntate.

În strigătele lor, cei șase se deșteptară cu greu.

— Hai sus, grăi unchiașul, dîndu-le dezlegare să vorbească ; numai diavolii și boierii se scoală tîrziu. Oamenii buni se scoală, ca îngerii, de dimineață, să pornească la treburi.

Cel din urmă act al ceremonialului se săvîrși apoi afară, la lumina zilei, în chiote de bucurie.

Văcarii își primiră din mîna vraciului bîtele descîntate frecate cu unsoare magică. Fiecare și-o înălța pe rînd în pîlpîirile dimineții, care se răsfrîngeau în lemnul lucios ca-ntr-o făclie. Apoi o zbuciuma în brațul întins spre cele patru zări, închina cu ea muntele, amenința negurile și tăbăra să o pocnească în blana ursului, întinsă pe pămînt.

Rămînea acum ca duhul și tăria taurului să fie trecute aievea într-un buhai adevărat. Văcarii intrară între vite. Unii ridicau bîrnele țarcului, alții le mînară cu strigăte. Ele se alegeau singure. Puhoiul boilor și sterpelor se răspîndi în pășune. Mulgătoarele se rînduiau în altă parte.

După arătările unchiașului, taurul cel mai voinic fu scos cu mare anevoie din cireadă și răznit de lături împreună cu o ciurdă de șase vaci albe, despărțite de viței și cu uge-

rele nemulse, doldora de lapte. Cîrdul, alungat cu hăieli și ciomege, fu abătut spre o vale gîtuită și împins în albia ce urca drept în munte, unde se înfunda într-un circ larg împrejmuit cu pereți de stînci. Acolo — nici apă, nici iarbă. Numai bolovani rostogoliți într-o matcă seacă repezită spre cer.

Cele șapte vite, nedumerite, hăituite din toate părțile, intrară furioase în capcană și se înfundară. Întoarse cu capetele spre oamenii care le prigoneau, ele mugiră spre grosul turmei din care se răsluiseră.

Îndată, la sugrumătura de jos a văii, unde albia măsura abia cîțiva pași lărgime, moșul înfipse la iuțeală un par, pe care înfășurase mai dinainte blana de urs, cu coiful căpățînei în vîrful țepei și labele lăbărțate pe două crăcane întinse amenințător spre pîlcul vitelor încremenite.

Ca să treacă jos, la adăpat, la mîncare, ele trebuiau să înfrunte ursul care le zăgăzuia drumul spre tîrlă. Boarii urcați pe stînci le priveau de pe laturile crestelor.

Vitele surghiunite se domoliră. Stătură multă vreme în picioare, nemișcate.

Apoi vacile se culcară, cu ugerele înfierbîntate pe pietrele umede răcorite de rouă. De departe, păreau niște stane albe care ar rumega singurătățile. Ședeau tihnite ca-ntr-un alt țarc și așteptau să fie scoase după rînduiala de toate zilele la mulsoare.

Numai buhaiul rămăsese drept și căuta neliniștit în josul văii, pîndind primejdia. Nu se mai vedeau oamenii. Rămăsese momîia singură. Se-ntoarse năbădăios și răcni de cîteva ori spre fundul cu ziduri de seninări ca sticla. Ecouri întărîtate îi răspunseră. Ocoli domol aria temniței, mirosi pufnind steiurile lunecoase, trase pe nări văzduhul înălțimii, flutură spre azur ca spre un dușman coarnele. Apoi bolovăni ochii, cu rămurele sîngeroase în albuș, la un vultur ce se roti îndelung deasupra, în cercuri din ce în ce mai coborîte, să se încredințeze dacă nu sînt stîrvuri.

Vremea trecea.

Sau vîntul nu sufla să ducă iz de urs sub nasul buhaiului, ori blana prea veche își istovise miroasele.

Un boar merse pe creastă pînă în spatele văii şi dete vînt unor bolovani, care se rostogoliră detunînd pe pereţi şi săltară pînă-n spinarea dobitoacelor, doar le-or urni. Aromite, ele nu se mişcară. Nu pricepeau ce se-ntîmplă. Ciobanul conteni. Dacă ar fi urmat înainte, pietrele ce răbufneau sărind departe puteau să le strivească.

Unchiaşul alergă la alte şiretlicuri : jos, în gura văii, începură să răsune mugete provocatoare. Vraciul ţinea între genunchi o putinică astupată cu o piele întinsă peste gură, în care sta înfipt un moţ de coadă de cal. Cînd omul trecea degetele unse peste smocul lunecos, putinica scotea muget tînguios de viţel flămînd sau răget bătăios de buhai, după cum o mînuia mîna meşteră.

Vacile, ciulite, se sculară. Taurul înaintă puţin, întinse grumazul, ascultă cu ochii la momîia neclintită şi se întoarse la loc. Pricepuse amăgeala. Nu se prindea de el gluma.

După-prînz, ciobanii, adunaţi la gura văii, cu toate cirezile întrulocate, se porniră pe hăieli, cu chiote, chemări, pocnete de bice, aşa cum fac cînd strîng ciurdele de pe coclauri. Huietele se ciocneau şi se încrucişau de pereţii tuturor văilor, care clocoteau înnebunite ca la o mare bătălie.

Asta făcu doar ca pîlcul încăpăţînat să se tragă şi mai în fund.

Dar bătrînul avea răbdare. Ştia că foamea şi setea biruie orice. La amiază, ciurda întemniţată se mişcă de la sine. Al doilea timp al mulsorii venea să amintească vacilor mîna mîngîioasă a cirezarilor care le uşura ugerele dureroase. Jos se auzeau clopotele cirezilor şi mugete line de viţei chemîndu-şi mamele. Taurii slobozi răgeau spre tovarăşul lipsă. Cioporul se urni încet, în cumpăt, spre strunga unde dihania le zăvora ieşirea. Coborîşul îl începură întîi vacile, înteţite de foame. Taurul rămas înapoi răgea năbădăios, cu văpăi în ochi, spre boarul rămas de caraulă pe creastă.

Vacile ajunseră pînă-n mijlocul albiei, se opriră o clipă, ţintiră matahala, apoi, fără şovăire, se năpustiră îndărăt, înconjurară buhaiul ocrotitor, arătînd parcă, întoarse cu ochii holbaţi, încotro este primejdia. Îndemnat de spaima

soaţelor, el porni falnic, coborî un petec spre ursul nemişcat, scoase un răcnet din fundul bojocilor, trase sforăitor pe nări, scurmă cu copita, boncălui provocător, fluturîndu-şi guşa atîrnată sub bărbie ca un drapel, înălţă grumazul şi privi la vrăjmaş. Acesta nu primea provocarea. Sta ca un trunchi mort. Buhaiul scoase iar răcnetul de luptă, îşi spori furia rîcîind pietre, îşi zburli coama, clătină coarnele, îşi zvîrli pe spinare coada mînioasă. Momîia rămînea, înainte, ţeapănă.

Aşa de cîteva ori.

Taurul, nedumerit, se întoarse la vacile lui şi se puse de-a curmezişul lor, la veghe. Nimic nu-l mai clinti. Sta numai gata să apere soaţele de sub paza lui. Să vie vrăjmaşul la el.

Trebuiau încercate alte mijloace.

O vacă gonitoare, în călduri, mînată pînă în spatele ursului, mugi dornică de buhai. Miresmele ei gîdilară nările taurilor din cirezi, care-i răspunseră.

Cel de sus rămase nepăsător la momeli. Zbîrcea doar pielea umedă a botului cu nări umflate şi refeca buza de sus, scoţînd afară dinţii laţi într-un rînjet sinistru.

Vrednicia lui se cerea de-acum stîrnită de băutura descîntată din care se adăpaseră noaptea taurul războinic cu luptătorii lui.

Unchiaşul, îndrăzneţ, îşi îndesă căciula-mpletită, se strecură printre stînci, urcă mai sus de urs cu găleata plină şi o lăsă pe neaşteptate în văzul taurului. Pînă ce acesta, încremenit de furie, să-şi vină în fire, din două salturi moşul pierise.

Buhaiul însetat şi răguşit de-atîta zbieret trebuia, după socoteala vrăjitorului, să bea apa vrăjită, care să-i deştepte vitejia, să-i spulbere prudenţa şi să-l hotărască la atac.

Dacă se năpustea peste momîie şi o dărîma călcînd-o în picioare, taurul nu avea să mai dea niciodată îndărăt, ori de cîte ori ursul adevărat îi va ieşi în cale. Se va năpusti în el fără teamă. E legea neclintită a vrăjii.

Şi unchiaşul cu paznicii aşteptau de la băutura descîntată ceea ce nu izbutiseră cu nici una din celelalte încercări.

Taurul înaintă cu paşi cumpătaţi pînă lîngă vas. Îl cercetă bănuitor, îl pufui zgomotos, apoi povîrni gîtul vînjos, ca şi cum ar bea, şi cu colţul unui corn îl azvîrli, dintr-o smucitură, de stînci. Doagele, puzderii zburară ca niște fulgi în toate părţile, şi zeama ploua din văzduh în picături mari peste pietrele arse, unde se zvîntă într-o clipă. Rămase numai mirosul greu, aţiţător.

Şi taurul îndărătnic se întoarse şi mai încruntat la vaci.

Se apropia seara. Toate tertipurile fuseseră sleite. Nu mai era nimic de făcut. Ciobanii priveau descumpăniţi pe vrăjitor şi aşteptau îngrijoraţi.

El se posomorîse. Ţinu cîtăva vreme ochii în pămînt. Apoi, cătînd sprijin, îi ridică spre piscuri.

Aspru, muntele îl privea cu neîndurare din toate tăişurile. În limpezimea lui crudă vrăjitorul desluşi o poruncă, parcă o mustrare.

Greşise ceva ? Porni să se cerceteze. Subţiindu-se ca o luminiţă pe găurica unei chei, pătrunse pînă în cele mai ascunse ale lui. Meşteşugul îl moştenise din neam în neam, odată cu pizma şi ura lumii, ursite tuturor cîţi ridică măcar un creştet deasupra ei. *Uitase ceva* ? Coborî la taică-su, Berevoi cel Tînăr, vestit vraci şi descîntător, care pentru multele-i pîre grămădite asupră-i, că leagă ploile, ia mana vitelor şi pune cuţit duşmanilor, fusese nevoit să pribegească în Ardeal, unde se şi prăpădise.

— *Sărise o datină* ? Ajunse la bunică-su, Berevoi cel Mare, meşter zodier şi cetitor în stele, căruia îi slujeau spiriduşi închişi în sticlă, ucis de vodă fiindcă prorocise domnia unui boier, ceea ce mai tîrziu s-a şi izbîndit.

— *Călcase vreo rînduială* ? Alunecă mai departe. Pe dîra lăsată de arderile vechiului duh se afundă în adîncul pomenirilor şi sosi pe funia neamului la moşi-strămoşi.

— *Se abătuse de la vreo îndatorire* ? Şi în apriga-i pornire, clătină din somn străbunii cu căciuli aşijderi împletite, din care odinioară cei mai viteji se aruncau singuri, cu piepturile goale, în suliţe, să ducă de vii veste la zei despre năpastele căzute asupra neamului. Ce uitase ? Ce nu împlinise ?

Dar Berevoii din veac, toţi mucenici ai vrăjitoriei, trecură trişti, fără să-i răspunză. Şi durerea lor îi spinteca sufletul.

Atunci, ca niște porți, neguri lăuntrice se dădură într-o parte. Și deodată se arătă marele taur de odinioară : Nu amăgit de o momîie, ci cu coarnele roșite de sînge. I se înfățișă apoi ursul tragic de odinioară, care murea împuns, lăsîndu-i taina : Magia se istovise în om. Puterile ei se strămutaseră în fier și în oțel. Muntele aștepta vînători cu arme înfricoșate, nu un unchiaș întîrziat în coada veacului. Și toți îl chemau acolo, la ei.

Negurile lăuntrice se alcătuiră la loc.

Se trezi. Acum știa. Taurul magic vrea bărbăție adevărată, potrivnic viu, nu o sperietoare. Se uită împrejur. Ciurdarii îl părăseau. Ciracului care întrupase pe urs îi dăduse drumul. Rămînea el.

Pravila vrăjitoriei îl oprea să se amestece între fiare. El trebuia numai ca un stăpîn, de sus, să le cîrmuiască soarta. Dar acum nu-l mai putea nimic împiedica. Se hotărîse. Se simțea liber ca și cum i-ar fi căzut zeci de lanțuri de la mîini și picioare, pe care le tîrîse pînă atunci.

Înseninat, ieși din nou de după stînci. Se măsură cu muntele și păși hotărît, de-a dreptul la simulacru. Scoase repede blana ursului din par, o îmbrăcă pe mîneci și cu mare îndrăzneală se ivi deasupra strîmtorii, în văzul văii, unde se opri. Taurul îl zărise. Se-ntoarse numai în loc, se arcui pe toate încheieturile, îndoi ușor genunchii de dinainte, își cocoșă spinarea, încovoie grumazul și, nemișcat, puse ochii lui răi, de diavol, țintă în dihanie.

Se scurseră așa cîteva minute. Unchiașul urma să stea neclintit. Taurul scutură capul, ca și cum ar fi alungat o părere, și iar își înmuie mîniile sinistre în priviri. Doar coada îi bătea ca un șarpe coapsele pînă la șolduri. Și arcurile genunchilor stau mereu încordate.

Moșul, nemulțumit, înaintă încă un pas în patru labe. Apoi îndîrjit de moliciunea vitei, se săltă de cîteva ori întreg, răcni ca ursul, fîlfîi labele întinse. Taurul, fremătător, se ghemui și mai mult în el însuși, gata să izbucnească. Vraciul coborî de-a-ndaratele cei cîțiva pași, ajunse la par și se rezemă cu spatele de el : urs liniștit, sculat să privească fagurul uriaș al muntelui din care se prelingea lumina ca o miere de piatră.

Și aștepta.

Omul se frămîntă puțin în blana grea, își întrebă duhul adîncurilor și se hotărî. Muntele de data asta îi zîmbea cu îndemn și încuviințare. Potolit, începu să dezbrace pielea fără să părăsească din ochi taurul, o lepădă la picioare și rămase așa, cu mîinile în lături, răstignit de spetezele lemnului.

Ciobanii din dosul steiurilor încremeniseră. Numai ochii le jucau de la om la taur și îndărăt. Groaza le înghețase strigătele în gîtlejuri. Ce așteaptă ? Ce vrea moșul ? Vraciul visa cu gîndurile sus. Și zăbovea. Era oare adevărat că magia murise ? Și în om, și în fiare ? Poate. Dar cu orice chip vraja de acum, cea din urmă, se cerea împlinită. Taurul trebuia să biruie cu orice preț. Apoi va pieri și el, vraci de prisos, cu magia odată.

Își încordă puterile, își ațintì vrerea și porni alt descîntec. Nu cu fum, nici cu glas... ci cu mintea, înfiptă de-a dreptul între coarnele buhaiului, fără mijlocitor între ei.

Și iar se aprinse în el ceva, care dogorî în afară. Aproape lucea. Taurul gemu ușor. Vraciul se stinse. Și unchiașul din el porni din nou să se depene. Era vina lui că nu izbutea ?

Iată, stă gata să dea seama și să plătească ceea ce i se cere. Va duce însă, de viu, acolo unde trebuie, solie despre toate cîte nu se mai ajung, cîte lipsesc, cîte s-au pierdut, jălbar al celor părăsiți aci, jos pe lume.

Și, luînd blana, o făcu mototol și o zvîrli cu putere în taur, ale cărui coarne îl ispiteau ca două vîrfuri de lănci.

Fiara nu mai răbdă.

Scăpără ca un fulger peste cei cîțiva stînjeni, spulberă blana în picioare, ajunse omul, îl prinse și, orăcăind îngrozitor, îl ridică în sulițele coarnelor și începu să se coboare cu el vijelios.

Ciurda furioasă și-a dezlănțuit puhoiul după el.

Într-o clipă, alaiul a ieșit buluc din matca văii, duduind nebunește pe padină. Acolo unchiașul s-a desprins din înaltul coarnelor și a căzut în pășune. Peste el a trecut cu tropote zăporul cirezilor stîrnite la omor, alergînd după fruntaș.

Talazurile vălmășagului s-au oprit din iureș departe, abia la marginile prăpastiei.

Acolo taurul a fîlfîit într-un corn căciula împletită smulsă din capul vrăjitorului, arătînd-o cu fală muntelui, ca să se știe că de acum înainte nimeni nu-i mai putea sta împotrivă.

Și, măreț, buciuma din beregata-i de oțel în tuspatru zări, că el. taurul Sturului, a răpus fiara cea mai grozavă, pe omul-urs, cel din urmă apărător al vitelor, pe ultimul Berevoi.

FUGA PIETRARULUI

„Siento el dolor mas, no veo la mano,
Ni puedo huir, ni me es dado escudarme."
FRAY LUIS DE LEÓN : A NUESTRA SEÑORA

I

Zi şî noapte, oraşul părea adormit. Numai ochii stăteau totdeauna larg deschişi, umbriţi, înecaţi în ceaţă, şi îndeosebi iarna aveau culoarea galbenă-cenuşie a sticleţilor din crîngul pierdut pe ţărm. Poate din cauza uliţelor largi, mult prea largi, fără cruci, fără arbori, fără pietre. Nicăieri n-am mai văzut asemenea uliţe goale, mărginite de case înfricoşate, ghemuite una într-alta, pe care nu izbuteai să le ţii minte, şi în fiecare dimineaţă privindu-le, aveai impresia că peste noapte a mai dispărut una din ele ; şi nu ţi-o puteai închipui niciodată plecînd pe mare ca o arcă veche şi putredă, ci mai curînd răpită de o tiranică prezenţă, ce părea că pîndeşte oraşul de către stepa de la miazănoapte.

Oamenii erau puţini şi risipiţi ca după o invazie sau o epidemie necunoscută. Şi eu eram unul dintre ei. Singurul meu rost în acea aşezare îndepărtată era să aştept iarna şi să cioplesc troiţe pentru mormintele care se înmulţeau mereu în cimitirul mare şi agresiv, aflat în mijlocul oraşului.

N-aş putea spune că eram cunoscut — şi cei ce veneau să mă caute nu-mi vorbeau niciodată. Un gest, o privire îmi erau de ajuns, mai cu seamă că, după obiceiul nostru cel vechi, toată ziua băteau clopotele celor şapte biserici ori

de cîte ori murea cineva, şi noaptea se auzeau bocitoarele tînguindu-se ca viscolul la ferestrele cu obloane închise.

Troiţele semănau una cu alta, şi le ciopleam în neştire, fiind adeseori cu gîndul cine ştie unde şi tresărind doar cînd corbii strigau prin văzduh, coborînd pe acoperişuri, sau dimpotrivă, stoluri de pescăruşi, gălăgioase, năvăleau dinspre mare.

Ciopleam piatra aproape fără să mă uit. Mîinile învăţaseră forma celor trei braţe, iar dalta nu mai avea nevoie de mine. Odată cu venirea primăverii, îmi spuneam mereu că voi pleca pentru totdeauna din acel oraş, că mă voi duce aiurea. Dar zilele treceau la fel, şi în pragul iernii simţeam iarăşi o ciudată dorinţă de a rămînea. Marea, zăpezile, vîntul şi clopotele mă înlănţuiau din nou şi mă purtau printr-o lume în care visam că se petrece, departe undeva, adevărata mea existenţă.

II

În oraş, toate îşi urmau cursul în aceeaşi albie monotonă. Nu pleca şi nu venea nimenea, iar locuitorii erau — rînd pe rînd — veseli, posomoriţi, îngrijoraţi, plini de speranţă, nepăsători sau vag melancolici, şi tot rînd pe rînd se împrieteneau unii cu alţii, se duşmăneau ori îşi arătau o atenţie plină de gingăşie. Cîtăva vreme am încercat şi eu să-i urmez, dar întotdeauna sfîrşeam prin a-i îndepărta de mine fără să-mi dau seama. Abia după aceea înţelegeam că-mi manifestasem speranţa cînd ei erau cuprinşi de îngrijorare sau că mă copleşise tristeţea în timp ce toţi ceilalţi îşi surîdeau încrezători unul altuia.

O singură femeie a simţit nevoia să se apropie de mine.

Era într-o seară tîrzie de noiembrie şi ne-am plimbat împreună pe ţărm pînă spre miezul nopţii. Cred că, vorbind amîndoi, ne-am spus multe, ne-am destăinuit şi ne-am făcut promisiuni. Obrajii ei fără culoare, talia zveltă, părul aproape alb, ochii plini de reflexe tulburi, trădînd o convulsivă isterie, au venit după mine în somn, ţinîndu-mi tovărăşie noapte de noapte. Umbra şi isteria ei mi-au rămas credincioase, şi numai iarna se aşternea între noi o tăcere hieratică.

Se mai legase şi-un cîine de casa mea. Uneori părea mic, jalnic, adunat în sine şi toropit ca de o febră ascunsă ; alteori, dimpotrivă, se îndrepta, creştea, îşi schimbă înfăţişarea, şi blana lui căpăta o culoare mai întunecată, mai roşie, mai nocturnă. Îl recunoşteam întotdeauna, în ciuda nestatorniciei lui şi a obiceiului ce-l avea de a nu semăna niciodată cu sine. Era un cîine fără tristeţe şi fără nostalgii în privire, o vietate cu ochii pustii ca stelele moarte ale sfîrşitului de toamnă. Îmi place să-l văd umblînd prin curte şi mai ales să-l ştiu că doarme încolăcit la uşa mea toată noaptea, lătrînd din cînd în cînd, fără sens, sau adulmecînd marea şi scoţînd un urlet prelung şi stins, chemare sau plîngere în gol pentru duhul neodihnit al corăbierilor şi al vîntului.

Erau şi cîţiva şoareci, mai mult bănuiţi, ca şi păianjenii pe care nu-i vedeam niciodată ; le zăream doar pînzele ţesute prin colţuri sau la uşă — ţesute şi părăsite la voia întîmplării, legănîndu-se ca nişte scări de mătase coborîte de la fereastra unui castel nelocuit. Vor fi fost desigur şi altele multe dintre acelea ce stau neştiute în preajma fiecăruia. Dar acestea nu mă supărau cu nimic.

Ceea ce mă supăra peste măsură era insolita apariţie a unui cerşetor dubios, care începuse să mă neliniştească din ce în ce mai mult cu insistenţa lui. Prima oară cînd, într-o dimineaţă, l-am văzut la uşă am avut un sentiment neplăcut, în care o presimţire incertă se îngîna cu repulsia. L-am lăsat să aştepte mai mult decît era firesc, şi într-un tîrziu, deschizînd fereastra, îi aruncai o monedă, pe care o prinse din zbor cu un gest obscen. Îi arătasem foarte limpede neplăcerea de a-l vedea şi antipatia, mai mult instinctivă, ce mi-o provocase şi eram convins că nu se va mai ivi, dar mă înşelăsem, căci a douăzi zi, la aceeaşi oră matinală, cînd, stăpînit de o vagă bănuială, privii afară, l-am văzut iarăşi postat în faţa uşii. M-am hotărît să-l ignorez şi, întorcîndu-mă la ale mele, l-am lăsat să aştepte zadarnic. Nu ştiu cît va fi stat. Spre ceasurile prînzului, nu mai era ; în sfîrşit, eram bucuros că scăpasem de el.

Prea statornică nu mi-a fost bucuria. În seara aceleiaşi zile începuse o ploaie măruntă, amestecată cu vînt. Întu-

nericul aiura, şi puţinele lumini ce mai rămăseseră undeva pe uliţele încremenite se clătinau galbene, căutînd un reazim pentru sufletele lor chinuite. Încercam să citesc o carte dintr-un secol uitat, dar mă surprindeam din timp în timp cu gîndul evadat din paginile ei. Deodată aud paşi pe acoperişul de tablă al casei, şi peste cîteva clipe, cîinele de la uşa din curte a schiţat un scîncet melodios. M-am grăbit să ies, şi prin bezna umedă desluşi făptura aceluiaşi blestemat cerşetor ; casa mea fiind lipită de cea vecină şi mult mai joasă, am înţeles că venise urcîndu-se pe gardul despărţitor, ce era aproape de înălţimea acoperişului meu.

De atunci, seară de seară, era nelipsit de la uşa mea din curte. Mă resemnasem să-i aud de fiecare dată paşii sunînd pe tabla acoperişului, ca un memento al neputinţei şi apăsării.

III

De la o vreme, oamenii oraşului începură, pe nesimţite, să-şi schimbe atitudinea faţă de mine. Mutismul lor deveni insinuant, gesticulaţia căpătă o expresivitate stranie şi sarcastică. În fiecare dimineaţă găseam lipite pe geamuri etichete decolorate, cu inscripţii stupide şi jignitoare, caligrafiate foarte stîngaci, iar peste zi mi se aruncau în curte fel de fel de obiecte, fără să-l pot surprinde vreodată pe cel ce-o făcea : cînd ieşeam în stradă nu se vedea nimenea, şi casele din preajmă păreau mai toropite, mai moarte, mai pustii ca oricînd.

Mă gîndeam că toate acestea nu trebuie să mă îngrijoreze şi-mi spuneam mereu, îmi recitam pe dinafară pasaje din cele cîteva cărţi de căpătîi cu ajutorul cărora încercam să-mi fortific, tot mai în van, cugetul. Silabele zburau în jurul meu ca traiectorii de fulgi sau de fluturi. Eram copil, ascultam povestiri cu sfîrşit fericit, îmi proiectam imagini mirifice şi porneam, mereu mai obosit, în închipuite şi palide călătorii fără ţintă. Mă străduiam să închid ochii şi să privesc înlăuntrul meu. Dar încetul cu încetul, toate cele

din jurul meu mă invadară. Nu-mi rămase decît să le accept.

Ceea ce îmi dădea sentimentul cel mai apăsător era complicitatea tacită a celor apropiaţi mie, cu toate adversităţile subterane ce mă înconjurau. Femeia isterică nu numai că încetase să se mai preocupe de spălatul geamurilor, aşa cum făcuse la început, ci într-o dimineaţă am surprins-o cum lipea ea însăşi o mică etichetă, pe care scrisese cîteva reproşuri laconice. Altă dată, pe cînd mă întorceam de la mare, am văzut-o întreţinîndu-se cu patru indivizi, care la apropierea mea se întoarseră, plecînd fără să-mi arunce o singură privire.

Pînă şi cîinele îşi luase obiceiul de a nu mai dormi la uşă ; cînd ieşeam dimineaţa din casă, îl vedeam venind dintr-un colţ al curţii unde-mi ţineam blocurile de piatră pentru troiţe. Ajunsesem din ce în ce mai singur, mai ferecat în solitudinea mea desperată, căreia numai iarna, marea şi vîntul îi aduceau aceeaşi alinare zadarnică.

De aceea cînd îmi isprăveam lucrul, cînd dălţile îmi cădeau din mîinile obosite şi sîngerate, porneam spre mare, treceam de crîngul de sălcii şi odată ajuns pe plaja pustie mi se făcea iarnă, pescăruşii îmi risipeau gîndurile în văzduh, vîntul îmi răspundea la întrebările cavernoase ale unui glas pe care nu mi-l recunoşteam, şi pînă tîrziu hălăduiam într-o lume fantastică, populată de fiinţe înalte şi generoase, măşti ale unor idealuri din ce în ce mai înceţoşate.

IV

Apoi, într-o zi, cerşetorul, ivit la uşă ca întotdeauna la ceasurile cînd se întuneca, mi-a părut a fi altul. Statura, costumul, mersul, umbra, toate erau altminteri decît le ştiusem pînă atunci, şi chiar zgomotul paşilor pe acoperiş nu mai avea rezonanţa ce-mi devenise familiară. Cine să mi-l fi schimbat ? Semnul putea fi grav, dar, cum nu izbutii să-i aflu tîlcul, am continuat să observ chipul şi comportarea lui, cu gîndul de a descifra sensul substituirii.

Femeia însă îl primi ca și cum l-ar fi cunoscut de mult. Poate că ei i se va fi părut același sau — așa cum crezusem atunci — poate că ea însăși nu era cu totul străină de cercul ce se strîngea tot mai mult în jurul meu. La plecare îl zării pe geam cum risipea prin colțurile curții și la poartă o cenușă albă, ce lumina vag în întunericul compact.

Noaptea care a urmat mi-a fost plină de o spaimă nedesluşită; mă deşteptam, mi se părea că văd feţe necunoscute la fereastră, sau simţeam pe pleoape cenuşa albă aruncată de cerşetor, iar cînd adormeam din nou, mă urmăreau glasuri ce-şi şopteau unul altuia felurite îndemnuri absconse. Era o noapte de la sfîrşitul lui martie, o noapte bătrînă, răvăşită, obscură. Undeva se auzeau răbufnirile unor gheţuri plutitoare, izbite de poduri metalice, deşi nici un fluviu nu trecea prin oraş. Se auzeau din timp în timp chemări venind din cîmpul mare şi gol, ce pornea de la nord, pierzîndu-se prin orizonturi încremenite.

Spre sud, marea se liniştise, şi deasupra ei umbla o adiere de moarte, o adiere tremurată ca undele clopotelor scufundate odinioară, care pătrund venind de departe spre noi, mîngîindu-ne şi aducîndu-ne în memorie întîmplări din viaţa necunoscuţilor.

Chiar de a doua zi, oamenii începură să nu-şi mai ducă troiţele pe care le ciopleam pentru ei. Mi le plăteau doar, şi le lăsau în curtea casei mele, unde se adunară din ce în ce mai multe, una lîngă alta, ca într-un cimitir părăsit. Surori pietrificate, stane tăcute şi ameninţătoare, mumii trismegiste, troiţele mă sufocau, îmi torturau zilele şi nopţile, cînd le visam căzîndu-mi pe piept, îmbrăţişîndu-mă cu braţele lor poroase şi reci, sugrumîndu-mă pe întuneric, asemenea unor călăi muţi ai cine ştie cărui tiran bizantin.

Primăvara veni repede. Crizele femeii se înmulţiră, iar cîinele avea în jurul ochilor cercuri roşii. Am uitat iarna, am uitat viscolele de pe ţărmul pustiu, aripile lor albastre şi albe, stelele lor. Numai gîndul pieziş al plecării, numai fuga mă obseda. De undeva, cine ştie din ce deltă ascunsă, se întoarse un singur cocor; obosit şi bolnav, l-am văzut

într-o dimineață căzînd mort peste acoperișurile îngrămădite ale orașului. Și în prima noapte care a urmat am ieșit pe nesimțite din casă, pornind la un drum al deșertării și-al groazei.

V

Multă vreme simții pe urmele mele o umbră care dispărea îndată ce mă întorceam încercînd zadarnic s-o surprind. Putea fi om, cîine sau pasăre moartă. Putea fi gîndul meu, care nu mai era cu mine, sau o parte din propria-mi viață, rămasă în orașul acela. Cînd anii se scutură de umbrele lor, se face un gol în suflet și ți se pare mereu că te urmează cineva.

Apoi, toate au pierit, s-au limpezit orizonturile și mi-au ieșit în cale zile și nopți feerice. Poate și luni, poate și ani, întorși dintr-o altă viață. Am întîlnit ținuturi fermecate, unde mi-ar fi plăcut să mă opresc și să rămîn prins în rețeaua de raze a unei lumini generoase și dătătoare de vlagă. Dar nu mi se părea că m-am îndepărtat îndeajuns de răspîntia pustie de care fugeam, și întotdeauna îmi spuneam că vor veni alte și alte balsamuri să mă întîmpine.

Foarte tîrziu, cînd m-a cuprins o oboseală din ce în ce mai puternică, am început a mă gîndi la un popas, și într-o noapte, după amurgul lunii, intrai într-un oraș încețoșat, scufundat în brumele dense ale lui noiembrie. Nu aveam putere să-mi continui drumul și nu m-am uitat cu prea multă luare-aminte la casa ce mi-a deschis ușile în crucea miezului de noapte zăbrelit de beznă și ceață. Înainte de a adormi am văzut cîteva poligoane fosforescente cum se desenau ca niște solii ale distanțelor străbătute fără odihnă și amintire.

Însă în cele din urmă, dat nu mi-a fost să adorm.

Ochii nu izbuteau să mi se închidă, gîndurile nu le puteam alunga. La ferestre se iveau capete îngrămădite, privind în întunericul încăperii mele ; oameni, fiecare cu brațele sprijinite pe umerii celuilalt, se aglomerau la ferestrele mele, și profilul unui grifon se ghicea pe ziduri,

dilatîndu-se și stringîndu-se iar, pierzîndu-și aripile și tremurînd în tăcerea spectrală. Noaptea părea că se întoarce înapoi către seară. Un zgomot se-nfiripa vag și creștea, venind ca un tunet îndepărtat, pînă cînd m-am trezit numărînd : unu, doi, trei, patru... Erau pași, ce sunau tot mai clar pe acoperișul casei. Bezna de afară se dilua mereu, și oamenii de la geamuri începură să-și arate în lumină brațele și capetele de piatră.

ISTORIA CELOR CINCIZECI DE COŢI DE PÎNZĂ

Tare mai era ciudată vechea casă de la O. de pe strada pe unde-mi era drumul cînd umblam la şcoala primară. Mă întreb dacă o mai fi existînd azi. Acum cîţiva ani, aflîndu-mă cu treburi în oraşul acela, am trecut pe lîngă ea de mai multe ori, dar n-am văzut pe nimeni intrînd sau ieşind pe portiţa înnegrită de ploi. Să intru mi-era frică, mă temeam că nu voi mai găsi pe nimeni din vechii locuitori, oameni ciudaţi şi ei şi pe care amintirea mea nu-i poate nicicum despărţi de zidurile vechi mîncate de igrasie şi îndoite spre vîrf, gata parcă să se surpe în partea aceea sub greutatea acoperişului foarte înalt de şindrilă crescută cu muşchi şi ierburi.

Acum aproape jumătate de secol, acolo locuia bătrînul preot Dietz cu nevasta lui şi două fete. Era foarte sărac. Îmi părea grozav de slab şi deşirat în reverenda lui lustruită de atîta frecuş şi înverzită de vreme, purtată şi acasă în chip de halat, poate numai peste lenjerie, şi faţa lui era verde şi ea, luminată de o ardere lentă ca lemnul fosforescent din pivniţe.

Omul acela era o enigmă pentru mintea mea de copil. Nu pricepeam de ce părea aşa de oropsit de soartă. Pe strada unde locuiam noi, se afla o biserică greco-catolică cu un seminar, vedeam mereu trecînd preoţi pe acolo, dar aceia erau graşi şi joviali. De Bobotează cînd veneau la noi să mănînce şuncă şi fursecuri, îi vedeam rîzînd larg cu capul dat la spate, mă uitam la ei cum mîncau şi beau şi

împăcarea dintre cer și pămînt ce-o întruchipau îmi părea un deznodămînt miraculos de vulgar, căci erau zgomotoși, vorbeau în același dialect ca și lăptarul nostru și glumele lor erau nesărate și țărănoase, deși decente. Îmi trezeau un sentiment nedeslușit împotriva lui Dumnezeu pentru că avea asemenea slujitori. Se aflau printre ei și oameni foarte bravi, dar eu nu aveam de unde s-o știu pe atunci.

Bătrînul Dietz era cu totul altfel, el avea distincțiunea sărăciei. Parohia lui era cea mai slabă din oraș, avea numai o mînă de credincioși în mica biserică ruteană în miniatură, bătută în bîrne, pitită într-o grădiniță neîngrijită numai urzici și spini, așezată între două case destul de joase, abia răsărind printre ele cu turnișorul ei cu căciulă de tinichea. Duminecile cînd Dietz își punea reverenda de sărbătoare ponosită, și ea destul, și se ducea la slujbă urmat de bătrînul Clementis, paracliserul și mai jerpelit și mai flămînd decît el, ei doi împreună erau ca o paradă a mizeriei.

În biserică îi ascultau doar șapte-opt ruteni aciuiți nu se știe cum în orașul străin unde își cîștigau pîinea cum puteau, mai mult rău decît bine. Nu erau ei din turma credincioșilor care apar pe neașteptate în ușa bucătăriei parohiale să înveselească preoteasa cu o bucată de unt învelit în foaia de varză, ori cu vreo pereche de pui grași în mînă. Ca să-l mai ajute, autoritățile l-au numit profesor de religie la școala noastră.

Nu ne-a vorbit niciodată despre nimic. Ne dădea lecții din carte, separat pentru fiecare, venea și se așeza lîngă noi în bancă, atunci ne asculta și ne punea să turuim pe dinafară tot paragraful respectiv, apoi săpa cu unghia o cruce în hîrtie la capătul paragrafului următor ceea ce însemna că pentru ora viitoare trebuia să învățăm pînă acolo. Nu avea nici măcar un creion. Unghiile lui erau totdeauna încunjurate de un chenar de doliu, degetele-i erau subțiri și îngălbenite de tutun. Se purta nebărbierit și astfel figura lui părea și mai slabă, părul-i aspru și negru îi năpădea toate ridurile. Gîndindu-mă acum la el, înțeleg că avea o față frumoasă și nu lipsită de distincție, cu nasul lui drept și ochii triști ca ai unui sfînt nemîncat din oficiu,

dar dacă nepăsarea sau lipsa de duh era cea care îl împiedeca să stea de vorbă cu noi, n-am s-o mai aflu niciodată.

Eram oarecum vecini, grădina noastră dădea spre curtea lor şi îmi plăcea foarte mult să trec gardul ca să mă duc la ei. Curios lucru ; ceea ce mă atrăgea cel mai mult era întunerecul din casa lor. Dintr-o verandă cu trepte de lemn dădeai într-o hardughie de odaie cufundată-n umbră care nu căpăta un pic de soare decît din veranda mohorîtă şi ea pentru că avea un măr uriaş în faţa geamului. În odaia aceea nu puteai citi nici la amiaz. Mirosea a sărăcie acră şi a mucegai ; dulapurile neaerisite erau ticsite de haine vechi roase de şoareci, paturile lipite de pereţi se deslușeau greu şi ele, acoperite cu feţe de ştofă verde-închis. Desenul acelor ştofe cu flori de catifea aplicate a rămas o taină pentru toţi musafirii şi pînă şi cei din casă îl uitaseră ; electricitatea nici n-a fost introdusă la ei şi amănuntul ăsta era pentru mine o atracţie în plus. Lămpi mari de faianţă atîrnau de grinzile tavanului, susţinute de tufe planturoase de fier aurit.

Familia nu stătea aici de obicei, ci într-o mică bucătărie scăldată în mai multă lumină prin două geamuri cu gratii aşezate la înălţime şi dînd spre curte. Niciodată n-am văzut acolo gătindu-se o masă bună în francheţea voioasă a oalelor clocotinde în abur de carne şi zarzavat proaspăt ; n-am văzut cozonaci dolofani ieşind din cuptor victorioşi, n-am adulmecat în aer parfum cald de prăjituri cu unt şi mirodenii. Pe plita de fier se sleia vreo zeamă cenuşie ori ceva cir de legume scăzute cu miros acru, terci sau fasole stătută, mîncăruri care nu trezeau pofta nimănui. Codri de pîine rece stăteau uitaţi pe marginea ferestrei ori pe etajeră, printre vase de tuci cu resturi de mîncare pe care nimeni nu se-ndura să le arunce, cu peşteri scobite în aluatul înăcrit de către o mînă flămîndă, dar mai demult ; acum erau însemnate de flori de mucegai de un albastruverzui nu lipsite de o frumuseţe tristă. Preoteasa se ţinea aici, mereu în haine negre, şi zîmbea.

Nu demult, fusese încă frumoasă. Zîmbetul ei ştirb mai fermeca printr-o blîndă răutate, rancuna neputincioasă a unei fiinţe oropsite care pîndeşte întruna prilejul de a se bucura de necazul cuiva. Fiicele ei au moştenit acelaşi

zîmbet bănuitor ca să le țină loc de inteligență. Cine îi bănuiește pe toți, are dreptate mai adesea decît analistul subtil și lipsit de prejudecăți.

Adevărate fiice ale mucegaiului, crescute cu cirul sleit de pe plită, erau palide, slabe, mereu înfricoșate. Cea mai mică, Vali, de vreo opt ani, era chiar frumușică cu părul ei auriu și ochii albaștri, cu nasul drept, dar tenul ei subțire ca hîrtia era de o culoare bolnăvicioasă și zîmbetul ei se spărgea în riduri în jurul gurii încă de pe acum. Nici un învățător nu era în stare s-o învețe să citească decît literele mari ; cît despre tabla înmulțirii, nu-i înțelese tîlcul toată viața. Iți, cea de doisprezece ani, era la liceu, învăța geometrie și franceză, dar era veșnic repetentă. Avea dinți mari, pătrați și negri și fața ei era de un verde foarte închis. Totuși, nici ea nu era urîtă ; avea ochi căprui sclipind de o maliției zitate perpetuă și necondiționată. Dacă atîta răutate rîzătoare ar fi întîlnit numai o licărire de inteligență în drumul ei spre lumină, Iți ar fi fost ironică, dar așa cum era, rîsul ei rămînea numai răutăcios și prostesc.

Copiii ăștia doi aveau foarte adesea rîie, dar era ceva firesc la ele. Și pereții casei erau măcinate de rîia lor proprie și petele roșii dintre degetele lor aveau desigur o legătură cu boala pereților mustind de umezeală.

Părintele avea o mare pasiune. Nu puteai intra în bucătărie să nu-l găsești cu un firez micuț în mînă făcînd „traforaj". Pe vremea aceea, multă lume își pierdea vremea cu acea îndeletnicire și se vede că părintele avea o groază de vreme de pierdut. Nu avea nici un prieten, doar bătrînul Clementis îi mai venea în casă, și între ei doi se desfășura toată politica parohiei. Clementis aducea adesea vestea că enoriașul lor principal, Krasnianek, iarăși și-a bătut nevasta ; atunci amîndoi rîdeau încet multă vreme și nici unul nu găsea că ar fi fost treaba lui să se amestece. Dumineca după-masa făceau socoteala banilor strînși la liturghie : Dietz lua două treimi, Clementis rămînea cu restul, de-ajuns cel mult să-și cumpere pîinea pe o zi. Clementis îl văzuse odată pe Ivan Krasnianek punînd cinci lei pe talgerul de chetă la slujbă ; pe urmă îl salută mereu cu mare plecăciune, dar gestul mărinimos nu se mai repetă. „Nici la Buda n-a fost tîrg de ciini decît o dată" — zise

Dietz şi proverbul unguresc îi făcu să rîdă în felul lor liniştit şi se întorceau la el de mai multe ori rîzînd de fiecare dată. Cîteodată Dietz tuşea, se uita în lături şi zicea că ar trebui făcut curăţenie în biserică, atunci Clementis ofta, se uita şi el în altă parte şi zicea că ar fi bine să cumpere o mătură nouă ori că-i prea frig să spele acum geamurile, dealtfel s-a şi spart unul că nişte blăstămaţi de băieţi din vecini l-au nimerit cu mingea că şi ăia de ce nu se duc să se joace în altă parte. De aici pe nesimţite aducea vorba de propriii lui copii cum nu au de nici unele, nici ghete măcar să se poată duce la şcoală, dar Dietz nu găsea niciodată ceva de spus la asta. La Paşti şi la Crăciun îi turna un păhărel de vin oţeţit şi preoteasa îi împacheta un rest de cozonac pentru copii lui. El primea darul cu plecăciune, astea erau momentele mari ale vieţii lui, de aceea osul de la gît i se mişca-n sus şi-n jos, bărbia slabă îi tremura şi trebuia să se străduiască să nu plîngă. El era singura fiinţă căruia părintele Dietz îi părea un om de seamă şi preoteasa o doamnă măreaţă şi supunerea lui credincioasă era mult apreciată de ei doi, căci nimeni altul nu le dădea atenţie. Cam la atîta se rezumau legăturile părintelui cu lumea din afară, căci la şcoala unde i s-a îngăduit să predea religia nu se aşeza niciodată la taifas în cancelarie cu învăţătorii fiindu-i ruşine de hainele lui vechi, se sfia şi de învăţătoarele guralive şi de învăţătorii cu casă proprie şi porc în ogradă şi nu înţelegea nimic din veşnicele dispute politice. Predici rostea numai în cele trei mari sărbători ale anului şi la înmormîntări, dacă la şapte-opt ani o dată dădea Dumnezeu să mai moară careva. Spunea mereu acelaşi lucru : oamenii să nu se-mbete, să nu-njure şi să fie cu credinţă la Cel-de-Sus. Astea le repeta şi la înmormîntări, dar nimănui nu i s-a părut vreodată că rostea cuvîntări nepotrivite cu ocazia. Încolo, rutina liturghiei nu-l costa nici un gînd şi, neavînd altceva de făcu, mai ales în lungile după-mese de vară, cînd preoteasa nu-l punea să taie lemne, îşi alunga urîtul, cum spuneam, cu traforajul. Stătea tot timpul în bucătărie şi cu un firez mititel tăia fel de fel de figuri în placa de lemn, flori, frunze, arabescuri, iar din plăcile astfel disciplinate întocmea apoi cutii, etajere mici şi alte obiecte decorative. Preoteasa admira mult operele bărbatului său, totuşi, odată s-a încumetat să-i spună că ar fi

bine să știe face și scaune că toate cele din casă scîrțîie și șchiopătează. Dietz îi luă vorbele tare la inimă și nu mai scoase un cuvînt vreo trei zile la rînd, așa că preoteasa își dădu seama că mersese prea departe și din ziua aceea nu-și mai permise să cîrtească.

Părintele mai avea o slăbiciune : era un mare fumător. Nu-și cumpăra țigări niciodată. De grinzile bucătăriei atîrnau mereu foi galbene de tutun la uscat, Clementis le aducea de undeva, poate că le fura de pe cîmp. Le punea pe fete să-i taie foile pe masa din bucătărie și le ținea apoi între ziare în dulap ca să ucidă moliile, de acolo își umplea tabachera de tablă cu chipul lui Franz Iosif, de trei ori pe zi. În felul ăsta numai foițele îl costau cîte un leu pachetul de o sută, ridicîndu-se la zece lei pe lună, singura lui cheltuială pentru a-și satisface o dorință personală. Pînă și preoteasa înțelese că un bărbat trebuie să fumeze, și nu spunea nimic. Doamne ferește de mai rău !

Așadar, Dietz stătea cît era ziua de lungă la geamul bucătăriei, scîrțîia din firez și fuma. Toată casa era plină de operele lui. Nu este exclus că ar fi putut chiar vinde din ele, dar nu i-a trecut niciodată prin minte că s-ar putea vinde ceva, să mai cîștige un ban. De aceea principalele podoabe ale casei lui rămăseseră obiecte de traforaj.

În afară de încăperile descrise, casa mai avea două odăi spre stradă, întunecoase și ele, primind ziua din spre miazănoapte. Una din aceste odăi primea un surplus de lumină și dinspre verandă și era locuită de o pereche de oameni vîrstnici, soții Messer. Acolo nu intram niciodată pentru că nu erau oameni primitori de felul lor. Se spunea că el ar fi fost foarte avut și trăia în mizerie numai din zgîrcenie. Se ocupa cu specula de animale și era veșnic pe drum, ducîndu-se pe la toate tîrgurile de țară după cai. Rămasă singură, nevasta lui se baricada în odăița ce-i servea și de bucătărie și nu avea legături cu preoteasa pe care o disprețuia. La fiecare întîi ale lunei îi număra în palmă cei cincizeci de lei de chirie și mai încolo, relațiile lor se rezumau la salutul zilnic.

Cealaltă odaie se numea salon și avea fotolii îmbrăcate în pluș roșu rărit prin care își scotea țepile agresivul păr de cal. Masa rotundă avea un coșuleț de rafie la mijloc

adăpostind un teanc de cărți poștale ilustrate îngălbenite de vreme ; fetele le știau demult pe dinafară ; pe cea cu iepurele de Paști ca și pe cea cu pomul de Crăciun, cu salutări de la Biharkeresztes și martiriul Sfîntului Sebastian dar mai mult decît toate le preocupa gravura cea mare din perete, înrămată în aur, unde un tînăr și o tînără în costum bulgăresc se țineau de mînă și el îi șoptea ceva la ureche, ori cine știe, poate o săruta. Dedesubt scrie : *Logodnicii.* Vali susținea că băiatul îi vorbește fetei, dar Ițu îi spunea că e proastă și că el o sărută. Rîdeau prosteşte cînd se opreau să se uite la ei. Lîngă logodnici ceasornicul cu greutăți de fier nu mai umbla de mult. A murit și ceasornicarul care îi suflase viață pe timpuri, ăștia din oraș nu se mai pricepeau la ornicuri de teapa lui, totuși nu-i venea nimănui ideea să-l arunce, căci avea o față de porțelan frumos pictată cu flori.

Peste pereții de culoarea mușchiului ofilit se întindeau mari pete de umezeală. Sobița de fier aprinsă poate de trei ori pe an și geamul cu lumina lui sură de miazănoapte nu se puteau lupta cu ele și se lățeau tot mai tare, dar nimeni din casă nu le dădea atenție. În peretele din dreapta geamurilor se fălea o cutie măreață dintre cele făcute de părinte, un adevărat dulăpior din dantelă de lemn, înăuntru cu polițe pentru cărțile de rugăciune ale preotesei, legate în pluș roșu. Din peretele de vizavi îi răspundea o etajeră în miniatură de aceeași lucrătură, plină cu porțelanuri de bîlci. Era vitrina familiei. Se găseau acolo un cățel negru de lut ars pe lîngă statueta Fecioarei din Maria Radna, Sfîntul Antoniu cu Pruncul, o scrumieră cu o găină și un cocoș de culoarea ciocolatei, vechi cutii de cremă de față din imitație de alabastru și vase micuțe de lemn pictate cu flori, scoici văpsite, lumînări de ceară, și altele multe. Fetele nu aveau voie să umble acolo, să nu spargă ceva. Soră-sa, de cîte ori o prindea pe Vali cotrobăind printre căței și sfinți, o pocnea peste degete, dar ea însăși își permitea totuși această plăcere. Covorul verde cu trandafiri roșii nu mai era covor decît cu numele, căci florile lui s-au ofilit demult, iar dulapul — (căci se găsea și un dulap în salon, și chiar un pat de-a lungul peretelui), data de pe vremea mobilelor biedermeyer cu care însă nu semăna deloc, era

văduvit de placaj şi de ce se cheamă stil. Dulapul era tivit sus cu un chenar de mere şi de gutui, de aceea în odaia aceea nu mirosea niciodată neplăcut. Se mai vedeau şi trei sticle de dulceaţă pe dulap, dar ele nu erau menite pentru consum ci simbolizau rosturile unei lumi superioare. Pe masă, alături de coşul cu cărţile poştale, se afla şi un album cu multe fotografii vechi de familie. Soldaţi foarte mustăcioşi şi înholbaţi ca nişte viţei sub chipiul înalt al bătrînului împărat, dame cu pleureuze de struţ şi degetul arătător pus pe bărbie, copii nesofisticaţi şi miraţi cu ciorapi în dungi, apoi o scoică mare, roz, cu inscripţia în tuş : *Amintire din Abbazia,* şi, bineînţeles o cutie în traforaj legată în diagonală cu o panglică albastră de satin veşted.

Se afla pe altă planetă odaia asta decît tot restul lumii de dincolo de geamuri. Nu umbla nimeni aici, nici fetele nu veneau decît împreună, pentru că le era frică. Frică de ce ?

Deasupra patului era o veche fotografie mărită, în ramă. Reprezenta o doamnă cu expresia leşinată şi ochii apoşi. Mie nu mi se părea nicidecum, dar fetele vorbeau de ea în şoaptă şi se sfiau s-o numească. Am înţeles totuşi că înfăţişa pe o mătuşă demult trecută în lumea de apoi, care aveau obiceiul să „vorbească". Vali se jura pe orice că a auzit-o vorbind ziua în amiaza mare şi nimeni din casă nu găsea într-asta ceva curios. Iţu şi cu maică-sa îi dădeau deplină crezare, iar Dietz nu se amesteca ; tot ce era de domeniul stafiilor le privea pe femei, asta a fost întotdeauna aşa. Nu pentru că arătări de astea n-ar fi apărut niciodată în faţa bărbaţilor ; bunicul în satul lor din Carpaţii de miazănoapte văzuse într-un rînd un priculici, dar orişicum, unui bărbat nu-i şade bine să discute despre treburi de astea. Femeile sînt altceva. Ele plîng şi ţipă pentru nimic, se sperie de umbra lor, aşa le e felul.

Bătrînul Dietz nu era turmentat de cele supranaturale, asta nu. Dumnezeul pe care îl slujea el şi care îi răsplătea aşa de subţirel pe el şi pe Clementis pentru truda lor, exista desigur undeva şi el, dar la ce bun să te tot întrebi ce-o fi şi cum o fi, dacă tot nu poţi afla niciodată nimic. Nu era el omul să ardă în focul iubirii cereşti, dar lui Dumnezeu îi trebuiesc şi oameni de felul lui, cine ştie, poate ţine mai mult la ăştia adormiţi decît la cei ce asaltează cerul ziua

şi noaptea turmentîndu-l cu zbuciumul iubirii lor nesăbuite.

Aşadar părintele Dietz fuma şi fireza înainte şi îşi ţinea firea. Cînd preoteasa cu fetele ei şi cu doamna Clementis începură să-i tăinuiască ceva, se făcu că nu vede şi nu aude.

Doamna Clementis avea un fiu plecat să muncească în America cu mulţi ani în urmă ; nu mai primise veşti de la el de ani de zile, şi voia să afle ceva cu orice preţ. Să se intereseze la consulul general din Bucureşti, aşa ceva nu i-ar fi dat prin gînd, s-a dus în schimb la o ghicitoare şi aceea i-a spus cu opt lei că fiul ei trăieşte şi-i merge bine, şi dacă vrea să afle amănunte, să întrebe spiritele. A şi învăţat-o cum să intre cu ele în legătură, dar ea, nepricepută la asemenea treburi înalte, a rugat-o pe preoteasa s-o ajute. Preoteasa s-a gîndit la Vali şi la vocile auzite de ea în salon de la fotografie şi se hotărî să cedeze rugăminţilor doamnei Clementis, mai ales pentru că femeia o ajuta la spălat şi nu-i cerea nimic în schimb mulţumindu-se cu resturi de mîncare şi cele cîteva bucăţi de mămăligă rece cu care pleca în traistă. Totuşi inima ei de mamă o învăţă la oarecare vicleşuguri în ultima vreme, astfel începu să se vaiete de şale mai mult decît s-ar fi cuvenit, ca să obţină ceva în plus pentru ostenelile ei şi doamna Dietz socoti că-i vine mai uşor s-o răsplătească cu o şedinţă-două de spiritism decît cu o bucată de pîine mai mult, căci pîinea era o problemă şi pentru ea. De atunci în fiecare sîmbătă seara cele două femei şi cu fetele se retrăgeau în salon desfăşurînd pe masă un cerc de carton cu alfabetul scris pe el, la flacăra unei lumînări de seu.

Pe vremea aceea se petrecură lucruri curioase în casă. Multe obiecte pierdute se regăsiră la locul indicat şi mai urmară şi alte treburi ciudate. Fetiţa cea firavă şi cu mintea întunecată deslănţui o turmă întreagă de puteri ascunse. Scaune şi farfurii căpătară grai şi începură să şuşotească, lămpi se legănau fără să se fi atins cineva de ele, perne se umflau singure pe sub pături. De cum se însera, mobilele începeau să trosnească, parcă se întindeau din încheieturile roase de carii. Perdelele de ştofă cernită oftau şi Vali le văzu filfîind nu o dată. Nu mai era chip să trimeţi copiii afară după ce se lăsa întunericul să aducă un lemn

sau pîinea din cămară. Ba nici chiar preoteasa nu ieşea seara bucuros şi-l ruga pe bărbatul ei să aducă apă şi să închidă găinile. Dietz se făcea că nu ştie despre ce e vorba, căci era din fire sfios şi comod şi nu-i plăcea să aibă observaţii de făcut. Pipa şi dădea înainte cu firezul, căci tocmai avea în cap un plan grandios. Voia să facă etajere pentru peretele din curte să-şi ţină muşcatele pe ele. Toată ziua măsura pereţii şi scîndurile lui, ca lungimea suporturilor să se potrivească cu intervalele dintre geamuri. Totuşi, într-o bună zi trebui să se trezească şi el.

Tocmai stăteau la masă, era într-o duminică seara şi preoteasa gătise cartofi cu slănină şi se bucurau toţi de ei, vorbeau mult şi repede şi rîdeau, ca întotdeauna cînd aveau ceva bun de mîncare. Deodată preoteasa îşi puse jos furculiţa.

— la ascultaţi, zise.

Se opriră toţi din mestecat, dar numai Dietz pricepu despre ce era vorba.

— Doar n-o fi pornit ceasul, zise cu voce schimbată.

Preoteasa îşi făcu cruce.

— Doamne fereşte, zise.

Din salon se auziră bătăile ceasului vechi cu greutăţi de fier, ale ceasului care nu mai umblase de peste douăzeci de ani.

— Nu te duce, Sergiu, zise preoteasa cînd îl văzu că se ridică şi ia sfeşnicul de pe etajeră.

— Nu te duce, tătucule, plîngeau fetele, acăţîndu-i-se de poalele hainei. Îl petrecură scîncind pînă la uşa salonului. După ce examină ceasul şi căută cu lumînarea sub pat, pe sub masă şi în dosul perdelelor se întoarse cu sfeşnicul în mînă. Şi spuse solemn :

— Ceasul merge.

Toate trei se cutremurară pînă în măduva oaselor, pînă şi Vali care nu ştia că nici ceasul bun nu porneşte singur, da' mi-te unul cu roţile mîncate de rugină şi înţepenite de un sfert de veac.

— Să nu vă mai prind cu prostiile voastre, fetelor, zise Dietz cînd ajunseră îndărăt în bucătărie, că vă rup urechile. Le vorbi numai lor, dar aşa ca să înţeleagă şi preoteasa. Şi mai spuse că va face sfeştanie în ziua următoare.

A doua zi se urcă în pod şi luă de acolo nişte cărţi prăfuite, scrise cu litere chirilice, şi căută în ele multă vreme, întorcînd foile groase încolo şi încoace. Se lămuri cum trebuie să procedeze cu sfeştania ca să iasă bine, înspre seară aduse apoi cădelniţa din biserică şi umplu casa cu fum de tămîie, avînd grije să ajungă din el şi pe sub paturi şi în fiecare ungher şi între timp cînta pe nas silabe de neînţeles. Preoteasa şi fetele ei umblau ici şi colo în vîrful picioarelor, electrizate, vorbindu-şi în şoapte, fericite că la ele în casă aveau loc evenimente de seamă. În timpul sfeştaniei ceasul din salon se opri şi nimeni nu-l mai putu sili după aceea să pornească din nou.

După ce părintele le interzise să mai facă spiritism, femeile se simţiră ca beţivii lipsiţi de tainul lor de spirt. Mai ales pentru Vali vremurile fură grele ; de mai multe ori pe zi fu apucată de crize de plîns şi nişte crampe rele ; mamă-sa îi făcea descîntece cu cărbuni şi o frecă pe tîmple cu oţet. Forţele trezite în fiinţa ei se luptau din greu cu opreliştea sfeştaniei, dar în zadar, că nu mai putea face scaunele să trosnească nici podelele să scîrţîie şi nici perdelele să mai fluture pe geamuri. Puteri latente atîrnau în aer, interzise, zăceau ferecate în ciorchinile de umbră prin unghere, tînjeau în fundul oglinzii. Nimeni nu-şi mai oferea fiinţa ca ele să poată arde în vîlvătaia ei ca hîrtia. Spiritele erau bolnave şi nu se mai puteau mişca.

Într-o seară se întîmplă ceva ce-i făcu să uite de sfeştanie ca şi de spirite, întrecîndu-le în groază pe toate.

Într-o joie, puţin înainte de miezul nopţii — era în luna lui aprilie — nişte oameni străini îl aduseră acasă pe Messer, mort. Targa era acoperită cu o pînză de sac şi nu i-au dat voie decît nevestii sale să-l vadă, şi mai tîrziu, lui Dietz, chemat şi el să-l identifice. Omul fusese înjunghiat în coaste şi găsit în apropierea grajdului de la marginea oraşului unde îşi ţinea caii. Odaia mică se umplu de lume.

Prin gaura cheii, fetele care îşi dădeau coate nerăbdătoare, fiecare împingînd-o pe cealaltă să ajungă la rînd, o văzură pe doamna Messer albă la faţă şi fără grai. Fusese trezită din somn şi se găsea în etapa cînd îşi dădea seama

că s-a întîmplat ceva groaznic, dar ca bărbatul ei să fi fost ucis, de așa ceva bineînțeles nu putea fi vorba, era o greșeală sau un vis. Neînduplecați, ceilalți se purtau ca și cînd el ar fi murit aevea și ea avea de luptat cu toți ăștia acum. Nevăzută după ușă, Iţu o privea fix, fără urmă de compătimire, încremenită, fascinată, cu un zîmbet rău pe gură, de care nu știa. Din cadavru nu se vedea mare lucru, și ce n-ar fi dat să-i vadă fața ! Din cînd în cînd Vali scîncea emoționată : „Uite-i picioarele !" — cînd apăreau cizmele lui grele de noroi, dar pînă și cizmele se jucau cu ele de-a ascunselea. Ba se zăreau, ba nu ; iar capul nu se vedea niciodată din pricina străinilor gesticulînd în jurul lui și vorbind toți deodată. Preoteasa stătea în ușa camerei lor din spre verandă și fetele fugeau mereu la ea să-i spună ce-au văzut sau cînd li se părea că cineva din odaia aceea se apropie de ușă.

A fost o întîmplare de mare răsunet. Căsuța lor pînă atunci nebăgată în seamă deveni dintr-o dată centru de pelerinaj .Veneau valuri de oameni, vecini și necunoscuți deopotrivă, unii în uniformă, să întrebe ce-a fost, cum a fost. Veneau și mulți copii. Copii bogați de creștini și chiar de evrei, pentru care Iţu și Vali nici nu existaseră înainte, se înfiinţau la ei și le ofereau biscuiți și mere ca să-i lase în curte și să le arate geamul lui Messer și vorbeau cu ele ca și cînd ar fi fost de o seamă. Fetele roșeau de plăcere și căpătară grai ; le descriau figura mortului cu amănunte înfiorătoare : „I-au tăiat gura de două părți pînă la urechi și i-au spart dinții cu ciocanul".

— Tu l-ai văzut ?

— Sigur că l-am văzut.

— Zi zău.

— Zău.

Vali dădea și ea din cap a aprobare și amîndouă credeau că exact așa a fost. Gustau pentru prima oară nectarul îmbătător al succesului social și li se cam sui la cap. Aveau și ele acum o aureolă ca și Hedi, fetița cîrnă a notarului public care purta pelerină și se ducea la lecție de pian. Cînd treceau pe stradă, auzeau copii șoptind în urma lor :

— La astea în casă stătea Messer acela pe care l-au ucis.

Gloria n-a durat însă prea mult căci peste vreo două săptămîni nu le mai întreba nimeni de nimic. Copiii cu vază ale cartierului treceau din nou pe lîngă ele pe bicicletele lor fără să le vadă, ca și cînd în casa lor n-ar fi fost omorît nimeni.

Doamna Messer își împachetase lucrurile și plecase la țară să stea la sora ei și odaia fu închisă cu un drug de fier cu lacăt.

În casă iarăși se încuibă groaza. Spre seară, dacă aveau treburi prin curte, preoteasa își lua și fetele cu ea, nu se mai aventura singură. La lumina lămpiței de petrol din bucătărie, cînd alegeau fasolea, își șopteau în mare taină, să nu le audă părintele, că din camera zăvorîtă se aud oftate și ciocănituri. Într-o dimineață au găsit-o pe Fecioara din Radna căzută de pe etajeră și spartă în cioburi și de atunci, groaza lor nu mai cunoscu margini.

Într-o duminică, părintele se întoarse foarte voios de la biserică : găsise în cutia lui Sf. Anton cinci sute de lei. După-masa se sfătuiră îndelung cu Clementis, luînd de mai multe ori la rînd numele celor care fuseseră la slujbă : pedelul de la școala primară, o spălătoreasă cu cei doi copii ai ei, bătrîna Radivoi cu nepotul său cismarul și Ivan Krasnianek. Care din toți ăștia să aibă cinci sute de lei de dat, dacă nu Kransianek ? El era vizitiul prefecturii și mîndria comunității lor, cu dolmanul lui înstelat cu bumbi de aramă cît pumnul, cînd mîna caii prefectului, iar cu hainele lui cele negre de postav scump, cînd venea la slujbă duminecа, arăta măreț de-ți creștea inima uitîndu-te la el. Avea leafă cît un profesor, pe deasupra mai căpăta și cîte o cinste în bani de la domnii cei mari de la județ cînd îi ducea undeva, că de, boierilor le șade bine să-și mai deschidă portofelul. Krasnianek trăia în altă lume, acolo unde se învîrtesc banii, curge vinul și se aruncă zarul — el mînca sarmale în bucătăria cu faianță a doamnei prefect, bea vin și în zile de lucru ; domnii ăi de sus vorbeau cu el și știa multe taine pe care enoriașii bisericii rutene din strada Ștefan cel Mare n-aveau de unde să le bănuiască. Nevoiașii care făceau cerc în jurul preotului după slujbă în grădinița cu buruieni din fața bisericii, se dădeau în lături cu res-

pect cînd Krasnianek se înfăţişa şi el printre ei cu lanţu-i gros de argint de la ceasornic întins ca o ghirlandă strălucită peste burta lui rotunjită de traiul bun. Li se părea mai de seamă decît Dietz însuşi şi nici chiar preotul nu se-ndoia că aşa era, căci îi spunea „domnule Krasnianek" şi îi vorbea cu deferenţă.

— Se vede că l-a adus Domnul pe calea cea bună, îşi ziceau unul altuia cu Clementis după uluitoarea descoperire, numărînd banii de mai multe ori. Îi şi împărţiră imediat după aceea : atît pentru reparatul geamului spart, atît pentru mătură, pentru lanţurile lipsă de la gard, pentru vinul de împărtăşanie ; la urmă mai rămăseseră vreo două sute de lei.

— Ia dumneata optzeci, Clementis, spuse Dietz şi pune tălpi la ghetele copiilor să poată merge la şcoală.

Ajunse pînă acolo cu generozitatea încît îi oferi chiar o pereche din încălţămintele lui vechi spre purtare, deşi nu mai aveau, zău, ce oferi cu ele, că te temeai să nu se destrame numai cînd vorbeai de ele. Mai mult cu numele erau ghete decît prin alte atribute, închipuind doar ideea de gheată, aşa cum spunea Cervantes despre Rosinante, că era doar ideea unui cal. Nu face nimic, căci osul de la gîtul lui Clementis tot începu să muncească exact ca şi cînd ar fi fost vorba de perechea aceea de pantofi de antilopă pe care îi admirase odată în vitrina lui Papay Jutka pe strada principală, întrebîndu-se că oare ce fel de oameni poartă asemenea minuni în picioare şi cum nu le este milă să calce pe ele.

Toate astea se întîmplaseră înainte de Paşti. În sîmbăta mare, preoteasa se pomeni cu nevasta lui Krasnianek că-i aduce o frumuseţe de cozonac cu stafide, crescută cît toate zilele.

— Dar stai, doamnă Krasnianek, îi zise, ştergîndu-şi mîinile ude în şorţ, vino şi şezi în salon să iei ceva.

— Nu, nu, lăsaţi, doamnă preotească, nu pot să stau, că mai am şi eu de lucru acasă. Am venit numai pentru că m-am gîndit să aveţi cozonacul ăsta de Înviere.

Era o femeie slabă şi plînsă, cu pleoapele roşii, uscată şi cu faţa lungă ca o icoană din cele slute.

— Ce se mai aude cu odaia ? întrebă doamna Clementis în şoaptă în ziua de Paşti, cînd se încumetă să-l petreacă şi ea pe Clementis să-i felicite pe Dietz şi pe doamna de sărbători, cum făceau de obicei.

— Se aude, dădu din cap preoteasa, cătînd cu teamă către părinte, se aud tot felul de zgomote înăuntru. Ia fugiţi de aici, fetelor ! — căci fetele se traseră mai aproape mirosind că se tăinuieşte ceva de seamă de cele două femei.

— Mai serveşte-te, Mărie, cozonacul ăsta e de la doamna Krasnianek, zise cu părere de rău preoteasa, uitîndu-se la aluatul pufos şi auriu pe lîngă care sărmanul ei colac cu maci părea cenuşiu şi slinos.

— Zice că Krasnianek îşi face casă cu trei odăi şi verandă, zise doamna Clementis, întinzîndu-şi mîna foarte ruşinată şi cu mari trepidaţii interioare după o altă bucată de cozonac.

— Poate să-şi facă, zise preoteasa cu gura pungă, că are de unde.

— Ala are, aprobă doamna Clementis dînd din cap şi imitîndu-i strîmbătura. La plecare se opri pe verandă în dreptul uşii ferecate şi îşi lipi urechea de scîndură.

— Mi-ar fi şi frică să trec singură seara pe aici. Doamnă preoteasă, dumneavoastră nu vă e frică ?

— Noi cam umblăm cu fetele toate laolaltă de cum se întunecă, răspunse aceasta cu rîsul ei gol, greoi.

De multe ori trecea ziua în faţa uşii fără s-o bage de seamă, în ceasurile luminii uşa îşi pierdea însemnătatea şi Messer era foarte departe. Se furişa însă împreună cu amurgul iar în apropierea casei şi se strecura înăuntru prin gaura cheii în odaia ferecată. Vali spunea că îl aude umblînd.

— Dar totuşi, cum de nu se ştie cine l-a omorît ? întrebă într-o zi doamna Clementis cînd limpezeau rufe cu preoteasa în curte.

— Mai ştie Dumnezeu, răspunse aceasta înciudată. Acăţă pe frînghie, bucată cu bucată, toată lenjeria familiei.

Cămăşi şi izmene de pînză grosolană, înverzite de eterna albăstreală, cu petec peste petec, cearşafuri, albituri de

corp, toate se duceau, nu şi-a mai făcut nimic de douăzeci şi şase de ani de cînd se măritase, cearşafurile s-au prefăcut unul după altul în cămăşi şi au rămas foarte puţine la număr, de aceea le şi spăla cu grijă, fără sodă, ca să mai ţină duhul în ele. De cîte ori le spăla şi le vedea în ce hal sînt, o apuca jalea. Ce-o să se facă atunci cînd s-o destrăma toate şi nu le-o mai putea cîrpi. Din ajutorul primit de la stat nu-şi putea permite să-şi facă nimic nou, o rochie de stambă vara pentru fete îi încurca toate socotelile. Mătuşa cu portretul grăitor îi lăsase cu cincisprezece ani în urmă o grămadă de haine vechi, de atunci tot de acolo aveau haine de ştofă şi paltoane fetele şi ea, la urmă le purta Vali pînă se făceau ferfeniţă. Măcar de şi-ar putea închiria odaia încuiată, dar se feresc toţi de ea ca de ciumă. Săptămîna trecută un voiajor comercial o văzuse şi promisese că se va întoarce peste două zile să se mute-n ea, dar nu s-a mai arătat, pesemne i-o fi spus cineva povestea vechiului chiriaş.

— Măcar de-aş putea închiria odaia, zise tare, uitînd că n-au discutat cu doamna Clementis nimic în legătură cu asta. Ia pune jos mîţa aia, Vali, că iar iei rîie.

— A murit de două luni şi tot nu se ştie, zise doamna Clementis.

— Ce nu se ştie ?

— Că cine l-a răpus. Aşteaptă puţin, apoi adăugă în şoaptă : Ar trebui întrebate spiritele.

— Taci să nu te audă părintele.

— Zău aşa, doamnă preoteasă, spiritele v-au spus unde vi-s foarfecele cînd le-aţi pierdut. Nu le-aţi găsit sub canapea, cum v-au spus ele ? De ce să nu poată spune cine l-a ucis pe Messer ?

Ochii preotesei scăpărară.

— Nu acum, zise, aşteaptă pînă sîmbătă seara cînd pleacă părintele la nunta aia de la Ioşia. Da apoi să taci să nu sufli acasă nimic, că părintele-i tare supărat cînd aude de alea.

Cît era de proastă Vali, o înţelese totuşi şi fugi la soru-sa.

— Auzi, Iţu că sîmbăta facem spiritism.

— De unde ştii ?

— A vorbit mama cu tușa Mărie.

Așteptară ziua de sîmbătă ca evreii pe Mesia, dar spiritele nu voiră să spună mai mult decît că ucigașul fusese stîngaci.

Trecu vremea și cei ai casei începură să dea uitării cele întîmplate. Odaia ferecată își găsi chiriaș, se mută acolo un gropar, spunînd că lui nu-i este frică de stafii, că și-a petrecut toată viața între morți și s-a dedat cu purtările lor.

În vacanță, cînd erau acasă, distracția zilei pentru fete era să se uite la Krasnianek cum îl duce acasă pe domnul prefect de la birou. În fiecare zi, la douăsprezece punct, prefectul se scula de la masa lui de lucru, își punea pălăria și cobora treptele prefecturii. Vizitiul îl aștepta la scară. Vali îl văzuse de sute de ori, totuși, evenimentul nu-și pierdea nici o firîmă din fascinația ei pentru ea.

— Uite-l, mamă, pe Krasnianek, strigă și în ziua aceea luminoasă de iunie. Pentru ea, Krasnianek era eroul spectacolului și nu prefectul, și avea dreptate, pentru că acesta din urmă nu era decît un civil pirpiriu, retras în fundul trăsurii, pe cînd Krasnianek, cu șapca lui galonată și surtucu-i albastru nou-nouț de croială militărească, ei bine, Krasnianek era cu totul altceva.

Prin poarta larg deschisă îl zări și preoteasa și fugi în stradă așa cum era, cu șorțul peticit și mîinile pline de ouă. Se vede că ceva i s-a părut curios, căci rămase pe gînduri uitîndu-se după trăsură chiar și după ce coti spre farmacia lui Păcală. A doua zi se înființă din vreme la geamul salonului, așteptînd să treacă trăsura ; a treia zi tot așa. Atunci nu mai avea nici o îndoială.

— Ia te uită, își zise cu surîsul ei blînd și rău. Krasnianek ține biciul cu mîna stîngă. Doamna Clementis era tocmai la ei în ziua aceea și o întîmpină în curte.

— L-ați văzut pe Krasnianek ? o întrebă.

— Nu, minți preoteasa și o privi cu strînsoare la inimă. De ce ?

— Era băut, făcu doamna Clementis cu ochiul, roșu la față și umflat la gît să plesnească. Mă mir de domnul prefect că nu-i e frică să se lase pe mîna lui într-o zi o să-l răstoarne.

— De, oftă preoteasa uşurată, dacă bea, apoi are de unde.

— Ăla are, întări şi doamna Clementis, alţii n-au nici de pîne.

— De, zise preoteasa.

În zilele ce urmară, preoteasa trebăluia prin casă tare tăcută şi nu voia să fie deranjată în gîndurile ei. Dietz, care adoptase demult obiceiul de a nu se sinchisi de nimic ce nu-i sărea chiar în ochi, nici el nu putu să observe că se petrece ceva curios cu nevasta lui.

Curios lucru era într-adevăr, şi tare neobişnuit, ca preoteasa să se gîndească, bărbatul ei însă nu-şi dădea seama că se gîndeşte, pentru că n-o văzuse niciodată în această ipostază. O întrebă dacă n-o doare splina sau ficatul, ea spuse că nu, n-o doare. Şi continua să umble tăcută prin casă, prin curte, nu le mai vorbea nici găinilor. Îi veneau în minte tot felul de treburi.

Îşi aminti, de pildă, că Iţu îi povestise în noaptea cînd l-au adus acasă pe Messer că o auzise pe doamna Messer spunîndu-i comisarului că bărbatul ei vînduse în ziua aceea patruzeci de cai armatei şi trebuia să aibă la el cincizeci de mii de lei, şi poliţia a căutat pe urmă în buzunarele mortului şi nu i-au găsit portofelul. Va să zică, cel care l-a ucis l-a şi jefuit. Îşi mai aminti că odată, mai demult, l-a văzut pe Krasnianek intrînd la Messer să vorbească cu el chiar atunci cînd iapa prefectului a început să şchiopăteze, îl ştia deci pe geambaş, iar cine zice geambaş, zice om cu parale. Îl ştia de om care umblă la el cu parale multe, o fi aflat şi de tîrgul cu armata şi seara l-a pîndit. Dar de ce lîngă grajd ? Ce-a căutat Messer lîngă grajd în seara aceea ? Păi cum să nu — i se lumină dintr-o dată — grajdul lui se afla la doi paşi de cazărmi. Krasnianek l-a pîndit cînd a ieşit din cazarmă şi a tăbărît pe el în întuneric. Ştia că fusese să-şi încaseze banii. Apoi de acolo casă nouă cu verandă şi grădină, că de, cît a cîştigat el înainte cam atît a şi băut că banii nu prea făceau rugină la dînsul. Casa şi-o făcea acum din banii lui Messer, era sigur ca moartea. Cei cinci sute de lei dăruiţi bisericii deveniră pentru ea o altă şi hotărîtoare dovadă de vinovăţie. Cine altul poate vîrî aşa tam-nesam cinci sute de lei în cu-

tia bisericii, dacă nu un mare păcătos care vrea să obțină iertarea lui Dumnezeu ? Și încă un mare păcătos cu parale multe.

Trecu și vara și nu se întîmplă nimic ; fetele își petrecură vara la un unchi, preot și el într-un sat pe Tîrnave și se întoarseră acasă în septemvrie cu obrajii îmbujorați ; preoteasa trebui să le lărgească fustele și șorțul de școală. De, unchiul avea vaci și livadă de mere, ea nu le putea da ca el de mîncare. Deprinse cu năravul de a mînca mult, de unde înainte n-aveau poftă de nimic, simțeau acum că li se lungesc urechile de foame, mai ales încolo pe la cinci după-masă, cînd se înființau dintr-o dată în fața mamii :

— Mamă, ni-e foame.

— Mîncați lictar. Altă delicatețe nu avea de oferit.

— Mmmm ! gemeau fetele cu desgust și disperare. Nu vrem lictar.

— N-am ce să vă fac atunci.

Într-o după-masă de octomvrie — părintele era plecat cu Clementis la vecernie — cine altul apare în ușa bucătăriei decît Krasnianek.

— Sărut mîna, doamnă preoteasă.

Picioarele ei tresăriră sub șorțul umplut cu boabe de porumb.

— Dumneata ești, domnule Krasnianek ? Ce vînt te aduce pe la noi ? Se ridică și își scutură porumbul din șorț într-un blid.

— Iaca v-am adus o leacă de struguri că ieri am cules, zise Ivan Krasnianek ca pentru a se apăra, m-am gîndit să mai mînce copiii.

— Apăi mulțămim, domnule Krasnianek. Anu' ăsta o fost recoltă frumoasă.

— O fost, slavă Domnului ! E acasă domnul părinte ? întrebă după o pauză.

— Nu, nu-i acasă.

— Rău îmi pare, că tare-aș fi vrut să vorbesc cu dumnealui.

— Dar șezi, domnule Krasnianek. Șezi și așteaptă. Trebuie să vie amu.

Omul își puse coșul jos și se așeză greoi. Neștiind unde să-și pună pălăria, începu s-o învîrtească între mîinile lui umflate și roșii.

— Cu mîinile astea l-a înjunghiat pe Messer, își zise femeia privindu-i fascinată degetele groase, de culoarea cărnii tocate. Curioasă, Vali intră și se opri în ușă, privindu-l pe musafir cu rîsu-i prostesc.

— Ai spus bună ziua ? întrebă mamă-sa.

— Bună ziua, Krasnianek baci, zise Vali cu același zîmbet, dar nu se apropie.

— Ia, domnișorică, ți-am adus struguri, îi spuse omul și se aplecă greoi peste burta-i strînsă în haina de postav cu bumbi. Descoperi coșul și strugurii se iviră cu o mie de ochi luminoși și aurii.

— Na, mîncă. Degetele-i de cîrnați ridicară ademenitori un ciorchine.

Vali se apropie codindu-se, dar subjugată.

— Ia-l, Vali, îi spuse mama cu zîmbetul ei gol, și zi „mulțămesc".

— Mulțămesc, Krasnianek baci.

— Acum du-te și te joacă.

Cînd plecă fata, se lăsă o tăcere stînjenită.

— Și ce mai zici, domnule Krasnianek ? Doamna e sănătoasă ? N-am văzut-o demult.

— Ea e bine, zise omul cu vocea de lemn, bea, mîncă. Nici capul n-o doare.

Preoteasa îi aruncă o căutătură rapidă. Luă de pe etajeră un blid mare de pămînt zmălțuit.

— Fii bun, pune coșul aici pe masă să scot strugurii afară, îi spuse.

Omul ridică coșul cu mîna stîngă. Preoteasa ocoli așa ca să aibă masa între ei.

— Ce-ai avut cu Messer ? întrebă ea.

Omul tresări, depuse coșul și-și descheie bumbul de la gît.

— Ce ? Cum ? Cu care Messer ? întrebă gîtuit. Cu care Messer ?

— Știi foarte bine ce te-am întrebat. Preoteasa vorbi luptîndu-se să pară liniștită. Dacă face un pas, am să răs-

torn masa peste el şi am să strig după ajutor, gîndi. Răspunde !

Krasnianek îşi plimbă ochii peste odaie şi nu mai văzu nimic. Desigur, plita de fier, geamurile cu zăbrele, patul de lemn al părintelui, erau toate aceleaşi ca înainte, dar nu mai aveau sens. Renăscut din zbucium, se trezi orbit în lume nouă, ciudat de străină şi duşmănoasă. Lumea toată se răcise şi îl încunjura cu o armată de cuţite. De ce dracu mai era acolo ? Şi femeia asta palidă cu zîmbetul rău în gura veştedă cu doi dinţi lipsă şi sprînceana ascuţită, şi nasul ascuţit ca turnul bisericii, femeia asta a părintelui sluta asta, sărăntoaca asta, grămada asta de zdrenţe, ce vrea ? Dacă ar strînge-o de gît ? Nu, nu se poate, îi veni gîndul ca de departe, parcă de la altul, nu se poate, l-au văzut copiii cînd a intrat aici.

— Mai ştie cineva ? întrebă tot celălalt care îi luase locul şi începuse să gîndească pentru el. În liniştea care urmă, auzi dangătul greu al unui clopot de aramă.

— Nu, zise ea, numai eu o ştiu.

— Dar părintele ?

— El nu ştie nimic, dar dacă mai ţii biciul cu stînga, ar putea s-o bănuiască şi alţii..

— Cum ? I se părea că femeia aiurează.

— Dumneata ţii biciul cu mîna stîngă. Ţine-l de acum înainte cu dreapta şi nu ţi-o avea nimeni grija. Krasnianek înghiţi în sec.

— Dar eu-s stîngaci, zise.

— Ştiu. Tocmai de aceea.

— Şi... dumneata nu-mi vrei răul ?

— Nu, zise preoteasa, eu nu vreau răul nimănui. Am eu destule necazuri şi aşa, n-am nevoie să mi le iau pe cap şi pe ale altora. Numai treabă şi iar treabă, şi pe copiii ăştia nu-i mai pot sătura nicicum. Azi-mîine n-oi mai avea nici cu ce să-i îmbrac.

Krasnianek se aşeză şi îşi şterse fruntea. Rămase aşa o vreme, învîrtindu-şi pălăria între mîini.

— Dumneata nu-mi vrei răul, doamnă preoteasă, zise într-un tîrziu, cu vorbe care ieşeau muncite din gîtlej. Între ele, suflarea chinuită şuiera ca vînturi între stînci colţuroase.

— Dumneata eşti o doamnă bună. Nici eu nu-ţi vreau răul, vreau numai binele dumitale şi a părintelui şi să-ţi păzească Dumnezeu copiii, să-i vezi mari şi sănătoşi... eu vreau numai binele bisericii şi... îşi despătură batista mare cu careuri albastre şi se şterse pe frunte. Gulerul îl strîngea cumplit, trebui să-l descheie. Mîinile îi tremurau şi degetelor nesigure şi butucănoase le venea greu să găsească nasturele mic.

— Cu mîna asta l-a ucis pe Messer, îşi zise iarăşi preoteasa şi simţi masa ca pe o fortăreaţă între ei doi.

— Poate că Domnul s-o întoarce, reluă omul, Dumneata ce crezi, doamnă preoteasă, se întoarce oare Domnul dacă m-oi căi şi-oi face numai fapte bune ? Părintele zice că da.

— I-ai spus ceva părintelui ?

— Da, dar nu chiar despre... asta.

— Dumneata numa să ştai liniştit şi să nu vorbeşti cu nime despre nimic, dacă vrei să-ţi meargă bine.

Krasnianek căzu în genunchi.

— Doamnă preoteasă, dumneata eşti ca Maica Domnului, gemu şi-i sărută poalele rochiei.

Peste o secundă, Vali fu în curte şi-i povesti gîfîind sorii sale că baci Krasnianek se roagă la mama în genunchi şi l-a văzut sărutîndu-i poalele rochiei. Iţu îşi azvîrli sandalele din picioare.

— Descultă-te şi tu îi porunci şi se repeziră amîndouă la uşa bucătăriei, desculţe. Prin gaura cheii îl văzură pe musafirul cum se ridica gemînd şi începea să scotocească prin buzunare.

— De aceea m-am gîndit, zise cu vocea sugrumată, neîndrăznind s-o privească, m-am gîndit să ajut sfînta biserică să se ridice şi ea că tare-i nevoiaşă...

— Demult ar fi voit părintele să tocmească un zugrav să împodobească biserica, dar nu i-a dat mîna, pentru că costă prea mulţi bani.

— Noa, că doar n-or fi chiar aşa mulţi.

— Zugravul o zis şase mii cu vopseaua lui.

Degetele groase scoaseră la iveală un portmoneu umflat, şi, tremurătoare, numărară zece mii de lei acolo pe masă.

— Cu ce e deasupra, să spună părintele şi alte slujbe pentru pacea sufletului meu. Numai să fie bine.

— O să am eu grijă, nu te teme. Preoteasa avea şi ea acum vocea gîtuită. Las'că-i spun ce cred eu că-i bine. Dumneata numa du-te acasă liniştit că toate or fi bune. Şi nu uita biciul.

Pînă ea scotea strugurii din coş, el stătea stingher, cu pălăria-n mînă, lăsîndu-şi greutatea cînd pe un picior cînd pe celălalt şi în liniştea ce se lăsase între ei nu se auzea decît scîrţîitul cizmelor sale.

„Patru mii de lei, se gîndi ea aproape aiurită de norocul ce dăduse peste ea, patru mii de lei îmi rămîn mie. Clementis nu trebuie să ştie nimic. Am să cumpăr numai pînză de patru mii de lei. Optzeci de lei costă metrul de jolj, prima de Olandă. Cincizeci de metri de pînză îmi iau de cearşafuri şi cămăşi pentru Sergiu şi pentru fete. Mi-oi face şi eu două. Albiturile vechi am să le dau Măriei lu' Clementis, să se aleagă şi ea cu ceva. Lui Sergiu am să-i spun numai de cei şase mii dăruiţi pentru biserică. El n-are să observe nimic, lui îi poţi mînca din farfurie, că nu bagă de seamă.

— Ia-ţi coşul, domnule Krasnianek, zise întinzîndu-i-l. Apăi mulţămim de struguri, iar cu chestia aialaltă, îşi coborî vocea-n şoaptă, să fii pe pace, că toate-or merge cum trebuie. Îi întinse mîna şi omul i-o sărută. Îl petrecu pînă la uşa verandei.

Fetele de-abia avură vremea să dea buzna afară în curte.

Preoteasa rămase în uşa odăii dinspre verandă şi se gîndea că găinile s-au culcat flămînde, că nimeni nu le-a dat de mîncare. Fetele sigur n-au avut grijă. Ieşi pe verandă şi văzu sub uşa groparului o dîră de lumină. S-o fi întors ? Deunăzi a fost plecat la Seleuş la fiica lui pentru cules.

— Domnule Muraru, zise, bătîndu-i în uşă. Te-ai întors, domnule Muraru ? Am vrut numai să ştiu dacă te-ai întors, adăugă în chip de scuză, cînd îl auzi venind.

— Da, m-am întors, îi răspunse şi ieşi în uşă.

Dar nu era Muraru, ci era Messer. În lumina ce venea din cameră prin uşa rămasă deschisă, îl văzu foarte bine. Era el, Messer, omul pe care l-a iubit toată viaţa în taină,

care fusese ucis şi pe care ea îl vînduse cu cincizeci de coţi de pînză.

— Domnule Messer, nu ! strigă, ridicîndu-şi braţul ca pentru a se apăra de o lovitură, iartă-mă, domnule Messer, ai văzut cît sîntem de nenorociţi !

El continuă doar s-o privească. Era numai în pantaloni şi cămaşă, şi cămaşa lui era plină de singe. Dealtfel, era ca întotdeauna, cu mîinile în buzunar, fumînd din pipa lui scurtă, cu părul înfoiat, puţin zburlit şi se uita la ea zîmbind.

Doctorul spuse că a avut o sincopă. Şi-a pus şi ochelarii, cînd a constatat faptul că înţelepciunea lui părea profundă.

Dar în definitiv, cînd constaţi moartea cuiva, nu spui despre el chiar nimic.

DROPIA

— Iarba ne ajunge la umeri. S-a umplut pămîntul de prepeliţe. Roua ţine pînă spre amiază. Cînd s-o face ziuă, dacă ţi-e cald, intri în iarbă să te scalzi. Aşa fac fetele lui Arşunel, fug dimineaţa din aşternut, aleargă pe cîmp şi intră unde e iarba mai mare. Le zboară prepeliţele pe la subţiori şi le cîntă prigoriile cu guşă roşie pe la ascuţişurile pieptului.

— Fîntîni nu sînt pe cîmp ?

— Nu sînt. Pentru că nimeni n-a săpat vreuna. Ar fi săpat-o degeaba. Abia la vreo treizeci de metri sub pămînt dai de apă. Şi cînd dai, fuge mai la adînc. Asta în cîmp. Acolo unde mergem acum nu ştiu ce e, n-am fost niciodată. Ce folos că în satul pe care l-am lăsat în urmă sînt fîntîni şi au avut apă, şi acum n-au decît cîrloi cu nisip ? Le-a supt seceta cum a supt şi ugerul vacilor. A fost o secetă că şi luna se înnegrise, de-i mai rămăsese într-o parte, aşa, ca un bănuţ de ou.

— Era oul începutului şi sfîrşitului, zice mormăind unul care mergea într-o margine a convoiului, dar în rînd cu cei doi călăreţi din faţă.

— Eu nu ştiu cum se numea oul, răspunde răstit, după o vreme, cel care începuse vorba despre fetele lui Arşunel şi despre secetă. Am spus aşa să înţeleagă omul mai repede, că-i noapte şi nu mă vede la faţă. La ziuă am să-i vorbesc altfel. După cîte ştiu, e şi străin de locuri, şi poate n-a lucrat niciodată pămîntul şi nu s-a uitat prea des la cer cu

praf în ochi. Eu atîta ştiu, a fost o secetă care a ţinut din săptămîna Floriilor pînă acum, spre toamnă. Şi pe urmă a venit o ploaie de cincisprezece zile şi a crescut iarba asta mare prin care călcăm acuma cu caii. Sînt acuma, adică, lunile aprilie, mai, iunie, iulie şi august — toate în septembrie. S-a luat timpul de la început, să-şi petreacă zilele netrăite. E cald ca-n iulie, înfloresc salcîmii ca-n aprilie şi se coc strugurii de toamnă. O gloabă de moş începuse zilele trecute să se ţină după fete tinere şi le făcea în dar basmale galbene. Au roit albinele în septembrie şi şi-au făcut stupi în crăpăturile despicate de secetă de la stîlpii porţilor. Ferice de ăi tineri. Se-mbie noaptea cu faguri pe la porţi, iar dimineaţa le e lehamite de miere. Tot în timpul ăsta se zice că s-ar fi ivit şi Fuierea pe cal, nu se mai arătase din toiul secetei. Lui Fuierea îi fugise nevasta de foame şi de sete. Nu se ştia cu cine. El zicea că o luase un vîrtej alb, într-o zi la amiază. Fuierea a plecat s-o caute cu calul, dar venea înapoi în fiecare noapte, să vadă dacă nu cumva i s-a întors nevasta în lipsa lui. Făcuse cărare tot alergînd cu calul dintr-o parte într-alta. Pe la noi, aşa de mult doar Ivăncel a alergat ca să i se dea răsplata făgăduită pentru braţul pe care şi l-a pierdut acum zece ani la Mărăşeşti. În toiul secetei, Fuierea n-a mai venit să vadă dacă i s-a întors nevasta. Iar pe locul unde bătuse mereu calea, s-a surpat pămîntul. Aşa spuneau nişte văduve cu dragostea netrăită, eu n-am prea luat seama la cărare. Unii ziceau că l-au mai auzit în cîte-o noapte pe Fuierea, mergînd cu calul pe sub pămîntul cărării şi-şi căuta mai departe nevasta. Eu nu l-am auzit, în fiecare seară aveam oasele frînte de lucru şi adormeam repede. Macii, însă, i-am văzut. Cu macii e adevărat. Cînd s-a terminat seceta, după ce a plouat cît a plouat, am ieşit şi eu la marginea satului înspre locul unde rămăsese casa părăsită a lui Fuierea. În curte, el avea un plop înalt, plin de pămînt pînă sus, că-l bătea tot anul praful adus de crivăţ. După secetă, zic, cînd nu mai era nici Fuierea, nici nevasta lui, am văzut cu toţii la încheieturile crengilor de sus maci roşii, înfloriţi. Se vedeau de departe, înalţi ca nişte tufe, printre crengile plopului. Iar plopul era uscat de sus pînă jos. Cam asta-i. Dacă vrei să mai ştii ceva, întreabă-mă,

pînă nu se scoală ăştia, zice, şi arată înapoi cu mîna peste umăr.

Un timp s-a auzit numai iarba ştergînd burţile cailor. Nici dinspre convoiul lung de călăreţi şi căruţe care-i urma pe vorbăreţii din faţă nu se auzeau alte zgomote mai pline şi mai continue decît acelea ale ierbii, ca şi cum oamenii care străbăteau noaptea cîmpul ar fi mers dormind. Treji se arătau cel care vorbise despre secetă, apoi străinul care călărea alături de el şi-i asculta spusele, precum şi cel dintr-o margine a grupului din faţă, adică acela care pomenise de oul începutului şi sfîrşitului.

Deasupra ierbii, se ivi din convoiul din spate o umbră înaltă care-şi mîna calul cînd înainte, cînd înapoi.

— Asta e Corbu, zise cel ce povestise întruna, aplecîndu-se spre străinul care călărea alături, pe Corbu îl cunoşti şi noaptea, că e lung, şi-a ridicat umbra de seară în picioare şi s-a învelit cu ea. Nici el, nici părinţii lui n-au avut plapomă. Corbu ăsta are un beteşug : mintea îi umblă cu basme, şi cînd să scoată basmele pe gură, îi ies în formă de cîntec. Vorbele nu le cîntă, pentru că nu-l ajută glasul, spune cîntecele ca şi cum ar vorbi. Nu mai ai somn, Corbule ?

— Nu văd prea departe, răspunde Corbu. Şi alerg cu calul să prind ce nu apuc cu vederea, Miroane.

— Fereşte-ţi înţelepciunea de potriveli, îi strigă Miron, adică cel ce vorbise mai înainte despre secetă.

— M-ai chemat din răsărit, şi-ţi răspund din asfinţit. Am plecat de acasă, cu soarele asfinţit în cămaşă.

— Lung mai eşti şi cîmpul nu-ţi ajunge, îi strigă iar Miron, rîzînd, mai mult pentru că, vorbind cu Corbu, simţea că şi vorbele lui sună a cîntec.

— Cîmpul e mic, îi răspunde Corbu. Îmi întind mîna-napoi şi dau de noapte în toi. Întind mîna înainte, şi lovesc în soare un dinte, care tocmai răsărea. Ai grijă, Miroane, cînd s-o ridica soarele să nu scape Dănilă prin iarbă şi să-ţi ia porumbul, şi tu să rămîi cu ochii la soare.

Cu vorbele astea, Corbu tăcu, umbra nu i se mai vedea, plecase. Iarba venea din faţă din ce în ce mai mare. Miron îl strigă pe Corbu de cîteva ori, dar nu-i răspunde nimeni.

— S-o fi culcat, zice Miron către străin, are un cal întins şi cu spate lat, se lungeşte pe el şi doarme, cum e cam

netuns, părul i se amestecă cu coada calului, iar picioarele și le sprijină în inelele de la dîrlogi, după ce și-a trecut frîul pe după gît. Cum se lungește, și adoarme, că-i suflă calul în tălpi cu nările.

— Și Corbu merge *la dropie* ? întreabă străinul. N-a mai rămas nimeni în sat ? Toți au plecat în noaptea asta *la dropie* ?

— După cum ai să vezi la ziuă. Aproape toți. De-ai fi întrebat oamenii din sat cu cîteva zile în urmă dacă au să plece în noaptea asta *la dropie,* jumătate ar fi tăcut, un sfert ar fi dat din umeri, iar alt sfert ar fi zis nu. Sfertul care ar fi zis că nu merge ar fi fost *neamul lui Dănilă* și s-ar fi pregătit pe ascuns, cum s-a și pregătit, să ajungă înaintea tuturor *la dropie.*

— Mi se pare că se trag dintr-un basm cuvintele astea : neamul lui Dănilă, zice străinul, cam în dunga gurii, simțindu-l pe Miron că măsoară lucrurile cu basmul ca să poată umple noaptea și iarba mai pe potrivă.

— Din nici un basm. Este în sat neamul lui Dănilă. Să zic așa, în sat sînt de toate patru-cinci neamuri. Cel mai vechi, neamul lui Pepene. Neam ostenit, cu meri bătrîni în curte și cu femei iubețe. Se spune că neamul ăsta ar fi dat și cîțiva cărturari. Nu știu, n-am aflat de soarta lor. Or fi fost și ei osteniți dacă nu li s-a auzit glasul în lume. Apoi vine neamul lui Poienaru-Păcuraru, cel mai rămuros. Pe urmă, neamul scurt și cu talpă lată al lui Dordoacă — și neamul bătut de vînt al lui Sălcău. De aici se încurcă lucrurile și încep furturile de fată mare. Vine, adică, un neam cam neștiut și nou amestecat din toate astea, care nu prea se ține de amintirea a ce-a fost. Cam astea ar fi. Într-o parte de tot stă neamul lui Dănilă, care-și ia neveste neștiute de nimeni, din sate străine. Neamul ăsta se puiește mult, ca să aibă în curte slugi fără plată. Să te uiți cînd s-o face ziuă, toate neamurile or să se amestece, numai neamul lui Dănilă o să se țină într-o latură, dar nu tot neamul la un loc. Ci familie ruptă de altă familie. A fost unul mai adineauri pe aici care vorbea de oul începutului și sfîrșitului și care s-a făcut nevăzut în spatele convoiului ; e din neamul lui Dănilă ; ăsta a rămas neînsurat, ca să nu dea la nimeni să mănînce degeaba. Are caii cei mai mărunți din sat și cei mai scurți în burtă.

I se mai spune *spionul Mariei Tereza*. Biata femeie, ea o fi moartă demult, şi oamenii zic că i-a rămas spionul. De ce l-au poreclit aşa, n-am priceput mult timp. Din cît îşi aduc aminte oamenii fără dinţi în gură, pe aici prin Bărăgan n-au trecut decît turcii, şi ăia în goană. Şi ăstuia-i zic *spionul Mariei Tereza*. Ce-o fi căutînd el pe lume aşa de tîrziu, şi într-un loc aşa nepotrivit, greu de închipuit. Pe la noi porecla e sarea omului, dar pe a ăstuia nu i-am înţeles-o. Pînă la urmă, tot unul din osteniţii lui Pepene mi-a desluşit-o : l-au poreclit cu un lucru care nu poate să fie pe aici şi n-a fost niciodată, ca să nu intre nici măcar în cuvintele îngăduitoare ale *Eclesiastului : ce este a mai fost, ce a mai fost va fi*. Eu nu le ştiu bine cuvintele, cei din neamul lui Pepene însă, care au mintea sucită, spun bine vorbele din orice parte le-ar lua. Ia să tăcem puţin. Parcă se aude ceva peste cîmp.

Se auzea iarba ca mai înainte.

— Mi s-a părut. O să-ţi spun eu mai tîrziu ce mi s-a părut. Că tot o să se-ntîmple pînă la urmă. Pînă atunci mai ascultă-mă puţin, ca să fii pregătit şi să înţelegi ce-o să se întîmple. Dar pentru asta, n-am ce face, trebuie să-ţi vorbesc despre mine. Se cheamă că eu sînt încuscrit cu neamul lui Dănilă. Şi să vezi cum : de felul meu sînt din alt sat, vecin cu satul ăsta în care-am venit mai tîrziu, numai la pămînturi, adică destul de departe. În satul din care am fost, era o fată pe care cînd o strigam seara la poartă îi ziceam, de ochii lumii, *verişoară*. Neam cu mine nu era decît printr-o rudenie de margine, adică deloc. Fata era de-o vîrstă cu mine, şi dacă am fi vrut să ne înrudim cu adevărat ar fi trebuit să luăm amîndoi lumea de la început şi să ne cunoaştem toate încheieturile. Trebuia. Dar a venit în satul nostru un Dănilă, tomnatic bine, a peţit-o, n-a zis nimeni nu. Eu eram tot plecat prin alte locuri, să aflu cum cîntă cucu. Şi cum fata a tăcut şi era socotită cam de pripas pe la noi, iar cum Dănilă cu pricina ca s-o poată lua şi s-o facă slugă n-a cerut zestre, a dus-o în satul lui fără să se mai uite în urmă. După cîţiva ani — să fi fost şase, să fi fost opt — un unchi al meu, Matei, îşi aduce aminte la o cumetrie de fata plecată. I-a venit în cap lucrul ăsta spre dimineaţă, avea paharul gol dinainte şi se uita la mine : „Miroane, unde ţi-e fata ?“ Şi a strigat

spre Nicu al Brăilei, care dormea pe vioară : „Scoală şi cîntă-i lui Miron : *Parc-au fost vise de noapte, aşa le-am uitat pe toate*". Şi au început oamenii de la cumetrie să se întrebe : „Adevărat, ce-o fi cu fata, n-a mai dat un semn de atîţia ani. Ia vezi tu, Miroane". Matei s-a uitat din nou la mine şi mi-a zis : „Cum crezi". Am plecat să văd ce-i cu nevasta lui Paminode Dănilă, că Paminode-l chema pe Dănilă care o peţise. N-aveam cunoscuţi prin partea locului decît pe Petre Uraru, pîndar pe mai multe hotare. Uraru se trăgea din neamul lui Dordoacă, iar nevastă-sa, Victoria, din neamul lui Pepene. Dar să mai tăcem puţin. Mi se pare că iar sună ceva anapoda pe cîmp.

Au ascultat amîndoi. Iarba suna altfel.

— Da, sună ceva ascuns, zice străinul.

Miron a rîs cu hohote, dîndu-se pe spate şi oprindu-şi calul. A întins mîna, a prins frîul de la calul străinului şi i l-a oprit şi pe al lui.

— Ai zis bine, sună ceva ascuns. Trece pe furiş *la dropie* neamul lui Dănilă.

Miron s-a ridicat în picioare pe cal, şi-a pus palmele pîlnie la gură şi a strigat :

— Ascultaţi, neam ascuns al lui Dănilă ! Întoarceţi-vă caii şi mergeţi omeneşte prin iarba pe care o călcăm cu toţii !

Curgerea egală a convoiului s-a aşezat din nou prin iarbă. Lui Miron nu-i răspunsese nimeni. Un rîs gros s-a auzit întîrziat, dar nu din marginea cîmpului, unde zgomotele surde tăcuseră rupte de vocea lui Miron, ci dinapoia convoiului.

— Asta-i rîsul lui Corbu. Are obiceiul de rîde în somn. Înseamnă că s-a întors pe partea cealaltă. Am trecut de miezul nopţii, îi spune Miron străinului, sîntem prin dreptul *Movilelor* de la *Valea Mieilor*. Acolo ne paştem primăvara mieii. Prin surpăturile de la marginile *Movilelor* a încercat mai adineaori neamul lui Dănilă să treacă. Dar acolo sună pămîntul, mai ales noaptea şi pe senin. Pe la *Movile* oamenii nu trec decît rar cu căruţele şi numai la nevoie. Numai copitele mieilor nu răsună pe golul de sub *Movile*. În *Movile* sînt nişte morminte vechi, unde a fost pusă de turci o oştire a lor dintr-un război pe care nu-l mai ştie nimeni. Amăriţi morţi ! Neamul ăsta ascuns al lui

Dănilă a făcut să sune oasele, — și mi-am adus aminte de miei. Îmi pășteam odată mieii acolo, trecuse cîțiva ani de cînd încercasem s-o văd pe fata pe care o peția Dănilă și mă gîndeam cum de s-a făcut că nu puteam ști sigur dacă am văzut-o sau nu atunci cînd am pornit de la cumetria unchiului Matei. Azi sînt nouă ani, dacă nu mai mult, de cînd am făcut încercarea s-o văd, și tot nu pot spune cum mi s-a întîmplat cu adevărat. Poate pentru că eram prea tînăr și mintea mea punea prea multe deasupra întîmplărilor și sfărîma ce era de înțeles. Dar n-a fost asta. N-am trecut, cînd am ajuns în sat, pe la Petre Uraru și pe la nevastă-sa, Victoria. M-am dus de-a dreptul acasă la Paminode Dănilă. Dar stai puțin, că se apropie iar *spionul Mariei Tereza*. L-am mai simțit de cîteva ori, dar nu ți-am spus.

Pe un cal mărunt și scurt apare lîngă cei doi din fața convoiului omul numit.

— Ce-i cu tine, îl întreabă Miron, ai pierdut vreun cui ?

Cel întrebat și-a sucit calul și a dispărut în spatele convoiului.

— M-am dus de-a dreptul acasă la Paminode, începe iar Miron. N-avea casă în rîndul oamenilor, ci peste un islaz. Am trecut islazul, șanțurile de unde începeau hotarele dintre cîmpuri, și după o perdea de salcîmi era casa lui Paminode. Am dat roată curții să-i găsesc poarta, n-am găsit-o, avea un zaplaz înalt pînă la streșini. Era prea liniște ca să-i bat omului la amiază în zaplaz. Se auzea dincolo de gard numai un hîrșîit încoace și încolo și mi-am zis că o fi vreun cîine care-și poartă lanțul pe sîrmă de la un capăt la altul al ogrăzii. Dar cum de nu latră, mi-am zis, că de simțit mă simțise, se mișca tot mai des și mai repede, după puțină vreme a început chiar să se zbată, și zăngănea lanțul, și zbîrnîia sîrma, de-ncepuse pînă și pe mine să mă doară junghetura gîtului. După o vreme, o bufnitură ca și cum cineva ar fi lovit un cîine. Și s-a făcut liniște ca la început. O pasăre a trecut sus, cu aripile întinse, și abia după ce a lăsat casa în urmă a început să fîlfîie. Nu puteam nici zări ceva în curte, scîndurile înalte ale zaplazului erau prinse una lîngă alta cu fîșii late de tablă. Am mai așteptat să aud din nou sîrma și lanțul, că

mă simțeam prea uitat acolo, cu soarele amiezii care mă bătea în creștet. Dar nu s-a auzit nimic. Mi-a venit în gînd să plec peste cîmp, să mă întorc noaptea și să încerc să sar zaplazul. Măcar cîinele să i-l văd. Dar am plecat la Petre Uraru și i-am spus ce vreau și ce mi s-a întîmplat. M-a dus în casă și mi-a zis : „S-o chemăm pe Victoria, să vedem, ea ce zice, că e din neamul lui Pepene". Eu mă înțelegeam bine cu Victoria. Lumea zicea că am fi fost nimeriți unul pentru altul, dar nu ne-am știut la timp firea, ca să ne luăm și să facem casă împreună. Petre a chemat-o : „Dă-ne niște prune uscate și cîte-o cană de apă rece. Pe urmă eu plec la pogoanele de la ceair, am de alergat vreo patru-cinci zile". Victoria a adus prunele și apa, și după o vreme m-a întrebat : „După atîția ani ? Cauți o fată care s-a măritat, care nu te-a chemat și nu ți-a dat nici un semn ?" Apoi, către Petre : „Fata pe care o caută omul ăsta crezi că *este* ? Și Paminode care stă cu casa peste islaz, cu streșinile prinse în cuie de vîrful gardului, crezi că e chiar Paminode ? Dacă nici Paminode, nici ea *nu sînt* ?" „Cum adică, Victorio ?" a zis Petre uitîndu-se la ea cu ochi mari și dînd pe gît o cană de apă. Apoi Petre a încercat să rîdă : „Ha, ha, legende. Nu-l mai zăpăci de cap pe omul ăsta, cu mintea ta zburătoare din neamul lui Pepene". Victoria nu s-a supărat : „Bei apă, Petre, și prună n-ai luat. O să te ia cu frig, că-i apa rece. Să zicem că și Paminode *este*, și fata *este*. E loc pentru toți. Dar ia ascultați ce mi-a spus vătășelul Dudulină. Se pornise furtună mare într-o sîmbătă la amiază, ploua de sus cu spice de secară și cu flori de soc. Furtuna l-a prins pe Dudulină pe islaz și el a fugit de frică să ceară adăpost la Paminode. Dudulină avea o funie la el. Vaca pe care o păștea rupsese funia și alerga numai pe picioarele dinapoi și se uita pe cer, la florile de soc. Omul a ajuns la casa lui Paminode, știa că n-are să-i deschidă, a făcut un ochi la funie, l-a aruncat deasupra zaplazului, s-a suit și s-a uitat în curte, să găsească un loc potrivit unde să sară ca să nu-și rupă ceva. N-a mai sărit : văzuse lanțul, zăngănea singur pe sîrmă, îl bătea vîntul de la un capăt la altul al curții. Paminode nu are nici măcar un cîine mut, cum se zicea ! Un capăt al lanțului era tras pe sub o fereastră a casei. Înseamnă că cineva nevăzut trage capătul din casă

al lanțului și-l face să zăngăne în zilele cînd nu bate vîntul ! Și dacă a văzut asta, lui Dudulină nu i-a mai fost frică de furtună și a plecat liniștit să-și caute vaca." Petre a luat o prună, s-a uitat la ea și a pus-o la loc în strachină. „Petre, ție ți-e frică." „Legende, a zis Petre ștergîndu-și palmele pe genunchii pantalonilor, i-o fi fost omului milă de cîine pe așa furtună și l-o fi băgat în casă. Mai adă niște apă." „Aduc." Și Victoria a adus o găleată plină. „Sînt oameni, a zis Petre, după ce și-a cufundat cana de două-trei ori în găleată și a băut cu sorbituri, sînt oameni care-și țin și cîinii în casă, greu de crezut, dar am auzit." „Bine, Petre. Să spunem că sînt lucruri fără să fie. Și am să-ți arăt că se poate și asta : Paminode Dănilă, știut este, s-a însurat cu fata cu pricina de vreo șase ani și ceva. Să zicem că a făcut — anul, și copilul. Ar fi trebuit să aibă cel mult cinci copii, să zicem opt, dacă punem că ar fi făcut cîteodată și gemeni. Lucru cam rar, dar să zicem, cum i s-a-ntîmplat și lui Bucățică de la marginea satului dinspre miazănoapte, i-a făcut nevasta de trei ori gemeni — și numai fete. Dar vorbeam de Paminode. Să zicem că are opt copii. Cel mai mare copil al lui Paminode înseamnă că ar avea cinci ani, aproape șase, dacă i l-a născut nevastă-sa la șapte luni. Atunci, cum rămîne cu întîmplarea din ajunul nopții de Anul nou ?" „O legendă, a zis Petre spre mine, despre ajunul nopții ăsteia se spun multe legende, doar știi, le scornesc fetele de măritat ca să le treacă de urît pînă la peteală." „Petre, nu-ți rîde de poveștile oamenilor tineri, că poveștile astea nu albesc cu iarna și nu trec odată cu anii. Vorbe cu ziua și cu ceasul, destule, tot să auzi cum le mestecă atîtea perechi de oameni însurați." „He", a zis Petre, și a spart un sîmbure de prună între dinții din față. „Frumoși dinți mai ai, Petre, pentru dinții ăștia te-am luat", a zis Victoria, și a povestit mai departe către mine : „Că o fată de măritat a spus întîmplarea pe care ai s-o afli acum, e adevărat. O fată de măritat și altele din neamul lui Sălcău. Se adunaseră toate, noaptea, într-o odaie, în ajunul Anului nou, să pună orz pe vatră. Au lăsat perdelele, au stins lampa și au tras cărbunii aprinși pe vatră. Stăteau în picioare, la lumina jarului, în cămăși albe pînă la pămînt, închise la gît și fără nici o podoabă, și aruncau orz pe vatră, să vadă încotro or să

sară boabele şi de unde au să le vină peţitorii. Cînd au început să sară boabele în toate părţile, fetele cu basmale galbene în mînă au început să cînte, cum am cîntat şi eu, cîntecul de cămaşă albă. Cîntec de tinereţe, care nu se învaţă. Creşte pe neştiute. Nu-l zic lăutarii, că nu-i pentru uliţă, iar mintea pricepută a lui Corbu nu l-a păscut. Petre, auzi-l." Şi Victoria s-a ridicat veselă în picioare, n-o credeam aşa înaltă, s-a rezemat de canatul uşii, mi se uita în ochi, avea obrajii roşii şi spunea : „Bobul meu de soartă bună să cadă în humă, între soare şi lună. Să-i priască şi vînt, şi ploaie şi brumă. Boabe rele, boabele, jarule, tu soarbe-le. Boabe bune, boabele, jarule, aruncă-mi-le. Printre ele, bob de aur, faur, taur, iute ca un graur, ban de aur, om de aur. Aur, faur, om de aur, în casă te-aduc. Cît clipeşti din ochii negri şi arunci din ei scîntei, să-mi pui la urechi cercei...". Victoria şi-a potrivit cocul, care era de femeie măritată, şi a stat puţin să-şi aducă aminte despre ce era vorba. Cum nici eu nu ştiam unde rămăsese ea cu întîmplarea, m-am uitat prin odaie, şi am dat cu ochii de perna de pe pat. De sub pernă ieşeau frunze dinţate de pelin brumat. În casă mirosea a salcie înflorită, de la crengile puse de Victoria pe masă, pe laviţă şi la tocul ferestrei. Avea un carton cu îngeri galbeni deasupra patului şi mi-au rămas ochii la florile roşii prinse pe după ramă. Nu le văzusem la venire. Gura florilor atingea paharul candelei şi li se vedea umbra roşie în oglinda untdelemnului. Victoria se uita şi la untdelemn şi vorbea spre mine : „După ce au sărit boabele, fetele au stins jarul cu bucăţi de gheaţă. S-au îmbrăcat, au aprins lampa, au ridicat perdelele şi au deschis uşa, să intre flăcăii care aşteptau în uliţă. Trebuia să vină zece, cîte erau şi ele. Dar nu s-a arătat nici unul. Fetele s-au uitat atunci la streşini şi au numărat ţurţurii de gheaţă. Erau ţurţuri mari, cu vîrfuri pînă spre prispă. I-au numărat, erau mai mult de zece. Însemna că nu-i ajunsese blestemul pe flăcăi, nu se uitaseră adică pe fereastră cînd au cîntat ele cîntecul de cămaşă albă, şi aşa că nu picuraseră ţurţurii peste ei ca să-i îngheţe şi să-i prindă de streşini. Zece ţurţuri mari, ţurţuri de tîlhari, nu se făcuseră adică flăcăii. Şi însemna că ei trebuia să fie tot în uliţă şi aşteaptă acolo. I-au strigat, dar n-au venit. Atunci, fetele au ieşit în uliţă

să-i caute. Lună era, dar umbra lor nu le-au văzut-o, iau căutat degeaba. Fetele s-au întors în curte, și cînd să intre în casă, i-au văzut pe flăcăi : stăteau cu toții înșirați pe prispă, rupeau turturii de la streșini și-i ronțăiau. «Ce faceți, mă, aici ?» i-a întrebat o fată. «Mîncăm și noi ceva, ca să mai prindem putere», au zis ei. Pe urmă au intrat cu toții în casă, și la lumina lămpii fetele au văzut că erau cu doi flăcăi mai mult. Le-au pus la toți dinainte o tingire prăfuită cu sare, plină cu boabe de porumb fiert, ca să mănînce cum e obiceiul și să le stea peițitorii. Ei s-au așezat și luau boabe din tingire. Fetele au rămas în picioare, nu s-au atins de porumb, ca să le fie gura curată. Și ele se uitau la cei doi străini care erau peste număr : unul să fi avut șaptesprezece ani, celălalt nouăsprezece. Erau băieții lui Paminode Dănilă și ieșiseră și ei pentru întîia oară să vadă fete." Petre și-a șters fruntea cu palma, s-a ridicat, a împins strachina cu prune uscate mai încolo și a zis : „Victorio, eu plec cu omul ăsta prin sat, să mai răsuflăm puțin". Victoria nu s-a mișcat de la canatul ușii, și Petre n-a îndrăznit să pornească și a tăcut, și a dat din mîini să treacă timpul. „Petre, omul ăsta a venit să prindă vremea din urmă, și tu vrei să-l duci de căpăstru pe uliță." Apoi spre mine : „Ești în stare s-o vezi cum mai este ea acum ?" „O iau și măritată", am zis, și mi-a trecut o amărală prin gură. Victoria s-a uitat peste creștetul meu și i-a spus lui bărbatu-său : „Petre, cînd îi vine rîndul lui Paminode Dănilă să fure fîn din lunca de la Pădurea Pietroiului ?" „Dă-mi lemnul să văd", a zis Petre, și s-a frecat la ochi. „Vezi că lemnul e după sobă", i-a răspuns Victoria. Stătea dreaptă și rezemată de canatul ușii, cu mîinile sub cap. Avea pielea neagră de soare de la vîrful degetelor pînă la subțiori. Fața o avea albă, parcă și-ar fi ținut-o numai la lună. Victoria a făcut un semn cu palma să-mi îndepărteze ochii și l-a întrebat pe Petre : „Ai găsit lemnul ?" „Da, a zis Petre potrivind inelele peste crestăturile lemnului de corn, lui Paminode Dănilă îi vine rîndul să fure din Pădurea Pietroiului de joi în două săptămîni. Asta e pe lemnul meu de pîndar, dar el a mai furat de două ori peste rînd. Așa că lemnul meu e prea scurt ca să știu în ce zi peste doi ani mai are dreptul o dată." „Dacă a furat peste rînd, o să vină și în joia cu crestătură, care i se

cuvine", i-a întors vorba Victoria. „Ar însemna să-mi dea trei părți din patru, socoti Petre cu inelele de alamă, și anul viitor o să fie pentru el tot un an necrestat, și o să fure și mai mult fără rînduială." „N-are decît să nu-ți dea nimic și să-i rămînă anii necrestați. Numai omul ăsta să poată vedea *dropia*", a zis Victoria, și-a desfăcut cocul, și-a lăsat părul negru să-i stea o vreme despletit și pe urmă a început să și-l împletească, cu capul aplecat pe un umăr. I se dezvelise gîtul înalt în partea stîngă dinspre mine și i se bătea inima sub o aluniță neagră, așezată la vîrful cercelului alb cu țepi verzi. „Care dropie ?" a deschis gura mare Petre, a scăpat inelele de alamă pe cîrligul de la capătul lemnului cu ani crestați și a rămas prostit pe picioarele lui scurte. Victoria și-a aruncat părul împletit spre ceafă și l-a prins în față, la umărul drept, să-l mai împletească o dată. Își arata gîtul pe partea cealaltă. Inima îi trecuse sub aluna din dreapta și bătea lîngă spinii cercelului. A zis : „Petre, tu n-ai văzut niciodată dropie". Petre nici n-a încercat să miște, că nu mai știa. „Petre, a început iar Victoria, dropia e greu și de văzut, nu numai de prins. Omul ăsta de-i zicem Miron vrea să prindă dropia. Nu vrea să-i treacă anii care-i mai are fără s-o vadă măcar. Dropia nu se poate prinde nici vara, nici toamna, e greu și de zărit, stă la capăt de miriște, în soare. Și în soare nu te poți uita. Numai iarna pe polei o poți atinge, cînd are aripile îngreuiate și nu poate zbura și seamănă la mers cu o găină. Greu și atunci. Rar cineva care să prindă clipa potrivită. De multe ori, cînd e polei nu-i dropie, și cînd e dropie nu cade polei. Pune-l o dată, Petre, pe Corbu să-ți zică gros cîntecul dropiei." Petre a mai stat o vreme nedeslușit, apoi a zis „Hă !" și a început să rîdă cu scuturături. Se săltau și inelele de alamă pe lemnul cu ani crestați. Și Petre rîdea și mai tare, vesel că a priceput. I se vedeau dinții albi și curați pînă la măseaua de minte. M-a bătut cu palma pe umăr : „Așa rămîne, vino de joi în două, la Pădurea Pietroiului. Ai să vezi dropia vara, noaptea și pe lună. Cînd e vorba de fîn pe degeaba, Paminode își scoate din ascunziș și nevasta". Își privi lemnul cu inele, îl răsuci și zise mirat : „Uită-te, chiar, zău, de joi în două, cînd fură fîn Paminode, e lună plină". M-am uitat în dreptul crestăturii, unde-și ținea Petre degetul

mare cu unghie despicată, și am văzut un bob alb prins în carnea lemnului. Petre și-a trecut marginea unghiei crăpate în jurul bobului alb și mi-a zis : „Paminode începe cositul în toiul nopții. Cînd fînul nu e nici moale de rouă, nici atins de căldură. Noi o să ajungem la Pădurea Pietroiului mai tîrziu, cînd familia lui Paminode o să se răsfire toată printre sălcii și o să-i dea zor să nu-i apuce ziua. La ceasul ăla, Paminode îi trece pe toți la coasă, și pe nevastă-sa, pe care n-o știe nimeni." Petre vorbea otova, parcă spunea lucruri învățate pe de rost de la Victoria, dar fără miez, numai cu coajă. „Ajunge", a strigat la el Victoria, care stătea nemișcată la canatul ușii, unde o știam. Era, altfel, îmbrăcată într-o rochie roșie lungă, cu cercei roșii, cu părul împletit rotund în jurul tîmplelor, iar în mînă ținea un bici din fîșii de curele unse cu catran. Petre se uita la mine a întrebare și mi-o arăta pe Victoria, o vreme chiar și-a trecut palma peste haina mea, să vadă dacă eu mai eram la fel — eram — și-a mutat ochii și mai mari spre Victoria, în timp ce mă bătea pe neștiute pe umăr : „Așa rămîne, de joi în două". Victoria i-a întins biciul : „Ia-ți biciul. Trebuia să fii de mult la pogoanele de la ceair". „Mai dă-mi niște prune", a mai apucat să spună Petre. „Ia din cufăr. Vezi, cînd pleci să nu sperii gîștele". După o vreme l-am auzit pe Petre cum trece călare din curte pe uliță. Fluiera și izbea cu biciul de curele în praful de pe drum.

Cînd s-a lăsat noaptea, împreună cu Victoria am aflat de-aproape mirosul de pelin de sub pernă. Dimineața m-am trezit singur. În casă rămăsese scîndura goală. Am umblat prin odăi, goale erau toate, pe pereți, pe paturi, la ferestre. M-am întors în odaia în care visasem că am fost cu Victoria, să văd dacă mai e ceva din ce crezusem că a fost. M-am uitat după sobă : lemnul cu inele al lui Petre era acolo, cu bobul alb înspre mine. Am ridicat capacul de la cufăr : înăuntru — prune uscate. Bătea vîntul și m-am dus spre fereastră s-o închid. Pe pervaz, o rochie răsucită de vînt se strînsese într-un colț al geamului. Am ieșit în curte, ploua, o femeie arunca iarbă peste niște ostrețe la un cîrd de gîște. M-am apropiat și i-am spus în spatele urechii : „Plec și mă-ntorc de joi în două, așteaptă-mă, pe urmă merg să văd dropia la Pădurea Pietroiului". Femeia

s-a întors cu fața spre mine ; avea părul veșted, nasul ascuțit și gura pungă. Nu era ea. Și-a dus palmele la urechi, și-a acoperit niște cercei roșii și m-a întrebat răstit : „Cine ești ?" Am plecat în sat la mine.

Miron s-a uitat peste cîmp, simțise iar ceva, și după o vreme a întrebat :

— Ce-i, Corbule ?

— Mi-a adormit calul și trebuie să-l trag lîngă lume, ca să mai poată merge și să țină pasul, a răspuns vocea groasă a lui Corbu din locul unde se afla. Se-apropie ziua și vreau să fiu și eu în lumină.

— E adevărat că știi un cîntec despre dropie ? întreabă străinul, văzînd că Miron tace, se apleacă, smulge iarbă în pasul calului, o duce la nări și o aruncă.

— Odată știam cîntecul, zice Corbul. Nu l-am mai spus demult și au crescut peste el vorbe străine. Mi-ar fi trebuit acum cîntecul și nu știu pe unde i-a adormit fîntîna. Mergem *la dropie,* cine o fi numit așa, nu știu, locurile astea, spre care ne-am rupt satul ca să scăpăm de sărăcie și să luăm în dijmă culesul porumbului. Aș fi cîntărit cu cîntecul,. culesul și alesul. *La dropie,* pămîntul întreg e galben de atîta porumb. Cînd apune soarele, rămîne ziuă, că e porumbul.

— Am auzit, zice străinul, că i-ai spus odată cîntecul despre dropie lui Petre Uraru.

— Petre nu cerea cîntece, răspunde Corbu. Poate vrei să spui Victoria, nevastă-sa. Ea nu mai e demult. Oale și ulcele. Nu-mi spune de Petre. El prețăluia paiele cu răboj de aur. Zodiile lumii le mutase pe un băț din ogradă. Neamul lui Dănilă era însemnat între soare și lună. Victoria nu era trecută în crestăturile anilor. Nici Corbu pe care-l vezi. Miron, e drept, a venit mai tîrziu în sat la noi. Dar cînd a venit, și de cînd e la noi, n-avea crestătură, pentru că n-a avut paie. Mi se pare că fac un păcat cînd e vorba de mine. Petre mi-a trecut o dată pe răboj calul. Se băligase pe niște fîn proaspăt. I-a făcut calului o crestătură în dreptul *spionului Mariei-Tereza,* că fînul era al lui, și nu mai vroia să-l ia.

Corbu își trece calul mai aproape.

— Asta-i cîntecul lui Petre. Și ai să te miri că altul era al Victoriei. Numai de-am lua cîntecul ei de la urmă,

şi tot nu răspundea cu al lui. Victoria simţea că n-o să mai fie, şi doar era mai tînără decît multe fete. Plecase de la Petre de cîţiva ani, şi cum voiam s-o iau de nevastă, i-am spus care mi-e gîndul. „Corbule, a zis Victoria, nu-mi vorbi de asta, mie mi se apropie ziua cu lună. Măritată am fost, mi-am strîns într-o dimineaţă lucrurile şi am aşteptat încă o dată peţitorii, asta a fost demult. Dar am rămas cu lucrurile strînse. Acum le-am desfăcut şi le dau singură de pomană la fete, că vremea a trecut străină pe lîngă mine. Bun la suflet eşti, Corbule, tu să-mi porţi pe umăr lada cu ce-a mai rămas din zestrea pămîntului, pe care nici proştii, nici deştepţii nu mi-au văzut-o cum trebuie." Aşa a fost. Racla eu i-am dus-o. I-am cîntat la urmă ce-mi spusese să-i cînt : Nu mai e Gălav Laliu, ţambalagiu, nu mai e dă-un an şi-o lună, şi ţambalul tot mai sună. Cîntă-n grîu şi-n iarbă verde, de văzut nu se mai vede.

— Mai e puţin pînă la ziuă, Corbule, schimbă-ţi cîntecele şi vorbeşte şi tu ca oamenii, i-a strigat Miron. Cînd o fi soare şi o să ajungem *la dropie,* să ai mintea trează, ai grijă, ca să poţi vedea porumbul.

— Ştiu un Laliu, tot ţambalagiu, care dă roată prin satele de la Dunăre şi caută să se aşeze pe acolo, vîră şi străinul o vorbă, ca să-l aducă pe Corbu mai spre ziuă.

— Are nume furat. I se opresc cîntecele în cutia ţambalului. Apoi, către Miron : Uită-te şi tu bine, Miroane, cînd s-o face ziuă şi s-o vedea porumbul sau soarele, că mie mi-e foame şi nu le mai deosebesc.

Cînd Corbu a plecat, Miron şi-a mînat calul mai în faţă, apoi s-a întors şi şi-a luat locul lîngă străin :

— Mai avem puţin, şi ne odihnim caii. Am mers singur atunci, în noaptea de joi în două, la Pădurea Pietroiului. Coseau toţi, printre sălcii, erau mulţi, în cap cu Paminode, chiar un copil de vreo şase ani avea o coasă mică pe măsura lui şi ciopîrţea iarba. Printre femeile ţepene, care-şi mişcau coasele printre sălcii, n-am deslușit-o pe fata pe care o ştiam. M-am uitat bine, că era lună plină. La Dunăre, unde am plecat pe urmă şi m-ai întîlnit cîţiva ani în şir, cînd lucram la gardurile de pescărie, am stat împreună cu o ceată de oameni din neamul lui Păcuraru. Din traiul cu

ziua m-am ales însurat cu o fată din neamul lor. Cum era o fată veselă, nu m-am mai întors în satul meu, să n-o desprind de locuri și să nu se amărască. De două ori nu știusem pe lîngă ce trec. Așa am venit din nou în satul ăsta al lor. Nu mai avem mult, și odihnim caii. La ziuă, caută să stai tot pe lîngă mine.

Cocoșii din căruțele convoiului au început pe rînd să cînte.

Calul lui Miron mergea cu gîtul întins înainte prin iarbă și își ștergea dinții cu rouă. În față începea să crească o dungă galbenă. Porumbul sau soarele.

O PERDEA DE GLICINĂ

— Şi asta ? întrebă Ieronim.

Dincolo de sulițele metalice ale gardului, în mijlocul căruia poarta desena o dublă liră, fațada ascunsă sub valuri de glicină îl privea cu ferestre mari, întunecate. Era o vilă cu etaj, lipsită de stil dar nu de farmec, şi se pomeni încercînd să ghicească numărul şi destinația încăperilor dindărătul perdelei vegetale.

— Vezi şi tu cu cît iese din noua aliniere, spuse fără chef Mitu arătînd spre blocul de la capătul străzii, imaculat, cu şiruri de balcoane înguste şi puzderia ferestrelor încă mînjite cu var.

— Păcat. Are ceva...

Se opri din vorbă. Ce dracu voia să spună ?

— Ți-ar fi plăcut să locuieşti aici, sugeră Mitu. Dacă n-ai fi plecat.

Şi Ieronim tresări, îi citise gîndul înainte de a şi-l fi putut formula şi-l rostise cu simplitate, ca pe o evidență.

Neplăcut surprins, se simți totuşi imediat uşurat de parcă Mitu ar fi rezolvat în locul lui o problemă dificilă, cu toate că nimic nu era dificil. Mitu îl cunoştea ca nimeni altul sau mai bine zis îl cunoscuse, dar nu, cînd după atîția ani îi sunase în dimineața asta la uşă nu se reîntîlniseră ca doi străini şi firul se înnodase din prima clipă, ba Mitu păruse chiar puțin stînjenit cu întîrziere, dînd impresia că are nevoie de timp pentru a realiza într-adevăr că vechiul prieten era din nou acolo, un timp în care evalua

tot ce nu mai știau unul despre celălalt și abia apoi, reacționînd așa cum ar fi fost de așteptat s-o facă din capul locului de vreme ce se pomenise cu el fără să fi fost înștiințat, ca după o despărțire în seara dinainte, arătă cumva încurcat, poate nedumerit, oricum nu în apele lui. Dar se regăsi curînd, Mitu se schimbase uimitor de puțin și vorbea cu aceeași băgare de seamă, ca și cum inventa chiar atunci cuvinte pe care nimeni nu le mai rostise. Nici peste mine anii să nu fi trecut cu prea mare asprime ? se întrebă Ieronim. La observația lui Mitu răspunse cu întîrziere, poate, și revăzu în minte apartamentul din București aranjat de Sorana cu gustul pe care prietenii i-l invidiau.

În cele patru încăperi totul era funcțional, mobilele își proclamau destinația cu o modernă lipsă de complexe etalînd bare nichelate și plăci de lemn plastificat de culoarea untului, gama coloristică a pereților zugrăviți unitar în tonuri studiate se asorta sau contrasta voit nu doar cu gravurile colorate, nonfigurative, prinse între sticle fixate cu lucitoare colțare metalice, dar și cu mochetele comandate anume, lămpile aveau tije reglabile și abajure de metal eloxat, vasele pentru flori și scrumierele de sticlă masivă, cu forme neobișnuite, expuneau surprinzătoare bule de aer captate în materia lor transparentă. Joase, cu perne groase de plastic, fotoliile de *living-room* erau încîntător de comode. Vitrina semănînd cu severul dulăpior pentru instrumente al unui dentist adăpostea o extraordinară colecție de scoici exotice adunate de Sorana sau dăruite de colegi din Ministerul Comerțului Exterior, la întoarcerea din numeroasele lor călătorii.

Acum, prezențe familiare, bătrînii platani tăceau de ambele laturi ale străzii pavată cu piatră de rîu. Cînd se gîndea la tîrgușorul din care plecase, de fapt, de ce am plecat, se întrebă Ieronim fără să-și amintească răspunsul, i se înfățișau numai răspunsuri, adică pretexte, revedea asemenea vechi străduțe în pantă, cu ierburi crescute printre pietrele rotunjite de apă, de vreme, de tălpi și roți și copite, revedea praful depus în rigolele trotuarelor înalte și demodate ca niște gulere tari, praful devenit pămînt sub ocrotirea bolții alcătuită de coroanele unite ale platanilor, umbra străpunsă de ochiurile mișcătoare ale luminii. Dar

se gîndea rar la orășelul părăsit, în cîte o oră de insomnie sau cînd îi întîlnea numele în ziar. Uneori, fără să știe, îl regăsea în vis.

— De cînd n-ai mai dat tu pe aici ? întrebă Mitu și felul lui lent de a rotunji cuvintele acorda întrebării anodine o disproporționată gravitate.

— De cînd am plecat, răspunse Ieronim surprinzîndu-se că vorbește în șoaptă.

— Mai bine de douăzeci de ani ! Mitu părea neîncrezător, ca și cum n-ar fi putut concepe o atît de lungă despărțire de tot ce-i înconjura. Apoi, scuturînd din cap : Apuci să le mai vezi pe toate cum le știi, adăugă. O zi-două să fi întîrziat...

Dar Ieronim aflase că noul plan de sistematizare fusese aprobat și simțise că pelerinajul la sursă, cu ideea căruia se amăgise atîta vreme, nu mai putea fi amînat. Ar fi vrut s-o ia cu el și pe Sorana, dar ce să caut eu acolo, se împotrivise, înțeleg, ai amintirile tale, pe mine totuși să mă scutești, dealtfel Aslan s-a întors din Filipine și-mi aduce o scoică nemaipomenită culeasă cu mîna lui pe o plajă de acolo și nu vreau și nu pot să-l amîn. Știi că depind de el.

— Te-ai întristat, constată Mitu.

Avusese întotdeauna darul de a citi în el. Ieronim ridică din umeri.

— Pare pustie...

Nu încetase să privească vila cu fațada inundată de glicina triumfînd în ciorchinii florilor violete. Un rond de nu-mă-uita în fața intrării, ca un mare preș despărțind casa de curtea modestă. De o parte și de alta a clădirii, tufe înalte de liliac. În fund o fi vreo grădină ? Și deodată văzu limpede chioșcul de lemn vopsit în verde, cu acoperiș țuguiat, și văzu cele două trepte de piatră și ușoara scobitură făcută de tălpi pe suprafața lor, parcă muiată de căldură.

— E părăsită ? întrebă din nou, mirat că Mitu nu răspunde, apoi întoarse capul spre el.

Mitu nu-l privea.

— Nu știu, spuse cam în silă. Parcă stătea aici... o pereche... oameni retrași. S-ar fi mutat. Mîine-poimîine, oricum...

— Vrei să spui că nu știi cine stătea aici ?

Neîncrezător, Ieronim îl măsură din cap pînă în picioare.

— Oameni retraşi, repetă Mitu cu o încăpăţînare greoaie. Netezea cu talpa trotuarul şi urmărea mişcarea pantofului ca şi cum ar fi fost al altcuiva. Ce te miri ? izbucni deodată ridicînd privirile şi, descumpănit, Ieronim se dădu cu un pas îndărăt.

— Iartă-mă, eu...

Era limpede că Mitu ştia cine locuia sau locuise acolo, dar relaţiile într-un orăşel în care, vrînd-nevrînd, oamenii ajung să se cunoască mai bine decît ar dori presupun probabil complicaţii pe care nu mi le mai pot închipui, îşi spuse Ieronim, cine ştie unde şi cum s-au ciocnit, raporturile dintre ei trebuie să fie mai rigide pentru că legile nescrise ale convenienţelor funcţionează aici după norme desuete, de ridicolul cărora puţini îşi dau seama şi, cînd le înfrîng, se pomenesc izolaţi, devin simpli oameni retraşi.

— Mda, mormăi Mitu şi tuşi copilăreşte adăugînd cu o vioiciune la fel de copilărească, ei, hai s-o luăm din loc, vreau să-ţi mai arăt fosta casă a lui Emilian şi pe urmă gata, Viorica ne aşteaptă cu masa, nu uita că noi nu mîncăm la patru, ca voi.

În grădina casei lui Emilian fusese explorată jungla Amazonului, acolo se desfăşuraseră cruciadele şi inamicul public nr. 1 fusese constrîns să se predea eliberînd-o pe Anda, Smaranda, Dumnezeule, au trecut peste douăzeci de ani şi, ameţit de năvala amintirilor răscolite de simpla evocare a grădinii de demult, Ieronim strînse din pleoape. Zîmbea, dar simţi o strîngere de inimă la gîndul că totul dispăruse, pînă şi locurile urmau să dispară.

Oftînd, deschise ochii. Mitu se pusese în mişcare şi, aruncînd o ultimă privire vilei năpădită de glicină, Ieronim grăbi să-l ajungă. Îndată însă îl apucă de braţ.

— Mitule... nu ştia ce voia să spună, simţea doar că e ceva foarte important şi pentru o clipă se chinui să priceapă, apoi cuvintele curseră firesc şi-şi dădu seama că dorinţa se deşteptase în el de la început, încă înaintea oricărei raţiuni de a fi, poate chiar de pe cînd începuseră să urce panta străzii atît de asemănătoare celor din amintirile lui, vreau să văd casa asta, Mitule. La a lui Emilian

mergem mîine, dacă n-ai nimic împotrivă. Dar acum, că tot sînt aici...

Tăcut, Mitu își mozolea buza de jos. Într-un tîrziu strigă :

— Uite ce-i, făcu o pauză și continuă cu un alt glas, neutru, să nu întîrzii la masă. Ca străin, ești totuși un străin acum, poți face ce vrei, eu nu mă văd dînd buzna peste niște oameni care... și pe urmă s-ar putea să se fi mutat, casa să fie încuiată.

— Hai să vedem, se însufleți Ieronim. Așteptă puțin în stradă. Dacă mă vezi intrînd, ne întîlnim la prînz. Dacă nu deschide nimeni, o pornim spre casa lui Emilian.

— Cînd îți intră ceva în cap...

Mitu rămase în fața porții închipuind o dublă liră, iar Ieronim o deschise bucuros de sunetul melodios și grav, nu era scîrțîitul unei porți banale ci acordul unei mari orchestre ale cărei instrumente de coarde indicau intrarea solistului. Pășind pe aleea cu prundiș mărunt ajunse în dreptul rondului de nu-mă-uita pe care-l ocoli și se opri în fața intrării. Nu văzu soneria, dar un mîner prins de o tijă ce dispărea în frunzișul glicinei atîrna lîngă tocul din dreapta. Cu inima bătînd deodată mai repede și pradă unei emoții amestecate, așteptare, teamă, inexplicabilă bucurie, trase de mîner.

Dincolo de ușa împodobită în partea de sus cu un evantai de sticle colorate, opace și îngrijit șlefuite, clopoțelul se zbătu într-un clinchet cristalin, nebănuit de pur. Nebănuit ? Întorcînd capul îl zări pe Mitu, nemișcat dincolo de sulițele gardului și-i făcu un semn liniștitor. Ușa se deschise. Mai întoarse o dată capul spre Mitu care apucase doi drugi de fontă și-și apropiase fața privind prin spațiul dintre ei ca un prizonier scrutînd de după gratii o fascinantă imagine a libertății, apoi își flutură mîna în chip de salut și intră.

Îl izbi un miros de levănțică și ceară de parchet, dar în vestiarul lat și îngust, despărțit printr-un *glasswand* de holul spre care suiau trei trepte de marmoră albă, nu se afla nimeni. Sau tocmai plecase cineva, casa nu părea părăsită. Imitînd culoarea și formele lemnului, candelabrul de metal din hol avea mai multe brațe cu becuri mas-

cate de globuri mate, ușor alungite și cu fațete hexagonale, dar nici un bec nu ardea. Ieronim înregistră mecanic prezența unei biblioteci pe peretele din stînga și i se păru că recunoaște respectabilul stil vienez, în fața ei zări o masă rotundă și două fotolii mari, de piele, dar îi atrase atenția faptul că unul dintre fotolii era ușor deplasat și că în dreptul lui, pe masa acoperită cu un cristal gros, fusese lăsat un ziar desfăcut. În scrumiera de metal fumega un muc de țigară.

— Am venit, anunță caraghios rotindu-se în căutarea unui interlocutor, își dădu seama cît de nepotrivit răsunaseră cuvintele și se simți stînjenit de parcă ar fi fost surprins în pielea goală.

Dar nu-i răspunse nimeni. Scara de lemn ducînd la etaj pornea din fundul încăperii și el se îndreptă într-acolo, răzgîndindu-se în ultima clipă pentru a deschide ușa aflată în dreapta. Atunci, încremenit în pragul unei sufragerii, se văzu șezînd la o masă lîngă o femeie care i se păru cunoscută, știu cine e, își spuse, dar numele avea de străbătut barierele atîtor ani.

— Mulțumesc, destul, se împotrivi Ieronim de la masă acoperind cu mîinile farfuria pentru a o apăra de polonicul pe care femeia îl apropia, iar Ieronim din pragul ușii recunoscu gestul care o scotea din fire pe Sorana și de care, cu timpul, se dezbărase. Anda, știi ce mi-a spus Mitu ieri ?

Șocul declanșă un vuiet în urechile lui și nu mai auzi cuvintele schimbate de cei doi, Anda, bineînțeles, și se simți umilit că n-o recunoscuse pe singura și adevărata prințesă îndepărtată, în ambele înțelesuri îndepărtată, dar nu de asta era vorba. Anda cu fața îndulcită de cele două decenii cît n-o văzuse, o nouă Anda în care se ascundea fetișcana cu cozi negre și studenta pășind cu grația plină de precauții a purtătoarei unei invizibile trene, Anda încă frumoasă, altfel frumoasă în calma și tandra aplecare a capului, în neștiuta succesiune a mișcărilor comandate de ritualul mesei.

Fascinat, Ieronim privea. Umilința se estompase și nu mai simțea acum decît o duioasă melancolie nealterată de mirare, nu se mira că se găsise acolo, nici că Anda era lîngă el, o dată recunoscută prezența ei i se păru firească

și, pe măsură ce o privea, amintirile identificau gesturi uitate, felul cum își ducea mîna la frunte ca și cum ar fi îndepărtat un voal, s-ar zice că porți întruna o rochie de mireasă și că nu te poți obișnui cu voalul, fetele se îngroapă cu rochii de mireasă, poate că am murit. Imi, numai ea mi-a spus așa, își aminti Ieronim sprijinit de tocul ușii deschise, cît de tineri și de împiedicați eram, Doamne, și cît de frumoși, adăugă, iar vuietul din urechile lui încetă îngăduindu-i s-o audă întrebînd auzi tu, Imi, nu, Anda, ar fi vrut să strige, dar îi vorbise celui de la masă și larma talazurilor le acoperi din nou cuvintele.

Perechea nu-l vedea, nu percepuse nici zgomotul ușii, cînd o deschisese, nu-și dăduse măcar seama că era deschisă. Timpul lui Ieronim era o țesătură aproape destrămată. Într-un fel de plutire, deși se afla în pragul sufrageriei, cu tălpile pe vechile lamele ale parchetului care trosneau strîns cînd își muta greutatea trupului de pe un picior pe celălalt, privi mobilele de nuc masiv și simți nevoia să le mîngîie, dar nu se clinti. Afară, glicina își legăna ciorchinii în dreptul ferestrei. Totul *era* și el ar fi vrut să rămînă pentru totdeauna acolo, ocolit de gînduri, împăcat cu încăperea și cu spectacolul pe care și-l oferea în toropeala blîndă a nesperatei regăsiri.

De la o vreme deslușI zgomotele întîmplătoare ale tacîmurilor atingînd farfuriile, gîlgîitul vinului în pahare, scîrțîitul scaunelor cînd unul dintre cei doi își schimba poziția, apoi începu să înregistreze și cuvintele și se înfioră în așteptarea unei revelații. Numele lui Mitu revenea des, singur sau însoțit de al Viorichii, auzi nume care nu-i spuneau nimic și aluzii la o viață străină. Totul era surprinzător de obișnuit, pînă într-atît încît se întrebă dacă revelația nu consta în faptul că Ieronim de la masă avea copii, Anda iubea copiii, dar nimic din cîte spuneau nu-l lămuri și întrebarea nu primi răspuns.

— Ei bine, spuse atunci Ieronim care era Imi, mai am o oră pînă la ședință.

— Te întinzi niței ? întrebă Anda.

— Aș vrea. Ședința nu se anunță veselă.

Se ridicară de la masă. Ieronim-Imi își trecu brațul pe după umerii ei și amîndoi se îndreptară spre ușa de tocul

căreia Ieronim stătea rezemat. Cînd trecură pe lîngă el întinse brațul și mîngîie obrazul Andei, îl simți real, cald, dar perechea păși netulburată în hol și se apropie de scara ce ducea la etaj. Ieronim auzi scîrțîitul treptelor de lemn, o ușă se deschise și se închise.

Mai zăbovi o clipă ascultînd răsuflarea casei, era însă propria lui răsuflare. Atunci, ferindu-se inutil să facă zgomot, merse pînă la poarta încununată de evantaiul sticlelor colorate, ieși în dreptul rondului de nu-mă-uita. Poarta gardului repetă sunetul în care i se păruse că recunoaște somptuosul acord al unei mari orchestre, dar se înșelase probabil, acum nu auzi decît un geamăt.

Curînd cobora panta străzii pipăind trotuarul cu tălpile. Atingînd gardurile și pereții pe lîngă care trecea i se păru că totul era mai real decît de obicei. Platanii tăceau. Ar fi vrut să se gîndească la perechea pe care o lăsa în urmă, îl distrăgeau însă culorile prea violente, glasurile trecătorilor răsunau asurzitor și nu se putea sustrage mirosurilor. Amețit, ajunse la Mitu aproape la timp.

— Plec cu primul tren, spuse rar, cu un fel de neîncredere, totuși.

Mitu și Viorica nu-i puseră întrebări și nu stăruiră să-l rețină, vorbiră de una, de alta, iar pendula bătrînească număra cu indiferență clipele unui timp iremediabil străin.

Și abia pe peron, atunci cînd Ieronim dădea să urce în vagon, Mitu îl privi în ochi.

— Mai locuia cineva... acolo ?

— Nimeni, răspunse Ieronim.

— Bănuiam, spuse Mitu.

Dar după ce trenul se puse în mișcare Ieronim se uită pe fereastră și-l văzu multă vreme, din ce în ce mai mic pe peronul pustiu, și-și spuse că nici pentru Mitu, probabil, nimic nu mai putea fi ca înainte.

PROFEŢIA LUI VASION

Vasion, învăţătorul care-şi pierduse mintea în cărţi, şi acum, din prea multă învăţătură, nu mai era decît un smintit pe care-l arăta oraşul cu mîna, ţopăia pe maidanul Pîrlitei şi striga în gura mare : „Aleluia ! Nu va mai fi nici Ţara Moldovei, nici Ţara valahă !"...

Cei cîţiva calici, adunaţi pe maidan, se hlizeau întrebîndu-l : „Vine prăpădul ? Se mîntuie lumea ?"... „Nu, răspundea Vasion, abia acum începe să fie..."

Privit de aproape, Vasion semăna c-un mesia ; un mesia din a cărui tîrsoagă de barbă se revărsa în lume o nouă credinţă. Privit de departe, semăna cu un corb ; cu un corb fantastic, dănţuind în zăpadă, aducînd lumii semn sau blestem...

Vardistul de rond îi strigase să plece, spunîndu-i că glasul nebunului în zadar se toceşte, dar popa Sion — parohul Pîrlitei — care tocmai ieşise din mica biserică, spuse oarecum şuguind :

— Cel-de-Sus ne vorbeşte adesea prin graiul nebunilor...

Pe vardist îl descumpăniră vorbele popii — dacă sfiinţia-sa presupune astfel, mai ştii ce-o să fie ! — şi-l lăsă pe nebun în plata Celui-de-Sus. Vasion dănţui mai departe şi strigă ce strigase mereu. Nici unul din cei adunaţi pe maidan nu putea bănui că omul, strigînd ce striga, păcătuieşte faţă de Ţara Moldovei ; dar cînd trecu pe-acolo Alecu, feciorul agăi Răzvan, flecăreala lui Vasion n-a mai fost flecăreală, ci vorbă cu tîlc.

— Ce strigă nebunul ? opri Alecu tîrlia.

Vardistul zîmbi îmbunat :

— Ia, strigă şi el, să nu tacă.

— Şi tu te uiţi în gura lui daurită ? Alungă-l de-aici !

Atunci Vasion încetă să mai joace şi veni lîngă drum :

— Alexandre-băiete, chiar tu mă alungi ?... Cine oare ţi-a pus condeiul în mînă ? ! Şi buchiile cine te-a-nvăţat să le ştii ? Nu dascălul tău, Vasion ? M-ai uitat ?

— Nicidecum, răspunse cuconul. Şi bazaconia asta c-o singură ţară tot de la mata am auzit-o întîi. Cînd vorbeai de Ştefan cel Bun, pomeneai şi de Ţepeş cel Rău ; cînd aminteai de vodă Vasile, aminteai şi de vodă Matei. „Decît să se bată-ntre dînşii, ziceai, mai bine-ar fi cătat să se-mpace, văzînd ei că ţările lor sînt o singură ţară..." Şi dacă vorbeai de fraţii Movilă, îl pomeneai negreşit pe Mihai cel Viteaz. „Mihai stăpîni ambe ţările, care de-o limbă sînt şi de-o lege", aşa ne spuneai şi lăcrămai că ţările s-au desfăcut de sub el. Păcat că n-ai fost şi matale pe-atunci : poate vegheai să nu se desfacă... Vezi dar că nu te-am uitat, *mon vieux*. Dar să ştii de la mine că ziua pe care-o vesteşti e departe : ţara de care tot spui n-o să fie, cîtă vreme mai sînt în Moldova oameni cu scaun la cap.

Vasion se miră :

— Alexandre-copile, dacă taică-tu se mai poartă cu poale şi cu ditamai comănacul grecesc, tu, fiule, care-ai lepădat anteriul, socotit-am că petrecînd prin Apus ăi fi venit de-acolo cu alte păreri. Altminteri ce folos de Paris, dac-ai deprins acolo numai moda şi numai graiul frîncesc ?...

— Treaba mea ce-am deprins ! se răsti domnişorul. Nicidecum neghiobia pe care o macini mata şi alţii, zevzeci ca matale.

— Eu sînt cum ai zis, întări Vasion, dar alţii nu sînt ; şi totuşi gîndesc şi ei ca şi mine. Păcat, Alexandre : viţel ai plecat la Paris, şi bou te-ai întors.

Calicii, la astfel de vorbe, să crape de rîs. Alecu gîndi să nu mai lungească taifasul c-un om de nimic, în auzul prostimii. Dar nici ruşinea n-o putea lăsa nespălată. Strigă :

— Urzeşti împotriva Moldovei ? Dacă vreau, te bag la pîrnaie !... Şi plesnind telegarii, zbură cu tîrlia din loc.

Vasion făcu o reverență adîncă pe urma tîrliei și adăugă o vorbă de duh, în grai franțuzesc :

— *Vous êtes très aimable avec un pauvre diable...*

Calicii făcură haz și mai mare de vorba-i străină și de schimonoseala în care Vasion încremeni cîtva timp. Dar apoi, din gîrboveala-i strîmbată săltă ca un arc dezdoit și țopăi din nou prin zăpadă și din nou strigă ce-a strigat.

Vardistul însă nu-i mai îngădui să rămînă :

— Taci, conule dascăl ! Sfîrșește odată ! Cine seamănă vînt, culege furtună...

Dar Vasion nu sfîrși ; strigă și mai mult.

A doua zi, învățătorul nu mai veni pe maidan. Cei care se obișnuiseră să-l știe acolo, să-l vadă jucînd sau să-l audă strigînd, scorniră — unii că agia l-a trimes la Galați, alții c-a fost dus la Stambul. Dar n-a fost așa.

Într-o zi — era zi de duminică — se lăsă pe maidanul Pîrlitei un corb, croncănind... Ieșenii văzuseră corbi de cînd lumea, dar corbul acela — parcă mai mare, bizar în mișcări și straniu în glas — atrase luarea-aminte celor care tocmai atunci ieșeau din mica biserică.

Țopăind prin omăt, cu aripile larg desfăcute și croncănind răstit spre oraș, corbul, privit de departe, semăna cu un corb, dar privit de aproape, semăna cu un om. Dealtminteri calicii strigaseră de cum l-au văzut : „Iată-l pe dascăl ! A venit Vasion !"... Și se puseseră strașnic pe rîs, ca-n zilele cînd se afla între ei într-adevăr Vasion. Nici unul din cei adunați pe maidan n-ar fi putut bănui că pasărea neagră, cîrîind pe limba ei păsărească, păcătuia față de Țara Moldovei ; dar cînd feciorul agăi Răzvan, trecînd în tîrlie, se opri ca s-o vadă și ascultă ce-i ziceau gură-cască, strigătul ei n-a mai fost croncănit, ci vorbă cu tîlc.

— Ce-ndrugă nerozii ? îl întrebă pe vardist.

Vardistul zîmbi :

— Îndrugă și ei, să nu tacă.

— Anume, ce zic ?

— Cică pasărea asta ar fi Vasion, conu' dascăl.

— Vásion... îngăimă domnișorul. Și tu ce păzești ? se răsti la vardist. Îi lași să facă răzmiriță ziua-n amiaz ? !... Împușcă pasărea și alungă buntașii !

Vardistul ar fi făcut neîndoielnic așa, dar popa Sion — parohul Pîrlitei — care tocmai ieșise din mica biserică, spuse oarecum șuguind :

— Ades Cel-de-Sus ne trimete semne prin păsări...

Alecu plecase, și pe vardist îl descumpăniră vorbele popii. Dacă sființia-sa presupune astfel, mai știi ce-o să fie ?... Lăsă flinta pe umăr, n-o duse la ochi ; dar după ce plecă și părintele, socoti vrînd-nevrînd, ca un om al legii ce e, să-și facă cît de cît datoria. Încercă însă cu duhul blîndeții :

— Hîșșș, conule dascăl ! Sfîrșește odată ! Cine seamănă vînt, culege furtună...

Dar corbul nu încetă ; cîrîi mai amarnic ; și nici nu zbură : avea o aripă ruptă.

Văzîndu-l așa, mai gîndindu-se poate și la vorbele popii, vardistul alungă numai gloata, iar pasărea o lăsă, ca-nainte, în plata Celui-de-Sus... Și corbul săltă mai departe și croncăni, croncăni... Rămase acolo, pe maidanul Pîrlitei, mereu țopăind prin zăpadă, croncănind, croncănind...

Vestea se răspîndi în oraș. Unii au rîs, alții chiar înclinară să creadă că Vasion s-a preschimbat într-un corb.

În zilele care-au urmat mai apoi, corbul obosi să mai sară, stătea cufundat în omăt — și rar, uneori, se răstea croncănind spre oraș.

Și cînd, într-o zi anumită, în tîrg se strînsese mulțime de oameni jucînd laolaltă hora unirii, cînd forfota străzii, jocul, fanfara ajungeau ca un zvon îngeresc pe maidanul Pîrlitei, un calic i-a strigat :

— Ți s-a-mplinit profeția, bătrîne ! Acum sîntem toți o singură țară !

Dar corbul păru că nu știe nimic ; și nici nu știa. Era corb : nu era Vasion, și nici sfîntul Duh. Cîrîia absent și privea fulgii mari, mătăsoși ce se lăsau atunci peste Iași.

Cuconul Răzvan ocolise mulțimea. Se prefăcea că nu știe sau că nu vrea să știe. Își luase arma din cui și plecase, chipurile, la vînătoare de ciori. Și după ce trecu de Pîrlita, corbul zăcea pe maidan împușcat.

Și ningea, ningea peste Iași.

VOCEA STĂPÎNULUI

Ça, pour nous élargir, sautons par la fenêtre.
RACINE

Recentul congres de filosofie indiană, care şi-a desfăşurat lucrările la Benares, a pus în discuţie o serie de interesante teme ale gîndirii vechilor inzi, începînd cu noţiunea atît de generală, dar prea ades neînţeleasă, de Atman şi terminînd cu teoria obscură şi ameţitoare a celor Cinci Combustii — adevărate pietre de încercare ale unor milenare speculaţii metafizice. Omenirea acaparată de atîtea probleme mărunte şi-a concentrat deodată atenţia asupra acestor dezbateri în care subtilitatea interpretărilor şi profunzimea analizelor au rămas, ca trena unei comete, sensibile mult timp două consumarea pretextelor care le-au dat naştere.

Cu deosebire mi s-au părut interesante discuţiile ce s-au purtat asupra felului în care substanţa spirituală a lumii se manifestă în hipostazele ei supreme, dar şi în formele cele mai simple — însufleţind obiectele în aparenţă inerte. Căci există un suflet al lucrurilor, după cum o proclamă înţelepciunea omenirii în superioarele ei intuiţii, fixate în nenumărate sentinţe lapidare. Ceea ce nu e încă lămurit pe deplin e dacă manifestările animării lucrurilor sînt o formă a transmigraţiei spiritului etern şi indestructibil sau o etapă a spiritualizării progresive, intrinsecă întregii realităţi ? Această din urmă ipoteză e în aparenţă mai logică, pentru că cineva care consideră spectacolul lumii în generalitatea lui nu poate să nu sfîrşească prin a nu avea revelaţia devenirii eterne şi deci

a marii vieți cosmice, ce se perpetuează prin alternanța de nașteri și morți. Dar nici prima nu e mai puțin adevărat, pentru că experiența istorică arată că de multe ori spiritul nu a ezitat să se lase închis — în chip paradoxal — în cadre restrînse în timp și spațiu. Perceperea unor asemenea fenomene face obiectul unei înfricoșătoare intuiții, despre care ne vorbesc uneori marii mistici — încît nu trebuie să ne mai mire faptul că duhul etern și indestructibil sălășuiește pentru un timp bine determinat exact acolo unde te-ai aștepta mai puțin să-l afli. Existența unor atari situații, oricît de rare, nu mai poate fi însă obiect de controversă și, într-o epocă mai recentă, Sfînta Tereza de Avila, de pildă, susținea că într-o anumită împrejurare ea a reușit să-l facă prizonier chiar pe Dumnezeu !

Sînt convins că într-un viitor nu prea îndepărtat, grație efortului materialiștilor și materiologilor, problema aceasta obscură își va găsi o rezolvare, căci nimic pe lumea aceasta nu e fără soluție, dar pînă atunci visul dulce al omenirii e tulburat uneori în limpezile lui ape curgătoare de cele mai stranii accidente, pe lîngă care trec nepăsători tocmai cei chemați să le examineze și să le explice.

Mă gîndesc că aș putea aduce și eu o oarecare contribuție în această afacere inextricabilă, dacă nu m-aș teme că omenirea primește mai greu o realitate care se înfățișează cu toate atributele simplității, decît o complicată construcție de ipoteze și raționamente care de cele mai multe ori nu e decît o arborescență de antinomii și speculații contrazicătoare. Ce valoare probantă poate avea deci o intervenție din specia argumentelor de fapt, cînd mințile noastre nu se pleacă decît în fața acelor teorii care îmbracă Explicația într-o armură pedantă cu rigoarea desăvîrșită a unei construcții, uneori chiar, în chip paradoxal, fantastică ! Gustul nostru pentru abstracțiune fiind așa de mare, nu-mi fac în ceea ce mă privește nici o iluzie. Oare teologii secolului al XVI-lea nu au respins teoria copernicianã a rotației pămîntului în jurul soarelui pentru simplu motiv că, nefiind fundamentată logic, era în mod necesar absurdă ? Și aveau, hotărît, dreptate !

În speranța că faptele relatate de mine ar putea constitui cîndva o piesă la dosarul voluminos pe care generațiile viitoare vor avea misiunea să-l soluționeze, m-am pus să aștern pe hîrtie această întîmplare. Căci dacă omenirea nu se poate lipsi de ipoteză, ea nu poate, totuși, ignora nici realitatea unor fapte ce se înfățișează goale ca și imaginea mitică a Adevărului, și care se impun examinării reci și lucide pe care o practică știința noastră modernă — cea fără premise și înarmată cu curajul de a înfrunta consecințele acțiunilor ei, ce de obicei năruie edificiul ridicat cu trudă de ea însăși. Descoperirea adevărului e o muncă de Sisif cu progresiuni mărunte și mai mulți pași înapoi, care cere o anumită independență de spirit, o spontaneitate a gîndului, un har al hazardului — și, în ultimă instanță, chiar îndrăzneala de a fi puțin ridicol... Nepăsător deci la comentariile pe care povestirea mea le-ar putea stîrni, mă voi mulțumi cu relatarea nudă a faptelor, abținîndu-mă de la orice explicații și interpretări.

...Totul a început în atmosfera de dubii, conjecturi gratuite și nervozitate concentrată ce se formează în jurul bătrînilor care se încăpățînează să nu moară. Exista în familia noastră un singuratic octogenar, unchi al mamei mele, pre nume Amilcar, unul dintre acei oameni care au trăit pentru a-și dovedi prin fiecare clipă a vieții inutilitatea — și sfîrșitul lui, adăstat de clanul întregii noastre familii, ne adunase pe toți în jurul patului lui de suferință pentru a organiza o proastă și grăbită parodie sentimentală.

Era un om ciudat dar inofensiv. Trăise toată viața în singurătate — și existența lui, zăvorîtă în taine și consumată între zidurile afumate ale unei case bătrîne, nu începuse să intereseze decît acum, în vremea din urmă, cînd starea sănătății lui născuse în multe inimi speranța unei moșteniri probabile. Căci, deși nimeni nu putea spune de ce anume, era considerat un om bogat. Era un om din specia rară și în curs de dispariție a rentierilor, un spirit ascetic și conservator, ce se ferise îndărătnic de boala secolului și de nefastele ei zădărnicii : riscuri, muncă, acumulări, activitate — încît ai mei îl considerau un om

bogat poate numai sprijiniți pe credința că o avere se multiplică de la sine prin simplul fapt că nu e consumată.

Se făcuse socoteala că, dintre toți candidații la moștenirea presupusei averi a unchiului Amilcar, cele mai multe șanse le aveau mama, care era nepoata lui, și tanti Agata, bătrîna ei mătușă care stătea la noi și care era vara bătrînului. Dacă lucrurile ar fi decurs normal, în ziua sorocită în care unchiul nostru cel uitat de Parce ar fi coborît, în fine, pentru totdeauna în subsolul acestei prea generoase planete, rămîneam de drept moștenitorii lui.

Averea și moștenirea unchiului Amilcar nu intrau în socotelile imediate ale părinților mei, dar erau considerate un soi din stea polară a planurilor lor de viitor, în funcție de care brodau tot felul de ipoteze și-și rostuiau o mulțime de proiecte :

— Cu banii pe care-i luăm...

— Cînd are să moară Amilcar...

— Dacă moștenirea pe care ne-o lasă...

Eventualitatea moștenirii intra pentru ei în categoria certitudinilor, fapt care le dădea un optimism lat și-i făcea să se intereseze de bătrînul solitar fără nici un gînd ascuns, ba chiar, uneori, să-l compătimească în mod sincer.

...Dar iată că într-o bună zi s-a aflat că boala lui de inimă, de care suferea de multă vreme, s-a agravat. Familia noastră a început să-i facă vizite, încercînd să reînnoade în grabă și silnic firul unei intimități întrerupte de decenii. Unchiul Amilcar primea aceste dovezi de afecțiune cu indiferență, dar fără mefiența bătrînilor bogați, pîndiți precum cașaloții bolnavi de roiul rechinilor sentimentali. Discuta totdeauna despre lucruri neutre, se arăta mai mult obosit decît plictisit, nu-și exprima părerile decît cu transigență, nu arăta vreo preferință specială pentru vreuna dintre rude — iar prezența atît de masivă în jurul lui a neamurilor care pînă atunci îl ignoraseră îl lăsa indiferent.

Apariția mea, pe care nu mă mai văzuse de la botez și despre care nu mai știa dacă exist — căci, obișnuit să-și îngroape rudele pe rînd, era tentat să considere morți chiar și pe supraviețuitori — nu-i provocă nici o emoție. Se uită totuși cu un plus de atenție la mine și afirmă la

un moment dat, într-o tăcere încordată, că seamăn la ochi cu el. Constatarea aceasta provocă o comoțiune electrică în rîndurile asistenței, iar mama și cu tata (căci se aflau și ei printre alte rude la căpătîiul bolnavului) schimbară între ei o privire semnificativă. Dar asta fu totul. Căci imediat după acea, bătrînul recăzu în toropeala lui obișnuită și închise obosit pleoapele. Tata însuși dădu semnalul plecării.

În seara aceea, părinții mei discutară cu multă însuflețire și hotărîră să mă trimită mai des, ca pe un mesager destinat să capteze bunăvoința bătrînului bolnav. Plecam deci aproape zilnic, și sub cuvînt că mă duc la unchiul Amilcar îmi vedeam de treburile mele de unde mă întorceam seara tîrziu cu cîte un comunicat sibilin pe care părinții mei îl disecau în lungi analize.

O singură dată am fost la unchiul Amilcar cu adevărat. L-am găsit pe bătrîn mult schimbat în rău. Omul se consuma încet. Gesturile lui erau din ce în ce mai domoale, iar vorbele i se poticneau ca pe niște trepte rupte. Privirea lui fixă se agăța de tavanul înalt ca un naufragiat de un colac de salvare în timp ce respirația din ce în ce mai precipitată îi răscolea colivia pieptului — ca și cum sufletul lui s-ar fi zbătut cu furie să scape într-un zbor definitiv din carcasa aceasta coșcovită.

Cînd, ajuns acasă, le-am comunicat părinților mei această știre, ei au procedat rapid la elaborarea unui vast plan de bătălie și au hotărît să organizeze un asediu sistematic și total. Eu am fost mobilizat ca un ostaș în serviciu comandat, avînd mai ales misiunea să neutralizez pe tanti Agata, care simțise din aer schimbarea și căuta să facă tot posibilul să-și creeze o situație cît mai favorabilă în raport cu bolnavul ei văr.

Părinții mei începură să facă acum de gardă cu schimbul la căpătîiul bolnavului, cu o abnegație tenace și exclusivă. Într-o seară m-am dus și eu după tata, chemat urgent prin telefon de mama care veghease pînă atunci pe unchiul Amilcar. În momentul cînd dădeam să intru în curte, am văzut-o pe mama coborînd în grabă scările.

— Vino imediat încoa, îmi spuse ea șoptit, trăgîndu-mă în vestibul, Ia asta repede — și vezi să nu te vadă nimeni.

— Dar ce este ? întrebai eu uimit, căci mă trezisem în braţe cu un obiect masiv şi greu de determinat. Unde trebuie să mă duc ?

— Şterge-o imediat acasă şi nu mai întreba nimic. Nu ai nici un pic de prezenţă de spirit. Hai, du-te !

Am făcut stînga-mprejur şi, după ce am aruncat o scurtă ochire de-a lungul străzii, am luat-o neliniştit spre casă. Pe drum am înţeles că ţineam în braţe un patefon greoi şi incomod pe care abia puteam să-l duc. Se proceda aşadar, la o devalizare discretă a mobilierului, şi eu fusesem desemnat să servesc drept agent de transport.

Cînd am ajuns acasă, am depus cu grijă patefonul pe o măsuţă în salon lîngă clavir şi m-am dus să mă şterg de praf.

— Ce e asta ? mă întrebă mătuşa Agata, apărînd numaidecît, ca una căreia nu-i scăpa nimic, pentru că-şi petrecea tot timpul pîndind după perdele. De unde ai adus patefonul ăsta ?

— I l-a dat mamei unchiul Amilcar.

— Ce spui, i l-a dat cadou ? Nu-mi vine să cred, făcu bătrîna, manipulînd lorgnonul, atunci să ştii că nu mai are mult de trăit ! Aşa ceva nu i s-a mai întîmplat lui niciodată !

Am desfăcut capacul patefonului. Era o vechitură imundă, un fel de piesă de muzeu, de fabricaţie *His master's voice,* cu o enormă pîlnie de lemn de rezonanţă întărită pe margine cu un cerc de tablă ruginită.

— Uite pe ce-şi cheltuia banii nefericitul Amilcar, constată cu invidie mătuşa Agata. Să fi dat unui sărac, să-şi fi ajutat o rudă — Doamne fereşte !

— Dar crezi că funcţionează ? am întrebat eu ridicînd de pe platan un disc uitat acolo poate de decenii şi aproape lipit de catifeaua mucegăită, prin solidaritatea ce se creează fatalmente între lucrurile ce stau mult în contact.

— Dacă l-a dat el din casă, înseamnă că patefonul e stricat, comentă sceptic bătrîna încercările mele de a urni din loc maşinăria hodorogită.

Am învîrtit totuşi manivela, am pipăit acul, apoi i-am dat drumul. Stupoare ! Discul se puse în mişcare.

În clipa aceea însă, au intrat tata şi mama, aşa că am renunţat să ascult placa. Cînd ne-au văzut pe noi, figu-

rile vesele ale părinților mei s-au schimbat în două măști convenționale de gravitate și tristețe. Am înțeles numaidecît ce se întîmplase.

Tata ne comunică știrea morții unchiului Amilcar. Ne-am sărutat cu toții fără efect, dar cu mult zgomot, ca și cum am fi încrucișat o salvă de gloanțe oarbe și ne-am condolat reciproc. Apoi, ne-am așezat tăcuți la masă.

Imediat după sfîrșitul cinei, tata a trecut în salon să se reculeagă, iar noi am rămas năruiți pe scaune.

— Sărmanul de el ! făcu mama într-un tîrziu cu compătimire, mîngîind cu privirea gramofonul care stătea în locul unde-l lăsasem eu și se uita la noi cu gura căscată.

— Am găsit placa asta, zisei eu, sculîndu-mă de la masă și luînd în mînă discul. Ce-ar fi s-o ascultăm ?

Era un disc de o factură antichisimă și de o greutate considerabilă. Numai una din fețe era imprimată. Niciodată nu mai văzusem așa ceva.

— E o idee, aprobă mama ștergîndu-și pe furiș o lacrimă și suflîndu-și apoi ostentativ nasul. Ia să auzim !

— Să auzim, să auzim ! cîrîi și mătușa Agata.

Am pus un ac nou, am învîrtit bine manivela și am dat drumul mecanismului. Se produse o serie de scrîșnete, de hîrîituri și pocnete, apoi o scurtă introducere a orchestrei, după care izbucni, forte, vocea unui bariton, ca o tornadă dezlănțuită :

Cortigiani, vil razza dannata,
Per qual prezzo vendeste il mio bene ?
A voi nulla per l'oro sconviene...

— Ce e asta ? întrebă mama.

— Tita Ruffo... i-am răspuns eu.

— Credeam că e Puccini...

...La rendete... o, se pur disarmata
Questa man per voi fora cruenta ;
Nulla in terra per l'uomo paventa...

Urletul sfîșietor al cîntărețului ne zgîndărea timpanele rîcîindu-ne celulele nervoase ca mătura unui coșar de horn, pe măsură ce acul miraculos își tăia drum triumfător printre trăznete și bubuituri.

Quella porta, assassini, m'aprite...

— Nu se poate face mai încet ? întrebă iritat din cealaltă cameră, tata.

— E într-adevăr prea tare, conveni şi mama.

Am închis cele două portiţe şi vocea tunătoare îşi continuă din cutia înfundată lementul ei plin de recriminări şi de violenţă :

Ah, voi tutti a me contro venite !
Ebben piango... Marullo... signore,
Tu ch'hai l'alma gentil come il core,
Dimmi or tu, dove l'hanno nascosta ?
E là ?... E vero ?... tu taci ? perché ?

Asistenţa trăznită pe fotolii ca după un duş moleşitor nu îndrăznea să facă nici o mişcare, căci fiecare se simţea violat în sensibilitatea lui secretă de şuvoiul acesta înfricoşător şi patetic... Şi aria continua să se desfăşoare, dar cînd baritonul vru să spună :

Ridonarla a voi nulla ora costa

discul, defect în punctul acela, făcu să sară braţul patefonului pe şanţul dinainte cu un pocnet scurt :

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

— E stricată placa, zise mama.

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

— Ce păcat, făcu şi tanti Agata, era aşa frumos !

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

continuă să ţipe cu frenezie Rigoletto.

— Dar terminaţi, frate, odată, cu porcăria asta, interveni tata, apărînd cu ziarul în pragul uşii. Ce, aţi înnebunit ? Nu avem altceva de făcut în seara asta, cînd ne-a murit o rudă, decît să ne pierdem vremea cu comediile astea ? Ne aud vecinii, pentru numele lui Dumnezeu !

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

urla cu vocea egală bufonul.

M-am dus şi am ridicat braţul patefonului de pe disc şi am oprit mecanismul.

— Nu cred să fie un defect iremediabil. Probabil că şanţul e blocat din vreo cauză şi nu lasă să treacă acul mai departe. Îl aranjez eu fără nici o greutate.

— Bine, bine, spuse tata. Lasă astea pe mîine. Acum haidem la culcare că am avut destule pe cap.

Am luat patefonul şi l-am dus la mine în cameră. L-am şters bine, l-am uns, apoi m-am culcat cu regretul de a nu fi putut repara placa în seara aceea chiar.

...Zilele care au urmat ni le-am petrecut în atmosfera de înfrigurare şi emoţie difuză ce succedă deceselor. Înmormîntarea, grandioasă, a unchiului nostru s-a desfăşurat într-o regie impecabilă, dar după dezbateri penibile. (Dricul cine-l plăteşte ? Dar florile ? Hm, nu credeţi că ajung trei preoţi ? Am auzit că au fost ridicate taxele succesorale. Doamne, trebuie să avem grijă şi de parastase !)

A fost o vreme splendidă de primăvară timpurie ziua cînd ne-am luat rămas bun de la unchiul Amilcar, care, de pe catafalc, privea impasibil infinitul ca un zeu tutelar şi nemulţumit. Slujba urmată după toate canoanele, dricul strălucitor cu caii crispaţi în valtrapurile de doliu, sfeşnicele poleite în argint şi coroanele de flori multicolore au făcut cea mai bună impresie. De asemenea, s-a remarcat cu satisfacţie morga austeră a celor care înconjurau pe mort, uşor voalată de o undă de emoţie — căci rudele, prea depărtate pentru a se simţi obligate să plîngă, erau fermentate doar de grija că ar exista un testament — zvon ce începuse să circule prin asistenţă pe la sfîrşitul ceremoniei.

...Şi aşa se şi întîmplă. Unchiul Amilcar ţinuse să-şi precizeze voinţa înainte de moarte şi înjghebase un testament care, oricum ar fi fost, nu putea decît dezavantaja pe moştenitorii fireşti, care eram noi.

Am fost convocaţi într-o bună zi la tribunal un număr suspect de mare de persoane. Şi eu am fost prezent la citirea testamentului, drapat de ai mei într-un costum nou şi purtînd pentru circumstanţă o lavalieră neagră.

...Am ascultat deci, în tăcere, înghesuiţi în picioare în jurul unui magistrat tinerel, un text în care cu abile şi dulcege circumlocuţiuni ni se spunea că răposatul unchi

Amilcar își lăsa întreaga avere epitropiei bisericei din cartierul lui pentru mîntuirea sufletului său plin de păcate, iar rudelor pe care le asigura postum că le-a iubit nespus, dubla contravaloare a cheltuielilor de înmormîntare — ce dăduseră atîta bătaie de cap tatălui meu. În încheiere, o frază amenințătoare amintea că paloșul vindictei sale de după moarte va sta mereu gata să cadă asupra celor care vor încerca să-i încalce voința.

Cînd lectura testamentului fu gata, se lăsă o liniște de cimitir vast, cu aleile pustii străjuite de cipreși elegiaci. Apoi adunarea se mai însufleți și începură comentariile. Toți îl declarară pe răposat : nebun, ingrat, iresopnsabil ; un avocat dintre nepoții depărtați ai unchiului Amilcar afirmă că testamentul e anulabil pentru că are cel puțin trei vicii de formă ; o cucoană mai impulsivă aminti că în ultima vreme bătrînul nu mai putea deosebi un om viu de o mobilă și vărsase peste ea un pahar cu doctorii confundîndu-o cu noptiera ; magistratul ne chemă la ordine și, în sfîrșit, ne urnirăm cu toții spre ieșire cu energiile canalizate într-o singură direcție : aceea de a zădărnici fanteziile senile ale bătrînului iresponsabil.

...Seara eram din nou acasă, în jurul mesei, toți cu masca schimbată. A fost prima dată de la moartea unchiului Amilcar cînd umbra răposatului ne-a vizitat realmente și ne-a stricat pofta de mîncare. Masa a echivalat într-adevăr cu un praznic funebru : toată lumea tăcea, servitoarea pășea în vîrful picioarelor, felurile de mîncare se întorceau neconsumate la bucătărie, convivii ridicau capul din farfurii numai ca să se privească mut, cu o mimică semnificativă.

Cînd tata dădu semnalul ridicării de la masă, toți ne retraserăm abătuți pe diferite fotolii într-o tăcere sumbră și reculeasă. Atunci, nu știu ce idee diabolică îmi veni să ascult placa ce ne rămăsese, ca să zic așa, moștenire de la unchiul nostru decedat. M-am apropiat și cu mîini tremurînde, ca și cum aș fi deschis o raclă cu moaște sfinte, am pus în mișcare gramafonul. Cînd prin pîlnia lui miraculoasă a irupt vocea închisă în cutia gata să plesnească, tata a lăsat ziarul și a venit la mine în cameră.

— Ăsta e marşul funebru al unchiului Amilcar ! zise el sarcastic către mama.

Cortigiani, vil razza dannata,
Per qual prezzo vendeste il mio bene ?

Dar pe măsură ce aria înainta, vraja se închega mîngîindu-ne auzul cu dogoarea patimei dezlănţuite şi cu vibraţiile glasului cunoscut, plin de ecourile amintirii.

Tanti Agata se apropie şi ea de pateíon, uşor, ca o pisică.

— Nu vi se pare că e vocea lui Amilcar ? zise ea exprimînd un gînd pe care ezitam să-l rostim.

Tata o privi îndelung şi-i spuse cu gravitate, ca un om care-şi menajează efortul de a se mai enerva :

— Tanti Agata, eşti cam obosită, de ce nu te duci să te culci ?

— Stai puţin, interveni şi mama, şi mie mi se pare că aud vocea unchiului Amilcar.

Toţi ascultarăm o clipă în tăcere.

— E vocea lui. Se distinge doar destul de clar.

Mama părea cea mai tulburată.

— Voi îl auziţi ce spune ?

Dar deodată vocea cîntăreţului, copleşitoare şi suplicativă, începu să coboare într-un registru mai grav, pe măsură ce aria se desfăşura, ca şi cum o mînă nevăzută îi vîrîse un pumn de cîlţi în gură, obligînd coloana sonoră să-şi devieze drumul şi să-i iasă pe nas. Cînd sunetul ajunse să semene cu al unei sirene de remorcher, înţelesei ce se întîmplase.

— Nu e învîrtit acul !

Am apucat manivela şi, din cîteva mişcări, placa reîncepu să se învîrtească cu viteza normală.

La rendete... o se pur disarmata ;
Questa man per voi fora cruenta ;
Nulla in terra per l'uomo paventa,
Se dei figli difende l'onor.

Ascultam cu toţii într-o tăcere compactă, aproape neagră şi încetul cu încetul un văl de teroare se lăsă peste noi ca peste o cetate în amurg.

— Cred, spuse tremurînd tanti Agata, că aici nu e lucru curat.

— Cred şi eu, replică tata dur, te-ai agitat prea mult azi, aşa că nu m-aş mira să ai şi vedenii !

Nimeni nu mai îndrăzni să emită vreo opinie, pînă cînd acul patefonului ajunse la obstacolul peste care nu putuse trece nici prima oară.

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

— Ar fi poate mai bine să-i dăm înapoi patefonul, şopti mama palidă, sprijinindu-se de un scaun.

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

— Daţi-i-l şi scăpăm de comedia asta blestemată ! adăuga tanti Agata, căreia îi clănţăneau dinţii de spaimă.

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

urla parcă mai înverşunat bătrînul şi vocea lui ne zgîlţîia pe toţi ca o mînă nevăzută.

— Să i-l înapoiem : în definitiv, cînd l-am luat de la el credeam că noi sîntem singurii lui moştenitori de drept.

Dar tata, ai cărui ochi se holbaseră aşa de tare, încît privise scena parcă numai cu albul corneei, întră atunci într-o furie nemaipomenită. Tot necazul afacerii cu testamentul îl făcu să erupă într-o serie de invective groaznice.

— Ba mai bine am să-l arunc dracului afară şi să şi-l ia el acasă, dacă o vrea ! Şi luînd în braţe patefonul se îndreptă cu paşi de tigru spre fereastră. Dar din cauza mişcării lui bruşte, acul patefonului sări de pe şanţul său, însă de data asta mult îndărăt, aşa că în momentul cînd relicva unchiului Amilcar scăpă pentru totdeauna din detenţiunea silnică pe care familia mea i-o impusese, vocea bătrînului disperat se auzi devenită din baritonală, soprano :

Assassini... Assassini... Assassini...

apoi cu un vacarm înfiorător, maşinăria se zdrobi de pavajul străzii.

Familia mea rămase îngheţată de spaimă în poziţia în care se afla, fără să mai poată schiţa un gest, ca la un naufragiu al lumii. Dar exact în clipa cînd inimile, care

jucaseră ca niște mingi de cauciuc, începură să se întoarcă la locurile lor, de jos se auzi vocea amenințătoare a unchiului Amilcar, dînd replica invizibilului Monterone :

No, vecchio, t'inganni... un vindice avrai !

La auzul acestor cuvinte, tanti Agata scoase un țipăt, mama căzu leșinată într-un fotoliu, tata începu să zbiere... Fu nevoie să intervină Poliția, Salvarea, Pompierii.

Din nefericire, eu însumi, singurul care reușisem să-mi păstrez calmul relativ și care am fost folosit ca atare de autorități în reconstituirea faptelor, eram într-o stare de adîncă nedumerire : jos în stradă, în locul unde căzuse patefonul unchiului Amilcar, nu se afla nimic — dar absolut nimic. Deși oamenii se deplasaseră de urgență la fața locului și grupul de curioși ce se formase imediat sub ferestrele noastre nu lăsase să le scape nimic — toți susțineau același lucru în stradă nu fusese aruncat nici un patefon, nu se găsise din tot ce provocase urgia de la noi din casă nici o urmă. Explicațiile și justificările mele căzdeau așadar în gol, mai suspecte și mai de necrezut decît haosul complet al ipotezelor infinite, încît nici pînă în ziua de azi, cînd scriu aceste rînduri, nu îndrăznesc a propune vreuna. Și, în definitiv, cine ar lua în serios cele spuse de mine ? Căci într-o lume stăpînită de armonia factice a tuturor părților și a necontenitei eliminări a suprasensibilului, cum este cea în care trăim, e mai ușor să treci sub tăcere inexplicabilul decît să amenințI a face din realitatea lui (chiar dovedită în fapt !) un principiu de sminteală și de zădărnicire a echilibrului comod al universului.

Întrucît mă privește pe mine, întîmplarea povestită mai sus mi-a servit ca un mare avertisment. Căci din ziua aceea, existența mea și așa destul de complicată a dobîndit o dimensiune în plus : urechea mea se încordează de atunci să perceapă semnalele cele mai oculte, am întins antene și plase în toate direcțiile pentru a explora zonele de rară densitate ale misterului, îmi țin simțurile treze pentru viața din adîncuri și spiritul înarmat în permanență pentru orice surpriză. Am fost invadat de o lume de semnificații, în care simboluri se conectează sau se întrepătrund — și se încheagă personificări pline de tîlc.

Constatările mele ating uneori sublimul care înmărmurește mintea cea mai temerară, dar și straturi dintre cele mai umile, pe care însă m-am obșinuit să nu le disprețuiesc, căci totul are importanță în simfonia necunoscută intonată de Duhul Nevăzut îngropat în tăcere.

Și astfel observ că anumite scaune protestează cînd mă așez pe ele — și altele, dimpotrivă, încearcă să mă rețină tocmai cînd aș voi să mă ridic ; un sertar a refuzat odată să se deschidă cu toate invectivele mele și nu a făcut-o decît în clipa în care s-a desăvîrșit în el un proces ocult, pentru mine inexplicabil. Stiloul meu se crispează la anumite fraze, iar hîrtia scîrțîie și-mi dă astfel de știre asupra unor semnificații peste care altul ar trece cu vederea ; în sfîrșit, anumite obiecte se ascund (e cert că este așa !) în chip intenționat pentru un timp și reapar tot atît de misterios, lăsîndu-mă, de bună seamă, perplex. Asemenea fenomene formează un cîmp de realități și conexiuni nebănuite, ale căror enigme vor fi cîndva dezlegate grație efortului materialiștilor și materiologilor — dar pentru a se ajunge acolo, ele trebuie, în primul rînd, constatate și recunoscute. Or, ce greu mi-e să-l conving, de pildă, pe tata de legătura logică ce se poate stabili între anumite evenimente petrecute la noi în familie și dispariția cheilor lui de la casa de bani, pentru găsirea cărora el e în stare să facă un tărăboi imens și să întoarcă totul cu dosul în sus ! Sau ce să mai vorbesc de mama care e o mare inamică a Lucrurilor și care simte o adevărată voluptate să spargă farfurii și pahare, fără să-și dea seama că în felul acesta încalcă o lege a creșterii cosmogonice, suprimă o existență unică în devenirea lumii, mutilează, în fine, tot universul...

...Căci există un suflet al lucrurilor după cum o constat zilnic și după cum o proclamă înțelepciunea lumii în superioarele ei intuiții. Numai că, deși sînt prevenit asupra realității lui și cu toate eforturile mele, nu am mai fost în stare să întîlnesc un caz atît de stringent și de clar ca acela al patefonului unchiului Amilcar, care, înfruntînd legile materiei și eliberîndu-se din detențiunea silnică pe care familia mea i-o impusese, s-a dus la urma lui, ascultînd de singurul apel care avea pentru el valoare — de vocea stăpînului.

CHLORIS

Petrecerea fusese strălucită şi gazda, nobila doamnă Chloris, putea fi mulţumită. Izbutise să uimească pe toată lumea cu delicateţea mîncărurilor, cu frăgezimea vînatului, cu muzica flautelor şi cu frumuseţea casei sale.

Toate femeile veniseră curioase să vadă cum mai arată ciudata Chloris. Se retrăsese de mulţi ani la ţară, într-o casă enormă, înconjurată de peluză şi parc, casa în care se născuseră strămoşii ei. N-o mai văzuse nimeni de la o altă petrecere dată cu ani în urmă, unde parcă se întîmplase ceva neplăcut, se certaseră două doamne sau cine mai ştie ce. Cu atîtea baluri, după ani de zile, uitai cît de izbutit a fost unul dat de o femeie ce nu stîrnise niciodată invidia sau interesul prin frumuseţe şi nici prin rochii elegante, căci brocartul nu poate face mai subţire o talie grosolană şi nici cerceii cu safire nu schimbă culoarea roşie ca sfecla a unor urechi clăpăuge.

Acum, cînd nu mai era de mult tînără, Chloris nu părea urîtă şi nici ochii bulbucaţi nu-i mai ţîşneau din orbite şi nici buzele subţiri ca o linie nu le mai observa nimeni. Defectele se văd doar la fetele de măritat. Probabil că ea renunţase de mult la acest gînd. Cu toate astea, noaptea dansase cu frumosul şi trufaşul Kit. Poate că dacă n-ar fi fost preocupate atîta de ele însele, celelalte doamne ar fi putut observa că dansase numai cu el, iar pe toţi ceilalţi bărbaţi îi refuzase. Chloris stătuse mai toată noaptea pe cîte una dintre cele patru scări de ste-

jar ce duceau la zecile de dormitoare ale casei. De acolo privea sala, supraveghea servitorii şi zîmbea cu îngăduinţă fericirii de pe feţele tinerelor fete. Kit trecuse vijelios pe lîngă ea şi o întrebase :

— De ce ne lipsiţi de suava dumneavoastră făptură ?

— Fiindcă vă urăsc, răspunsese Chloris cu un zîmbet ironic, larg şi subţire pe buzele ei.

— Aţi putea fi mai blîndă măcar cu mine, umilul vostru servitor ? Mi-aţi întinde mîna pentru menuet ?

— Da, cu toate că n-am nici un motiv, sau tocmai de aceea, rîse Chloris şi, glumind astfel, nu mai era o femeie îmbătrînită, ci o plăcută gazdă.

Astfel petrecură toată noaptea, lăudînd vinurile şi scoţînd strigăte de entuziasm la fiecare tavă cu păuni fripţi şi piftii de căprioară, aruncînd zîmbete şi priviri furişe spre perechile ce se formaseră. Şi, precum se ştie, urmările unui bal sînt viitoarele logodne, prieteniile între mătuşile fetelor şi noi modele de broderie schimbate între bătrînele doamne.

Spre dimineaţă sala cu lumînări enorme rămase pustie, străjuită de cele patru scări. Musafirii care nu locuiau prin împrejurimi se culcaseră deja în dormitoarele ce le fuseseră pregătite şi încălzite cu o zi înainte. Se întîmplă însă că o bătrînă doamnă fusese uitată şi nu era nici un alt dormitor încălzit pentru ea. Chloris, care dăduse o petrecere atît de frumoasă, izbuti să scape fără s-o supere pe nobila doamnă.

— Vai, aveţi pregătită cea mai caldă şi mai confortabilă odaie, îi spuse şi chemă o servitoare care s-o conducă.

Imediat se apropie de o tînără fată ce sta într-un jilţ, parcă odihnindu-se.

— Îmi pare rău, Delia, a trebuit să-i dau odaia pregătită pentru tine. Ştiam că tu nu-ţi duseseşi lucrurile acolo şi am lăsat-o să creadă că i-o pregătisem ei. N-ai să te superi, nu-i aşa ?

— Nici vorbă, Chloris, spuse Delia.

Îşi spuneau pe nume, fiindcă Delia era fiica unei prietene din copilărie a doamnei Chloris, care, fiind acum bolnavă şi lipsită de avuţii, se bucurase să-şi trimită fiica în locul ei. Poate un bărbat se îndrăgostea de ea, şi ast-

fel bogăţiile şi ţinuturile pierdute nu vor însemna sfîrşitul fericirii iubitei ei fiice.

— Pînă mă gîndesc unde să dormi, mai stăm puţin de vorbă, spuse Chloris. Cînd mi-a scris mama ta că vii, m-am gîndit că va fi un bun prilej pentru tine această petrecere. Îţi vei face prietene şi îţi vei găsi poate un logodnic.

— O, Chloris, cred că am şi găsit...

— Prietene ?

— Nu, un logodnic.

Fata avea înfăţişarea sfioasă şi fericită, pielea delicată a obrajilor i se împurpurase, dar chiar emoţionată cum era i se păru că doamna Chloris e urîtă sau devenise deodată urîtă. Buzele nu i se mai vedeau, ca şi cum şi le ţinea încleştate cu dinţii, ochii ţîşneau bulbucaţi, iar urechile parcă se pleoştiseră, se îndoiseră în afară ca nişte frunze roşii de viţă.

— Da ? întrebă ceva mai tare Chloris. Nici n-am văzut cu cine ai dansat mai mult. N-am observat.

— O, am dansat cu toţi...

— Ai stat de vorbă cu el sau poate la masă eraţi aşezaţi alături ?

— Nu, nu ! Am dansat doar, spuse sfioasă Delia, şi ochii îi scînteiau în întuneric.

— Este înalt şi frumos...

— Da, desigur, este înalt şi frumos şi cu o jartieră galbenă pe piciorul drept.

— Dar mai toţi tinerii au această jartieră, doar sînt nobili, se supără Chloris pe neştiinţa fetei, şi toţi sînt frumoşi şi înalţi, spuse ea mai încet. Ţi s-a părut mai trufaş ? S-au l-ai văzut dansînd cu mine ?

— Nu, n-am avut timp nici să respir. Am dansat mereu şi abia cînd mă invita iarăşi el, puteam să-l văd. Dealtfel, sala balului era atît de mare ! Trebuie să fii foarte fericită, Chloris, că poţi da petreceri strălucite, să fii admirată de toată lumea.

— Ştii unde ai să dormi, Delia ? Hai să vedem. Ori lîngă odaia mea, ori în odaia ce dă în seră.. Amîndouă sînt la fel de calde şi poţi sta fără nici o grijă. Alege-ţi tu ! spuse Chloris şi vocea ei răsună în sala pustie a banche-

tului ca o amenințare, ca un avertisment, ca o ultimă îngăduință.

Delia se sfia.

— N-aș vrea să te deranjez, n-aș vrea să-mi auzi pașii sau... Mai bine dorm în odaia de lîngă seră.

— Ți se potrivește, surîse Chloris. Delia e nume de floare. Atunci așa să fie, spuse și o perdea de tăcere se lăsă după aceste vorbe.

Pașii lor abia unduiau. Ultimele lumînări ce mai fumegau se stinseră singure.

— Ia-o pe asta, spuse Chloris dînd fetei o lumînare. Să nu-ți fie teamă.

Delia intră în odaie și parcă se simți ușurată. Chloris o intimidase, i se păruse tot timpul că nu-i e pe plac și pe urmă se temuse grozav că ea o să înțeleagă de pe fața ei, din tremurul vocii cît de urîtă i se pare. Cîteva clipe obrazul uscat al gazdei îi mai rămase în minte, apoi doar umerii ascuțiți și coatele ieșite nefiresc în afară. În timp ce-și scotea rochia, imaginea încîntătorului ei logodnic îi copleși inima. Se simțea fericită. Îi rămăsese în palmă strîngerea lui de mînă delicată, dar bărbătească, talia ei păstrase amintirea brațului puternic. Îi revăzu gura cu buzele abia mișcîndu-se pentru a-i șopti că dintotdeauna a visat-o, pentru a-i spune cît de fericit îl va face și cu cîtă dragoste ar sta îngenuncheat mereu la picioarele ei. Deliei i se făcu deodată cald de atîta emoție și amintiri. Rămase într-o cămașe subțire și se așeză în pat. Alături, pe măsuță, puse sfeșnicul cu lumînarea abia începută. Rezemată pe pernă, se gîndea și încerca să-și aducă aminte cît mai multe amănunte despre logodnicul ei.

În fața ei se deschidea o altă odaie, în care Chloris păstra iarna cîteva dintre cele mai dragi flori ale ei.

Cu gîndul la nobilul bărbat a cărui imagine se ștergea încet din mintea ei, cu ochii la florile serei, Delia adormi fericită.

Lumînarea albă abia dacă arsese pe jumătate, cînd Delia se trezi, sau poate tot ce s-a întîmplat a fost numai în somn. O apăsa parcă aerul fierbinte, care îi oprea respirația. În odaie era o lumină neverosimil de albă. Pe măsuță, deasupra sfeșnicului, se ridica o dîră de fum ne-

gru. Şi totuşi i se păru că simte prea tare căldura, lovindu-i pielea în fiecare por al ei. Coborî privirea şi, cu nespusă uimire, întîlni trupul ei gol întins în pat. Un fior o zdruncină de spaimă şi ruşine. Nu dormea niciodată goală şi nu îndrăznise încă să se privească în oglindă. Avea senzaţia îngrozitoare că nu e singură, că o privesc mai mulţi ochi, că o fixează, că îi examinează trupul. Încercă să tragă pe ea un cearşaf, o învelitoare de pat, dar mîna ei nu întîlni în jurul corpului său decît o pînză netedă şi tare, pe care sta şi care nu putea fi apucată. Încercă s-o smulgă cu unghiile, dar nu reuşi. Închise ochii pentru ca măcar ea să nu-şi vadă albul de var al pielii şi urmele uşoare în jurul taliei, unde fusese prins şi strîns bine juponul în noaptea de petrecere.

Ochii i se deschiseră aproape fără voia ei. Văzu foarte aproape de ea fereastra enormă, cît peretele, în faţa căreia, pe stative, în lăzi şi butoiaşe, în ghivece de forme bizare, se întindeau plantele doamnei Chloris, lăsînd să se vadă doar din loc în loc strălucirea geamului.

Din partea aceea se simţea primejdia. Încercă iarăşi şi zadarnic să prindă de pe pat un cearşaf cu care să se învelească, apoi duse mîna sub cap şi vru să scoată perna. Dar era rezemată de tăblia de lemn sculptat al patului. Îi simţi abia acum în carne florile de lemn şi arabescurile savante.

Îngrozită, se rostogoli în pat, să caute cearşafurile căzute. O clipă rămase întinsă, cu obrazul lipit de ţesătura aspră, fără nici o cută de care să poţi apuca, fără nici o îndoitură de care să poţi trage. Cu privirile ascunse simţi că se apropia mai mult de ochii ce o privesc. Răsuflări grele şi calde se topesc pe spatele ei. Se întoarse.

Parcă se îngustase odaia şi parcă lumina crescuse şi devenise, din albă, fosforescentă. Peretele de sticlă cu vegetalele întinse pe ea se apropiase. Acum părea că se sprijină doar în baldachinul patului ei. Deodată auzi pulsaţia gîfîită a unei inimi şi ochii i se opriră pe o enormă gură de floare albă de la care venea un parfum înăbuşitor şi fierbinte. Era o floare de crin, cu petalele cupei ca de cretă, în care erau adăpostite nişte firişoare lungi şi subţiri, cu măciulie galbenă, ce scuturau un nor de praf ca o

pîclă aurie. Aceste tentacule subțiri păreau că ies din cupa albă și încearcă să se reverse asupra patului. Floarea creștea, staminele ei galbene se scuturau întruna, pînă cînd Delia văzu cu spaimă că se ofilește brusc, se strînge, și se chircește și în locul ei nu mai rămîne decît o pojghiță pămîntie.

De pe buzele fetei scăpă un suspin a cărui căldură păru că se întoarce înapoi spre ea. Ochii îi umblară bezmetici peste frunzele cățărătoare, peste cîrceii subțiri care încolăceau fereastra. Îi închise, apoi îi deschise repede și văzu același lucru. Încercă să se ridice în capul oaselor, să se îndepărteze astfel de furia verdelui. Simți atunci pe picior o atingere vîscoasă, și o plantă de culoare roză, cu tulpini transparente, prin care se puteau vedea vase și nervuri, îi încolăci glezna. Această tulpină era acum un inel umed și cald ce-i încingea piciorul. Spaima îi aduse gîndul că ar trebui s-o înlăture cu celălalt picior, dar greața de a simți pe alt loc al trupului său aceeași senzație o înțepeni. Trupul i se încordă, privirile se ridicară în sus, spre baldachinul din brocart greu.

Peste florile țesute cu fir de aur înaintau agile, pînditoare tulpini subțiri lipsite de frunze, niște vreji verzi și noduroși. Erau acum deasupra ei. Mai aveau de străbătut jumătate din baldachin, ramificîndu-se ca într-o plasă, pentru ca apoi să coboare pe tăblia de care se rezema ea.

Simți o silă fără margini cînd atinse planta roză din jurul gleznei cu celălalt picior și, îngrozită, văzu că aceea se desface și se prelinge, fără să rămînă nimic din ea. Delia își cuprinse pieptul cu brațele pentru a-și apăra astfel, cu sine, trupul gol.

Atunci văzu acel ghiveci violet în formă de amforă pe care îl ocoliseră mereu ochii ei. Planta care se lăfăia în el păru că respiră greu și că-și începe drumul spre ea. Delia era sfîrșită. Trupul i se răcise, inima abia îi mai bătea. Își aținti ochii pe frunzele mari pătate de roșu, subțiate și crestate pe margini. Simți doar cum se tîrăsc greoaie pe picioarele ei, cum i le mîngîie cu firele tulpinii bizare, ce părea asemenea cărnii crude pe care ar crește peri deși, cărămizii, un puf uscat, înțepător. Genunchii îi erau înconjurați de frunzele parcă obosite. O clipă i se păru că înaintarea plantei se va opri aici.

Închise ochii şi aşteptă să simtă acea pocnitură uşoară cu care muriseră celelalte invadatoare.

Trecu numai o clipă şi simţi că planta roşie îi atinge coapsele. Ridică ochii şi văzu plasa verde din cîrceî subţiri şi cîrligaţi ce coborîse pînă în dreptul urechilor sale. Planta cu frunze roşii de carne crudă înainta.

Din acea clipă inima încetă să-i mai bată şi lumînarea sfeşnicului pîlpîi, înecîndu-se în ultimele picături de ceară topită. Întunericul acoperi trupul gol şi întreaga încăpere. Doar ferestrele sclipeau din loc în loc pentru o clipă, acoperite repede de mişcările frunzelor şi tulpinelor.

Apoi se făcu dimineaţă, apăru soarele şi casa se trezi.

Musafirii ieşeau să urce în trăsurile şi caretele care îi aşteptau. Tinerii încălecau ca să poată călări alături de ferestrele caretelor în care se aflau doamnele.

Trufaşul Kit fu printre ultimii ce ieşiră din salon. Ochii încercănaţi ai doamnei Chloris îl urmăreau. La lumina zilei aveau o culoare verde spălăcită, ca şi cum ar fi fost invadată de apă.

— Aşteptaţi pe cineva, nobile domn ? întrebă gazda.

— Pe nimeni în afară de dumneata, i se răspunse poate puţin ironic.

După ce mulţumi feţei aspre ce aştepta parcă şi altceva de la el, Kit plecă nepăsător.

Chloris rămase singură, cînd pe scară coborî repede, abia trezit după un somn bun, cu părul copilăreşte zburlit, un fermecător tînăr.

— A, eşti fiul lui Sir Thomas ! îi spuse doamna zîmbind. Du-te repede să-ţi prinzi din urmă prietenii.

— Îndată, doamnă, nu înainte însă de a vă ruga să transmiteţi supusele mele omagii minunatei Delia. Vă vom păstra şi eu şi ea mereu recunoştinţă pentru seara în care ne-am găsit pentru totdeauna în casa dumneavoastră.

CÎNTECUL SIRENEI

Trecuse mult timp de cînd mă aflam pe țărm și nu văzusem încă vreo sirenă. Îmi închipuiam eu că pentru aceasta ar trebui să ies în larg și să fiu, dacă aș putea, singur. Dincolo de insula pescarilor nu trecusem încă niciodată pentru că nu era îngăduit să te avînți, iar pînă acolo răzbisem întotdeauna cu niște tineri, mereu aceiași, necunoscuți unul altuia pînă aci, dornici foarte de isprăvi noi și nemaiauzite, zgomotoși, zbenguindu-se tot timpul, și care nu prinseseră vreodată un pește. Un joc nou devenise curînd o pasiune adevărată. Anume, să se dezbrace cu frenezie, băieți și fete, de ultimele piese ale pudorii și sfielii și să înoate între două bărci, întrecîndu-se pe o distanță care cerea din plin și efort și rezistență. Cînd se întreceau fetele, aceea care ajungea prima era ajutată să urce într-o barcă de către singurul tînăr tras din vreme la sorți și care se îndepărtase de dig atît cît crezuse el de cuviință. Apoi se afundau în pîntecul bărcii care se clătina ca și părăsită vreme îndelungată. Celelalte se întorceau înotînd obosite sau plutind ca niște leșuri goale spre barca de la care plecaseră ce le aducea la capătul digului încet, tăcute și învinse. Acolo, în așteptarea celor doi, își încercau cu toții undițele cățărați pe pietrele imense ale digului. Dar peștii nu erau proști. Nu știu ce eveniment ar fi părut dacă vreunul dintre noi (căci de un timp eram și eu cu ei, amator de toate nebuniile) ar fi prins mai mult de un chitic, aruncat și acela, înapoi, apei de cristal.

Curînd cei doi învingători ajungeau pe dig. Îi încoronam cu noi cununi de iarbă de mare şi le aruncam pe trupuri muşchiul de apă verde-negru ce atîrna din pietrele digului, abundent, ca nişte franjuri enormi. Ei se aşezau pe piatra cea mai înaltă, gravi, ciudaţi precum ar fi nişte zeităţi marine, privind spre noi, cu un aer olimpian sau neptunic, ca la nişte sărmani adoratori, pămînteni de rînd, în timp ce dansam în juru-le şi cîntam bucuroşi de fericirea lor. Un joc pe zi ar fi fost de ajuns, dar jocul era al hazardului şi al cruzimii. Nu însă şi al ruinei, pentru că nici unul dintre noi nu avea mai mult de douăzeci şi trei de ani. De aceea o luam temerar de la capăt cu alţi sorţi şi altă întrecere la care participam fără vreo şansă de a scăpa, de a fi sărit măcar odată în rînduiala jocului, din zori pînă tîrziu în apusul soarelui. Marea ne primea jocul acesta tiranic ca şi ofrandele trupurilor noastre cu măreţia unei mame aspre ce nu îngăduie lîncezeala şi plictisul. Eram puternici şi foarte asemănători, între soare şi apă, descătuşaţi şi liberi dincolo de, sau poate înaintea oricărui egoism, dominaţi de legile fără de replică ale unei prietenii strălucitoare. Şi mai ales eram departe, pe un pămînt al nostru, în luptă cu elementarul, robi fericiţi ai firii devoratoare de sine. Viaţa pe ţărm era un lucru de care ne-am fi lipsit bucuroşi, dacă ar fi fost cu putinţă. Aci, în mulţimea venită să-şi petreacă vara, ne pierdeam noaptea, indivizi indiferenţi, îndepărtaţi de rosturile obişnuite. Ne plimbam pe sub luminile albe, gravi şi politicoşi, după care ne răspîndeam pe la gazdele noastre, fără să ştim aproape cine sîntem. După un somn adînc şi cast ne grăbeam să ajungem la capătul cel mai înaintat al digului înaintea răsăritului. Un soare imens şi rece urca din orizontul mării împrăştiindu-i enigmele şi acordîndu-i strălimpezimi virgine. De acum înainte zeii noştri ne tutelau din adîncuri şi urmele oricărei melancolii se îneca în nemăsuratele ape. Eram însă cuprinşi din cînd în cînd de o nelinişte nestatornică. Era gîndul că într-o zi soarele va fi palid şi rece ca al Septentrionului iar marea furtunoasă şi neprimitoare. Dar cum am fi bănuit cum arată sfîrşitul acesta cînd ziua noastră era infinită ?

Însă gîndul apropierii sirenei, la început uşor pieritor, ajunse pentru mine greu de învins, că fie înotînd, fie aşteptînd în barcă sau pe dig priveam tot mai des înspre larg şi din tăvălugul valurilor aşteptam să zăresc acel corp unduitor şi părul negru ca negura, mai despletit decît al minunatelor noastre prietene, îngrădind ca o leasă un zîmbet himeric. Aşteptam s-o văd dominînd apa fără nici o luptă, plutind ca în lumea ei bună, fruct al oazelor mării, necunoscute şi nebănuite nouă, celor ce eram demult pierduţi într-o competiţie barbară. Simţeam că nu o voi zări din întîmplare şi că trebuie să o aştept necurmat, scrutînd mereu largul, şi că numai gîndindu-mă la ea voi merita apariţia ei şi întîlnirea noastră unică.

Ajunsesem pesemne departe cu nebunia mea ascunsă, într-atît că băieţii şi fetele începuseră a mă suspecta. Participarea mea era aceeaşi la joc, numai că privirile-mi pierdute înspre larg, tăcerea şi poate melancolia, ce nu le-o puteam ascunde, semănau a trădare. Mă luptam eu însumi din greu refuzînd pe cît puteam imaginea aceea de limpezi contururi, din fum împlinite, pe care sufletul meu le cînta în neştire. Apoi au apărut insomniile şi întîlnirile stranii din vise neînţelese, încît dimineaţa ajungeam sfîrşit la capătul digului. Înotam leneş în apa caldă, sub cerul senin, spre femeia care aştepta în picioare, în barcă, goală, nerăbdătoare, sprijinită de o vîslă şi aclamînd egal şi fără părtinire concurenţii.

Nu-mi mai păsa cînd un braţ de alături intra în apă, vijîindu-mi la ureche ca un iatagan, după care se scurgea prea repede pe lîngă mine un trup cabrat. Priveam aiurea peste valuri şi acceptam cu resemnare sorţii cînd mă scoteau cîştigător, adică în postul de aşteptare, în barcă. Departe de ei, atrasă de acest joc ciudat, copila nemuritoare a mării poate că s-ar fi apropiat şi mi-ar fi făcut un semn.

Se presimţea toamna şi parcă mă aflam, în barca aceea, binecunoscută în detaliile ei, de la începutul lumii.

Nu m-am mirat cînd participarea mea absentă a fost pusă la vot. Într-o zi, înaintea răsăritului, au decis cu scoici pentru plecarea mea şi eu am aşteptat apatic rezultatul. N-am avut decît o singură scoică ce mă îndemna să rămîn. Am bănuit că este a unei tinere de care sorţii

mă ţinuscră mereu departe. Am simţit şi ochiul ei de imputare crudă şi ciuda cu care mi-a întors spatele arcuit şi gol. Eram mîhnit pentru ce mi se întîmpla, sau nu prea eram, doar acestei reguli de fier ne supuneam toţi, drepturi depline de întoarcere nu mai aveam decît după treizeci de zile, dacă mă voi socoti vindecat. Eu pierdeam însă, în timpul zilei, un punct înaintat din larg unde mă obişnuisem să aştept, cu răbdare şi speranţă ascunsă, sirena.

Intrasem de mult într-un septembrie senin, briza devenise mai puternică şi marea îşi schimbase vădit culoarea. Transparenţa aerului crescuse şi pe curbura îndepărtată a apelor se zăreau vase grele de comerţ abia mişcîndu-se. Îmi schimbasem obiceiurile şi coboram în seara foarte răcoroasă pe ţărm. Ajungeam singur la capătul digului şi mă căţăram pe una dintre cele mai înalte trepte, fiindcă aici bolovani enormi stăteau îngrămădiţi şi colţuroşi ca într-un limb părăsit după o luptă a titanilor. Priveam luna şi largul şi ascultam vuietul valurilor spărgîndu-se neîncetat de acel zid neregulat şi ciclopic. Unele urcau foarte sus venind ca o pală de negru, mai negru decît orizontul marin, răsturnîndu-se ca o albie în dungă, izbind teribil pietrele şi dîndu-le un straniu luciu furnicător în lumina uscată a lunii. Apoi se retrăgeau bolborosind într-un limbaj înţeles doar de cine ştie ce solomonar îmbătrînit pe ape. Căutau cu tentacule lungi şi cuţite curbate să tragă imensele blocuri de piatră încrucişate bizar în adîncuri. Dar pietrele nu se clătinau, spre siguranţa mea înfiorată. Frămîntarea talazurilor făcuse să-mi scadă auzul, acele năprasnice zgomote semănau cu toate cele ce-mi vor fi pătruns vreodată în urechi, amintiri intrate în umbră înviau acum ca nişte voci îndepărtate, urmîndu-se, încălecîndu-se într-un şir de frenetice chemări. Exclamaţii de fericire, urări, plînsete singulare, sfîşieri, vociferări, blesteme ale tuturor dragostelor moarte se atîrnau de timpanele mele într-un vacarm continuu, multiplicîndu-mă şi despărţindu-mă de mine pînă la pierderea identităţii. Gîndul că stînd aici multe ceasuri de noapte şi departe de lume voi înţelege ceva din fiinţa himerică şi primejdioasă a mării, îmi pierise de

mult. Întreagă acea nesfîrşită scenă, uriaşa mişcare, acel freamăt neptunic, hula unei guri negre şi neistovite îmi dădeau o stare de neliniştită inspiraţie, alta decît cea cu care mă obişnuisem între oameni. Eu însumi deveneam un element al mării, o scoică în care se răsfrîngeau avînturi uitate, dorinţi străine şi nostalgii dintr-o altă viaţă, îmi părea că altădată, într-o lume de unde răzbăteau vagi amintiri şi impulsuri, fusesem o fiinţă a abisurilor. Sau eu însumi eram o mare la fel cu aceasta, lipsită de inimă, pe care o scrutam cu clarviziune şi mă simţeam la fel de puternic ca ea şi de aceea îmi aşezasem tabăra la marginea întinderilor sale ! ? Dar ce nesăbuinţă mai putea fi şi asta ? Tîrziu, noaptea, mă înapoiam acasă, fără să întorc în drumul meu capul, printre caraulele imobile ce mă priveau lung, pe străzile largi, pe care se mişcau lent umbrele copacilor. Nimic nu mă îngrijora, eram imun la toate, nici nu mai gîndeam ca înainte de venirea mea aici, ci într-un fel infinit mai simplu, elementar, vorbeam unui interlocutor amorf care eram eu însumi. Nimic din juru-mi nu mă preocupa, şi numai instincte sociale atît de zdravăn înrădăcinate mă salvau de a nu părea în ochii oamenilor o făptură năucă. O politeţe gravă mă ajuta să mă îndepărtez repede, înainte de a trezi vreo bănuială. Aş putea spune chiar, că nu vorbisem cu adevărat nimănui de zile şi săptămîni. Ziua înotam în larg spre groaza băieţilor de la salvamar care mă ameniţau cu lopeţile din bărcile lor îndepărtate şi leneşe. Scăpat de încercuirea prudenţei lumii, a grijii ei pentru nesăbuiţii şi amatorii de înec, înaintam în ocean cu o ardoare nesocotită. Poate aici, departe, voi auzi un cîntec, — la început firav, apoi adînc, unic şi neînvins, o voi vedea pe ea, femeia apelor, înotînd fără să înoate, sprijinindu-şi obrazul în palmă şi cotul de masa apelor, întristată şi mîndră de nemurirea ei, aşa cum eu bănuiam că este. Nu-mi pierdeam nici o clipă nădejdea, mă odihneam plutind în ape calme, scrutînd întinderea lină, sau o aşteptam pe furtună în clipa cînd mă aflam pe creasta unui val, să o zăresc făcîndu-mi semn, îndepărtîndu-şi părul de pe frunte, în perspectiva crestelor următoarelor valuri.

Reveneam după ore întregi de plutire uitîndu-mă mereu în urmă să nu-i scap nemaiauzita chemare. Mă tulbura foşnetul apei, calm, sau unda singulară ce părea a se pierde într-un surîs sau luînd adesea forma unui tors sau a unei cozi de peşte. Într-un amurg m-am apropiat cu speranţă ascunsă de o familie de delfini tineri şi fericiţi, dintr-o specie învechită-n mare şi răpită neantului, ce dansau fără vreo grijă trezindu-mi o melancolie pe care n-aveam cum să le-o mărturisesc. Dar dacă aş fi înţeles sunetele lor sugrumate, dacă le-aş fi cunoscut limbajul ? Vroiau oare să-mi spună ceva important, esenţial pentru mine, repetînd cu atîta insistenţă nişte gîngureli anumite ? Aşa cum nu părăseau o clipă oceanul proteic, dacă ei ştiau ceva (şi poate că ştiau totul) ei poate îi văzuseră corpul de lumină, poate se desfătaseră privindu-o. Dar după ce au săltat îndelung în juru-mi, dorind, cine poate şti, să pornesc cu ei în pustiul lichid, m-au lăsat, după ce cred că s-au dumirit asupra neputinţei mele de a-i pricepe şi asupra nevredniciei mele de a lupta cu elementul. S-au arcuit aşadar deasupra apei cu aceeaşi frenezie cu care veniseră, mînînd acum spre inima oceanului şi aruncînd din cozi jerbe înalte şi sfidătoare.

Mă întornam pe plajă, uneori, la mare distanţă de locul unde intrasem în apă. Aci ţărmul părea pustiu, nu se auzea alta decît clipocitul de metronom al undelor şi ţiuitul subţire al greierilor din cosmos. Soarele îmi ardea creştetul, străbăteam kilometri prin nisipul fierbinte şi uniform, scrutam culorile apei în schimbare după oblicitatea razelor, ascultam melodiile răcoroase şi tainice din chivotul scoicilor. Gîndurile apucau drumuri aiurea şi mă înfioram de îndrăzneala lor. Ajungeam lîngă haine şi dormeam ceasuri întregi, pînă cînd briza serilor, acum tot mai reci, mă trezea. Hainele îmi erau răvăşite, umflate de vînt, acoperite de nisip. Eram singur. Intram din nou în oraş pentru robia zilnică a mesei, ziceam bună seara gazdei şi pescarului, le ascultam limbuţia dus pe gînduri. Aceleaşi snoave şi poveşti despre obiceiurile peştilor şi altele despre virtuţile şi întîmplările pescarilor, despre înecaţii necunoscuţi, şi uitaţi, puţine lucruri descărnate şi scheletice mai ţineau minte, oamenii erau pentru ei la fel, şterşi, monotoni, cu toate că veneau mereu alţii, tot mai mulţi,

figuri repede dispărute care se scurgeau prin mințile lor stătute ca prin niște oale hîrbe și găurite. Sirene ? Povești, el pescar de-o viață, nu văzuse niciodată. Iar eu să fiu atent, să nu înot în larg, pe cîte unul îl apucă nebunia și se duce departe. Pe toți i-a scos fluxul și valurile la mal a doua zi, răniți la tîmple și umflați de apă. Doi sau trei în toată viața lui n-au fost aduși de ape. I-au căutat, nu se știe ce s-a întîmplat cu ei, poate au fost sfîrtecați de rechini. Cine știe ? ·

Mă îmbrăcam cu haine mai groase, așteptam să apară luna și mă îndreptam înfrigurat spre postul meu de schimnică veghe de pe digul singuratic. Încercam să aud în vacarmul ce mă împresura un cîntec îndepărtat, de tinerețe mistuitoare, de dragoste și de moarte. Închideam ochii nepăsător la zidurile de apă clocotind, spărgîndu-se în juru-mi și visam îndelung la neînfricata înotătoare, rătăcitoarea femeie a mării pierdută prin apele nopții. Cum poate îndura oare ființa ei plăpîndă răceala și neastîmpărul apelor amare și reci ? Auzeam cîntecul ei sfîșietor chemîndu-mă sau mi se părea numai ?

Dar dimineața ultimă a așteptării mele pe țărm sosise. Gazda m-a întîmpinat cînd coboram din camera mea în care îmi petreceam atît de puțin timp și unde lucrurile mi se aflau într-o dezordine nesfîrșită. Cărți vechi de mitologie zăceau aruncate alături de rapsozii greci, cărți de magie pithagoreică și metempshihoză atestînd realitatea eternă a ființelor himerice ale mării, cărți mai noi despre limbile ce se vorbiseră pe țărmul acesta odată, graiuri demult dispărute. M-a întîmpinat și mi-a spus să fiu atent astăzi, să nu intru în apă, că marea este furioasă cum nu mai fusese demult. Se aude cum urlă, astăzi valurile sînt abrașe, nu înalte ci cîinești, te ametesc și te poartă, nu te mai poți întoarce înapoi la mal. Să fiu cu ochii în șapte dacă intru, că apar vîrtejuri foarte aproape de țărm, adîncimi mișcătoare de cîteva clipe care pot fi fatale oricărui înotător.

De unde știa bătrîna aceasta cu conci, care purtase feregea, ce se întîmplă cu marea, ea care n-o văzuse toată vara, iar pe mine nu mă blagoslovise pînă acum cu grija ei amenințătoare și limbută ?

Soarele se înălțase ușor, briza bătea subțire și marea ce fusese calmă în timpul zilei, săptămîni de-a rîndul, vuia acum asurzitor. Se vedeau, de pe dealul pe care îl coboram, doi bărbați dezbrăcați suportînd aerul rece și îndreptîndu-se încet, fără să privească înapoi, spre dig. Plaja se întindea imensă ca un papirus galben-brun, ei erau mărunți, cam de aceeași înălțime, umăr la umăr, tăcuți, păreau a-și privi picioarele ce lăsau primele urme pe nisip din dimineața asta. Destul de des o undă de spume, ca laptele, urca în clocot pe gleznele lor obligîndu-i să se ferească și să facă un pas mai spre dreapta. Suportau, se vede, mai ușor briza dar le era silă de apa rece răscolită din adîncuri. De sus, din înălțimea falezei, după cîteva minute, părea că nu avansaseră deloc. Mergeau încet, nisipul era umed și conturul unor hărți de umezeală se retrăgea părăsind medusele aruncate pe mal. Treceau tocmai prin dreptul meu privind înainte și fără să-și spună nimic. Îi cunoșteam, erau campioni ai înotului, competitorii teribili ai dragostei fără sfîrșit. Treceau preocupați și gravi, desigur spre promontoriul fericirii și ruinei lor zilnice. Oare nu încetaseră nici acum ? Estimp nu mă mai gîndisem la ei, poate că mă și uitaseră, oricum nu mai existam pentru ei, cum nici ei pentru mine.

Dar era toamnă, sezonul tuturor năzdrăvăniilor trecuse, visurile se împliniseră sau arseseră sub frunți, incendiaseră carnea, se vestejiseră. Marea aceasta oblăduise extazuri și nesațuri, vîndecase de spaimă și de bolile orașelor — acum își cerea imperios cine știe ce tribut. Turbarea ei din senin mi se strecura în suflet ca un alt neastîmpăr, ca o speranță nouă. Poate acum, pe o asemenea hulă, va ridica un braț deasupra cazanului de spume și mă va striga puternic, cu glas limpede, străbătător prin urletul neînvins al apelor. Își va înălța bustul deasupra spumelor, arcuit sau vertical, ținîndu-și cu o mînă părul, cu alta potolind valurile, îmi va arăta dinții strălucitori de soare, zîmbetu-i încărcat de făgăduinți ? M-am dezbrăcat cu iuțeală și am intrat în apă alergînd. Aproape n-am avut cînd să simt răceala ei, un val m-a izbit năprasnic în față, apoi m-am lăsat înainte înotînd, trecînd prin spume, biciuit, tăiat, apoi dezgolit, căzînd în văgăuni,

cu ochii deschiși prin straturi de apă, deodată înălțat pe creste, împuns în coaste, ridicat în picioare și aruncat spre funduri. Dar înotam, înotam bezmetic, pînă cînd sentimentul unei lupte inegale m-a oprit. Am încercat să privesc largul bălăbănindu-mi mîinile. Nu se vedea decît o spumă albă, de var, nebună, aprinzîndu-se mereu și pierind pentru o naștere nouă, fără repaos. Cu greu încercam să-mi adun sufletul și să respir mai în voie, fiindcă pale înghețate de apă mă pocneau peste gură și gheare usturătoare îmi zgîrîiau obrajii. Simțeam acum și răceala nebănuită a apelor violente și dure. Eram ca într-o carapace de gheață zbătîndu-mă între talazuri informe și reci.

O stare de tihnă și de abulie, un dor de somn pe patul de ape își făcea loc în mine. Doream să mă pierd sub păturile aspre de spume, această răscoală vuitoare, teribilă, copleșitoare, mă îmbrățișa, sărutîndu-mă, flagelîndu-mă, mă îmbia la uitare și somn, pe o cutremurată saltea, ca după o lungă extatică posesiune. Aproape nu mai auzeam acel urlet decît departe, ca pe o iluzie, moale odihnitor și necesar. Cămașa de gheață care îmi tăiase răsuflarea la început, mă încălzea acum, membrele mi se desfăceau largi, înspre repaos, după o sarabandă a simțurilor, senzuală și paroxistică. Zîmbeam, aflam că sînt iubitul acelei mări frenetice, fructul și prada ei pe vecie. Auzeam un cîntec blînd, de armonii îmbietoare și de început de lume. Picioarele mi se îndreptau ușor spre adînc. Era tocmai cînd pe țărmul îndepărtat am văzut o femeie înaltă, goală, făcîndu-mi un semn de chemare. O femeie sau umbra unei femei ? Visul mi-o ținea trează în minte, da, mă chema pe acel țărm, venise în marginea apelor să mă aștepte. O femeie necunoscută, ca o lumină, zîmbindu-mi într-un răsărit de încredere și cunoaștere, poate că nici nu visam, îmi făcea semn cu mîna, stătea în picioare și își îndepărta părul de pe frunte. Trebuia să străbat acea imensă distanță, mi-am amintit de talazurile care mă împresurau, mă trăgeau înapoi spre larg, îmi răsuceau corpul către adînc. Femeia mă chema întruna de pe un tărîm parcă necunoscut și eu luptam cu munți mișcători de apă, ajungeam pe fundul unei albii deodată încremenită, dar a cărei frămîntare moleculară îți lua ochii, eram apoi ri-

dicat cu toate membrele îndepărtate pe o creastă, sprijinit de o lamă transversală tăindu-mi pîntecele și din nou prăbușit în hăul de spume în aceeași albie pe care n-o părăsisem parcă nici o clipă. Nu mai vedeam, dar păstram în adîncul ochilor imaginea femeii calme ce mă chema mereu. Înotam împins de o forță fără margini, de dincolo de mine, mă contram din nou cu elementul furibund căruia mă abandonasem cu totală iubire.

Dar straniu lucru, apele se linișteau, valuri tot mai rare mă împingeau acum vădit spre țărm, eram aproape și cînd simții scoicile aspre înțepîndu-mi tălpile, marea nu mai arcuia nici o undă, era doar un lac stătut și fără suflet.

Ajunsesem, marea mă purtase pînă la dig unde se afla o întreagă lume strînsă, îngrămădindu-se, cum nu eram obișnuit s-o știu acolo. Ieșeam din apă cu picioarele altuia parcă, abia mișcîndu-mă, îmi simțeam corpul greu, de plumb. Lumea mă privea ostil, unii care mă urmăriseră probabil, își făceau semne cu mîna deasupra capului și fluierau semnificativ, a nebunie. Nu-mi păsa, eram sleit de puteri, nu știam dacă de pe acest tărîm mă chemase femeia aceea ispititoare, sau de aiurea, visasem, eram firește nebun, dar n-avea oricum nici o importanță.

Mă amestecam cu lumea, auzisem prin larmă că e vorba de un cadavru, un tînăr înecat pe care apele îl scoseseră la mal în dimineața asta. Mi-am făcut loc și am ajuns în față, în cercul de bărbați și de femei care priveau de aproape mortul. Un leș gol, acoperit cu frunze moi de brusture și bozii, nu știu de unde aduse. I se vedeau picioarele lungi, subțiri și atletice, umerii lați, împliniți, de înotător. O mînă strînsă lîngă corp, flască, întoarsă cu palma în sus, alta angulată, sprijinită pe prundișul moale de lîngă dig, cu degetele desfăcute. Părea că este adîncit în somn, cum stătea cu obrazul stîng în nisip. Cineva luă frunza lată de brusture, ce-i acoperea capul. Ieși la iveală, ca o floare, o tîmplă vînăt-roșcată, sîngerînd. Mă apropiai. Era unul dintre prietenii mei de altădată, unul din campionii iubirii cu care mă întrecusem de atîtea ori, în urmă cu săptămîni, ca să atingem bordul unei bărci, unde aștepta încurajîndu-ne, o femeie. Mi-am

rotit privirea în jur şi i-am recunoscut pe toţi tovarăşii acelui sezon de patimi, băieţi şi fete, tăcuţi, privindu-l cu disperare mută. Păreau că pe mine nu mă mai recunosc. Dar fusesem oare vreodată prieteni, ne zbenguisem şi ne aventurasem cîndva, sau nu era decît o falsă memorie din parte-mi ? Intrasem în conul de uitare ale oamenilor, sau îmi aminteam cu precizie nişte lucruri şi fapte ce nu avuseseră viaţă niciodată ? Aflam abia acum cîte de îndepărtat pot să fiu de un trecut pe care îl strivise tăvălugul greu al uitării. Da, cele uitate nu s-au întîmplat niciodată.

Am privit încă o dată cadavrul şi-am zărit zîmbetul părelnic, enigmatic, aproape fericit. Murise zîmbind şi apele nebune din noaptea trecută îl aduseseră la ţărm. Dacă rana era de dinainte, sau de după moarte, nimeni nu mai ştia. Cineva povestea că plecase în zorii zilei de ieri în larg, că i se găsiseră hainele pe dig, în zadar îl aşteptaseră nişte prieteni care tot speraseră că voise a-i uimi, ieşind la ţărm cît mai departe de locul de plecare cum mai făcuşe şi altă dată. Acum erau aşteptaţi brancardierii.

Am ieşit din încercuire şi atunci am văzut-o. Era ea femeia care mă privise şi mă chemase de departe. Înaltă, brună, îmi zîmbea cu o vagă tristeţe, cu gura întredeschisă, i se vedeau dinţii puternici, nespus de albi. Plete negre, lungi pînă la şolduri îi încadrau faţa, un oval senin şi melancolic. Apoi un tors puternic, drept, de statuie antică, din care năşteau sînii, protuberanţe tari, pe deasupra cărora trecuse o eşarfă verde, legată subţioară. Mîinile lungi, nefiresc de albe, lipsite de semnele muncii, le ţinea parcă temător de-a lungul corpului. De la şolduri în jos era învelită cu o ţesătură de mătase verde-nchis, cu reflexe negre şi umede, acoperindu-i picioarele. Din cînd în cînd ridica o mînă înlăturîndu-şi părul care îi acoperea fruntea limpede, lăsînd liberă privirii scoica subţiorii întreagă. Ochii, ah, ochii aşa cum îi mai văd şi azi, aproape aievea, erau verzi-albaştri, de un nedefinit luciu marin.

— Ţi-am făcut semn să vii pe ţărm, marea era supărată, am liniştit-o cît am putut, spuse întinzîndu-şi mîna spre umărul meu. I-am atins-o repede cu buzele şi tot aşa de repede ea şi-a retras-o aproape uimită. Am simţit pe buze şi în nări un straniu şi cald iz de peşte. Lumea se

împrăştiase, cadavrul fusese ridicat, rămăsesem doar noi în umbră, lîngă pietrele digului, cu apa la picioare. Ea se sprijinea acum de zid, soarele se înălţase, era senin şi se vedea pînă departe. Părea că nu poate sta uşor în picioare, mă rugă să ne aşezăm, avea să-mi spună multe. M-am lăsat alături, privind-o încontinuu, îmi era teamă să clipesc, poate că nici nu mai clipeam. Spaima că momentul acesta se va sfîrşi, că va veni cineva şi ne va tulbura, îmi dădea fiori. Eram aproape de ea, înţelegeam întreagă limba ei veche, o latină provincială, uitată, care semăna de departe cu limba noastră. Un sentiment necunoscut mă încerca privindu-i ochii, adîncidu-mă în acel adînc verde-albastru de alge putrede, nestatornic şi egal cum nu mai văzusem. Era, nu iubire sau dorinţă, era un cîntec legănat şi cald, cum îi era şi cuvîntul nemuritor şi neînfrînt, dar vai, de pierdere şi nimicire. Voiam acum nu s-o ating, ci s-o respir să mă topesc în făptura ei de miracol. Tînărul, mort acum, venise către ea şi se iubiseră atîta cît ţinuse călătoria soarelui între clinurile zărilor. Era un tînăr frumos, îl ţinuse în braţe o zi întreagă, dar care în asfinţit nu acceptase să coboare cu ea în palatele împărăteşti ale lui Nereus, unde ar fi fost mereu tînăr şi nemuritor, un zeu cuminte al adîncurilor, răsfînt în veci în cleştaruri şi răsfăţat de nereide. Pornise noaptea spre ţărmul negru cu toate rugăminţile ei şi cu toate că îi prezisese pieirea. Nimeni, nici un zeu nu l-ar fi scăpat de furia apelor. Ea venise pe ţărm, unde nu mai fusese de vreo şapte veacuri, să-l mai vadă o dată şi atît. Marea va fi neliniştită atîta vreme cît ea va sta pe pămîntul care o sleia de puteri, ca pe orice fiinţă marină. Apele largi şi adînci o aşteaptă. Îi auzeam melodia ca prin vis, spunîndu-mi :

— Departe, dincolo de drumul vapoarelor şi încă mai departe mă poţi auzi şi mă poţi vedea. Tu, cred că te vei înspăimînta dacă te voi iubi şi te voi face nemuritor. Înţeleg acum că vouă vă place moartea deşi vă temeţi mereu de ea. Nemurirea vă uluieşte, cu greu ajungeţi să credeţi în ea, ca într-o destoinicie ce v-ar putea fi hărăzită. Voi vreţi să înfrîngeţi destinul, ci nu să vă abandonaţi semnelor lui eterne care vă cer mereu să aruncaţi o privire dincolo. Iubindu-l v-ar dărui atunci un sfîrşit luminos şi

calm. Ne-am născut odată cu voi, muritorii ne căutau altădată, ne ascultau nețemători cîntecul și ne împărtășeau iubirea. Acum neamul nostru este aproape stins și se va stinge ca multe alte neamuri. Azi mai sîntem puține și din dragostea noastră cu muritorii nu se nasc decît fete asemenea nouă care rămîn pe mare. Iubiții noștri care ne ascultă povața ajung nemuritori și trăiesc în palatele din adînc. Dacă într-un veac nici un om nu se încumetă singur spre noi, pînă foarte departe, Nereus ne metamorfozează în delfini. Altfel o viață întreagă naștem scoici care trebuie să ajungă sub ochii și la urechile voastre. În ele cîntă marea și chemările noastre îndepărtate și triste. Perlele lor sînt darul unor suferințe vechi, de piatră. Așa doar mai sperăm că vom fi căutate. Încearcă mulți, mult mai mulți decît îți închipui însă ajung să se teamă cînd s-au îndepărtat de țărm și se întorc sau pier. Delfinii care vin aproape sînt surorile noastre care dansează îmbiind la dragoste și nemurire în adînca noastră împărăție. Ei sînt în stare să te ducă, dacă o dorești cu adevărat, departe, în miezul oceanului, de unde nu se mai vede vreun țărm sau vapor și să ne dea de vetse, de la mare distanță. De la ei am aflat despre tine și te așteptam. Eu sînt singură pe aici, pe cîteva sute de mile înăuntrul apelor. Și să mai știi că sîntem mai blînde decît știți voi din legende și am cîntat mereu spre bucuria voastră. Apoi rîse cu melancolie și îmi păru că aud un ecou dinspre marea ce ne privea fără să ne slăbească.

Iar eu îi priveam cu nesaț ochii nelămuriți, de alge moi, albastre-verzi și o asiguram că o voi urma acum. Îmi cuprinse mijlocul cu putere și mă sărută pe gură, înfiorîndu-mă, tulburîndu-mă pînă aproape de moarte. O, nu, acum legea lui Nereus n-o mai lăsa, pierduse doar un muritor, era condamnată să aștepte un an neptunic, adică zece ani omenești și pămînteni. Între timp avea să nască o fată din dragostea ei cu tînărul ce nu o ascultase. Cînd eu voi avea dreptul s-o caut, fata ei va fi o foarte tînără sirenă blondă, adică fără tată, însă cu o fire mai fierbinte și cu un cîntec de tot mistuitor. Ea nu va fi niciodată mamă, viața ei este mai scurtă și într-o zi va deveni o stîncă ne-

văzută, de mărgean. Aşadar să o caut, să nu uit, peste un an neptunic.

Apoi îşi desfăcu eşarfa verde din jurul sînilor albi şi trufaşi şi desprinzîndu-şi pînza de alge lucioase din şolduri se întinse în apă, corp unduitor şi magic. O coadă enormă de peşte lovi apa puternic, aproape de mal. Un cîntec lin şi somnoros izvora din mare.

Priveam fără a mă putea mîntui, cum încă era aproape şi încă ar mai fi fost timp să mă arunc în mare, cînd un oval brun cu părul despletit îmi încălzea ochii cu un zîmbet senin şi regal îndemnîndu-mă să aştept şi să plîng, neauzit în sfîşierea mea necurmată de atunci şi pînă astăzi.

Dumitru M. Ion

DIAVOLUL LA SFÎNTUL ŞTEFAN

I

În C. am avut parte de întreaga magie a toamnei. Parcul regal primea, în zori, culoarea purpurei, iar la apus a firului de aur. De la vechiul palat pînă la biserica valahă, frunzele luaseră cu asalt pămîntul. Din dumbrave, generaţii de arbori se furişau din ce în ce mai pitice pînă la Orlov Krş ; urcînd spre muntele L. mai puteai măsura cu privirea numai ceaiul sălbatec, izma de munte, cimbrul şi muşchiul ; mireasma lor tămăduia singurătatea.

Jos, în oraş, erau muzeele cu cărţi vechi şi rare, panopliile cu arme, steagurile de luptă ; în sus, spre Orlov Krş, urcau gorunii, tufişurile smochinilor şi drumul zvîrcolit. Din faţa mormîntului principelui-vlădică D. ţi se deschidea înaintea ochilor panorama largii poiene intramontane C. Sus : vîntul cald ; jos : casele din piatră calcaroasă, acoperite cu ţiglă, străzile tăiate după un plan bine articulat. De la Orlov Krş se vedeau şi cele trei drumuri care se-ncolăceau pe după stîncile munţilor, luînd-o unul spre R. Ţ. şi spre vechea cetate P., altul spre mare, cît se poate mai drept spre B., celălalt ocolind muntele L. şi coborînd la K. Pe primul drum venisem în urmă cu vreo cîteva zile ; celelalte îmi rămîneau necunoscute ; oricum, erau, precum şi cel pe care venisem, drumuri grele şi periculoase, după cîte m-au încredinţat şi localnicii.

Într-o după-amiază am urcat în autobuzul companiei locale şi, după un ceas şi ceva de coborîş, pe marginile prăpăstiilor, printre jnepenişuri, salcîmi, gîrniţe, rodii şi smo-

chini, s-a ivit ochiul mării, într-o respirație de mii de fluvii. Parcă frunzele tuturor măslinilor de pe coastă tremurau, jucîndu-se pe apă, ocrotite, în pacea după-amiezii, de binecuvîntarea înaltă a soarelui.

Autobuzul a oprit la malul mării, lîngă o baracă nu prea arătoasă ; după cîțiva pași am intrat pe porțile vechii cetăți ; am bătut, în sus și-n jos, cele cîteva străduțe, am urcat la turnuri, am mai privit o dată marea și, socotind călătoria încheiată, m-am îndreptat spre poarta secundară a cetății. La ieșire mi-a tăiat calea o femeie îmbrăcată în negru ; era mică de statură, părea foarte bătrînă și totuși se mișca atît de repede încît apariția ei mi-a atras luarea-aminte. A venit lîngă mine, în fața unui chioșc de ziare, mi-a dat un ocol, în fugă, apoi s-a așezat în dreapta porții, în așteptare. Am privit-o și mi-a surîs. Atunci i-am văzut mai bine fața zbîrcită, slabă, măcinată de ani. Pentru a scăpa de ochii ei, care mi se păreau că mă urmăresc și nu-mi dau pace, am hotărît să intru din nou în cetate și să ies pe poarta principală. În aceeași clipă, ceva mai puternic m-a atras înapoi. Mi-am scotocit buzunarele, am strîns mărunțișul și m-am îndreptat către bătrîna care, de data aceasta, se prefăcea că nu mă mai ia în seamă. I-am întins banii, dar ea și-a strîns mai strașnic broboada neagră, de lînă subțire, frumos țesută, și a făcut gesturi, repezi de împotrivire.

Se vedea în împotrivirea bătrînei un soi de zîmbet ironic, un joc al gurii, al obrajilor, al sprîncenelor, un fel de lumină cum nu mai văzusem. Poate că era un zîmbet al demnității rănite, amestecat cu celălalt zîmbet, al superiorității îngăduitoare. Atunci i-am zărit fulgerînd inelele mîinilor care se apărau de atingerea banilor : inele scumpe, cu pietre de preț. Chiar și îmbrăcămintea bătrînei, care de departe mi se păruse ponosită, era dintr-o țesătură de mătase și lînă.

Cum toată întîmplarea intrase într-un punct mort, am încercat să obțin un sprijin al privirii în altă parte, dar femeia de la chioșcul de ziare făcea niște socoteli, puținii trecători se îndepărtau parcă dinadins. Am bîiguit cîteva vorbe și am dat să plec, dar am simțit, în juru-mi, ceva care nu mă lăsa să mă desprind.

La vreo cincizeci de metri se zbătea marea ; cîteva bărci, scoase la mal, se însoreau ; turiștii căscau gura, de pe dig, înspre larg ; alături a poposit pentru o clipă un autobuz, a făcut un viraj și a plecat.

În criza aceea de timp, în care mă chinuiam să iau o hotărîre, am auzit glasul bătrînei :

— Fii bun și ajută-mi să merg în cetate și să urc treptele, pînă la turnuri, să văd de acolo marea.

Îmi venea greu să-i resping rugămintea : acum trebuia să mă supun jocului în care intrasem de bunăvoie. Mă gîndeam că, spre norocul meu, vechea cetate B. nu are prea multe străduțe și nici prea multe trepte și, din fericire, aveam să scap repede de btărînă ; mă bucuram, chiar cu prețul de a o ajuta să coboare după ce va fi văzut marea din turnuri. Pînă pleca autobuzul înapoi la C. mai era destulă vreme, iar timpul rămas trebuia cheltuit și el într-un fel. La urma urmelor, nici nu avea de ce să-mi pară rău ; obloanele magazinelor erau trase ; în vîrful amiezii mai rămăseseră doar vînzătorii de covoare și de salbe din lemn de măslin să se tîrguiască cu nemții care, de felul lor, cumpărau orice. Dintr-o cîrciumă sau poate de la vreo fereastră deschisă venea un miros puternic de pește prăjit.

Căutam s-o țin strîns, de brațul stîng, și s-o ajut să urce cît mai ușor treptele, printre leandri și mușcate, dar am băgat de seamă, cu uimire, că făcea pași iuți și nu vădea nici un fel de oboseală ; nu s-a oprit nici măcar o dată să-și tragă sufletul, iar pe chip îi înflorise din nou zîmbetul acela care, mi-a fost dat să descopăr, acum avea și ceva viclean și ceva sfios. Da, era o bătrînă cu totul și cu totul ciudată ; dar ce-mi păsa mie ? O urcasem pe turnuri, putea vedea marea pînă departe ; și marea, în amiaza de toamnă, era goală și minunată. Am mai rămas s-o privesc și eu cîteva clipe. Vîntul lin îi răscolea mulțimi de pîraie care se întreţeseau ca-ntr-o maramă, pentru a se sfărîma în milioane de frunze de măslin argintii și de peștișori care săreau, în puterea amiezii, la suprafață, să vadă soarele.

— Ai fost la Sfîntul Ștefan ; m-a întrebat, deodată, bătrîna.

— Nu, n-am fost nicodată ; sînt străin de aceste locuri ; m-am gîndit şi eu să merg la Sfîntul Ştefan dar, acum, e prea tîrziu.

— Păcat, insula e atît de frumoasă şi e atît de aproape, zise bătrîna şi privi înspre partea aceea a mării în care trebuia să fie insula Sfîntul Ştefan. Nu-i nimic ; poate altă dată.

— Desigur, altă dată, am încuviinţat. Dacă vreţi, am să vă ajut să coborîţi ; eu aş vrea să trag o fugă şi prin partea nouă a oraşului şi să-mi cumpăr bilet de întoarcere...

— Cum vrei, îmi răspunse, indiferentă, bătrîna ; du-te, eu rămîn să mai privesc marea.

Se întoarse cu spatele spre mine şi privi marea. Nu s-a îndurat nici să-mi mulţumească, nici să mă minuneze cu zîmbetul ei cu totul şi cu totul ciudat. A întors spatele şi gata, ca şi cînd abia atunci îi trecuse fulgerător prin minte că aş vrea să scap de povara ei. Şi ce povară, fiindcă o bătrînă, care să urce nişte trepte atît de repede, nu mai văzusem !

Am străbătut străduţele de jos şi am ieşit din cetate pe poarta principală. Lîngă poartă cîţiva muncitori ridicau, pe nişte scripeţi, găleţi cu mortar. Nu le prea ardea de lucru şi se prăjeau la soare pe cît puteau. La cîţiva paşi se întindea o mică plajă ; în mijlocul ei o femeie îşi ridica mîinile spre soare, îşi unduia pletele într-un ritm pe care numai ea îl auzea.

Deodată, unul dintre muncitorii care pregăteau mortarul scoase un ţipăt de uimire, se depărtă de ziduri punîndu-şi mîna stîngă streaşină la ochi, iar cu mîna dreaptă îi îndemna pe ceilalţi să privească în văzduh.

Am fost singurul care a ascultat la îndemnul lui şi am văzut ceea ce am văzut : o fiinţă zbura sus, în înalturi ; se depărta cu iuţeală spre stînga ţărmului, iar veşmintele i se zăreau străvezii, sub razele soarelui, ca platina sau ca aripile fluturelui, apoi s-a prefăcut într-o pată neagră care s-a topit după cotul unui golfuleţ, lăsînd în urmă amintirea unei după-amiezi bruscate.

Muncitorul care văzuse zborul acela fără seamăn se grăbi să le explice şi celorlalţi ceea ce văzuse, dar ei izbuc-

nirăm în râs și se porniră pe glume ; văzîndu-se neînțeles, el veni spre mine și mă întrebă :

— Ai văzut, sigur că ai văzut ; nu-i așa ?

— Ce să văd, am întrebat pentru a căpăta un răstimp de gîndire.

— Ființa aceea care zbura spre Sfîntul Ștefan.

— Spre Sfîntul Ștefan spui ?

Am privit împrejur : femeia era pe plajă, cîțiva turiști bătrîni ascultau cu gura căscată poveștile unui ghid ; nimănui nu-i atrăsese luarea-aminte acel zbor fantastic, de aceea am încercat să zîmbesc și am continuat :

— Nu, n-am văzut nimic, cu toate că aș fi vrut să văd și eu ceea ce spui dumneata c-ai văzut.

— Dar, domnule nu-s nebun !

— Și cine spune asta ? Cum să-ți explic ? Se întîmplă, uneori, să avem iluzii optice : razele soarelui se pot întîlni cu mulțimea de raze reflectate de apele mării, de miile de oglinzi ale micilor valuri și pot prinde, în unghiul lor de intersectare, vreun stol de păsări care se strînge, se răsfiră și-ți dau, astfel, imaginea unei ciudățenii care zboară. Spui că ți s-a părut că era ființă ; nu era de mirare dacă ți se părea c-ai văzut un elefant, o casă ; nu-i nimic anormal, nu te neliniști și nu-i lua în seamă pe prietenii dumitale care fac glume.

— E o explicație științifică sau, doar așa, o poveste de-a dumitale ?

— Ei, dacă vrei să mă crezi, bine, dacă nu, mie îmi e totuna. În natură se întîmplă de multe ori minuni de-astea care, aparent, nu-și găsesc nici o explicație.

Nu știu din ce pricini căutam să-l liniștesc pe omul care văzuse, ca și mine, ființa care zbura. Poate că, liniștindu-l pe el, mă linișteam pe mine.

Am mărit pasul și abia am mai prins autobuzul pentru C. care tocmai își închidea ușile. Mașina a urcat în munți, printre livezile de măslini, printre portocali, lămîi, smochini, tot mai sus, printre stîncile calcaroase.

De pe munte, vechea cetate B. se vedea ca o singură clădire din care, la malul mării, creșteau mai multe turnuri.

M-am trezit înaintea răsăritului de soare și am stat la fereastră să văd cum se schimbă culorile în pădure cînd cad primele raze. Dimineața aceea de toamnă m-a răsplătit din plin și n-ar fi de nici un folos s-o descriu, fiindcă era ca o petrecere intimă, ca o dimineață de dragoste.

Era o zi de vineri și am hotărît să iau de la capăt muzeele din C., plimbările prin oraș și prin pădurile din împrejurimi, să mai urc o dată la Orlov Krș. Toată ziua, de fapt, gîndul mi-a stat numai la călătoria plănuită pentru a doua zi ; ardeam de nerăbdare să străbat și celălalt drum care ducea spre K., minunata cetate.

Luînd din C. autobuzul companiei locale, îmi împlineam dorința și curiozitatea de a bate toate cele trei drumuri care se vedeau de la Orlov Krș. Mașina a urcat pe șoseaua strîmtă, zvîrcolită, printre stînci, după o vreme a lăsat în stînga creasta muntelui L., cu mausoleul principelui-vlădică și, în repetate spasme, a suit, pentru a coborî mai apoi, împletindu-și urmele cu cele ale vînătorilor care ieșiseră de cu zori prin munți. După vreo două ceasuri am ajuns în autogara din K.

Am trecut prin piața de fructe și am intrat pe poarta vechii cetăți. Zi calmă, de sîmbătă, zi de hoinăreală pentru mine, de odihnă pentru alții : străduțele, vitrinele, curțile caselor în stil baroc, odihna pe treptele bisericii ortodoxe, cîteva mandarine descojite pe îndelete... M-am ridicat, cu gîndul să ies din cetate, pentru a mă însori pe malul golfului.

În pragul porții am simțit cum mi se taie picioarele. Nu-mi venea să cred ; mi-am trecut mîinile peste ochi și m-am scuturat ca în urma unui vis : bătrîna de la B., în carne și oase, îmi ațînea calea și, cu acel zîmbet care mi-a rămas pe totdeauna întipărit în minte, îmi zise :

— S-a întîmplat astfel, să vin la K., să fac cumpărături și să nu am nici un sprijin. Piața din K. este cea mai bună în tot lungul coastei și, chiar dacă n-ar fi cea mai bună, unde te-ai obișnuit în tinerețe să faci cumpărăturile, acolo alergi să le faci mereu. La K. sînt aduse, din munți și de pe țărmurile mării, cele mai bune bucate. Dar sigur, nu te in-

teresează toate aceste mărunțișuri ale vieții care e făcută să treacă. Știam că ai să vii, de ce să te mint, și te așteptam. Și mai știam că, de la K., ți-a trecut prin minte să te îndrepți spre Sfîntul Ștefan.

Bătrîna era îmbrăcată ca și data trecută, în negru, dar veșmintele erau altele ; la fiecare mișcare făceau niște ape argintii și mi-am dat seama că mătasea neagră era de cel mai bun soi. Pentru început, bătrîna își frămîntă, cu iuțeală mîinile, așa cum ai aprinde un foc, apoi își drese glasul ; avea un joc al ochilor și o putere a lor care te țintuiau pe loc. Nu-mi inspira nici teamă, dar nici liniște, ci mai mult un fel de ciudă, din pricină că nu știusem s-o ocolesc. Acum bătrîna era ca o mreajă în care mă mișcam liber, și cu toate acestea, știam prea bine că eram prins.

— Să mergem, mă îndemnă, să nu mai zăbovim.

A fost primul și ultimul popas între două tremurări de undă, clipa cînd trebuia să încerc să mă desprind, să mă împotrivesc dar, de ce să mint, nu am găsit nici o putere în mine pentru a-mi continua gîndul, pentru a prelungi acea revoltă care era a mea și a sufletului meu. Tocmai atunci glasul bătrînei parcă-mi transmise un ordin, prefăcut de constiința mea într-o ascultare vecină cu o copilărească și nestăvilită curiozitate.

— Urmează-mă ! Ca și cînd ai fi tocmit să-mi duci acest coș, și nu te mai gîndi decît la răsplată, și nu te gîndi decît la faptul că ți-am dat cel mai bun preț pe care îl poate dobîndi cineva în piața din K.

Am ridicat coșul pe care, drept să fiu, nu-l văzusem pînă în clipa aceea, mi l-am pus pe umăr și am urmat-o bucurîndu-mă de lumina zilei, de mierea soarelui care îmbuna pămîntul.

Golful nu avea nici un rid, nici un tremur nu-i mișca unda. Cetatea, ocrotită de ziduri care urcau pînă sus, pe creste, îmi apăru acum ca o jucărie veche. Priveam, dintr-o cută a golfului, ca printr-un binoclu invers, zimțurile zidurilor. Bătrîna își vedea de drum și, de la o vreme, abia mai țineam pasul cu ea. Puterile mele să fi fost prea slabe pentru a purta coșul ? Nu știu.

Am intrat într-o livadă cu măslini pe rod, apoi, pe nebăgate de seamă, măslinii s-au pierdut și-n locul lor a apă-

rut un hățiș de gîrnițe, de rodii sălbăticiți, de aluni și de rugi. Urmam o potecă pe care se vedea că mai trecuseră oameni dar, ciudat, nu urcam deloc, cu toate că de la K., jur împrejur, nu zărisem întinderea acea pădurosă, ci numai crestele golașe. După veun ceas de drum, bătrîna s-a oprit în fața unei stînci, și-a scuturat încălțările pe o piatră, ca în pragul unei case : din clipa aceea nu-mi mai aduc aminte nimic.

M-am trezit într-o cameră largă, în semiîntuneric. Focul căminului lumina roșietic pereții îmbrăcați în mătase aurie, lampadarele, mobilele vechi, oglinzile cu dungă de argint, covoarele cu polog greu. Ferestrele aveau storurile trase. Ședeam într-un pat străin care miroase a iasomie ; în liniște se auzea, în răstimpuri, zgomotul focului în cămin.

Nemișcat, în așteptare, căutam să deslușesc mai bine contururile acelei camere străine și mă obișnuiesc cu gîndul că sînt prins într-o mreajă nevăzută. Focul scăpăta ; mă prinsese o lene plăcută și, cît de curios, ședeam liniștit într-un pat străin, o mică revoltă a focului se petrecea în cămin. Îmi coborîi lin, din pat, picioarele, și ele mi se odihniră pe blana unei jivine ; în aceeași clipă o femeie trecu prin fața focului. I-am văzut părul auriu, coborîndu-i pe umeri, coapsele zvelte și lungi ; purta o cămașă dintr-o țesătură de borangic : a fost ca o nălucă și astfel se pierdu în întuneric. Apariția mi-a ascuțit la culme simțurile ; femeia venea înspre mine și aducea cu sine o mireasmă de fîn și de mere văratice ; boarea aceea o simt și acum :

— Te-ai trezit, ce bine, de-ai ști cît am așteptat, cît te-am așteptat, bunul meu Demetrios.

Cîteva lacrimi îi căzură, din ochii mari și mirați, pe mîinile mele și, ca și cînd aș fi fost omul ei, s-a cuibărit lîngă mine, aștepta să-i spun un cuvînt de mîngîiere, fiindcă o simțeam ca pe un copil, ca pe-o mică jivină care își caută culcuș. Astfel mi se strînse la piept ca un pîrîu fermecat de dezghețul său :

— Atît de mult te-am așteptat să vii, Demetrios, îmi spunea și se mîngîia de mîinile mele și de trupul meu, de parcă niciodată nu mai avusese parte de alintare.

— Ești frumoasă, nespus de frumoasă și e o rușine să-ți spun aceste vorbe caraghioase ; ești ca o fereastră prin care

se văd lumina și minunile ei și nu te cunosc și nu te-am mai văzut niciodată și ai ochi de copil, dar nu te-am mai văzut niciodată și poate de vină e focul care a adormit.

S-a desprins din brațele mele și a fugit, într-un pas de dans, spre cămin, a luat un vătrai și a prins să scormonească tăciunii care s-au trezit la viață ; a aruncat cîțiva butuci și lemnul uscat n-a întîrziat să ardă, iar luminile și umbrele flăcărilor să joace. Atunci am văzut, cu adevărat, cît era de frumoasă. Ceea ce mi-a atras cel mai mult atenția erau genunchii mari, neverosimil de mari și sînii foarte depărtați unul de altul, despărțiți de un cîmp pe care-l simțisem sub palme, sub buze.

— Vino lîngă mine și mîngîie-mă, Demetrios.

— Te mîngîi și nu știu cum te cheamă.

— Mă cheamă Mariove și, precum vezi, atît de puțin înseamnă pe lume să te numești într-un fel sau într-altul. Mîngîie-mă, Demetrios ; atît de mult te-am așteptat !

Avea pielea aurie și mătăsoasă și era toată ca o pasăre care zbura în fața focului. Plîngea și din ochii ei mari izvorau lacrimi fierbinți.

— De ce plîngi ?

— Nu plîng, mă bucur, Demetrios. Atît de mult te-am așteptat ; mi-a fost teamă că nu ai să vii și acum mă bucur în felul meu.

Odaia se lumina ; limbile focului, întețite, vorbeau cu pereții, cu oglinzile ; o lingușeală a emoției ; acele mișcări plăcute (ale dragostei), pe covor, în fața căminului, amețitoarea dăruire și mireasma care tremura în pielea mătăsoasă a femeii.

— Ești o vrăjitoare, am șoptit ; un diavol al focului sau al pămîntului, nu știu, dar știu că în toate, pe veci, *femeia e mreaja.*

— Nu te întoarce în trecut, Demetrios, și nu rosti vorbe vechi ; ai venit, aceeasta este bucuria ; încetul cu încetul are să ți se dezvăluie și timpul oprit, și această unică zăbavă ai s-o înțelegi la prețul ei de mîine ; acum, mîngîie-mă, Demetrios. Știu, dacă pleci, n-ai să te mai întorci niciodată.

— Mîine, o, mîine am să mă întorc.

Într-un tîrziu deschise ușa ; plîngea :

— Am să te aştept ; numai o sută de ani am să te aştept, Demetrios.

Uşa s-a închis. Am auzit ţipătul greu, de zăvor, cu toate că la uşă nu zărisem nici un zăvor. Un ţipăt de zăvor sau de copil ?

Am dat un ocol caselor, bisericii, am bătut străduţele cu dale de piatră şi, deodată, am dat ochii cu marea, şi marea mă înconjura cu ochii ei : eram pe insula Sfîntului Ştefan. Uliţele zvîrcolite, în pantă, arbori şi flori, apoi curăţenia de sărbătoare şi tăcerea oarbă : nici un trecător, nici un suflet care să tulbure pacea.

Îmi întipărisem bine în minte numărul casei din care tocmai ieşeam : şapte sute şaptezeci şi şapte. Neverosimile acele uşi din stejar, noi, proaspăt lăcuite şi dumnezeiască liniştea care ocrotea casele insulei. Am căutat drumul spre ieşire ; un zid împrejmuitor, apoi al doilea zid şi porţile de fier întredeschise. Nici un suflet de pază : doar ochiul mării, o privire blajină, o răsuflare caldă, de toamnă. Am trecut pe digul care lega insula de ţărm şi am simţit o strîngere de inimă. Mi s-a părut că deslușesc un cîntec vechi pe care-l auzisem cîndva, în copilărie. Prin livezi se culegeau rodiile, măslinele începuseră să cadă, mirosea a rozmarin şi a dafin. Am mai privit încă o dată spre insulă : unde mai simţisem o asemenea strîngere de suflet ?

Şi totuşi m-am întors : digul, primul zid şi porţile de fier, al doilea zid cu porţile sale, străduţele care urcau, casele rînduite-n tăcere, numerele de pe uşi, ferestrele care ascundeau dincolo de ele viaţa. Am alergat o dată, de zece ori : îmi venea să strig de pe ziduri, spre ochiul mării care vedea tot ceea ce nu-mi era dat să văd, mie, sufletului meu, care nu înţelegeam din ce pricini casa cu numărul şapte sute şaptezeci şi şapte nu exista.

Am alergat spre porţile dinspre dig, am bătut cu pumnii în ferestrele cu un cat : a ieşit paznicul bătrîn, tîrîndu-şi sandalele.

— Pe insula Sfîntului Ştefan nu e nici o casă cu numărul şapte sute şaptezeci şi şapte ; şi n-a fost niciodată, domnule ; aş fi ştiut-o şi n-aş avea de ce-ţi ascunde adevărul ; cunosc toate casele de pe insulă, cum sînt pe dinafară şi ce au înăuntru ; nu, n-am mai auzit ca, la noi pe insulă, cineva

să facă focul în cămin pe o astfel de vreme călduroasă. La noi nu-i niciodată frig ; o casă al cărei zăvor e ca un scincet de copil ? Nu, n-am auzit niciodată, domnule ; îmi pare rău, îmi pare tare rău, cunosc toate casele de pe insulă ca pe propria-mi casă, și pe stăpînii lor, numai ceea ce cauți dumneata n-am văzut niciodată.

Atunci s-a vestit amurgul pe insula Sfîntul Ștefan.

1977, Cetinje

HOTEL „PARADIS"

Încă din vremea adolescenței sînt în umbra acelei femei ; povestea, chinuitoare pentru mine, a puținelor clipe cînd ne-am aflat oarecum împreună, nu are decît o legătură îndepărtată cu întîmplarea ciudată pe care o voi relata. Destul doar că nu sînt, de multă, foarte multă vreme, decît umbra tăcută, îngăduită printr-o miloasă înțelegere, a doamnei M. ; spun miloasă înțelegere pentru că soțul ei, un fost coleg dealtfel, mă tolerează de cincisprezece ani în apropierea lor, făcîndu-se pur și simplu că nu mă observă. La început ne mai salutam uneori, dar după un timp au neglijat să-mi mai răspundă la salut. E destul dispreț, meritat desigur, în ținuta lui ; despre milă poate fi vorba cel mult din partea doamnei, deși cu timpul îmi pare că simțămîntul soțului față de mine a sfîrșit prin a i se impune și ei. Vai, unde-s naturaleța și căldura din istoria „tînărului Werther" ?

Relațiile noastre, dacă se pot numi așa, sînt atît de incomode, de nefirești pentru fiecare dintre noi și chiar pentru condiția zilnică a vieții obișnuite, încît dacă se mai adaugă și durata și constanța lor, îți vine să-ți iei lumea-n cap. Nimic și nimeni nu mă poate, nu ne poate ajuta să ieșim în vreun fel din insuportabila noastră comuniune, deși Dumnezeu știe că-n fiecare ceas al vieții mele îmi pare că fac totul, cu disperarea ultimei puteri, pentru a curma odată aceea ce totuși aș dori să nu aibă sfîrșit. Și pot jura că în felul său, cu fiecare din noi lucrurile stau aidoma. Dar nu

despre acestea vroiam să vorbesc ; se vede însă că e plăcut naturii umane să se lamenteze la orișice pas, iar povestitorului să aducă vorba despre ce-l doare pe el mai curînd decît despre aceea ce l-ar putea interesa cu adevărat pe eventualul său cititor.

Întîmplarea curioasă pe care o voi relata este de dată foarte recentă ; nici nu sînt încă în stare s-o înțeleg, și cu atît mai puțin să-i prevăd urmările. Fapt este că soții M. mai locuiesc încă la hotel „Paradis", iar eu ocup încă aceeași odaie din singura casă pescărească ce s-a mai păstrat pe plaja acestei localități de vilegiatură.

Desigur că în numeroșii ani de cînd sînt o umbră, milioane de gesturi, neobservabile sau imaginabile, inflexiuni neașteptate ale vocii, chiar cîteva întîlniri accidentale sau situații aparte, sau cîte infinite lucruri în aparență mărunte au avut pentru mine însemnătatea unui cutremur universal...

Această ultimă întîmplare însă era o adevărată întîmplare, adică ceva ce are darul de a schimba, într-un fel pe care încă nu-l pot pricepe, însă de a schimba ordinea de mult pietrificată a existenței „noastre". Mă gîndesc la asta cu exaltare și cu spaimă, ca la o slobozire sau ca la o plecare îndepărtată. Ca la o lungă călătorie pe mare.

În seara aceea, la barul „Paradis", unde ne petreceam de obicei serile („ne petreceam" e un fel de a zice, de fapt soții M. veneau aici pentru a face conversație sau a juca „Sekt" cu două familii cu care erau prieteni, iar eu — ca să stau retras într-un ungher mai întunecos și să urmăresc cu lăcomie și cu umilință fiecare gest sau cuvînt al doamnei M.), în seara aceea la barul „Paradis" a apărut un nou personaj. Trebuie să spun că sezonul era pe sfîrșite, de fapt se cam sfîrșise, și chiar de multișor, așa încît mușteriii se puteau număra pe degete și se cunoșteau între ei. Dealtfel se simțea apropiata plecare a tuturor, sau în orice caz eu simțeam că „noi" sîntem pe ducă.

Necunoscutul se așezase în același colț ca și mine, și deși înfățișarea sa ar fi putut atrage atenția, nimeni nu păru a-i băga în seamă prezența. „Bah, îmi spusei, iată unul care s-ar putea să mă plictisească. Sau în orice caz să mă deranjeze prin simpla și inoportuna sa existență." Dar mă înșelam. Necunoscutul nu scoase nici un cuvînt toată seara, și,

așa cum părea să treacă neobservat de toți ceilalți, el de asemeni părea că nu vede pe nimeni. Eu mai degrabă l-am cercetat de cîteva ori cu privirea ; insul făcea impresia că numără întruna ceva, fără glas, dar mișcînd uneori buzele ; mă puteam desigur înșela, dealtminteri mă interesa prea puțin.

În seara aceea idolul meu a fost de o mare voioșie ; o, îi știam de cînd era fragilă și fecioară ca trestia hohotele cristaline, iar în seara aceea a băut șampanie. Sînt umbra ei, am băut și eu șampanie, dintr-o cupă identică. Un soi de voioșie febrilă mă cuprinsese și pe mine, cînd într-un tîrziu, după ce am stat o vreme în stradă contemplîndu-le siluetele ce se proiectau la fereastra apartamentului lor, am auzit încă o dată hohotul ei, mai plin și mai bogat, apoi lumina s-a stins și am plecat, cu o dispoziție febrilă, pe malul mării, cu intenția de a mă scălda. Îmi place să înot noaptea gol, înot destul de bine și cu o voluptate anume.

Marea era încă relativ liniștită, deși emana ceva amenințător ; a doua zi avea să fie desigur agitată. După ce m-am dezbrăcat, am stat puțin pe digul de unde obișnuiam să intru în apă. Pe neașteptate răsări în imediata apropiere o siluetă ; probabilitatea de a apărea cineva la acea oră în acel loc era practic exclusă, încît stupefacția mea semăna mai degrabă a spaimă. Dar îmi ținui cumpătul ; se apropie de mine un bărbat, de asemeni dezbrăcat. Trupul lui, de o mare frumusețe, vădea un vechi și exersat înotător. Se apropie de mine cu un aer ceremonios și îmi întinse ceva ce părea a fi un fel de cunună din plante jilave. „Păstrați-o, doamnă, în amintirea întîlnirii noastre."

Eram mut de uimire și, neștiind ce să fac cu obiectul pe care mi-l dăduse, îl pusei pe cap. El urmări gestul cu o privire aprobatoare și liniștită, apoi se lăsă lin și fără efort în apa întunecată. „E nebun, îmi spusei, acum desigur că se va îneca în marea care devine tot mai agitată." Năucit, sării în apă — culme a ridicolului — cu bazaconia aceea pe cap, singurul gînd ce-mi răsuna în minte fiind acela de a nu-l lăsa să se înece totuși pe acest nebun, despre care-mi dădusem seama a fi străinul de la barul „Paradis". Înotai din toate puterile — se întîmplă arareori să găsesc un rival serios în materie de înot — lăsîndu-mă condus de instinct, dar șansele de a vedea pe cineva noaptea pe mare sînt în

principiu egale cu zero. După un timp, eram destul de obosit, mi se păru că văd pe cineva înaintea mea ; răsărea tocmai luna, şi-n brazda luminoasă vedeam într-adevăr un înotător, un minunat înotător cu care nu mă puteam compara, înotînd extrem de uşor şi degajat, dar cu un spor de necrezut, stilul „delfin". „Nu o va ţine mult, îmi zisei, este imposibil s-o ţie aşa mai mult de optzeci de metri." Şi continuai, în craulul meu, care nu-i lipsit nici de viteză nici de eleganţă şi în care pot ţine cîţiva kilometri, să urmăresc paradoxala apariţie. Dar vai, sub lumina strălucitoare a lunii putui vedea cum distanţa dintre noi creşte vertiginos ; că „delfinul" concurentului meu nu cedează deloc în ritm şi energie, ci îşi păstrează o admirabilă, uluitoare constanţă.

Dacă n-ar fi fost dîra luminoasă a lunii l-aş fi pierdut de mult din ochi ; îl urmăream acum cu obida şi încăpăţînarea vanităţii — a singurei mele vanităţi, aceea de înotător — înfrîntă în condiţiuni atît de neprevăzute. Dar omul meu se tot ducea, abia de-l mai zăream ; eram departe în larg şi marea devenea tot mai neliniştită. Mă întorsei frînt şi năucit ca după o lovitură în cap. Mă îmbrăcai mecanic, se făcuse frig şi marea vuia ameninţînd. Pe dîra orbitoare a lunii nu se vedea nimic ; dar această fîşie de lumină brăzdează marea în funcţie de locul şi direcţia din care priveşti, aşa că nu mă aşteptam să văd nimic. Din cînd în cînd sălta jucîndu-se agil în razele de lună silueta fină a unui delfin. Singurătate, tăcere. „Sînt desigur surescitat în seara aceasta. Totul a fost o simplă nălucire."

Am căutat hainele necunoscutului, trebuie să fie undeva pe ţărm. Nu le-am găsit. Am aşteptat o vreme, cam atît cît socoteam că i-ar trebui pentru a se întoarce. Nu s-a întors. „S-a înecat desigur, îmi spusei, sau se va îneca în orice caz, marea a devenit deja periculoasă."

În dîra luminoasă a lunii valurile făceau acum coame albe de spumă, iar vîntul se înteţise. Am plecat cu gînduri confuze spre casa de pescari în care locuiam. De pe faleză mi se păru că văd din nou, în brazda luminată, jocul graţios de delfini ; bineînţeles că nu vedeam nimic, era absurd.

A doua zi a fost una din acele zile de un albastru sfîşietor, stăpînită de vîntul acela persistent care amplifica senzaţia de sfîşiere. M-am plimbat îndelung pe plaja pustie, cu

gindul nemărturisit de a afla un semn al întîmplării din ajun. Purtarea atît de ciudată a necunoscutului, aerul ceremonios şi familiar totodată cu care îmi adresase paradoxala formulă şi-mi oferise nu mai puţin extravagantul obiect, în fine ciudata şi, evident, definitiva lui dispariţie mă tulburaseră din reveriile mele monomaniace.

Şi totuşi, ideile dezordonate care mă asaltau rămineau in continuare un simplu fond pe care se grava şi mai adînc o singură pasiune atotstăpînitoare. Aproape că uitasem excentricul străin, şi nu atît gîndul de a-i găsi veşmintele mă purta pe ţărm, cît veşnicele remuşcări şi calcule fără soluţie, întortocheatele spirale ale patimii prin care ispăşesc probabil cine ştie ce păcate obscure. Marea se zbuciuma ca o femeie împătimită, spume albe ţîşneau printre stînci împreună cu hohote demenţiale sau vaiere prelungi şi imprecaţii înăbuşite. Un stol de păsări cenuşii, mari, scoteau ţipete acute în jurul unui cadavru de delfin pe care-l aruncase marea. Zăcea pe nisip într-un mic golfuleţ şi părea că se oferă cu un fel de voluptate festinului aceluia părăsesc, pe care trecerea mea nu avu darul să-l stingherească cîtuşi de puţin.

M-am dus cu melancolie la restaurantul „Paradis", unde luam prînzul la o masă vecină cu a soţilor M. Aşteptarea mea s-a prelungit pînă către seară fără ca ei să se arate. Întors la mine, încercai să-mi trec vremea cu lectura pînă la ora cînd obişnuiam să vin la bar. Am apărut ceva mai devreme : soţii M. împreună cu cele două familii erau deja acolo. Aşezîndu-mă în ungherul meu, constatai că doamna M. părea trasă la faţă şi cu un aer preocupat. Bineînţeles că nu mă băga nimeni în seamă, dar eu simţeam un fel de curaj neputincios, o putere neputincioasă dacă se poate spune aşa, neputincioasă prin perfecta ei inutilitate. Puţin după aceea se petrecu ultimul lucru la care m-aş fi aşteptat : îşi făcu apariţia, cu aceeaşi atitudine discret-ceremonioasă, necunoscutul din ajun. Aerul său de bunăcuviinţă şi de gravitate distona strident cu un exorbitant amănunt vestimentar : pe capul cu păr destul de bogat, uşor încărunţit, purta un fel de cunună din iederă şi alge de un verde intens, încă ude. Pe costumul cenuşiu, impecabil tăiat, se prelingeau mici şiroaie provenite de la acest articol

de necrezut. Impresia asupra mea a fost aceea de şoc electric şi, ciudat, nu atît din pricina faptului că îl credeam mort, cît mai ales din aceea a obiectului pe care îl purta pe cap. Nimeni însă nu-i sesiza nici apariţia, nici atît de bătătoarea la ochi particularitate.

Şi totuşi, trebuie să spun că oricît de mare ar fi fost uluirea mea în faţa ciudatei arătări, sufletul meu continua de fapt să-şi urmărească cu aceeaşi aviditate idolul ; tot restul, deşi îmi dădea o perplexitate soră cu nebunia, avea ceva din incosistenţa şi ameţeala vagă a unui vis. Eram aceea ce eram : umbra, doar umbra statornică şi umilită a doamnei M., care a fost cîndva pentru mine pur şi simplu R. Şi de aceea pot spune că deşi nu părea să fi observat ceva, chipul femeii devenise şi mai palid, de o paloare care mă îngrijora. Vocea ei, pe care la orice prilej o sorbeam cu toată fiinţa, nu s-a auzit nici o singură dată în cursul acestei de a doua apariţii a bizarului necunoscut. El se aşează netulburat în acelaşi loc ca şi seara precedentă. Părea că nu mă observă sau că nu mă recunoaşte, se prefăcea mai bine-zis. Şederea lui nu dură mult, căci deodată se ridică şi se îndreptă exact spre mine. Trupul lui bine făcut se înclină puţin, cînd cu o voce stinsă şi uşor rugătoare ce nu mai era aceea de ieri-seară, îmi spuse : „Iată un mesaj pentru dumneavoastră, doamnă. Vă rog să-l primiţi."

Nu fac parte din generaţia în care e posibilă confuzia sexelor ; port mustaţă „Douglas" pe care, spre a-i ascunde căruntеţea, obişnuiesc s-o cănesc. Mă pregăteam să protestez împotriva formulei cu care înţelegea să mi se adreseze şi să-i spun că refuz orice fel de mesaj din partea lui sau a oricărei persoane care are vreo legătură cu el, cînd îşi înălţă puţin capul ca pentru a mă înfrunta. Pe gît şi prelungindu-se desigur sub cămaşă avea o mulţime de răni mici şi rotunde, însă adînci şi deschise. Nici o picătură de sînge nu se vedea în plăgile totuşi proaspete şi aceasta mă făcu să încerc repulsia pe care o ai faţă de un cadavru. Pînă să-mi revin, omul dispăruse cu mersul lui lent dar energic, avînd ceva majestuos şi melancolic totodată.

Urmărit încă de privirea aceea de nuanţa albastrului ultramarin, fixă şi totuşi imprecisă, deschisei plicul puţin

umed şi scosei „mesajul" care, trebuie să mărturisesc, cu toată repulsia ce o resimţeam, mă făcea curios. În acelaşi moment însă se întîmplă ceva nemaipomenit : obiectul adoraţiei mele mă privea, vai, pentru prima oară după atîţia ani (mai precis după cinci mii cinci sute saizeci şi patru de zile), mă privea fix şi cu un interes nedisimulat.

Copleşit şi neputînd suporta nici gîndul că s-a înecat sub ochii mei, căutai să mă ocup cu ceva, desfăcui orbeşte hîrtia şi citii mecanic, fără să pricep nici o silabă, „mesajul" pe care îl transcriu mai jos :

CÎNTECUL PE APE AL CELUI ÎNECAT

Aegeus, Aegeus,
vino, Aeges,
dintre atoli.

Sufletul meu este bufniţa mării,
cercuri concentrice face uitarea
prelung împrejurul înscufundării.
De jur împrejur este Marea.

Aegeus, Aegeus,
corabia noastră
unde pleca ?

Căci roze greoaie pe ea atîrnară,
din lemne de roze şi iasomie
corabia noastră ei o lucrară,
ca să dureze o veşnicie...

Aegeus, Aegeus,

Iată beţia de roze a zorilor,
clopote clare, glas de opal,
dorul de ducă al călătorilor,
sufletul meu vrea să vie la mal.
Vino, Aegeus,
dintre atoli.

S-a nimerit o fîntînă acolo, ori crater,
al tuturor lumilor loc mai adînc,
concentricul centru adîncei străbateri...
În milul albastru mă-nec și mă sting...

Aegeus, Aegeus,
unde-i, Aegeus,
insula ta ?

O, nefericită așezare a firii mele ! În loc să profit de inesperatul noroc și să mă înec în ochii iubiți care mă urmăreau, mi se ofereau, eu am citit, dar cum am citit, căci eram orb, eram inexistent, „mesajul" aberant al unui nebun. Chiar în clipa cînd am isprăvit „citirea", ochii ei s-au îndepărtat, cu un fel de regret și reproș, cu o nesfîrșită și inexprimabilă duioșie... Erau aceiași ochi ce m-au privit aidoma, într-o îndepărtată zi a cărei întreagă vină și povară o voi purta mereu.

Ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, soții M. se ridicară urmați de ceilalți. Îndată după aceea plecai și eu, neobservat și tot adîncit în calcule fără ieșire, purtînd un plic verzui și jilav în buzunarul de la vestă...

Mă dusei ca de obicei pe malul mării. Recunoscui pe dată, după stil, cine era înotătorul care abia dacă se îndepărtase cîteva zeci de metri de la țărm. Smulsei precipitat veșmintele de pe mine și încercai cu disperare să-l ajung. Cînd, după o cursă epuizantă, reușii totuși să mă întorc, un fel de lătrat se auzea din larg, batjocoritor și infinit de melancolic în același timp. Un fel de lătrat ca un scîncet de copil și ca boncăluitul de cerb. Am ascultat îndelung, în timp ce luna plină răsărea deasupra mării. Am înțeles că marele voiaj este într-adevăr aproape.

„Dacă tu locuiești sub cupolele mării, dacă tu...
Dacă tu te strecori pe furiș dintre valuri la ceasul cînd marea

este mantia noastră de purpură...
Dacă tu ești acela ce bate în zori
toaca mării

și marele clopot al mării îl sună-n adînc...
Dacă tu..."

Cînd vocea ei șoptea într-un melodios delir aceste cuvinte ce nu se îndreptau către nimeni, cu ochii închiși...

Cînd noi, cei trei, număram pentru ultima oară și calculele se vădeau perfecte...

O fragedă fregată, cu inima ușoară ca a unei păsări...
Iar marea fu mantia-n care ne-am învelit goliciunea.

UȘA PICTATĂ PE ZID

„Cînd tai piatra cu durere, crește zeul în putere", cînta pe vremuri Cacaputzin tlaxcaltecul și noi cîntăm la fel, cu toate că mai încet și mai rar. Cîntăm ritmat și monoton, cu tonuri aspre, ceasurile de năduf trec mai repede. Dezlegarea tainelor zeești nu ne privește pe noi, cărora ne revine doar sarcina de a ciopli piatra. Scobim în ea suflul zeilor, efigiile monarhului, ciocănim în răstimpuri scăunele cu trei picioare pentru soțiile cacicilor și jucării luxoase pentru copiii lor, știm că piatra este ca și viața, adică fără sfîrșit, afară de împrejurarea că se sfarmă dintr-o singură lovitură — sau din mai multe.

— Ce-i în mînă nu-i fîntînă, zicea din cînd în cînd meșterul meu Titinac, cîntărind în palmă cîte un bulgăre de gresie roșie, pe care mi-l mai și scapă pe degetele picioarelor, cînd lucrul zăbovește în neștire, iar eu îi răspund politicos, stăpînindu-mi uimirea : cînd porumbul face picioare, zice că-l doare capul. De auzit, n-a văzut nimeni nimic, tot precum spune proverbul : din borta ei, nu vede broasca cerul. Asta se întîmplă însă pentru că am rămas așa de puțini, din cei peste o sută de mii de ciopliturі de toate felurile care trudeau de zor, după planurile vechii piramide ce trebuia depășită de două ori pe latură și odată și jumătate în înălțime. Astăzi, dacă mai sîntem cîteva mii, cu noii veniți cu tot, meseriași de strînsură, vagabonzi

deghizaţi în pietrari, fugari din capitală, preoţi şi răzvrătiţi, lume adunată cu japca sau izgonită de foame, de dorinţa de a asista la jocurile cu mingia, pe care tocmai le-au interzis vizitatorii de peste mări, impostorii ce se dăduseră drept zei, oaspeţii regelui nostru.

Cînd se pregăteşte furtuna, vîntul dă buzna în pavilion, glăsuieşte proverbul şi-mi pare că-mi este dat să mă perpelesc în cimilituri, departe de meşterul meu, de care nu mai ştiu nimic de şapte zile, de la întîmplarea cu pricina. De văzut nu l-a văzut nimeni, sigur nu se ştie nimic, fiecare îşi vede de treaba lui. Este desigur firesc ca într-o lume perfectă, cum este a noastră, nimeni să nu ştie nimic şi nici să nu vrea să ştie dar, în împrejurarea asta, tare bine mi-ar prinde o excepţie. Numai că, tot aşa, nimeni n-are timp de nimic. Noii veniţi nu-şi găsesc locurile şi sînt atît de entuziasmaţi de lucrul lor, încît îl dau mereu peste cap. S-au amestecat şi limbile, căci afară de huasteci au mai apărut pe şantier melchimoşi, maxteci, maltucamezi şi mixiimaci, ucenici din Atetelco. Tlatitico, Tetecumpe şi Cumpatiti, cetăţi cuprinse şi ele în zidul şarpelui, peste care au sărit vizitatorii. Discută, prin semne, ultima partidă, golul victoriei, chipul elegant în care a fost sacrificată echipa învinsă, conform tradiţiei şi în urma unei erori de arbitraj. Sînt, cei mai mulţi, ageamii şi se întărîtă de felul părtinitor în care s-a comportat arbitrul. Ei îşi închipuie că jocul decurge aşa, la întîmplare, şi că biruie cine e mai puternic. Dar cel mai puternic este acela pe care îl iubesc cei şi mai puternici. Poate de aceea au interzis vizitatorii jocul nostru cel mai drag, ca să scoată o spiţă din roata puterii. Indignarea a devenit la ei un obicei, înclinarea de a mai suporta puţin, un altul, la noi. Să tăcem, şi aşa e prea mult zgomot, a spus monarhul, iar noi înţelegîndu-l, ne ştergem toate gîndurile din minte, spre a nu le stînjeni pe ale sale.

Totuşi, oamenii aceştia simpli şi palavragii nu sînt nici pe departe atît de nesuferiţi ca ceştilalţi care s-au aciuiat pe lîngă mine, cu aere de oameni ajunşi, deşi poartă quexquemitl de salahor şi o biată centură de cînepă. Sînt huas-

teci din capitală și își zic singuri cînd „artiști", cînd „sculptori", cînd „creatori", vorbe noi cu tîlcuri schimbătoare. Fumează tot timpul lucrului, dau din mîini și se așează pe pietre privindu-și cu încîntare „opera", o altă vorbă întunecată, se uită ore întregi la ea, ba îi mai cheamă și pe alții să o privească. Graba recrutării a fost atît de mare, încît n-a mai fost timp să li se aplice cuvenita însemnare cu fierul roșu pe umăr și-mi zic că după ce vor trece cu bine prin această mică încercare se vor mai potoli. Pe urmă, de fiecare treaptă a meșteșugului, i se smulge pietrarului o unghie, spre a fi ușurat în munca lui — și mai ușor de recunoscut. Unde poate fi Titinac ? Umala, bătrîna care ne aduce fiertura la prînz, pune mai departe vasul lui lîngă al meu, cu aerul ei absent, căci este oarbă și mută. I-am spus că Titinac lipsește, dar ea, deși aude atît de bine, depune în fiecare zi mai departe blidul lui de mîncare. Îmi pare chiar că citesc pe chipul ei, aparent fără expresie, voluptatea unei complicități. Ce poate ști ea, care nu se mișcă de aici ? Însă, oarbă și mută este, tocmai de aceea, martorul ideal, așa încît supa adusă de ea, cu gustul sălciu, îmi rămîne în gît, cu mămăligă cu tot.

Au venit pe șantier artiștii, în schimb nu-i mai vezi nicăieri pe părinții cu biciul, s-au rărit simțitor băgătorii de seamă, atît de greu de împrospătat. E o profesiune pentru tinerii din protipendadă, în care aceștia nu întîrzie, trecînd de îndată pe posturi mai însemnate, pentru care experiența unui trimestru este neprețuită. Cît mă privește, lustruiesc limba păsării-fluture cu o pilă fină de os, fiindcă e neapărat nevoie să terminăm capetele de Quetzal care întăresc colțurile. Preoții ne-au adus la cunoștință că aceasta le va da de gîndit vizitatorilor abătuți pe aici, determinîndu-i să se retragă sau, cel puțin, să se îndrepte spre sud. Frec limba și mintea mi se împiedică în proverbe, cîte două odată, ca să nu trag nici un folos. Eu nu i-am văzut încă pe străinii care miros a fiere și se tămăduiesc stivuind aur, atît de deosebiți, de adevărații zei care miros cu parfumul tuturor florilor și beau sîngele voinicilor, dîndu-ne în schimb ploaie, ca să crească porumbul

și să se înmoaie piatra. Pe vizitatori i-au văzut pînă acum numai preoții noștri, care nu s-au mai întors, și cacicii. Cu aceștia se întîmplă un lucru extraordinar de curios : unii se întorc, alții, nu. În acele lungi adunări de invocație a zeilor cu care începem și sfîrșim lucrul, preoții îi numesc pe străini „vizitatori", iar cacicii „protectori", semn că pielea cacicilor e mai gingașă. De unde și harababura de pe șantier.

Pînă de curînd, părinții cu biciul nu pierdeau o clipă, cu ochii pe noi, pentru împrejurarea cînd am fi lovit prea lung sau prea de aproape colțurile în care scobim. Atunci, munca la un mare bloc de brîu se zădărnicește într-o clipită. Părintele de sector se apropie de vinovat și-l atinge ușor cu biciul de fibre peste mînă, precum că a greșit. Alți robotitori răsar ca prin farmec și înlocuiesc blocul deteriorat cu altul de aceleași dimensiuni care, de fapt, se află din timp pregătit, și lucrul reîncepe numaidecît. În casa soarelui stau strînse la un loc sute de mii de blocuri, iar brîiele, la fiecare naștere de treaptă, sînt cioplite cu grijă, împodobite cu ciocul șarpelui înaripat — sute de efigii ce par cu totul asemănătoare. Par numai, deoarece noi vedem limpede deosebirile, așa cum văd muieraticii mamela văduvei, prin maxtlat, adică prin pelerină. Așa ne și recunoaștem între noi, pe platou, după știința de a ascunde deosebirile, știință care se capătă greu și tîrziu de către unii, ușor și niciodată, de către cei mai mulți. Ochiul părintelui cu biciul ascunde însă asemănările, care i se par prea puține. Dacă însă praful de stîncă de la datele noastre îl orbește, băgătorul de seamă e pe aproape, gata să-i sufle în pleoape. În realitate, lucrurile sînt mult mai complicate. Titinac a avut răbdare să-mi arate cum două blocuri de aceeași mărime și greutate, tăiate la fel, din aceeași carieră și de către aceiași pietrari, la același ceas, nu mai au nici un fel de asemănare între ele, din momentul în care au fost despărțite. Mai apoi, de cum îi dai la o parte primul obraz, cel al somnului, piatra se sleiește, pînă și lenesa gresie. A fost tare și seacă și, deodată, într-un singur punct, dă la iveală o pungă cleioasă, moale. Cum vei lovi, după ce ai ridicat ciocanul ? — Ia te

uită, îmi atrăgea atenţia meşterul, de pe blocul ăsta s-au şters semnele. Blocurile ne vin, într-adevăr, punctate cu negru, roşu şi galben, acolo unde urmează să scobim, semnele galbene indicînd primul strat de operaţii, iar cele negre, ultimul. Ridicînd primul strat, ai şi şters semnele pentru celelalte, totuşi dezlipeşti mai departe piatra dintre dinţii lui Mitzimotli, aşa cum ai apucat. Faptul că zeiţa nici n-ar putea fi altfel, ne iuţeşte munca. Ni se iţeşte că, dincolo de semnele dispărute, fiecare trăsătură, fericită de a fi şi de a se afirma, apucă direct mişcarea ciocanului, o suge, aşezînd-o acolo unde trebuie. Dar nu este bine să crezi cu prea multă căldură în ajutorul prezent al unor jocuri de raze trecute. Zeii sînt capricioşi, pot să-ţi rătăcească ajutorul pe care trecutul tocmai ţi-l întindea, spre a simţi în privirea lor ultragiul unei lovituri greşite. Noi facem tot ce putem, conştienţi că fiecare clipă din traiul nostru e o vinovăţie, orice zi fără pedeapsă, un semn nefast.

Punctarea semnelor o fac copiii cicăliţi, adică foştii cioplitori cărora li s-a retezat mîna obosită de prea multe ezitări. S-a observat că aceia care au greşit cel mai mult cînd nu trebuiau să greşească deloc, greşesc cel mai puţin cînd nu mai are nici o importanţă. Noi îi iubim însă şi îi respectăm pe copiii cicăliţi, cu toată firea lor ursuză şi bănuitoare. Se mai spune şi că s-ar fi comis erori, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, pe alte şantiere, la vecinii cicimaci. Acolo, după cum s-a mărturisit la ceremonia vîntului zadarnic, s-a tăiat dreapta unor stîngaci, pedepsiţi, poate, pe la spate. Greşelile dintr-un an nu se numără şi în anul următor, însă nimeni nu ştie pe cîte degete se socotesc greşelile unei mîini, nici chiar părinţii cu biciul, ca să nu se demoralizeze. Titinac a prăpădit un bloc întreg, curînd după poposirea vizitatorilor, pe cînd se mai credea încă despre ei că ar fi făpturi cereşti. Stătea cu ochii pe cer, după acele strachini misterioase ce străbat duduitor văzduhul, stele în plină zi, clipind roşu şi albastru. Dar se stîrnise o asemenea zarvă, încît nimeni n-a mai ţinut seama.

— Credeai că se vor aşeza pe coliba noastră ? l-am întrebat, ca să zic şi eu ceva. Ai vrea să vezi dacă din ele coboară cineva ?

— De ce eşti tolomac ? îmi răspunsese el înciudat, cu expresia lui favorită, menită să-mi aducă mereu aminte că aparţin unui popor învins şi desconsiderat. Conversaţia a încetat apoi, fiindcă tocmai trăsese în gazdă în careul nostru un ciripitor, cum sînt numiţi cei care îi supraveghează pe băgătorii de seamă, li se spune aşa din cauza fluierului de obsidiană prins la cingătoare. Cîntă sau nu cîntă ? Poate mai cu seamă de aceea li se zice ciripitori, unde sînt asemuiţi păsăruicilor cărora li se îneacă ghiersul în boaba de rouă. Pe vreme de ploaie, ciripitorii ne dau sfaturi...

— Acum, că ai învăţat meseria, nici nu mai ai nevoie de mine, tolomacule, îşi reluase gîndul Titinac, după plecarea nepoftitului. Ai putea să mă sugrumi, să mă arunci în mijlocul lacului şi să-ţi iei cîmpii, printre ceilalţi dezertori. Ce zici ? O vorbă ca să rîd, tocmai pentru că noi, tolomacii, nu rîdem niciodată, iar el s-a posomorît, deşi ştia prea bine că voi face o sforţare să zîmbesc măcar.

Insul care ciopleşte lîngă mine, dar la un alt cap al zeului, poate că n-are mai mult de şaptesprezece ani, dar din cauza pletelor i-ai putea da de două ori mai mult. Este şi neasemuit de gras.

— Cine a sculptat *figura* asta ? mă întreabă el, arătînd spre ultima lucrare pe care apucasem s-o termin cu meşterul, înainte de dispariţia lui.

— Titinac, huastecul, răspund cu deferenţă, fără să mai pomenesc şi de mine, căci fusesem, cum spun felcerii tăietori de membre, mîna a doua.

— Un artist fără nici o chemare, cîrneşte din nas intrusul şi-i face semn să vină şi altui pletos care ţîţîie din buze cu dispreţ, agitînd un scăunel cioplit de el, cu patru picioare, nu cu trei, cum se obişnuieşte. Cum să stai pe un scaun cu patru picioare ? Alung o muscă violetă, de piramide, şi-mi stăpînesc uimirea. Lucrarea la care se uită în derîdere cei doi este cioplită impecabil şi cît se poate de

asemănător, fiecare solz al lui Mitzimotli se află la locul lui, fiecare trăsătură se oprește în unghiul alteia, cu extremă precizie.

— Ia priviți aici ! zice celălalt, care pică de slab ce este, și-mi bagă sub nas o mogîldeață ce nu va semăna niciodată cu nici un zeu și cu nici un om — un bulgăr găurit din care a rămas ceva ca un inel, un gol printr-o montură de granit. Obiectul nu e terminat — și cum ar putea fi ? — încît spun cu rezervă că parcă ar fi făcut de un copil.

— Ei vezi ! zîmbește uscătura, fericit, încît îmi dau seama că e la mijloc o neînțelegere. Presupui, continuă artistul, că ar mai fi și o altă cale ? Ar mai fi, mă gîndesc eu, aceea de a învăța meseria. Ah ! ce le-aș mai pune măturica în mînă obraznicilor ăstora, cum i-aș mai alerga prin tot șantierul... Să fi fost Titinac aici, nu și-ar mai fi dat cu atîta ușurință drumul gurii. La asta nu mă gîndisem. În huastecă, artist însemna la început „barză în ureche" iar mai apoi, dar mult mai tîrziu, „clapon pus la îngrășat". Însă, și nimeni n-o știe, cuvîntul e luat din limba noastră, a tolomacilor, unde artă vrea să zică „buruiană tăiată foarte mărunt", respectiv „mîncare pentru pasărea-rață". Cînd ne-au cucerit huastecii, s-au minunat cît de complicată ne era limba, totuși noi o vorbeam foarte bine. Grasul trăncănește că un artist adevărat nu cioplește piatra pentru zei, ci pentru piatra însăși în care el, artistul, își ascunde gîndurile cu atîta concentrată duplicitate, încît nimeni pe lume să nu le poată pătrunde — nici chiar artistul, mai pe urmă. Atunci pentru ce le mai ascunde ? Spre a se mortifica la tot ceasul, spre a se naște din nou, mai neliniștit, mai triumfător, și, mai cu seamă, pentru că nu poate face altfel. Aici se aprinde o discuție, apare un dezacord. Slăbănogul suflă ceva despre conștiința lumii, despre adevăr, despre memoria conștiinței, despre lumea adevărului și despre adevărul memoriei — nu reține — în fine una dintre acestea ori toate, cuprinse în golul inelului. Cîte afirmații, atîtea inexactități ! Așa stau însă lucrurile că, atunci cînd vrei să repui realitatea în drepturi,

după ce a fost siluită cu mîinile legate, nu știi cu ce să începi, din noianul de argumente care vor, fiecare, să irumpă și șovăiești o secundă, de ajuns ca să auzi răcnetul de triumf al impusturii, argumentul ei suprem. E drept că și impostura îmbătrînește cu vremea, de ajunge să inspire mila. Depinde, firește, cui.

Artistul cel gras bea o ceașcă de ci-ko, artistul celălalt, dezgustător ca o broască prinsă între pietre zice că zeii nu pot ispiti gîndurile creatorului pentru că acesta nici nu gîndește, vreau să zic nici înainte, nici pe urmă, ci svîcnește în imbolduri încăpățînate, pe care le întipărește în piatră. Grasul mai spune că, unui creator ca el, gaura de care e vorba „îi aduce fumegarea trosnitoare a unei trăiri, stafeta unei arderi sfîșietoare". „Zexe !" îmi vine să le strig, tot un cuvînt din limba noastră, a celor înfrînți, unde înseamnă : „oprește-te puțin din vorbire, m-ai copleșit !"

Iată-i însă că încetează pălăvrăgeala și-și șterg repede uneltele de parcă li s-ar fi umplut de praf. Îi văd cum freacă pietrele cu adorație, ținînd mîna învelită în cîrpă, cu o grabă nevolnică, de parcă s-ar roti deasupra lor privirea unui cacic. Bine că s-au dus. E destul de trist să asiști la sfîrșitul lumii, dar să te mai și contrarieze cineva, e insuportabil. Vorbim de jaguar și el ne sare în brațe : este chiar cacicul, dar nu la ei se uită, ci la mine, de un noian de vreme. Cu o sforțare neomenească îmi stăpînesc tremurul, îmi scutur urechile care țiuie, mă trag ușor de limbă.

— Omule, mi se adresează cacicul, lucrezi vajnic. Nu te pîndește oboseala ? Omule, adică neadus încă în fața judecătorilor. Lucrezi vajnic, deci : ai oare conștiința încărcată ? Nu te pîndește oboseala ? prin urmare : n-are rost să mai lucrezi, vreau să-ți schimb soarta. Am împietrit. Înalt, robust, buzat, înzestrat cu nasul cel mai vulturesc pe care l-am văzut vreodată, cacicul pare desprins de-a dreptul din cer, ca un condor prefăcut într-un bărbat. Pricepi numaidecît că aparține unui neam ale cărui

femei sînt cercetate de zei, de Xipetotec, cel îmbrăcat în ierburi și cîrcei, de Multefufe, cel copleșit de fecioare.

— Pietrarul din colț va răspunde sincer și scurt, zic, iar cu coada ochiului privesc în prostie cum se căznește unul din artiști să cioplească o gheară a zeului. Își dă atîta silință, scuturat de fiori, încît, dacă din întîmplare va izbuti, gîndurile lui cele mai rușinoase și mai fierbinți vor rămîne pentru eternitate în strînsoarea ghearei. Îl văd și pe slăbănog pigulind la un solz de gresie cu atîta hărnicie încît, încă o spaimă ca aceasta și va învăța meseria. Mănîncă amîndoi din spaima mea, pe săturatelea, dar e o porție așa de mare, încît aș mai putea pofti și pe alții.

— Ce mai tolomac ! suspină cacicul aprobator și întinde mîna către pieptul meu, retrăgînd-o cu atîta grabă, de parcă aș fi atins de ciumă. Apoi mă întreabă limpede, călduros, ca pe dinafară : Așa dar erați amîndoi uzi, cu ochii acoperiți de picături și de spume ?

— Noi doi ne dusesem să ne scăldăm, mărturisesc cu modestie, privind în pămînt. Cacicul dă din cap în semn că bine am făcut sau că, cel puțin, bine fac că nu tăinuiesc, dar e numai o jumătate de curaj, odată ce împrejurarea e cunoscută — un păcat de nimic.

— Un val înalt v-a ridicat, o lumină orbitoare s-a întins, n-ați mai știut nimic de voi, spune aproape prietenos, cacicul. Însă cînd un cacic îți vorbește prietenos, se încrețește carnea pe tine. Se ivește, totuși, o potecă atrăgătoare, începutul unui compromis convenabil, cu condiția să nu pun nici o întrebare și să-l las pe cacic să răspundă la întrebările pe care mi le pune, cum se obișnuiește. E o regulă în toate, pe care o cunosc și artiștii, din moment ce se fofilează, plini de discreție către un loc mai apărat.

— De mine răspund. Cineva m-a adus pe țărm, însă nu știu cînd. Cacicul mă privește îngîndurat, de parcă numai trupul i-ar fi de față, iar firea departe altundeva.

— Apa clocotea, s-au ridicat valuri, ca în ocean. Mi se albea sîngele...

Acum ar trebui să mă întrebe ceva despre Titinac, partea cu adevărat spinoasă. Cacicul mai întinde o dată mîna, de parcă ar vrea să mi-o aşeze pe piept şi din nou şi-o retrage, ca de foc, dîndu-se doi paşi îndărăt. Apoi se retrage măreţ, cu paşi rari, fără să se uite înapoi. Nu m-a luat în puterea lui, cum se procedează cînd are de lămurit vreo pricină. Sinceritatea mea l-a mulţumit sau, poate, minciuna mea sfruntată l-a jignit, acesta este sensul demnităţii cu care îşi poartă paşii. Poate că nu mai are puterea în cercul căreia să mă ia. Artistul cel gras se apucă cu mîinile de păr, cel slab înalţă tigva cu ci-ko şi bea cu gîlgîituri rachia de orchidee. Pricep că la apariţia unui cacic, artiştii se pierd cu firea, înţeleg că mi s-a cuibărit şi mie şarpele în scorbură, cum se spune, aşa că mă apropiu de lucrul lor, îl pipăi cu bunăvoinţă, clatin capul : nu e rău, începe să aducă ! — Să trăiţi ! strigă amîndoi, într-o suflare. Trosneşte fumegos, mai zic şi casc cu fierăstraie în fălci. E limpede că micul interogatoriu pe care mi l-a luat cacicul mi-a creat un ascendent neaşteptat asupra lor. Din păcate faptul n-are nici o importanţă.

S-a făcut noapte, lucrul a încetat, ne-am întins în culcuşuri. Mă simt aşa de bine în hamacul larg din care lipseşte Titinac, maestrul meu, oboseala mă mîngîie atît de dulce, fiecare clipă pare atît de preţioasă acum, cînd s-ar putea să nu se mai repete, încît somn şi trezie se luptă din stînga şi din dreapta mea, mă cuprind şi mă părăsesc pe rînd. Va reveni cacicul ? Se va întoarce chiar mîine ? Firesc ar fi să nu-mi acorde nici un răgaz. Dacă însă nu se va înapoia niciodată şi impasul din ceasul acesta se va risipi ca o ceaţă, mă voi alege cu o noapte nespus de dulce, aceea pe care voi fi crezut-o ultima...

Deci am rămas în coada acelui şir nesfîrşit de oameni ce se îndreptau către incinta unde au loc antrenamentele de aruncat cu praştia. Cu această armă ar urma să ne descotorosim de orice alţi vizitatori, afară de cei care, pierzînd din vedere riscul, ne-au şi invadat. Titinac îmi dă ghies să ne grăbim, peste trei ore lacul se va umple de miile de cioplitori care au tras de cîte trei ori cu praştia.

— Înoți ca un tolomac, îmi strigă din valuri huastecul și mai mult îi ghicesc decît îi deslușesc vorbele, din bulele care urcă risipit la suprafață. Cînd și cînd își scoate vesel capul din undele repezi — e un înotător excelent. Înoți ca un tolomac, repetă el sau poate de-abia acuma mi-o spune, furîndu-mi părerea. Nu e prima oară cînd îl surprind spunîndu-mi cuvintele pe care i le atribuisem în gînd, însă cu atîta tărie, încît fusesem convins că-mi răsunaseră în urechi. Bat apa greoi, ca toți ai mei, pe cînd Titinac, în ciuda vîrstei, căci are treizeci și trei de ani, parcă nici n-o atinge, înaintînd cu pliciuiri elegante. Îndeobște în tinerețe, huastecii sînt frumoși, în nepotolita lor mișcare, pe cînd noi tolomacii dobîndim de-abia la bătrînețe acel aer de împietrită demnitate și suverană inerție care răscumpără lățimea fălcilor de sub fruntea strîmtă și teșită, semn se spune de nesfîrșită răbdare. Din păcate Titinac este bătrîn, iar eu tînăr, el nu va mai fi svelt și mlădios, eu mai am de îndurat, pînă să pierd orice expresie. De necrezut, dar Titinac se socotește mai cîștigat, zicînd că zilele de bucurie nu i le poate lua nimeni înapoi. Dar suferințele care mă așteaptă pe mine ? Simt că nu are dreptate și mă mir că nu-mi dă răspunsul, ca de obicei.

— Ia privește sus ! îmi strigă el, dar pînă să mă întorc pe spate simt o zguduitură cumplită, o lumină distrugătoare îmi ia vederea, lacul începe să clocotească. Noi, tolomacii, ne rugam pe vremuri la mica șopîrlă galbenă ce palpită sub acul de cactus, îi încredințam încurcăturile în care intram, ne făceam destul de bine treaba cu ea, pînă ce au ochit-o zeii huasteci și au smuls-o dintre lăptuci, cu noi cu tot. Aș vrea să o invoc, să-i încredințez sfîrșitul meu, să mă gîndesc la strămoșii mei, așa cum se cade în clipa aceasta, dar brațele mi se împleticesc între pitoni inerți, picioarele mi se izbesc de iguane rupte, ghemotocite pe movilițele de balsa care-mi ridică pieptul din apă. De pretutindeni țîșnesc păsări de apă, amestecîndu-se cu păsări de pădure, cele care țipă cu vaiete omenești, în timp ce deasupra lor condorii rotesc la înălțimi

uriaşe, căzînd pe rînd în valuri, ca nişte bolovani în inima vulcanului. Şi dintr-o dată linişte, pace, apele se sting, ţipetele adorm, culese de o lumină albastră care se întinde roind. Acum, de atîta lumină nu mai poţi ţine ochii deschişi. Îl zăresc, totuşi, pe Titinac împingînd un trunchi de bridakka spre mine.

— A căzut o piatră mare din cer, rîse el. Putea fi ultima noastră zi. Noi tolomacii nu suferim să murim în tovărăşia unui străin şi pe Titinac îl bucură nemulţumirea mea, cu toate că moartea s-a îndepărtat. Nu şi-a luat nici măcar victima întîmplătoare, la care are dreptul. Atît de amară să ne fie soarta şi să fi căzut pe mine obligaţia să pun la loc ţandăra lumii ?

— Dar acum mi-e bine, se alintă Titinac, bine de tot, mă simt slobod, slobod, în valuri...

— Nici dumneavoastră nu puteţi dormi ? Vă supără luna nouă ? mă iscodeşte artistul cel gras care s-a apropiat de hamacul meu, cu o ceaşcă pe care o manevrează cu nesfîrşită atenţie, ca pe o feştilă aprinsă, pe vînt turbat. — O cacao ? mă întreabă el, şi cu toate că nu e momentul potrivit pentru această infuzie, apuc ceaşca de toarte, mai mult ca să n-o răstoarne el, de prea multă grijă. Decoctul este însă preparat după toate regulile, se vede că artistul este un maestru. Asta mă face mai înţelegător faţă de vecinul meu, care soarbe cu înghiţituri mici.

— Nu mi-aş fi închipuit, continuă el, ca o autoritate atît de înaltă să descindă personal ca să controleze mersul unor lucrări de rutină — ce zic, al unor detalii.

E pe dinafară. Ca să nu mă angajez îi răspund cu indiferenţă că atunci cînd au greutăţi cu treburile grele, cacicii se uşurează cu cele uşoare, care, pînă la urmă, se arată şi mai grele.

— Desigur, desigur, se bîlbîie obezul, dar mă gîndeam şi eu aşa, chiar la detalii... atunci unde mai e libertatea ?

Tac, fiindcă iar a pronunţat un cuvînt pe care nu l-am mai auzit niciodată, tac şi îl las să-şi răspundă singur.

L-am înălțat la rangul de cacic. E o mică șiretenie ce nu dă greș. N-aș avea vreo dorință decît să-l văd ridicat în văzduhuri de Mitzimotli și depus în borta sulfuroasă a unui vulcan.

— Îmi dau seama, oftează artistul, că e poate prea tîrziu. Nu credeți și dumneavoastră că prea tîrziul a venit ?

— Cam așa, suspin eu, dar ce boare plăcută !

— Quitzimoc, îl cheamă grasul pe cel costeliv. Vino încoace să auzi ce a spus maestrul. Cel de al doilea artist pune cu regret tălpile în liane, răsturnîndu-se din hamac. Sosește și îmi întinde, la rîndul lui, punguța cu tutun, din care se răspîndește un discret parfum dulceag. Trebuie să fie tabac din import, maias, incas, ceva fin, nu se poate compara cu gunoiul ce ni se oferă aici sub denumirea de tutun. — Libertatea e ca stelele, spune el. — A ?, fac eu, și mă cuprinde mînia că mă mir din nimica. — Sînteți tolomac ? mă chestionează ceremonios cel pricăjit. Artistul cel gras, care mai e și miop, îmi indică, prin ridicare de deget, o stea, cea mai mare, singura pesemne, pe care o distruge, în spuzeala tuturor astrelor. — E steaua ploii de dimineață, dacă nu mă înșel ? Nu-mi plac discuțiile politice, și la urma urmei ce-l interesează pe el care stea este, odată ce artist i-a fost dat să fie.

— Ciuciumaque și-a pus în cap să sculpteze o planetă. Vrea să facă o piatră, zice căzătura. Dumneata cum ai interpreta tema asta ?

Este o cale să pricepi cuvintele pe care nu le-ai mai auzit vreodată, apăsîndu-le în încălțările celorlalte dinainte și de pe urma lor. Înțeleg că mă întreabă cum aș sparge piatra. Dar a face o piatră, ce insolență !

— Uite așa aș face-o : ca pe un pește rotund, cu gura deschisă, pe care-l sugrumă gîtul unei lebede cu patru perechi de aripi.

— Nemaipomenit, sughiță Quitzimoc, ce imaginație, cîtă forță, viziune, ce mai ! Și noi care vă credeam academic, figurativ !

Cacaoa m-a trezit, însă de fierbinte ce-a fost, mă trage la somn. Păsărească tinerilor mei prieteni începe să mi se lămurească. Şi-au închipuit că aş ciopli dublul astrului ca pe un peşte rotund, cu gura deschisă de sugrumare, în strînsoarea gîtului de lebădă, pentru că aşa îmi trecuse mie prin minte şi nu fiindcă steaua pe care mi-o arătaseră e ultima din constelaţia Peştelui, lîngă Lebădă, cu care se împleteşte în zodiac şi care-i acopere lumina. Cum aş putea-o ciopli altfel ? Cine ar putea-o ciopli altfel, şi cum, de ce, pentru cine ? Ştiu şi locul unde se încastrează piatra cu Peştele divin, blocul al noulea pe faţada vestică, sub triunghiul Ulciorului şi, fapt capital, la şapte mii de paşi de scara cea mică a templului.

— Cum vă spuneam, se vaită Ciuciumaque, aş putea sculpta oricîte chipuri de zei, le-aş putea da cu uşurinţă înfăţişarea dumneavoastră, de pildă, dar îmi este cu neputinţă să fac două la fel. Trec în artă idei, sentimente, concepte, însă nu repere rutiere. În capitală am executat, e drept, şi comenzi. Lustruiam mobilă pentru granguri, unicate în esenţe rare. Mai ales scaune. Scăunele, vreau să zic. Quitzimoc rupea cuiele...

De ei îmi arde mie acum şi de necazul lor că nu mai pot lustrui scaune, deoarece cacicii au căzut din scăunel. Dacă mîine în zori, Titinac nu se prezintă la lucru, cacicul revine şi de felul în care va înclina balanţa depinde numărul zilelor mele. Dar poate să revină Titinac ? Iată întrebarea, cum şuieră vîntul cînd se aşază trudit peste o casă cuprinsă în flăcări.

— Dormi, nenorocitule, mă zgîlţîie cu tărie meşterul meu, şi mă trezesc de-a binelea, în tăria nopţii. — Ai băut ci-ko, prăpăditule, mi se adresează, fără pic de consideraţie Titinac, înghiontindu-mă şi sînt atît de uluit încît mă las pradă tremurului ce mi se întinde pe tot trupul.

— Încalţă-te repede, n-avem timp, îmi porunceşte imperios. Încălţările mele, fără sfori, mai rău m-ar împiedica în mers. Tocmai de aceea avem obligaţia de a le purta, ca să mergem fără să putem merge. Acum, cînd au dezertat atîţia pietrari, şantierul e plin de sandale risipite. Un sin-

gur cuvînt al preoților, totuși, și nimeni nu s-ar fi clintit. Mă bate gîndul că e la mijloc o măsură de sus deghizată abil în inițiativă de jos, ceva ce nu e de nasul nostru să înțelegem. Trecem pe lîngă străjile care ne privesc prietenos și cum Titinac mi-a poruncit să-mi iau încălțările, dau să mi le și leg. De-abia acum sentinela ridică sulița și pricep că dacă are dispoziții să nu împiedice pe nimeni să plece, în schimb iarăși nimeni n-a ridicat interdicția de a ne lega sandalele, așa că le scot repede din picioare și le arunc cît colo, alergînd după Titinac care se îndreaptă hotărît către malul lacului. Unde a stat ascuns pînă acum, în ce loc infect, de duhnește atît de puternic ?

— Vom merge să ne scăldăm ca atunci ? îl întreb cu sfială, căci e doar meșterul meu.

— Va să zică îți amintești ? mă scrutează el, și-mi trece ca un cuțit prin inimă.

— Spre mine venea trunchiul de bridakka, de care mă agățasem o clipă, înainte de a-l împinge spre tine, grăiește Titinac. Atunci m-a orbit scoica zburătoare care cobora iute, mărindu-se, arînd luminos lacul. Încă nu zărisești nimic, așa cum înotai cîinește, cu capul în apă. Blidul uriaș s-a cufundat în lac, a pierit în adîncuri, apa spumega. Tu mi-ai arătat, în întinderea de trestii, rotocolul acela care se mișca la fel ca și acum, se răsucea, scotea pale de fum. Cînd am pus piciorul pe pragul de pămînt am văzut strachina sburătoare cum se legăna deasupra plaurului, suspendată pe un mănunchi de raze albe, care se schimbau între ele. Din farfuria sburătoare s-a desprins o scară, pe ea au descins doi bărbați cu reflexe de argint și o femeie înveșmîntată în solzi aurii. Pe umerii ei cădeau plete de aur. Îți amintești ?

— Nu, locul îmi este necunoscut. Acum îl văd mai întîi.

— Zeița te-a văzut și a dat un țipăt neomenesc, a strigat : „ău", iar apoi „o boi", vorbe ce nu se pot uita. Te-au zărit atunci și zeii. Ei nu s-au speriat, au fluierat admirativ cu ochii la bărbăția ta și au zis „damn". Zeița le-a

urmat privirile şi a spus şi ea, în şoaptă „o god", pe urmă şi-a scuturat pletele şi a zîmbit. Unul dintre zei şi-a întors un nasture de la cămaşe şi o muzică triumfală de tobe a străpuns văzduhul. Cu fiecare pas al zeiţei, valuri de mireşme împînzeau locul. Era ca parfumul unei flori care le-ar fi cuprins pe toate, răzvrătindu-le. Zeii erau tineri şi foarte înalţi, aveau chivăre pe cap, cînd şi le-au scos ne-am mirat, căci erau pleşuvi, cu craniile lucitoare şi prelungi. Zeiţa s-a apropiat de templu, a atins canatul uşii, care s-a deschis. Unul dintre zei, cu priviri muiereşti în ochii verzi a vrut să pornească spre tine, celălalt l-a oprit, punîndu-şi capul pe pieptul lui. Atunci m-am lăsat în apă pînă la git, într-un răstimp cînd furia tobelor sporea cu şuierături de fluiere şi lovituri în gonguri. Zeii se arătau prietenoşi, fumau, dar nu din lulele de lut, ci dintr-un fel de beţe albe, subţiri, pe care le aprindeau scoţînd o flacără lungă din unghia mare. Se îmbrăţişau, săreau în sus, ziceau „ie, ie" apoi scoteau bucăţi mici de aur din buzunare, pe care le descojeau de foiţe şi le mîncau. Zeiţa a ieşit din templu goală, albă ca inima cocotierului, dar acum avea părul negru cu desăvîrşire, cu zulufi, bucle, ce-i cădeau pe şale, şi numai unghiile de la mîini şi picioare îi erau albastre, ca stelele. S-a uitat lung la tine, ţi-a pipăit muşchii braţelor. Unul dintre zei a desfăcut de la piept, unde o ţinea în curele, un fel de ţestoasă neagră, a pus-o la ochi şi v-a ţintit. Zeiţa ţi-a înlănţuit mijlocul şi din nou am auzit sunetul acela ca de săgeată ţîşnind din arc. Pe urmă zeiţa te-a luat de mînă şi te-a dus în templu, uşa s-a închis singură după voi. Zeii au băut sînge dintr-o butelcă, cutremurîndu-se de plăcere, de parcă ar fi băut ci-ko, s-au suit pe scară în blidul sburător, care acum strălucea verde. Jos în mîl, nenumărate lipitori se suiau pe mine, îmi sugeau coapsele, şalele urcau spre subţiori. Nici nu ştiu cîtă vreme a trecut, apa îmi trecea prin spărtura din craniu, mai lua cîte un cheag de sînge. Voi aţi ieşit din templu asudaţi şi potoliţi, zeiţa şi-a trecut degetul mic peste buze, care s-au înroşit ca sîngele. Era şi mai frumoasă. A pus piciorul pe scară,

scara a început să se retragă, de sus, de pe scoică, zeița ți-a spus atît „ădiu", apoi s-a făcut nevăzută. Blidul s-a înroșit ca un ceaun între flăcări, orice carne omenească s-ar fi prefăcut pe loc în scrum, și chiar aerul din jur fumuia. Steaua a început să se clatine, razele s-au ghemuit sub ea, cu uruit năprasnic. Pe urmă s-a ridicat în văzduh, s-a făcut tot mai mică, lucea între celelalte planete, pe cerul înserării. Liota de lipitori s-a desprins de pe mine, tu te spălai pe față liniștit. Ai cunoscut sudoarea zeilor. Toate acestea s-au petrecut aici. Vei pătrunde din nou în templu ?

Locul îmi este necunoscut, ceea ce mi se înfățișează ca un templu pare mai îndată o casă din vechime, năpădită de ierburi, vila de la țară a unui nobil de demult, de pe cînd se admitea ca orășenii să se odihnească la țară și țăranii la oraș. Un adăpost elegant, cu o singură încăpere, lipsită de ferestre, cu o ușă zugrăvită în roșu, și ea fără ivăr. Caut chipul în care s-ar putea deschide, locul unde aș putea apăsa vreo pîrghie și-mi dau seama că ușa nu are nici o tăietură. Este zugrăvită pe zid. Se aude doar mestecatul bulgărilor în apă, munca viermilor și popasul broaștelor, căderea în adîncuri a plaselor de lintiță, ridicarea spelbă a cîte unui boboc de nufăr. Îl strig pe meșter, o pasăre neagră bate din aripă lîngă mine și cade dezordonat în apă. Titinac nu-mi răspunde. Mă întorc pe cărare cu ochii în pămînt. Nu oricui îi e dat să pună la loc axul pămîntului. Meșterul stă culcat pe spate, cu brațele întinse, cu ochii deschiși în cupa stelei de seară care a răsărit. Este mort, mort și putred, de cel puțin șapte zile, căci a luat culoarea cenușie a cărnii care se desface. Leșul e umflat, chipul și-a pierdut trăsăturile, nu-i curge o picătură de sînge, numai lanțurile de furnici firuie roșii, legîndu-l cu noduri mișcătoare. Ele i-au deschis brîul de cîrpă din jurul șoldurilor, care a putrezit, de asemenea. N-ar avea nici un rost să încerc să-l ridic, s-ar desprinde din brațe și din picioare. Parcă s-a prăbușit din înălțimi uriașe peste o creastă de silex. Peste un ceas nu va mai

avea nici un chip. Vietăți mai mari vor veni să-și ia prada. Îl acopăr cuviincios cu șorțul meu, îl mai privesc o dată, parcă spre a mă încredința că a trăit cu adevărat și mă îndepărtez.

— V-ați pierdut papucii ? mă scutură, cu hamac cu tot, discipolul meu Quitzimoc. Băiatul ăsta este nemaipomenit. Pentru prima oară în viață mă trezesc rîzînd — de mă trec lacrimile. Sub hamac, artiștii au desenat în nisip un vultur cu cap de coyot, pentru mine, din respect. Unde să pun piciorul ca să nu-i spulber aripile și să nu-i prăpădesc capul ?

— Cacicul cel înalt a fost legat de vizitatori, adaugă slăbănogul. Se aud pînă aici plînsetele mamei lui. Nici nu ne venea să credem, pentru că tocmai ni se spusese că vizitatorii se pregăteau de plecare. Cer cîte un disc de aur pentru fiecare zi de ședere la noi și se pare că satisfacerea acestei cereri este singurul mijloc sigur de încurajare a turismului.

Cui vor mai șlefui artiștii scaune cu patru picioare ? De acum înainte fiii cacicilor își vor corcoli singuri jucăriile, din știuleți de porumb, în cazul în care cineva le va arunca știuleți. Cine plînge de dimineață, zice proverbul, nu-i mai ajunge pe cei care plîng de cu noaptè. Acum, noi cei mărunți o să rămînem o vreme, de capul nostru.

— Oarę cîți să fie la număr străinii ? îl întreb pe Quitzimoc, căruia am uitat să-i mulțumesc pentru delicata atențiune, dar căruia nici mustrări nu-i aduc pentru chipul nepotrivit în care mi-a tot tulburat somnul, bulucindu-mi visele.

— Cu toții sînt cincizeci și opt, îmi răspunde radios artistul, încîntat de precizia răspunsului său, ca la jocul numit „cine știe varsă muște cu șase picioare". Cel gras aruncă cu o minge mică de cauciuc într-un perete și e tot atît de fericit. Mi s-a pus un junghi la inimă. Nu-mi închipuisem că situația este atît de gravă. Dacă atîția sînt vizitatorii, nimeni n-are să-i poată înfrînge și izgoni, fiindcă sînt prea puțini ca să poată fi învinși. Vor pleca dacă vor voi și vor rămîne dacă are să le convină. Huastecii sînt

prea numeroşi, ca să li se poată opune. Cine să-i mîntuiască ? Să-i mîntuiască ? Timpul se întoarce să spele malurile de oase, din pulberea lacrimilor îşi adună puterea, din marea uitare a tuturor şi a toate. „Cîntă, ca să uiţi cîntarea" stihuia la curte Cacaputzin tlaxcaltecul, cel care a murit cu ţeasta zdrobită de marea diplomă de marmoră primită ca recompensă pentru cîntecele lui — aşezată din greşală prea la margine, pe un raft prea înalt.

— Ne făgăduiţi că vom lucra sub îndrumarea dumneavoastră ? mă ia pe nepregătite artistul cel deşirat. Vom avea cinstea de a fi povăţuiţi de un tolomac ? Vă daţi seama ce mare lucru pentru noi să avem o uşă deschisă spre miracol ? Ba bine că nu ! O uşă mare, zugrăvită pe zid — ce de mai năluci îmi trec pe dinaintea ochilor. Grasul e serios şi sensibil, n-are să-şi spintece niciodată meşterul, cel slab n-are putere în braţe să răstoarne pe spate un păianjen.

— Iată ultima mea piatră, zice acesta cu devotament, întinzîndu-mi o altă mogîldeaţă, o arătare care stă ca pe un butuc, cu bărbia prinsă în căuşul palmei. Mi-a venit din nou să rîd. M-a străfulgerat gîndul că dacă s-ar cutremura catapetesmele lumii, amestecîndu-se toate statuile, iar mai tîrziu oameni noi de minte le-ar scoate din lut, niţeluş mutilate, ei ar putea crede, desigur numai o clipă, că la gînditorul acesta ne-am închinat, laolaltă cu chipurile zeilor şi cu marile stele ale calendarului. Artiştii ăştia care-ţi curmă visele, ca să nu ţi le mai aminteşti niciodată, şi poate tocmai cînd se plăsmuiau mai bine, te fac, în schimb, să visezi cu ochii deschişi. Chiar mîine am să le aplic pe umeri fierul roşu, ca să capete puţină încredere, căci, vorba lor, arta e un drum lung, chiar cînd se scurtează istoria. Poate mai ales atunci.

CADOUL

Unde mă aflam cînd am auzit soneria ? Eram acasă. Acasă într-o casă vagon, cu odăile ce dădeau una într-alta, odăi avînd fiecare cîte două uşi : una care se deschidea spre camera vecină, cealaltă, prevăzută cu sonerie, dădea într-un hol lung asemănător cu culoarul unui tren. Locuiam împreună cu părinţii, bunicii, unchii, mătuşile, verii şi nepoţii. Ne vedeam totuşi destul de rar şi asta se întîmpla mai ales pe hol cînd ne întîlneam incidental cu diverse treburi şi atunci schimbam cîteva cuvinte ca : ce mai faci ? ce bine îmi pare sau ce plăcută coincidenţă. Uneori se făceau prezentările cu copiii născuţi între timp, cu soţiile, ginerii, socrii, cumnatele şi cuscrii dobîndiţi pe parcurs. Restul vremii îl petreceam fiecare în odaia sa, odaie întru totul diferită de celelalte.

De pildă, camera mamei, o mică chilie, avea ca unic mobilier icoane de diferite mărimi sprijinite în unghiurile pereţilor cu podeaua, siluetele pictate ale sfinţilor cu trupuri palide sporeau zidurile, iar patul, alcătuit pe pervazul extrem de lat al ferestrei, era acoperit cu un covor roşiatic de rugăciune. Fereastra dădea spre stradă, o stradă largă cu magazine de confecţii, reclame, cu cîini, biciclişti, macarale, serviete, plase, sacoşe şi cărucioare.

Odaia tatii era construită în formă de labirint, spaţiile înguste erau despărţite unele de altele prin etajere şi rafturi cu cărţi, o lampă cruce spînzura de tavan. La nevoie, lampa se putea lăsa în jos printr-un dispozitiv cu pîrghii,

se scotea becul şi deoarece era suficient de lungă, şi de lată, îi servea drept pat, noaptea. Fereastra camerei lui dădea spre piaţa vecină magazinelor. Acolo se adunau lăzi, căruţe, animale, zarzavaturi, păsări şi legume, la tejghele supraetajate se vindea cumpărîndu-se necontenit.

Bunica locuia într-o odaie plină cu păpuşi vechi, aşezate cu grijă pe mai multe şiruri la picioarele patului. Deasupra cădea lumina albăstruie a unei lămpi în formă de papuc, cu abajurul moale ca pîsla. În mijlocul camerei, pe un fotoliu balansoar, se legăna mai tot timpul o pisică neagră. Printre ghivecele cu petunii şi muşcate de pe marginea ferestrei, ochii bunicii priveau ore întregi afară. De acolo se vedea un *square* unde parcase diversele maşini ale cartierului — automobile, camioane, basculante ; ceva mai încolo era chiar o staţie de benzină, farurile, roţile, motoarele şi pompele funcţionau cu tenacitate zi şi noapte.

Camera mea era mai mult sau mai puţin o punte de corabie, avînd înfipt în mijloc un catarg în vîrful căruia fixasem o lampă rotundă — de fapt o lampă-ceas, iar becul dinăuntru lumina puternic cadranul pe care se roteau limbile.

Această lampă putea fi folosită şi ca busolă, iar datorită unei mici deschizături dreptunghiulare aflate la baza ei, pe carea păreau gravate ziua, luna şi anul, ştiam tot atît de bine calendarul. Dormeam direct pe podea, înfăşurîndu-mă uneori cînd lăsam velele cu pînzele acelea tari de corabie.

Pe fereastră apărea de obicei o întreprindere de reparat televizoare, în vitrinele căreia, pe miile de ecrane, palpitau figuri deformate şi sunete. În dreptul întreprinderii, care avea dealtfel zece etaje, treceau din sfert în sfert de ceas două tramvaie, iar subteran, de şase ori pe zi, se auzea circulînd metroul.

Deci iată unde mă aflam cînd a sunat soneria. Lampa de pe catarg arăta orele trei după-amiaza, 15 noiembrie 1970. Ploua mărunt, tocmai venea unul din tramvaie, iar întreprinderea de reparat televizoare îşi continua programul. M-am dus să deschid, puţin contrariată, căci nu aşteptam pe nimeni la ora şi în ziua aceea, şi în pragul uşii se ivi un bărbat scund, cu faţa ascunsă sub borurile largi

ale unei pălării pleoştite de ploaie. S-a înclinat în faţa mea şi a rostit pe un ton confidenţial :

— Ştiţi eu sînt comisionarul. V-am adus pachetul, e afară. Cîţiva oameni de-ai mei tocmai îl desfac, pentru că singură v-ar veni foarte greu.

Vorbea pe şoptite, ducîndu-şi mereu mîna la gură, de parcă s-ar fi temut să fie auzit şi de altcineva şi tot timpul arunca priviri bănuitoare în jur, deşi holul era gol în acel moment, iar din lungul şir de camere, numai uşa mea era deschisă.

— Am uitat să vă spun, continuă comisionarul la fel de tainic, am uitat să vă spun „la mulţi ani !" la mulţi ani de ziua dumneavoastră !

— Domnule, am răspuns, împrumutîndu-i fără să vreau tonul acela scăzut — nu ştiu cine v-a trimis — nu aştept nici un pachet şi astăzi nu este ziua mea.

— St, făcu comisionarul speriat, uitîndu-se din nou în preajmă cu aceeaşi nelinişte. Nu spuneţi asta ! Azi e ziua dumneavoastră şi nimeni nu ar fi în măsură s-o tăgăduiască. Afară, repetă el, afară oamenii mei încearcă cu greutate să desfacă pachetul adus anume de ziua dumneavoastră.

— Nu se poate, am strigat, ziua mea a fost luna trecută. Probabil că faceţi o eroare, am adăugat, coborînd iar glasul.

Comisionarul păli şi cu mîneca îşi şterse broboanele de sudoare ce începuseră a-i acoperi faţa.

— Nu se cade, şopti el după cîteva momente, nu se cade să refuzaţi cadoul. Gîndiţi-vă numai ce mi s-ar întîmpla mie... ar fi în stare să se spună că mi l-am însuşit, că n-am ajuns la timp, că totul a fost zadarnic.

— Nu ştiu ce m-a împiedicat să-i răspund. Poate hainele acelea ude de ploaie, mîna care ştergea cu febrilitate obrajii asudaţi, teama de pe chipul ascuns sub borurile pălăriei.

— Gîndiţi-vă, repetă el, oamenii mei afară, cu atîta greutate încearcă...

— Bine, bine, am rostit, hotărîndu-mă deodată. Deşi ştiu precis şi voi putea dovedi că faceţi cu toţii o nebunească eroare...

— Oamenii aceia în ploaie, reluă comisionarul cu viociune.

— Oricum, merg cu dumneata să văd despre ce pachet e vorba, am spus, luîndu-mi din cui pelerina.

Aş fi putut să mă uit pe geam şi de pe geam s-ar fi zărit ceva, dar am plecat închizînd uşa, fără să încui, fără să mă mai uit măcar o dată la lampa rotundă de pe catarg, am închis numai uşa.

Am pornit înainte spre capătul holului în timp ce omul în spatele meu îşi frîngea mîinile, vorbindu-mi mereu în şoaptă :

— Oamenii l-au adus atîta drum, la mulţi ani, în ploaie, mulţi ani, cu atîta greutate.

Am ieşit afară. Într-adevăr ploua mărunt, strada se golise de lume, întreprinderea de reparat televizoare părea la fel de tăcută, deşi ecranele continuau să emită din vitrină.

Pe linia tramvaiului, în dreptul staţiei, vreo zece oameni trudeau să desfacă un fel de pachet înalt, pe jumătate chiar reuşiseră să dezvelească o bucată mare de lemn lustruit, cealaltă jumătate se munceau s-o scoată din eşafodajul de hîrtie, din stinghii, din frînghiile şi fundele cu care era legată. Comisionarul răsuflă adînc cu bucurie şi strigă :

— Bună treabă, băieţi, încă puţin şi e gata.

Cu fiece minut, mîinile lucrătorilor iveau ceva mai mult din bucata înaltă de lemn. Era puţin mai înaltă decît mine, mai jos avea o clanţă aurie, pe care oamenii o lustruiau cu migală, frecînd-o pe rînd cu pulpana hainei. Apoi se opintiră, se încrîncenară într-un efort comun, agăţîndu-se, trăgînd, smucind şi în sfîrşit pachetul cedă — hîrtiile, cartoanele, sforile căzură în lături şi văzui atunci ridicîndu-se în faţa mea o uşă nou-nouţă, lăcuită, dintr-un lemn gălbui în care parcă mai sufla copacul.

— Acum, reluă comisionarul cu nestăpînită emoţie, tot ce vă rămîne de făcut este să deschideţi şi să intraţi.

— Cum ? aş fi putut întreba. Dincolo de uşă nu se afla nimic, decît strada probabil, cu întreprinderea de reparat televizoare. Dar n-am întrebat. Lucrătorii istoviţi spriji-

neau ușa din cele două laturi. Am apăsat pe clanță și ca într-un joc de-a v-ați ascunselea, mă gîndeam să mă furișez în partea cealaltă și să mă întorc înapoi în spatele lor strigînd pe neașteptate : Sînt aici !

Dar intrînd, am auzit ușa închizîndu-se în urma mea și apoi cheia răsucindu-se în broască. Eram în pragul unei camere înțesate de lume. În jurul meu se distingeau voci, murmure, frînturi de conversație, foșnete de rochii și ziare.

În fumul de țigări ce se ridica deasupra capetelor, pereții deveneau tot mai vagi, se îndepărtau, încăperea însăși părea a se lărgi, prelungindu-și unghiurile în adînc.

La venirea mea, în fum, se produse un soi de foială, o îmbulzeală de ochi din toate părțile.

— E ziua mea, am spus, încercînd să-mi justific prezența, deși știam bine că mint.

Nu rîse nimeni și fiindcă așteptau — de bună seamă ceva trebuia sărbătorit — n-aveam nici vin, nici pîine, dar m-am dus la ușă și cu greu am izbuti să rup prima bucățică de lemn ca să i-o dau cuiva din preajmă. Atunci s-au apropiat pe rînd și ceilalți și fiecăruia i-am rupt cîte o bucățică și mulți alții veneau din fundul încăperii. Ușa era tot mai puțină și de-abia mi-a ajuns s-o împart.

La sfîrșit, cînd am ridicat ochii de pe fragmentele pe care cu toții le strîngeau în palme, am văzut că eram undeva afară și se crăpa de ziuă.

Bucățelele de lemn deveneau din ce în ce mai mari, le scăpărăm din mîini, într-adevăr creșteau, se făceau uși, dar poate nici nu erau uși ci niște pachete bogate învelite în hîrtii lucitoare, prinse cu funde. Pe fiecare pachet scria cu litere aurite „La mulți ani !" iar într-un colț sus — un nume, o adresă, o zi de naștere.

Ne privirăm adînc, ca după un somn lung, ne recunoscurăm toți, apoi dintr-o dată grăbiți ne ajutarăm unii pe alții să săltăm pachetele pe umeri și plecarăm prin aburii dimineții, care încotro.

Cu siguranță, pe o anume stradă, într-o cameră la parterul sau etajul unei case, cîte cineva avea să audă dintr-o clipă într-alta sunînd soneria.

Ov. S. Crohmălniceanu

TRATATUL DE LA NEUHOF

Tratatul de la Neuhof nu seamănă cu absolut nici unul dintre celelalte aranjamente diplomatice pe care istoria le-a cunoscut. Caracterul lui, atît de diferit, se remarcă îndată, datorită cîtorva aspecte complet insolite. Astfel, el nu e încheiat între două sau mai multe state, una din părţile semnatare fiind omenirea toată, entitate nemaicuprinsă înaintea lui de asemenea acte. Surpriza vine însă abia de aici încolo : întreg globul pămîntesc, participînd la o înţelegere, e un eveniment nemaiîntîlnit, totuşi imaginabil în ultimă instanţă. Dar cealaltă parte rămîne practic ascunsă cu desăvîrşire, fiindcă despre termenul adoptat spre a o desemna, „neuhof"-ienii, nimeni nu poate spune exact cine se află îndărătul lui. Făpturi raţionale, neumane, de proporţii minuscule ? Bacterii înzestrate cu inteligenţă ? Virusuri care posedă o asemenea însuşire, proprie doar organismelor evoluate ? Enzime, energii pure, unde „pis"? — nici dracu nu ştie.

Singurul fapt cert e că, indiferent cine sau ce sînt, îşi au sediul în Neuhof.

Dar şi în privinţa aceasta avem de-a face cu o situaţie fără precedent.

Neuhof, nu e, cum s-ar putea crede, o localitate ca Utrecht, Adrianopole, Paris, Nankin, Brest-Litovsk, Riga, Tilsit, Lausanne sau Versailles, unde au fost semnate di-

verse tratate de-a lungul veacurilor. O fi atunci o provincie (vezi, de pildă, Westfalia) sau sala vreunui mare palat (Trianon) — veți presupune. Ei bine, vă înșelați!

Neuhof e numele unui om. Un om ca noi toți, la prima vedere, dar, strict spus, numai atît, întrucît veți avea repede prilejul să constatați că pînă și afirmația rămîne foarte discutabilă.

În secolul al XVIII-lea a existat realmente cineva pe care-l chemase astfel. Fusese un aventurier celebru ca Trenck, Cavalerul d'Eon sau Cagliostro : baronul Neuhof, născut la Colonia în 1694. Se proclamase rege al Corsicăi, reușise chiar să domnească efectiv doi ani, sub numele de Theodor I, și a murit în 1756.

Omul nostru nu avea însă nimic comun cu el, asemuindu-i-se poate doar prin vîlva pe care o va stîrni numele său, deși fusese un timp o figură foarte ștearsă. Văzuse lumina zilei la Graz, într-o familie cumsecade, tatăl, farmacist și mama casnică. Un frate mai mare preluase îndeletnicirea părintelui, transmisă neîntrerupt urmașilor de șapte generații. Martin Neuhof absolvi fără strălucire Academia comercială și-și găsi o slujbă la Compania de Asigurare din Linz, unde munci conștiincios multă vreme. Rămăsese necăsătorit, cu toate că împlinise treizeci și patru de ani și nu era un burlac convins. Dar femeia care să reprezinte pentru el soția ideală întîrziase să-și facă apariția în viața lui. Martin Neuhof măsura 1,76, dădea ușoare semne de obezitate (slăbiciunea la dulciuri !), avea ochii căprui, părul blond, lățos și purta niște favoriți modești. Nasul drept, vagi pistrui în dreptul pometților, mărul lui Adam pronunțat. Se îmbrăca îngrijit, preferînd culorile închise, inspira încredere. Umbla cu capul gol și iarna, era sănătos tun, nu simțise niciodată nevoia să consulte vreun medic, pînă într-o zi...

Dar aici intrăm în istorie, fiindcă începe povestea propriu-zis a Tratatului de la Neuhof și e cazul să marcăm momentul.

Totul a început printr-un accident. Martin Neuhof fu lovit de o mașină, pe cînd trecea liniștit strada către ca-

feneaua unde îţi lua micul dejun. Vina revenea exclusiv dementului care, depăşind viteza reglementară, nu dăduse prioritate pietonului pe „zebră", apreciase greşit distanţele şi frînase prea tîrziu. Avu, totuşi, prezenţa de spirit să transporte urgent victima la primul spital din apropiere şi norocul să o fi lovit doar în regiunea membrelor inferioare.

Neuhof prezenta trei fracturi ale piciorului stîng şi o fisură în lungul femurului drept. O intervenţie osteoplastică fu prevăzută chiar pentru a doua zi, spre a i se reconstitui accidentatului oasele rupte. Dar în dimineaţa respectivă chirurgul şef o făcu pe doctoriţa-radiolog de două parale constatînd că operaţia prevăzută era inutilă, cum dovediră clişeele noi reclamate. Oasele se aflau reaşezate perfect la locul lor şi — lucru incredibil — fracturile dispăruseră.

„Domnişoară, urlă chirurgul şef către autoarea radiografiilor, o persoană dealtfel cu mult vino-ncoace, dumitale îţi umblă capul la ştiu eu ce şi încurci fişele. De unde dracu ai scos clişeul ăsta cu tibia şi peroneul rupte, cînd omul n-avea nimic ? Îl trimiţi pe masa de operaţie, ca să ne dai nouă de lucru ? Dacă nu-i pipăiam piciorul, mă apucam să-l tai. Eşti inconştientă ? Fiindcă toţi aici îţi dau tîrcoale, mă crezi şi pe mine dobitocul care să închidă ochii la asemenea neghiobii ? Bagă-ţi minţile în cap, auzi, altfel zbori !"

Doctoriţa, plîngînd în hohote şi stricîndu-şi tenul, repetă că n-avea nici cea mai mică vină. Clişeul incriminat purta data şi ora fişei de internare a lui Martin Neuhof, 13 h 45', 27 iunie 2189. Oasele rupte semănau aidoma cu cele întregi. Nu existase nici un caz similar, de cîteva luni, şi clişeele mai vechi erau ţinute în altă parte. Invoca şi mărturia a două surori. Ambele îşi dăduseră o mare osteneală ca să-l transporte pe pacient la radiologie, pentru că piciorul lui stîng era vizibil rupt în cîteva locuri.

Chirurgul şef nu voi să audă nimic : „Domnişoară, continuă să răcnească, eu sînt om de ştiinţă şi nu mă iau după vorbe. Cum arată aceste două clişee făcute la

interval de o zi ? Le vezi ? Cască bine ochii la ele ! Poţi să mă faci dumneata să cred, oricît ai boci, că aparţin aceleaşi persoane ? Atunci, eu sînt nebun sau pacientul s-a făcut bine singur peste noapte. Degeaba îţi mişti speriată genele dumitale mari. Pe mine n-ai să mă impresionezi."

Aluziile mult prea dese la farmecele domnişoarei doctor trădau din partea chirurgului şef anumite pulsiuni erotice refulate, poate chiar o tentativă ratată de a intra în graţiile frumoasei doctoriţe, de unde şi violenţa reproşurilor.

Oricum însă, omul avea dreptate. Cele două plăci pledau pentru el, indicau o situaţie imposibilă şi trebuia acceptată singura ipoteză plauzibilă că nu aparţineau aceleiaşi persoane.

Martin Neuhof părăsi spitalul urgent, fără să aibe nevoie măcar de un baston care să-l ajute la mers.

I se întîmplă însă altceva ciudat, peste cîteva luni. Îşi vizită fratele mai mare, la Graz, cu ocazia nunţii de argint a acestuia. Aici, evenimentul sărbătorit de numeroşi membri ai familiei (37) era cît pe ce să aibă un sfîrşit tragic. Farmacistul, cam distrat (fiica lui susţinea că se ramolise), încurcase nişte prafuri pe care i le comandase soţia pentru o prăjitură specială, cu altele, toxice. Cîteva ore, după masa foarte copioasă şi reuşită, oaspeţii fură cuprinşi de violente crampe stomacale. Din fericire, sărbătoritul îşi dădu seama la timp de eroarea săvîrşită şi le administră imediat antidotul salvator. Cu nişte spălături intestinale, în plus, nimeni nu păţi nimic.

Şi Martin consumase prăjitura nefericită, ba luase însă o porţie (vechea lui slăbiciune pentru dulciuri). La început simţi şi dînsul crampele, dar, curios, cum află despre ce era vorba, durerile îi trecură în întregime, pe loc, fără să ia antidotul şi să urmeze restul tratamentului. „Ai moştenit, probabil, o imunitate ereditară. Străbunicul nostru ajunsese ca Mithriade. Asta e grozav pentru meseria noastră ! Tu trebuia să te fi făcut farmacist în locul meu", conchise filozofic fratele lui Martin, bătîndu-l admirativ pe umăr.

La mijlocul anului următor, Neuhof întîlni — în fine — femeia vieţii sale. Idila evoluă, ajungînd repede un amor pătimaş, împărtăşit, aşa încît data căsniciei fu fixată pentru 15 august, de Sfînta Maria, ziua onomastică a viitoarei mirese. Cum nu prea le mai rămînea mult timp, logodnicii trebuiră să facă toate pregătirile necesare în mare grabă.

Totul merse perfect pînă cînd Martin voi să-şi scoată certificatul medical marital. Examinîndu-i buletinul de analiza sîngelui, faţa medicului se lungi, privirile lui întîrziară pe hîrtie ; mascînd nu prea dibaci, o vizibilă încurcătură, el voi să ştie dacă Neuhof şi-a mai controlat, în ultima vreme, sănătatea. La răspunsul negativ al acestuia — şi, auzind ce scop are analiza, îl sfătui pe Martin să mai consulte un medic şi-i scrise o adresă.

Omul nostru părăsi tulburat cabinetul, cu capul plin de gînduri negre. Ajuns acasă, consultă un dicţionar enciclopedic medical, pe care-l păstra ca amintire de la tatăl său. Numărul globulelor sale albe era 456 000 mm^3, şi, în dreptul cifrei 500 000 citi cuvîntul sinistru *leucemie*. Nu dormi toată noaptea şi dimineaţa, la prima oră, se prezentă doctorului căruia îi fusese recomandat. Acesta privi buletinul de analiză, clătină din cap şi-l trimise pe Neuhof cu un bilet către laboratorul sanatoriului pentru nişte cercetări suplimentare. Îi ceru să revină a doua zi neapărat. „Va trebui să urmaţi, probabil, un tratament, să faceţi nişte transfuzii" — cu aceste preveniri vagi îl conduse la uşă.

Neuhof mai petrecu o noapte, fără să închidă ochii. Nu avu curaj nici măcar să dea un telefon viitoarei sale consoarte, tot proiectul căsniciei îi apărea acum o himeră.

În ziua următoare, sosind la vizită, îl găsi pe medic consternat : „Cine ţi-a făcut, domnule, analiza asta primă idioată !" fu luat în primire de cum deschise uşa cabinetului. Neuhof se grăbi să dea toate lămuririle necesare. „E de necrezut, mormăi doctorul, acolo sînt oameni serioşi şi cu răspundere ! Cum naiba au ieşit acum numai 200 000 ? Veniţi mîine pentru încă o analiză, vreau să o supraveghez personal, nu mîncaţi, vă rog, nimic."

Neuhof plecă, de data asta, cu ceva mai mult curaj. Analiza următoare arăta 50 000 de globule albe. Medicul, perplex, îl întrebă dacă a avut vreo infecţie, pe care şi-o tratează, luînd antibiotice. „Da' de unde!" protestă Neuhof.

Atunci, îi ceru să rămînă internat în sanatoriu. „O singură noapte, insistă, ca să repetăm analiza."

Rezultatul fu 7 000 globule albe. „Perfect normal" — exclamă doctorul spre bucuria lui Neuhof, dar nu şi a examinatorului său, care sucea buletinele de analize şi se uita la ele, nevenindu-i să creadă. „Asta e ceva miraculos! Nu înţeleg nimic. Fă-ne favoarea, îl rugă, mai stai aici cîteva zile să-ţi facem un examen general. Poate asta să ne lămurească."

Neuhof era prea bucuros ca să nu-şi dea consimţămîntul. Examenul avu loc în amănunţime şi cu aparatura cea mai modernă ; nu scoase însă la iveală mai nimic. Medicii luară cunoştinţă de un organism sănătos, fără nici o anomalie, cu excepţia hipertrofiei pronunţate a glandei pineale, fapt considerat fără nici o semnificaţie.

Neuhof îşi serbă cununia, aşa cum plănuise, de Sfînta Maria. Soţia sa se dovedi o femeie foarte simpatică, veselă, ataşată, dar cam cheltuitoare. Avea imaginaţie şi gust de mereu alte lucruri costisitoare, iar bietul Neuhof verifică temeinicia proverbului care spune că foamea vine mîncînd. Trebui să plece de la Societatea de Asigurare şi se lansă în afaceri pe cont propriu.

Cunoştea destui inşi care lucrau în lumea bancară şi aranjă, cu ajutorul lor, cîteva mici speculaţii de bursă. Îşi petrecea, ca urmare, o bună parte a timpului pe la ghişeele instituţiilor de credit. Aşa se întîmplă că un „hold-up" sîngeros îl prinse în clădirea Băncii Imobiliare din Linz. Casierul apăsase cu piciorul pe o sonerie de alarmă, şi jefuitorii, speriaţi, fugind, trăseseră la nimereală. Fură înhăţaţi curînd, dar lăsară în urma lor o baltă de sînge. Din ea, poliţia culese opt morţi şi unsprezece răniţi.

Cu Neuhof, interveni iar ceva extraordinar. Toată lumea credea că e pe lumea cealaltă, fiindcă zăcea fără suflare, dar se ridică singur atunci cînd poliţiştii ajunseseră lîngă el. Avea hainele găurite vizibil în faţă şi spate ; cel puţin două gloanţe păreau să-i fi străpuns, unul pieptul şi celălalt abdomenul. Neuhof declară că simţise o lovitură năprasnică, de pe urma căreia îşi pierduse cunoştiinţa. Peste vreun sfert de ceas, cînd sosi şi Salvarea, nu-l mai durea nimic. Dezbrăcat, spălat de sînge (părea să fi curs din el gîrlă), controlat cu atenţie, era într-adevăr nevătămat. Nici o urmă de zgîrietură măcar, deşi oricine ar fi jurat că încasase în plin nişte gloanţe. Cu totul inexplicabilă era prezenţa sîngelui său (aşa cum reieşise la analiză) pe hainele şi cămaşa perforată.

Anchetatorii avură destulă bătaie de cap ca să reconstituie împrejurările în care se săvîrşise exact jaful, pentru că autorii lui primiseră ajutorul cuiva din rîndurile personalului băncii. Drept urmare, lămurirea chestiunii „împuşcatului fără rană" — cum scriseseră ziarele — trecu pe al doilea plan, şi, pînă la urmă, inspectorul şef, plictisit de prea multe enigme, o făcu, pur şi simplu, uitată.

Amănuntele acestea din biografia lui Neuhof ar fi rămas necunoscute, dacă personajul nu ajungea să intrige foruri superioare şi să devină obiectul unor investigaţii secrete, foarte minuţioase. Prima o întreprinse detectivul cel mai iscusit al Societăţii de Asigurare Municipale Vieneze (Wiener Städtische Versicherung), Joseph Kinezl. Lui i se păru suspectă o tranzacţie întreprinsă de Neuhof. Acesta vînduse poliţa asigurării sale pe viaţă lui W.S.V. cu 50 la sută din valoarea ei. Cota era avantajoasă, dar cui îi convenea să avanseze atîţia bani gheaţă, unui om, relativ tînăr şi sănătos, pentru o scadenţă, după toate probabilităţile, foarte îndepărtată.

Prin interpuşi, dibaci aleşi, Kienzl, abil, îl trase de limbă pe cumpărător. Acesta ştia sigur că Neuhof mai avea maximum un an de trăit : cam atîta îi lăsa speranţa o hepatită acută. Diagnosticul îl pusese însuşi fratele achizitorului poliţei de asigurare, medic internist experimentat

care, ca nu cumva să se înşele, făcuse şi un consult, apelînd la încă doi colegi.

Kienzl îl urmări discret pe Neuhof şi fu uimit să constate că arată înfloritor (neţinînd seama de funestul verdict, mănîncă şi bea cu poftă, fără a suferi ceva). Detectivul obţinu, uzînd de o şiretenie, reexaminarea medicală a celui care urma să-şi dea curînd obştescul sfîrşit. Cum bănuia, Neuhof nu avea nimic şi ficatul lui putea stîrni invidia unui bou.

Descoperi, în plus, că falsul muribund mai contractase înainte alte opt asigurări pe viaţă şi le cedase poliţele, la fel, încasînd anticipat jumătate din valoarea lor. Fusese găsit bolnav de diferite maladii mortale, cu deznodămînt grabnic, inevitabil : lymfosarcom, infarct miocardic cu şoc cardiogen, anevrism disecant al aortei, nefrită acută infecţioasă etc.

Neuhof nu avea, după cîte rezulta, nici pe dracu. Îi mergea foarte bine şi izbutise să împlinească o serie de visuri ale ambiţioasei sale soţii. Perechea îşi cumpărase o vilă cochetă aproape de Innsbruck, schimbă „Volkswangen"-ul pe o „Lancia sport", ultimul model, petrecu o vacanţă în Corsica şi alta la St. Tropez.

Escrocherie, fără îndoială, era convingerea lui Kienzl. Dar, cu toată experienţa pe care o cîştigase în astfel de cazuri, nu putea să-i explice cum proceda Neuhof. Începu să adune cît mai multe date în legătură cu el, nădăjduind ca astfel să descopere trucul.

Curînd, trebui să admită, vrînd-nevrînd, că medicii care-l examinaseră pe Neuhof erau competenţi şi de bună-credinţă, ba, culmea, lucru incredibil, diagnosticele lor fuseseră exacte. Făcu apel la un expert şi cercetă împreună cu dînsul toate buletinele de analiză, radiografiile, tomografiile, electrocardiogramele. Descusu personalul medical care le executase. Nici o neregulă, oamenii lucraseră extrem de conştiincios şi erau cunoscuţi prin corectitudinea lor morală, exemplară.

Răscolind biografia lui Neuhof, Kienzl dădu şi peste povestea cu atacul Băncii Imobiliare din Linz. Cercetă

încă o dată atent dosarul clasat, își bagă propriul deget prin găurile hainei și cămășii „împușcatului fără rană" (amîndouă, pline de sînge închegat, rămăseseră păstrate la arhivă). Avu o lungă convorbire cu inspectorul care instruise afacerea. Acesta îi declară, după vreo oră, văzînd ce-l interesează îndeosebi pe Kienzl ; „Dragul meu, cu povestea asta, mi-am crăpat și eu capul să o dezleg. Pînă la urmă, m-am convins că e mai sănătos să o las așa, încurcată. Altfel trebuia să sfîrșesc prin a crede în minuni. Dacă dumneata ești dispus, dă-i înainte, dar eu l-am văzut cu ochii mei pe Neuhof ăsta, gol-pușcă, scos de sub duș și fără măcar o zgîrietură pe corp — te asigur. N-am în privința aceasta cel mai mic dubiu. Cum au apărut găurile alea în haina și cămașa lui ? Dumnezeu știe — și eu cu astfel de persoane simandicoase nu mă ocup !"

Pe Kienzl, mirosul de copoi bătrîn îl duse și la cazul leucemiei vindecate miraculos. Aici, doctorul o ținu categoric : „Prima analiză a fost greșită ; se întîmplă și la case mai mari !"

În raportul său, Kienzl menționă că doctorul nu izbutise să-l lămurească de ce analizele celelalte nu ieșiseră din capul locului bine, ci succesiv, globulele albe scăzînd treptat pînă atinseră cifra normală. Era posibil oare ca simptomele bolilor lui Neuhof să fi fost simulate ?

În dosarul constituit de Kienzl figurează scrisorile a patru eminenți patologi, care, solicitați să-și dea avizul, exclud o atare ipoteză.

„Există mijloace de provocare artificială a unei insuficiențe cardiace. Chiar și rezultatele anumitor examene, de pildă prin ultrasunete, sînt manipulabile, dacă au avut loc influențe asupra funcționării corecte a computerelor. Este cu neputință însă de simulat un lymfosarcom", afirma răspicat prof. dr. Hermann Wolf Meidinger, directorul Centrului de cercetări oncologice din Heidelberg.

„Analizele, repetate pe o perioadă mai lungă de timp, elimină riscul unor diagnostice eronate. Simularea își reduce, în asemenea cazuri, șansele de reușită aproape la zero", preciza prof. dr. Thomas Lawrence, Anacrobics Center Dallas.

„Indiferent pe ce cale au fost provocate, dacă examenele medicale, corect executate, le certifică, boli ca infarctul miocardic sau leucemia sînt instalate în organism. Acesta poate poseda uneori, desigur, forţe de autoapărare imprevizibile, cum s-a constatat. Dar e vorba atunci de cu totul altă problemă", era părerea prof. dr. imunolog Samuil Glücksmann din Mannheim, premiul Nobel în 2185.

„Boli ca nefrita infecţioasă ori hepatita acută se lasă identificate precis. Nu există aici îndoială, dacă pacientul a fost supus tuturor probelor şi examenul a decurs în condiţiile specifice prevăzute", susţinea şi prof. dr. Jerome Lévy-Brice, şeful serviciului de radiologie al Institutului Curie.

În raportul său, Kienzl consîdera, prin urmare, indiscutabilă autenticitatea bolilor lui Neuhof.

„Două probleme se ridică, însă, de aici încolo, ţinea să atragă atenţia bătrînului detectiv.

Prima : cum şi-a provocat Neuhof aceste maladii grave, fiind clar că sînt opera lui, întrucît au avut o ţintă comună, vînzarea avantajoasă a poliţelor de asigurare pe viaţă ; de asemenea, numărul mare al afecţiunilor, contractate una după alta, într-o perioadă relativ scurtă, conduce către o concluzie identică."

În privinţa aceasta, Kienzl, reputat pentru prudenţa sa, avusese iarăşi grijă să verifice bine pe ce bază putea susţine că aşa stau lucrurile. Dosarul conţinea încă o serie de declaraţii ale unor specialişti care, toţi, confirmau posibilitatea provocării maladiilor respective. Cele de natură virotică sau microbiană erau uşor contractabile prin simpla contaminare sau infectare deliberată. Altele, ca hepatita acută, puteau fi iscate, consumînd anumite substanţe toxice pe cale alimentară. Şi punerea în primejdie mortală a inimii era realizabilă cu ajutorul unor eforturi fizice de suprasolicitare.

Existau, aşadar, mijloace ca Neuhof să-şi fi cauzat singur bolile care-i permiseseră să vîndă uşor poliţele de asigurare pe viaţă, conchidea Kienzl.

Făcea rezerve doar în cazurile leucemiei şi împuşcării cu ocazia tentativei de prădare a Băncii Imobiliare. Întîiul nu-i aducea lui Neuhof nici un avantaj, dimpotrivă îl împiedica să se căsătorească, aşa cum — după toate aparenţele — o dorea. Celălalt intervenise fără să fi prevăzut şi putea crea încurcături, fiindcă risca să dezvăluie nişte combinaţii financiare nu prea curate.

Cea de-a doua problemă rămasă nelămurită, Kienzl o formula prin următoarea întrebare : „Cum reuşea Neuhof, după ce-şi provoca diferite maladii mortale, să se vindece rapid de ele ?"

Detectivul mărturisea, în raportul său, că nu găsise la această chestiune-cheie un răspuns satisfăcător. Îşi îngăduia numai să enunţe o presupunere :

„După toate probabilităţile, Neuhof posedă o imunitate naturală împotriva unor tulburări ale organismului, mortale în scurtă vreme la alţi inşi. Din datele adunate de mine, rezultă că mai sus-pomenitul nu-şi cunoştea, iniţial, această însuşire, dar a descoperit-o, datorită anumitor experienţe pe care le-a trăit. El s-a îmbolnăvit efectiv de leucemie şi împrejurările i-au dat prilejul să constate că organismul său a înfrînt cu mijloace proprii maladia, în chip miraculos.

Cîtă eficacitate şi promptitudine au aceste puteri defensive şi-a dat seama, cred, abia după „hold-up"-ul de la Banca Imobiliară din Linz, căci acolo am convingerea că un glonte i-a străbătut electiv plămînul şi altul pîntecele. Sistemul de imunitate a intrat fulgerător în acţiune şi a realizat oprirea hemoragiei absorbţia ei şi refacerea ţesuturilor, dată fiind urgenţa intervenţiei spre a împiedica moartea organismului.

Ulterior, Neuhof, descoperind ce facultăţi autovindecătoare posedă şi experimentîndu-le, poate, în secret, o vreme, a imaginat escrocheria cu poliţele de asigurare pe viaţă. Nu e de mirare că i-a venit o asemenea idee, ea răsărea din experienţa lui în acest domeniu.

Procedeul ar fi, în linii mari, următorul :

Neuhof contractează o asigurare importantă pe viaţă,

vîrsta şi sănătatea sa permiţîndu-i să o realizeze uşor. Îşi provoacă apoi o boală, nevindecabilă, cu sfîrşit funest apropiat şi are grijă să obţină certificarea ei medicală. Negociază pe urmă poliţa de asigurare, iar, după ce o vinde, obţine o însănătoşire rapidă. Bănuiesc că a găsit o cale prin care îşi declanşează sistemul de imunitate atunci cînd vrea, neputînd însă a-i ţine loc funcţionarea peste un anumit termen primejdios. Toate malversaţiunile săvîrşite s-au desfăşurat în intervale de timp relativ foarte scurte, înainte ca maladiile respective să poată provoca ravagii ireversibile în organism.

Nu am reuşit să aflu cum face aceasta, problema depăşind, în fond, competenţa mea.

Ţin să închei, în schimb, prezentul raport cu următoarele remarci practice :

Tranzacţiile lui Neuhof sint, indiscutabil, frauduloase, dar ele nu lezează interesele companiei noastre nici ale altor societăţi similare. Înşelaţi rămîn doar cumpărătorii poliţelor şi reclamaţiile lor au determinat, în ultimă instanţă, ancheta mea.

În orişice caz, semnalmentele lui Neuhof ar trebui comunicate tuturor agenţiilor de asigurare, pentru a-l împiedica pe individ să-şi continue escrocheria.

Avînd în vedere facultăţile aproape incredibile, care au format obiectul anchetei mele — sfîrşea raportul întocmit de Kienzl — socotesc utilă prevenirea şi altor foruri, mai înalte. N-ar fi exclus ca lui Neuhof să-i dea prin cap şi unele lucruri care pot afecta securitatea publică, pe plan internaţional chiar.

E, apoi, de o importanţă capitală pentru omenire să afle cum se produce vindecarea radicală şi rapidă a atîtor maladii, rămase pînă astăzi flageluri umane teribile.

Socotesc, prin urmare, o necesitate publică de prim ordin supravegherea îndeaproape a lui Martin Neuhof."

De aici încolo, dosarul conţine procese-verbale, expertize, note condifenţiale şi alte documente cu menţiunea *Top secret*.

Afacerea Neuhof intră în raza de investigații a organelor securității naționale și, curînd, cele mai înalte foruri politico-administrative și militare îi acordă o însemnătate prioritară.

Numele personajului fu asociat unor acte grave de spionaj. Cineva reușise să sustragă o bucată de oțel imperforabil și să vîndă prețiosul material părții care nu-l poseda, provocînd astfel revizuirea acordului „Sarg 16" și înlocuirea lui cu altul nou („Sarg 17"), abia după largi și laborioase tratative.

Bănuielile se îndreptară către Neuhof din următoarele motive : baza unde se făceau experiențele cu oțelul rar era înconjurată de un cordon radioactiv, lat și foarte puternic ; cum răpitorul nu folosise căile controlate (existau indicii că trecuse printr-o zonă ucigătoare), numai cineva dotat cu o imunitate fără pereche ar fi fost în stare să săvîrșească acest act și să rămînă teafăr. În plus, Neuhof se aflase, la data furtului, pe acolo, după unele mărturii. Ce să mai spunem de faptul că veniturile bănuitului porniseră să crească vertiginos, cam din acele momente, conform rapoartelor secrete primite ? Personajul avea cîteva depozite mari de bani în diferite bănci elvețiene, engleze și americane, cumpărase terenuri întinse pe coasta Mediteranei, deținea acțiuni importante ale unor companii internaționale de asigurare (și aceasta reținuse atenția, cunoscută fiind branșa în care lucrase Neuhof)...

Individul trezi curînd și suspiciunile părții care, se credea, intrase în posesia mostrei de oțel furate. Un matematician ilustru care era tocmai pe cale să-i furnizeze o metodă nouă, senzațională, de calcul probabilistic, capabilă a mări preciziunea prognozelor, pînă aproape de exactitate (98,7%), decedă subit, în împrejurări ciudate și nimeni nu mai putea (cel puțin momentan) continua lucrările lui. O gripă virotică mortală, rezistentă la orice antibiotic, îl dăduse gata în cîteva zile. I-o transmisese o balerină cu care trăia. Ea însă făcu o formă mult mai slabă, deși încă foarte greu tratabilă. Balerina adora pisicile și una dintre ele suferise cu puțin timp înainte de

aceeaşi boală. Agenţi ai serviciului secret aflară că animalul contractase boala cam odată cu un copil din vecini. Amîndoi scăpaseră uşor. Băiatul obişnuia să se joace cu pisica. El bătuse, în ziua anterioară, mingea pe terenul de football din cartier şi fusese aplaudat pentru nişte „goal"-uri magistral marcate. Admiratorul era o persoană adultă, care-i oferise o băutură răcoritoare (avea sticla la el şi consumase numai un sfert dintr-însa). După toate semnalmentele, suporterul părea să fi fost Neuhof însuşi.

Specialiştii apreciară că boala se transmisese printr-un virus necunoscut, cu însuşirea de a-şi multiplica fantastic nocivitatea şi rezistenţa la antibiotice, pe măsură ce străbătea mai multe medii vii.

Dispariţia matematicianului stîrni furia unor grupuri de state şi satisfacţia altora, rivale. Echilibrul mondial, iarăşi ameninţat, se păstrase totuşi. Daunele aduse unei părţi conveneau celeilalte şi realizau între ele o anumită compensaţie reciprocă. Cum Neuhof avusese grijă să împartă aproximativ egal necazurile şi bucuriile, îşi asigura astfel şi o relativă imunitate politică.

Patru agenţi secreţi de primă mînă pieriră încercînd să-l răpească. Forţele adverse îl vegheau îndeaproape — cum se vădi — şi intervenira prompt. Cînd acestea din urmă îi întinseseră o cursă, la rîndul lor, reprezentanţii părţii care căutase să-l captureze îi dezvăluiră primejdia şi luară locul apărătorilor dinainte.

Neuhof deveni, în consecinţă, obiectul unor tentative repetate de lichidare şi totodată o fiinţă ocrotită discret, dar foarte eficace, şi mai straşnic ca oricare alta.

De numeroase atentate îl salvă şi misterioasa lui imunitate naturală. Ieşi nevătămat din şase explozii care s-ar fi jurat că-l făcuseră bucăţele. Rezistă la cincizeci şi trei de otrăviri. Scăpă de o gazare provocată şi întreţinută aproape două zile. Fiecare tentativă de asasinat eşuată atrăgea note diplomatice în termeni foarte drastici. Pe rînd, părţile bănuite ar fi pus la cale acţiunile se ameninţau, după împrejurări, pînă acolo încît să-şi atragă aten-

ţia că o eventuală suprimare a lui Neuhof ar putea constitui un „casus belli".

Mai interveni ceva : pe măsură ce imunitatea personajului nu mai lăsa loc la nici o îndoială, ideea că aflarea secretului său ar oferi omenirii şanse asemănătoare, cîştiga teren. Distrugerea lui Neuhof ar fi anulat această formidabilă speranţă.

Ideal era ca individul, rămînînd în viaţă, să poată fi supus, fără încurcături diplomatice, unui studiu ştiinţific atent.

Aşa se păşi pe calea Tratatului de la Neuhof.

Tatonări, sondaje, nenumărate conferinţe, şi apoi două întîlniri la nivelul cel mai înalt sfîrşiră printr-un acord. O comisie mixtă, formată din reprezentanţii părţilor interesate, căpătă însărcinarea să organizeze examinarea metodică şi amănunţită a lui Neuhof, rezultatele cercetării urmînd a folosi deopotrivă tuturor, fără a privilegia pe cineva.

„Organul astfel constituit — se prevedea în acordul realizat — va beneficia de mijloacele necesare pentru a-şi putea îndeplini misiunea. La îndemîna lui vor sta orice date culese în legătură cu Neuhof, spre a fi verificate şi confruntate. Experţilor de cea mai înaltă calificare li se va oferi posibilitatea să studieze problema „pe viu". Toate hotărîrile rezultate din cercetare sau reclamate de ducerea ei înainte vor fi luate numai prin asentiment unanim."

Martin Neuhof fu ridicat în ziua de 16 August 2198 şi transportat „undeva pe insula Gotland", la o reşedinţă special amenajată ca să poată permite investigaţiile prevăzute şi păstrarea secretului lor. Cercetările efectuate asupra prizonierului cu ajutorul razelor Röntgen şi al ultrasunetelor nu constatară nimic anormal, în afară de cunoscuta hipertrofie a glandei pineale. Mute rămaseră şi analizele de tot felul. Nici o indicaţie în plus nu putu fi smulsă unui şir întreg de biopsii.

După două săptămîni, cercetătorii se aflau exact acolo de unde porniseră. Investigaţiile lor nu făcuseră decît să

confirme că, într-adevăr, organismul lui Neuhof își apăra buna funcționare împotriva oricărei modificări patologice cu o eficacitate extraordinară. Pe ce cale ? Specialiștii, oamenii de știință reputați, nu puteau să înțeleagă. Vindecarea avea loc prin resursele organismului însuși, fără vreun recurs la substanțe externe. Apăreau anticorpii fagocitele, atoxinele, dar într-o proporție uriașă. Cum se petrecea aceasta ? Nimeni nu găsea încă o explicație plauzibilă.

Straniu era că reacțiile salvatoare cunoșteau viteze diferite în cazuri identice. Același microb introdus în organism fu distrus, o dată, după cîteva secunde ; altă dată, abia peste o zi. Probabil, formulară presupunerea specialiștii, Neuhof posedă facultatea de a comanda, între anumite limite, ritmul desfășurării reacțiilor salvatoare.

Un test îi lăsă pe examinatori perplecși. Ei implantară un corp străin în țesuturile lui Neuhof. Cum inițial, locul unde fixară obiectul nu stînjenea nici o funcționare vitală, radiografiile arătară că acesta fusese, pur și simplu, izolat complet. Ulterior, alegîndu-se o poziție primejdioasă (în rinichi), organismul elimină corpul străin ca pe un calcul, executînd dinăuntru o adevărată intervenție chirurgicală. Dar incizia abia putu fi urmărită ; rana pe unde avu loc expulzarea obiectului se închise și dispăru fără urme, după cîteva secunde.

Comisia ținu o serie nesfîrșită de ședințe care dădură prilejul participanților să bată bine apa în piuă. La un moment dat, cineva făcu o propunere genială prin evidenta ei simplitate imbecilă :

„De vreme ce nu putem afla secretul lui Neuhof și, deci, nădejdea de a-i utiliza aptitudinile în folosul omenirii e vană, hai să-l curățăm, că tot ne-a pricinuit pînă acum destule buclucuri. Riscul unui accident, în timpul experiențelor, a fost prevăzut."

Discutarea acestei luminoase propuneri dură alte două săptămîni (ca să mai fie lăsat răgazul necesar încă unor teste suplimentare și să se obțină acordul fiecărui guvern).

La 15 septembrie, Comisia hotărî în unanimitate lichidarea lui Neuhof.

A două zi, dimineață, se întîmplă, însă, ceva senzațional. După anestezierea lui Neuhof, chirurgul șef vru să verifice încă o dată că întreaga echipă care-l asista știe ce are de făcut. „Așadar, domnilor, spuse el, pe un ton ușor solemn, oprim inima pacientului și o împiedicăm să mai bată pînă constatăm moartea clinică. E vorba, să fim înțeleși, tot de o experiență, măsurarea rezistenței la „stopul cardiac".

Atunci, pe corpul gol al lui Neuhof, apăru brusc o eczemă. Erau niște pete de roșeață, dar se observă imediat că aveau o simetrie perfectă și alcătuiau un bizar arabesc. peste cîteva secunde, acesta își modifică desenul, păstrîndu-i însă regularitatea uimitoare. Mereu alte modele se succedară sub fețele înlemnite ale chirurgilor și personajului ajutător. Corpul lui Neuhof pîlpîia ca o reclamă luminoasă. „Sînt niș... niște semnale", reuși să articuleze cineva, cu glasul gîtuit de emoție.

Sărea în ochi că așa era, drept care toată lumea conveni ca execuția lui Neuhof să fie oprită. Comisia, alertată, sosi la fața locului ; jocul fascinant al eczemelor-arabescuri continuă sub ochii ei.

O ședință fulger, ținută pe loc, revocă (iarăși în unanimitate) hotărîrea anterioară, deși aceasta tăia, ca să spunem așa, nodul gordian cu decizia lui Alexandru Macedon. (Se pare însă că omenirea e condamnată să prefere soluțiilor simple, procedurile complicate, de unde desfășurarea neprevăzută a istoriei.)

Sosi la Gotland, chemată urgent, o întreagă armată de lingviști, semioticieni și logicieni. Pînă ajunseră ei, se filmă cu grijă succesiunea arabescurilor. Măsura își dovedi înțelepciunea curînd, fiindcă semnele încetară, de îndată ce efectul anesteziei porni să dispară și Neuhof își recăpăta conștiința.

Lingviștii, semioticienii și logicienii lucrară ajutați de cele mai perfecționate calculatoare electronice aproape o lună și jumătate. La 3 decembrie comunicară că reușiseră

să descifreze limbajul arabescurilor şi să traducă mesajul transmis pe această cale cu totul neobişnuită.

Erau doar cîteva propoziţii repetate întruna, dar cînd membrii Comisiei le aflară, făcură nişte mutre lungi.

Mesajul (specialiştii explicară că, dată fiind natura absolut ieşită din comun a limbajului ideografic folosit, traducerea fatal aproximativă, era oarecum telegrafică) suna cam aşa :

„OPRIŢI ASASINAREA NEUHOF, CONTRAR FABRICĂM VIRUS NIMICITOR. PIERIŢI TOŢI CA GORINO [1]. DACĂ NE LĂSAŢI ÎN PACE, NU VĂ FACEM NICI UN RĂU."

Mesajul era lipsit de orice semnătură. Cei care-l emiseseră — apărea clar — ţineau să rămînă anonimi.

După primirea mesajului, dezbaterile comisiei deveniră furtunoase, specialiştii consultaţi nereuşind să se pună de acord tocmai asupra răspunsului la întrebarea-cheie ; cine lansase ameninţarea ?

Secretul cercetărilor încetă ; faptele deveniră de domeniul public. „Sînt prea grave — hotărîră guvernele — pentru ca lumea să le ignore." Apărură numeroase ipoteze şi o vastă literatură pe marginea lor. Îi vom scuti pe cititori de ea (deşi a ocupat multă vreme locul principal în atenţia publică), ne vom rezuma doar la menţionarea presupunerilor celor mai serioase.

Să precizăm că în timpul nesfîrşitelor dispute, experienţele asupra lui Neuhof fură complet suspendate. Tratat regeşte, el rămase totuşi la Gotland şi se amenajă în jurul insulei un scut izolator care împiedica orice contact al lumii cu punctul geografic primejdios. Personalul de serviciu, specialiştii, membrii comisiei, ca şi întreaga populaţie localnică erau sortiţi sacrificiului, dacă teribila ameninţare ajungea cumva să fie tradusă în fapt. Legăturile între ei şi restul omenirii se păstrau strict pe calea undelor.

---

[1] Era numele matematicianului mort în urma gripei virotice.

Revenind asupra ipotezelor, prima, foarte populară, aparţinea faimosului astrofizician Rudolf Miels. El o împărţi publicului printr-un interviu, reprodus de aproape toate ziarele mari din lume, susţinînd o opinie — ca să spunem aşa — la mintea cocoşului. Mesajul s-ar datora unor făpturi extraterestre, dotate cu inteligenţă şi instalate în trupul lui Neuhof, al cărui organism constituind pentru ele spaţiul lor vital, înţelegeau să facă tot ce puteau spre a-l apăra.

Iată explicaţia fantasticei imunităţi fizice a „împuşcatului fără răni", preciza savantul. *„Neuhofienii,* să le spunem deocamdată aşa, cîtă vreme nu ştim mai mult despre ei (termenul se impune) stăpînesc o tehnologie foarte avansată, în multe privinţe superioară celei umane, dovadă fiind sintezele biofizice şi operaţiile ultradificile pe care le execută fulgerător. E drept că o fac *din interiorul corpului omenesc* şi graţie micimii lor pot interveni direct la faţa locului, ceea ce favorizează simţitor condiţiile de lucru." O altă concluzie pentru Miels privea dimensiunea „neuhofienilor". Ei trebuie să fie sigur nişte făpturi ultramicroscopice, probabil, chiar sub mărimea virusurilor, de aceea pot să ajungă fără nici o dificultate în orice punct al organismului pe care şi l-au ales ca sediu. Numai datorită micimii lor au rămas neobservabili la examenele radioscopice şi au scăpat chiar analizelor chimice, ferindu-se să intre în vreo picătură de sînge extrasă din corpul lui Neuhof."

„Cum au păstruns însă acolo ? — suna o întrebare a celui care-i luase savantului interviul. Şi de ce l-au ales tocmai pe Neuhof ?" insista reporterul.

Miels avea răspunsul său la aceste chestiuni. Extratereştii descinseră în universul nostru printr-un „nod al spaţiului", venind dintr-o lume paralelă. „Ştiţi ce sînt *punctele de răspăr* ale curbelor ? Imaginaţi-vă acum aşa ceva în spaţiu, adăugă savantul. Firește, spus foarte simplificat, ca să înţeleagă toată lumea. E probabil că, undeva, la un moment dat, în trupul lui Neuhof a apărut o astfel de poartă punctuală."

„De ce atunci invadatorii nu părăsesc corpul cu pricina, ca să ocupe altul, cînd primul riscă să piară ?“ — nu se lăsă jurnalistul.

Aici Miels era mai puțin categoric, dar găsea și pentru această nedumerire o explicație. „S-ar putea, răspunse el, cu obligatoria rezervă pe care i-o dicta dubiul științific, ca neuhofienii să nu poată trăi decît în interiorul unei ființe vii și să moară de cum ar părăsi-o. Gîndiți-vă, îl invită pe interlocutor, surîzînd induioșat, savantul, la dimensiunea lor. Pentru ei a parcurge distanța între două trupuri e o problemă grea, ca o călătorie a noastră pe altă planetă.“

Miels furnizează încă o explicație posibilă : n-ar fi exclus ca Neuhof să aibă anumite particularități anatomo-fiziologice, care să-l facă singurul spațiu habitabil pentru ființele instalate în trupul său. Ca exemplu, cita hipertrofia glandei pineale. Poate că numeroase asemenea expediții au eșuat, pînă cînd au găsit terenul prielnic. „Dar asta, adăugă modest savantul, ar putea să o lămurească mai bine ca mine anatomo-patologii.“

Teza lui Miels întîmpină obiecții serioase din partea bătrînului genetician Aram Kimurdjian. El și le expuse cu ocazia unei conferințe de presă televizate și transmise pe tot globul, prin sateliți.

Distinsul meu coleg Rudolph Miels se lansează într-o ipoteză hazardată, atribuind inteligență — și încă una superioară — unor făpturi microscopice, își începu cuvîntul geneticianul. Materia cerebrală sau orice altă substanță capabilă să preia funcțiile ei, continuă dînsul, după ce-și potoli tusea, care-l înneca, presupune o anumită dezvoltare dimensională apreciabilă. Ne-o dovedește întreaga evoluție a vieții pe pămînt. Dar, și așa, neuhofienii, ființe inteligente, dacă au ajuns la o tehnologie atît de înaltă, trebuie să fi făurit și o civilizație corespunzătoare. Unde sînt atunci uzinele, laboratoarele, mașinile și vehiculele lor, căci nici un aparat al nostru nu le-a observat ? În ce văgăună invizibilă din corpul lui Neuhof stau ascunse ?“

Kimurdjian tuşi iarăşi îndelung ca să reia apoi raţionamentul întrerupt : „Pe urmă, ipoteza onoratului meu coleg lasă neexplicate relaţiile micilor făpturi cu găzduitorul lor. Dacă, ar folosi organismul său doar ca spaţiu vital, nu le-am fi suprins împlinindu-i dorinţele, pînă la un anumit punct. Cum reuşeşte Neuhof să se facă ascultat de minusculii lui oaspeţi ? Şi de ce, dacă ei au asemenea puteri, lucrurile nu se petrec invers ?"

Kimurdjian sugeră la rîndul său o explicaţie. După el, neuhofienii erau doar nişte bacterii sau virusuri mai speciale, rezultate dintr-un accident genetic. Habitus-ul lor natural era organismul unde luaseră naştere şi se puteau înmulţi mai departe. Altundeva nu aveau condiţii necesare. Particularitatea acestor microorganisme ar consta într-o facultate de receptare şi transmitere a anumitor informaţii. Ca urmare, bacteriile sau virusurile cu asemenea însuşiri permit teleghidarea lor dintr-un centru care ar afla astfel orice se întîmplă în corpul lor. Neuhof, avînd şi posibilitatea de a interveni aproape instantaneu peste tot.

Rolul diriguitor îl joacă, probabil, glanda pineală hipertrofiată. Cine ştie ce funcţiuni miraculoase posedă ? Oricum — căută să se facă mai bine înţeles Kimurdjian — ea lucrează ca un mare atelier formidabil utilat şi care-şi trimite imediat echipele de depanare înzestrate cu ustensile ultraperfecţionate, acolo unde apare vreo avarie.

„Cred că foloseşte pentru informaţiile de afară chiar creierul lui Neuhof ; de aceea îi şi execută, în anumite condiţii, comenzile prin forţa instinctului de conservare.

În orişice caz, totul vine de la acelaşi ins cu o constituţie anatomică aparte. Mesajul îi aparţine pur şi simplu lui Neuhof, care a găsit, în ultimă instanţă, această cale originală, ca să se apere de moarte. Grav este că nu glumeşte şi poate într-adevăr să-şi exercite ameninţarea, organismul său putînd realmente să producă virusuri de necombătut."

Alt savant reputat, Harry Maclood, se declară, într-o bună măsură, de acord cu Kimurdjian. Cum sînt recep-

tate şi transmise imformaţiile, acesta era calul de bătaie al parapsihologului din Philadelphia. Comunicarea între centru şi vectorii teleghidaţi trebuie să admită undele „psi". Şi, dacă e vorba de ele, bacteriile sau virusurile speciale nu mai sînt neapărat necesare. Neuhof ar poseda doar un al şaselea simţ, poate datorat glandei pineale hipertrofiate, oricum bazat pe o foarte înaltă frecvenţă a amintitelor unde. Altfel zis „subiectul" reuşeşte să vadă clar şi amănunţit tot ce se petrece în interiorul corpului său. Dar nu numai atît. Undele „psi" îi permit să şi intervină oriunde în acest spaţiu privilegiat, eliminînd repede cauzele dezordinilor. Cum o face ? Foarte simplu ! Tot printr-o mobilizare a resurselor defensive naturale, dar reacţiile respective sînt amplificate şi accelerate enorm pe calea concentrării psihice.

„N-ar fi cu desăvîrşire exclus — adăuga Maclood, dînd şi el dovadă de o prudenţă ştiinţifică sănătoasă — ca Neuhof să dicteze observaţiile iniţiale făcute asupra sa. Altfel zis, el să pară atins de grave maladii fără a avea nimic, examinatorii pacientului suferind o influenţă hipnotică. Nu nişte oameni au făcut, pînă la urmă, toate constatările, chiar folosind aparate complicate ? se întreba retoric Maclood. Şi atunci, continua dînsul, e oare imposibil ca Neuhof să-i fi silit să vadă ceea ce el însuşi le sugera ? Ba chiar faimosul mesagiu, ce ne garantează că nu a fost halucinaţie colectivă ?"

Susţinătorii acestor teorii contradictorii fură invitaţi să şi le expună la o „masă rotundă" televizată. Ea stîrni un imens interes, ba chiar prilejul opiniei publice mondiale să fie martora cîtorva incidente jenante.

Astfel, Miels îşi exprimă surpriza că ilustrul său coleg genetician habar n-are de existenţa tranzistorilor micronizaţi (asta în legătură cu mărimea neuhofienilor !). Şantajul asupra glandei pineale i se pare, să fie scuzat pentru expresie, cam „ridicol". Nu e mai uşor imaginabil ca Neuhof să şantajeze el microfiinţele inteligente exact în acelaşi chip ?

Cît priveşte undele „psi", îşi declina orice competenţă în materie de telepsihokinetică, spiritism, ocultistică şi alte asemenea „bazaconii".

Afirmația ultimă, Maclood o consideră dovada analfabetismului la care pot ajunge, datorită unilateralității, chiar oameni de știință celebri. În plus, ținu să specifice că „expansiunea universului", „găurile negre", „quasarii" și alte produse ale imaginației astrofizicienilor nu i se par mai plauzibile ca undele „psi".

Miels îl întrebă dacă Neuhof a hipnotizat și aparatele de filmat. Kimurdjian voi să știe de ce niște ființe inteligente, care izbutesc să refacă instantaneu viața organică perturbată violent, nu pot străbate fără a pieri distanța între doi inși ? Sau ce-i împiedică să folosească pentru o atare deplasare... cum să zic — se încurcă el și tuși iarăși, contactele naturale, fizice, ale lui Neuhof, cu soția sa măcar ?

În ciuda împusăturilor reciproce, participanții la masa rotundă se înțeleseră perfect asupra unui punct : indiferent ce sînt neuhofienii, ei îi conferă adăpostitorului lor o imunitate de a cărei putere extraordinară lumea ar face bine să țină seama, fiindcă altfel riscă să piară. Paralel cu agitația publică întreținută pe această temă de presă, radio, televiziune, diverse întruniri și manifestații, se desfășura și o febrilă activitate secretă, la nivel diplomatic înalt. Avură loc nenumărate consultații între guverne ; se examinară tot felul de sugestii și propuneri în vederea prevenirii unor pericole care ar putea surveni. Comisia din Gotland primi pe calea undelor ordinul să înceapă tratative cu neuhofienii, respectînd strict instrucțiile superioare.

Dificultatea principală părea să fie însăși înfiriparea unui dialog cu ei, dar problema se rezolvă mult mai ușor decît își închipuise cineva : Martin Neuhof află în linii generale, dar fără echivoc, cam ce doreau interlocutorii săi de la el. La pronunțarea cuvîntului „tratative", eroul nostru intră brusc într-o stare de somnolență, asemănătoare unei anestezii ușoare. Pe fața lui reapărură arabescurile. Omul fu dezbrăcat, culcat în pat, iar semnalele, extinse asupra întregului trup, fură filmate cu grijă și transmise computerilor pentru traducere.

Rezultă o singură invitație, formulată răspicat : SPUNEȚI CLAR : CE VREȚI ? CE OFERIȚI ? (Se verifică astfel că neuhofienii nu-și identificau interesele cu cele ale persoanei care le dădea adăpost, întrucît înțelegeau să trateze menținînd-o oarecum inconștientă. Aveau — rezulta —

şi posibilitatea să-i utilizeze creierul, de vreme ce receptară direct limbajul omenesc.)

Tratativele durară peste doi ani, fură anevoioase şi dramatice. Interveniră pauze, datorate întreruperilor pentru consultări. (În multe din pactele internaţionale trebui introdusă o clauză nouă, specială, botezată M.N.) Nu o dată, discuţiile degenerară în ameninţări, luară forma imprecaţiilor, cunoscură viclenii exprimate sub forme onctuoase. Clar era însă ca bacteriile teleghidabile, undele „psi" sau microfiinţele inteligente nu aveau alte pretenţii fundamentale decît să-şi menţină viu şi sănătos teritoriul lor — adică trupul-gazdă. Împărtăşeau şi ideea de a împiedica pe viitor ca Neuhof să înfăptuiască acte imorale sau primejdioase pentru echilibrul politico-militar al omenirii. Cereau, însă, şi asigurări foarte concrete că nimeni nu va mai căuta să-şi subordoneze fiinţa care constituia patria lor sau să atenteze la securitatea şi independenţa acesteia.

Tratatul de la Neuhof fu semnat în primăvara anului următor. Insula Gotland, scoasă de sub carantină, primi pe înalţii oaspeţi care căpătaseră din partea întregului glob mandatul iscălirii importantului act.

Cel după care neuhofienii îşi purtau numele era, firește, şi el prezent, binedispus şi în mare ţinută. Nu lipsiră nici presa şi radioteleviziunea. Pentru protectorii săi invizibili semnă Neuhof ca împuternicit al lor, aşa cum stipulase acordul. Stilourile cu care istoricul document a fost parafat se păstrează şi astăzi în muzeul Skansen din Stockholm.

Iată şi textul Tratatului, redactat în principalele limbi de circulaţie mondială.

„Prin prezentul oamenii şi neuhofienii se angajează solemn să păstreze relaţii paşnice între ei şi să nu-şi provoace nici un fel de daune, sub orice formă.

Pentru aceasta vor fi respectate strict, de ambele părţi, următoarele zece puncte :

1. Martin Neuhof va fi protejat de toate autorităţile din lume, luîndu-se măsurile cuvenite ca să nu sufere din partea cuiva vreo lezare fizică sau morală.

2. El este liber să se stabilească oriunde vrea, să călătorească după plac, fără a suferi cea mai mică stînjenire. De asemenea poate desfăşura orice îndeletnicire doreşte.

3. Nimeni nu va încerca vreo constrîngere asupra lui prin persoane intermediare (soție, copii, părinți, frați, surori).

4. Toate actele susnumitului vor respecta strict legile în vigoare, precum și principiile morale umane, avînd grijă a nu le ocoli cumva grație unor însușiri proprii speciale.

5. I se fixează lui Martin Neuhof o rentă viageră anuală de două milioane dolari, neimpozabilă, sumă pe care are dreptul să o întrebuințeze cum vrea.

6. Sînt interzise complet și vor fi pedepaite cu o maximă asprime tentativele de a spiona sub orice pretext organismul susnumitului.

7. Neuhofienii se vor abține să întreprindă orice încercare de a ieși din hotarele teritoriului lor, stabilit prin măsurile antropometrice și radiografiile anexate.

8. Ei se obligă a nu pune în circulație nici un fel de microorganism (bacterie, virus, vibrion etc.) sau produs chimic, necunoscute oamenilor, și în consecință, constituind o amenințare la existența lor.

9. Prezenta înțelegere bilaterală va fi reînnoită obligator la fiecare șapte ani sau, mai curînd, dacă progresul științei o reclamă, impunînd modificări corespunzătoare.

10. Tratatul intră în vigoare, începînd de astăzi 3 Martie 2200, ora 11,30.

Martin Neuhof trăiește și acum. Arată exact așa ca la semnarea Tratatului, n-a îmbătrînit nici un pic. A respectat riguros cele zece puncte, dovadă că neuhofienii, orice ar fi ei, se bucură de o autentică autonomie și au posibilitatea să-și facă ascultată voința.

Dar toate speculațiile pe tema lor au încetat, ca să nu cadă sub rigorile unor legi draconice cu acest obiect.

Tratatul a fost reînnoit de repetate ori, fără greutăți ; are în prezent vîrsta respectabilă a peste două secole.

Totul e în regulă. Numai că lumea nutrește o teamă crescîndă ; ea e efectul ideii vechi, a unui filozof pesimist : nu cumva Martin Neuhof să se sinucidă cîndva, plictisit de prea multă viață.

CUPRINS

Vasile Beneș
Wilhelm Temerarul duce de Brabant 5

Victor Papilian
Lacrima 16

Laurențiu Fulga
Taina în care s-a pierdut Sonia Condrea . 31

Cella Delavrancea
Semnul 78

Emil Ivănescu
Metempsihoză 96

Oscar Lemnaru
Omul care și-a vîndut tristețea . 102

Mircea Eliade
La țigănci 133

V. Voiculescu
Ultimul Berevoi 171

A. E. Baconski
Fuga pietrarului . 187

Olga Caba
Istoria celor cincizeci de coți de pînză . 195

Ștefan Bănulescu
Dropia 219

Vladimir Colin
O perdea de glicină . 235

Dominic Stanca
Profeția lui Vasion . . 243

Alexandru George
Vocea stăpînului . . . 247
Maria-Luiza Cristescu
Chloris 261
Pan Izverna
Cîntecul sirenei 268
Dumitru M. Ion
Diavolul la Sfîntul Ștefan . . 282
Mihai Ursachi
Hotel „Paradis" 293
Barbu Cioculescu
Ușa pictată pe zid . . 302
Monica Pillat
Cadoul 321
Ov. S. Chromălniceanu
Tratatul de la Neuhof . . . 326

Lector : TRAIAN RADU
Tehnoredactor : M. CANTEMIR

Bun de tipar : 28.01.1982. Coli ed. 19,20
Coli tipar 22

Comanda nr. 10 563 B
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

Lei 13,50